

32101 073446963

**La visió delectable de Alfonso
de la Torra,
Bachaller.**

¶ La visió delectable.

Edició de 100 exemplars numerats

Exemplar núm. 47

destinat al subscriptor En Antoni Castells

La visió delectable de Alfons de la Torra, Bachaller.

Reproducció en fac-
símil de la única e-
dició catalana
Barcelona
1484

Per Henrich y Cia, S. en L.
Barcelona. Any M.dcccc.xj

PC 3137

. T56V5

172427

Nota editorial:

Lo llibre que la «Societat Catalana de Bibliòfils» publica avuy reproduït en fac/simil cologràfic es devingut, ja fa temps, una de les més rares estampacions espanyoles del quinzen segle: perseguida per l'Església la producció del batxiller Alfons de la Torre, hagué d'esser destruïda dejorn la més gran partida d'exemplars d'aquesta única edició catalana de la «Bisió delectable»

A propòsit d'ella diu lo senyor Conrad Baebler en sa «Bibliografia Ibérica del Siglo xv» (núm. 643):

«Dónde parece que conoció más de un ejemplar de este libro: yo no he visto más que el del Archivo General de Aragón, de Barcelona, que es probablemente el procedente del monasterio de San Lugat del Vallès.»

Procedint, en efecte, de la biblioteca de Sant Lugat l'exemplar de l'Arxiu que vegé 'l senyor Baebler, es molt possible que l'altre exemplar de que ha pogut servir-se la «Societat Catalana de Bibliòfils» pera aquesta reproducció sia 'l que 'l P. Billanueva, en son «Viaje literario» (vol. xx, pág 129), diu haver vist, l'any 1808, á Santes Creus: aquest segon exemplar, qui's troba avuy a la Biblioteca de l'«Institut d'Estudis Catalans» (fons Aguiló), es l'únic del tot complet, puix lo de l'Arxiu apareix mancat de la darrera fulla del plec signat «a».

1117 N19052

Robrica dela visio delectable de
Alfonso dela torra;

Capitol primer en lo qual poetica
ment y per figures declara los mals
y perturbacions del mon;

Viu les

Capitol segon: on parla dela gra
matica e diu quals trobaren les letres
y per q son la diuersitat deles lengues
en lo mon: y per que Adam parla
mes chraych que altra lengua: y de
clara que no es al home vna lengua
mes natural que altra;

Venguts

Capitol terçen: on declara com la
logica es pes y mesura de conèixer veri
tat y falsia: y quantes maneres hi ha
de proposicions;

Anada

Capitol quart: on tracta dela re/
torica y de los inuentors: y dela sua
manera y del seu profit;

Anant

Capitol cinque: on tracta dela
arismetica y de los inuentors/ y de la
utilitat y manera. y toca secrets molt
singulars;

passada

Capitol sisce: on tracta dela gen/
matria: de los inuentors/ y de la vi
lilitat: y toca dela perspectina;

Venguts

Capitol setce: on tracta dela mu
sica y de la utilitat. e diu de los inue
tors y de la manera

Anada

Capitol vuyte: on tracta dia stro
logia breument p quen enten aparlar
en la philosophia natural;

Vengut

Capitol none: on tracta del con
sell que tengueren la veritat: la sauesia
la naturalecia: y la rabo. y parla pri
mer la veritat;

Partida

Capitol debe: com parla la sauesia;

Senyores

Capitol onze: com parla la natu
ralecia;

Gran plet

Capitol dotze com parla la rabo

No crech

Capitol tretze: com la rabo par
la ab lo enteniment;

Venguda

Capitol . xiiii . on declara com
son cinc causes per que los homens
no saben la veritat y certat deles co
ses;

Cinch

Capitol . xv . com lo entenimèr
respos ala rabo;

Axi deus

Capitol . xvi . com lo enteniment
entra en lo sacrat munt: e quines co
ses vehe allí;

Uberta

Capitol . xvii . com la veritat y la
rabo menaten lo enteniment a casa o
la sauesia;

Sabuda

Capitol . xviii . com la rabo prepo
sa la questio denant la sauesia y la ve
ritat;

Segons

Capitol . xix . com lo entenimèr
afirma sa oppinio: per altres rahons
maiors;

No sabcu

Capitol . xx . com parla la saui
esa e dix la orde ques deu tenir en lo
disputar;

En totes

a.ii.

Capítol. xxi. coz la veritat prepo-
sa. xxvi. principis veritaders : e infalli-
bles/los quals atorga lo enteniment p
tots los que alli stanen: per a prouar
quey haura deu/ p que era bu/ y que
no era cors; **Ent es**

Capítol. xxii. com la sancta pro-
ua al enteniment quey haura deu/ p q
era bu/ y que no era cors; **Dix la**

Capítol. xxiii. com mostraren al
enteniment lo poder de deu;

Aço acabat

Capítol. xxiiii. com mostraren al
enteniment la sancta de deu;

En la sancta

Capítol. xxv. on parla dela bon-
tat de deu : e diu coses marvelloses
per que deu no feu les coses millors
que no son; **Parlem**

Capítol. xxvi. on tracta dela pro-
uidencia / p fat p fortuna : p declara
marvellosos secrets: y destruyx mol-
tes opinions d cas/ p fortuna/ p fat.

Dela pro

Capítol. xxvii. on declara la oppi-
nio verdata en la prouidencia de deu
Aquestes

Capítol. xxviii. on tracta de vna
marvellosa questio ço es per que deu
no feu totes les coses en manera que
noy hagues voluntat ni varietat

Après

Capítol. xxviiii. de altra maruel-
losa questio: ço es com se comença lo
mon **Dix**

Capítol. xxx. on toca moltes
questions de natura angelica
Dix len

Capítol. xxxi. on toca vna questio
dela causa final del mon **Demana**

Capítol. xxxii. com lo enteniment
entra en casa dela naturalia p q vee
alli **Uenguts**

Capítol. xxxiii. com la naturalia
declara al enteniment (per vna figura)
tot lorde del mon **La mia**

Capítol. xxxiiii. on declara tues
maruelloses questions : ço es ço pot
hauer bu mes coneixença de deu que
altre : p com li pot bu esser mes acco-
stat que altre/ com ell sia infinit

Demana

Capítol. xxxv. on toca vna qsti-
o dela permanencia dela anima apres
del cors **Dix len**

Capítol. xxxvi. en recapitula tot
ço que vee en casa dela naturalia

E prime

Capítol. xxxvii. co lo enteniment
entra en casa dela rabo **Après**

Capítol. xxxviii. co lo entenimēt
dix los ordres del home/ particular-
ment **Après**

Capítol. xxxviiii. com la rabo dix
al teniment lo engan dels homens/ p
on se premia la flaqueza p fallacia del
seu argubir **Ediant**

Capítol. xxx. en lo qual la ra-
bo posa. xliii. proposicions per pro-
uar qual era la fi del home

Dix la

Capítol. xxxxi. com la rabo d-
clara al enteniment / les tres maneres

del viure que eten en lhome: ço es se
gons angel/ segons home/ p segons a
nimal irracional; Per que

Capítol. xxxii. com la rabo se a
pardia en dir al enteniment en quina
manera lhome deu regir allí mateix /
p com deu moderar les passions;

Ja bauem

Capítol. xxxiii. on es lo compre
des passions naturals; Deu ha

Capítol. xxxiiii. qui tracte des
passions que porten ab si les edats p
les dignitats p los stats;

Gran

Capítol. xxxv. on toca vna qstio
marendlosa p q tots los homens no
son bons si es p que nou volen/o per
que no ho poden; Aquestes

Capítol. xxxvi. on toca altra qstio
o: per que son tants homens viciolos
p tan pocs los virtuosos; Altra

Capítol. xxxvii. on declara per
que deu no fou lhome que no peccas;
Dix

Capítol. xxxviii. on declara que
les complexions p reuolucions del cel
poden donar moltes inclinacions al ho
me pero que nol poden forçar/ans re
ste al home la voluntat de fer lo que
li plan; Si be be

Capítol. xxxviiii. com la rabo
declara esser quatre virtuts molt neces
saries al home: ço es prudencia: ius
ticia: fortalecia: p temprança;

per a

Capítol. I. com la prudencia par
la ab lo enteniment; Era

Capítol. ii. com la iusticia parla al
enteniment; Demana

Capítol. iiii. com la fortalecia parla
al enteniment; Comença

Capítol. v. com la temprança p
la ab lo enteniment; Acabat

Capítol. vi. com se deu regir ca
sa: poblacio: ciutat: o regne;

Cessades

Capítol. vii. com lo enteniment ve
be tot lo regiment dela vida politica
en lo spill dela veritat;

Aquestes

Capítol. viii. com declara la laneta
se catbolica/ p verdadera Dix la

Capítol. iiii. qui tracta dela fi del
home segons la opinio oda rabo/ p q
aballaren los pphetes dela antiga ley
p loslauts veroaders aconseixer de a/
quella. Dix la

Capítol. i viii. on demostra p cõ
clusions necessaries / com la fi del ho
me es la vicio de nostre senyor deu.

Parla

Capítol. iiii. com la veritat par
la al enteniment. Deix

Capítol. ix. com lo auctor son ex
citat oda visio/ p se scusa dela impetfec
cio oda obra. Senyor

a. lli.

Comença lo libre appellat visio de
lectable. compost a instancia del molt
noble senyor don Johan de beamunt
Cançeller y Cambret maior del illus/
trissimo senyor don Carles Princep
e Primogenit de arago : y de navar/
ra . Compilat per Alfonso dela torra
bachaller del dit senyor Princep;

Prohemí

I **Q**ue lo
guanyat p
diuersitat
de meritis
vostres e
virtuts q
precept ha
uien / tant
son a vos
mes con/
iunct quant lo desig vostre sabut / era
a ell mes semblant . E quant sabi q
tenien afeccio y voluntat immensa / de
saber qual era la manera del tractat o
quiscuna sciencia breument : ne quina
delectacio era trobada en aquelles : co
vescu que molts homens illustres y de
loable memoria : hauien en adquirir sci
encies guastada la vida . E no pensa
neu allo esser sens causa rasonable .
D'altra part veuen lo men tenir gira
da la cara ales utilitats y mundials p
lits : y no solament menysprear / e in

crepar lo inuestigar de les sciencies :
mas abominar / y perseguir aquelles .
E per aquesta causa volien per minus
fos fet vn breu compendi / dela fi de
cascuna : que quasi problemalment co
tengues la essencia del que en les scien
cies ere tractat . Morement vos pla
guera molt saber si fos possible : q en
tengueren los naturals / y que podien
atenyer per rabo : del fi final del bo/
me : y que digueren los tal de la bena
uenturança . si per auentura la posaten
en aquest mon : o en laltre . E si en a
quest en quines coses sta : com veiam
que diuersos son los fins dels homes :
e quasi infinides les maneres del viure .
E com tots no treballen p vna fi : ni
per haure vna manera o bens . quens
semblana tal benauenturança no esser
en aquest mon . E si era : no esser v
na mas moltes . E si peruentura ellis
vien q es apres quell home es mort : la
tal beatitut si es en lo cors / o en la ani
ma . Car primerament veiem que lo
cors del home se cotromp : allí noy
ha benauenturança ni maluentu/
rança : e si es en la anima : en quina
manera es : o qual es aquella benauē
turança : si es de neguna de aquelles
coses les quals conexem p la vista : o
son notories per los altres sentiments
e si son aqstes : com poden star en la
anima : e quina certitud pogueren ellis
bauer en rabo de esser anima : després
quell home mor : e quina manera te/
nen en prouar aqo : ne lis poden aqui
atenyer pues necessaries . E estes eren
les coses en suma : ques notificauen ser
desigades per vos affectuosament . les
quals no crec q sens assenyalada cone
xencia / y profunda inuestigacio de mol/
tes assenyalades coses : ser per vos i re
a . iiii .

nistes : son vengut allimitació de inqui-
 nt passos tant assenyats: com haia
 rocat en la turbació del mon : ignorā-
 cia p abominació de les sciencies/ que
 es trobada en los moderns temps :
 de on procedeixen totes les vicioses
 custumes . P haian tocat en la vida
 angelica que tenien los predecessors
 nostres: en los passats : p benenentu-
 rats seigles. E haian volgut saber lo
 q rahonablement tot hom deuria tre-
 ballar per a conèixer : es a saber : la
 veritat de la sua fi : per la qual final-
 ment son creat. Gran vergonya es a
 la creatura racional/pus deu la aparta-
 da dels altres animals: voler metre la
 fi:que sie semblant a aquelles.E molt
 es de loar aquell: qui ab inquisició no
 mediocre:la profunditat de les tals co-
 ses treballa de conèixer : en special es
 de grabir/anos : que en les fluctuaci-
 ons e periclitacions mundanes nau-
 gau : les quals nosalament los senti-
 ments forans,p strans:mas tots los
 interiors trabuquen p ofeguen . E fo-
 he parat sinet en la manera del vostre
 tuptat : tant al enyalat/ p tant dissint
 per orde : que quasi la maior part de
 la veritat / mostre set ya en vostre cor
 concebuda . Car no solament dema-
 nau : mas argubiu en vna molt ocul-
 ta/ p molt asenyalada manera. E tant
 me ha plagut haure vist en tan noble
 home/p tant asenyalat : set vengut lo
 semblant de fig : que tantost en hun
 punt (atlia be vehe^r que era cartegua
 sobre les forces amí possibiles) no spe-
 rant mes temps:volia començar a scriu-
 re la temeraria ma . Ll^o stant de la v-
 na part l'enteniment lo qual me retra-
 bia : axi per la dificultat de la cosa/có-
 per causa dels morderors enuegolos

e no participants/mas apartats d tot
 be . De la altra part/lo verdader a/
 mor:lo qual no te terme p lo momet
 li par alongament:me cōstrenyic sens
 sperar altre consell : a complir p satis-
 fet a vobstre loable de fig:e pposit molt
 singular . P stant en aquest debar :
 de voluntat p de enteniment : los se-
 nits corporals se amagaren : e foren
 venguts d vna molt pesada e vigorosa
 son . de on me apatague claramet
 haure vistes totes les subsegüents co-
 ses;

Capítol primer en lo qual poética-
 ment p per figures declara los mals p
 perturbacions del mon;

In les canemes de les
 Eoles illes per lōga
 erat dels fars tanca-
 des : set vbertes p e/
 ruptat p proceyr de
 aquelles vents de innumerables oppi-
 nions p duptes : engentant numolsu-
 molos de gran furetat p tenebres :
 les quals cobrien tota la habitable part
 de la terra pesserda per racionals crea-
 tures : en manera q eten priuats de
 veure la acostumada cara del molt lu-
 minos Apollo . E viu la força del
 Boicam/qui era entrada en les ama-
 gades parts p penieties de la terra : e
 banya dissecades les aygues de les pen-
 pes fonts e rius : en manera q la ter-
 ra era cremada altra vegada : axi coz
 en lo temps dels canalls de fetoite.
 E viu que la oppinio dels coses ac-
 sumades : banya vengut/ p deslertat
 tota la veritat del mon.e viu la discor

eia e infernal compania/regnat sens
 contradicció en tota la terra . E esset
 argurdes/p perseguides les cares d'les
 celestials virtuts . Un la pus sublime
 corona e pus alt septe : lo qual pri/
 merament era de or pur : convertit en
 metall molt aultat de plom . Un lo
 patrimoni dels leuites : possibit per les
 belues perseguidores/e enemigues ca/
 pitals de minerua . Un lo offici dela
 Sibilla : p dels clarissims vates : oc/
 cupat per la vil companyia natonica .
 Un los fauts de Apollo/denuncia/
 dors dels ldeuenidors setgles; calfigar
 per multitud innumerable de besties/
 deuantants del olímpit munt . Un les
 argues dela font de Castalio : set va/
 nudes quasi per negun preu : p porta/
 des en abominació . Un les agulles
 que ab vil de vinacitat trespasauen p
 penatruen mes auant del acostumat
 ventre : tenit vils simortits/p caducos;
 p ventre menys q's altres ocells . Un
 los terrefichs mostruos : per la ma ce/
 lica de Alcides vençuts : set tornats
 en lo primer stament;p ab maiors for/
 ces que primerament no tenien: iastia
 Eracles no fos trobat entre los vi/
 nents . Un lo cel menaçar carguda
 total : iastie fallgues Atlas manciar
 los muscles/p sostenir lo . Un les ca/
 les dels stopchs : academichs : picta/
 gorichs : e pipateuchs : les quals pme/
 rament eren en veneració admirable :
 fetes domicilis ales peitieres/ p vene/
 noses serps . Un perturbada la iure/
 dicció del Neptupne : p Atropne de/
 starrada de son prosper regne: per la
 multitud de centaures portats atmes
 fabricades per infern Bolcam . Un
 abominació vniuersal en lo mon: fins
 ala pcurancio d'aqlla/qui pmeramēt

era santuari : la qual les gentes tenien
 per numen/o diuinitat : set convertit
 en diuclitat de malicies : excedents
 les vulgars/ en principi hi scandal de
 mals/p enormes exemplis:piors quel
 acostumats de cir; E amí paregue
 subitament esles diformitats e abomi/
 nacions vistes / ellet portat al peu de
 hun molt alt munt : lo cap del qual
 paria pmitat e pgnalar se ab lo globur
 e altura pmetra d'la luna . E sobtosamēt
 hoy vna celestial veu/qui d'ha les pa/
 raules següets; Foginhabitració la d'
 Babilonia : car confusio es : e los q
 hauran set/beuran argua d' santia sa/
 ludable : p los q stan en tenebre veu/
 ran lum p claredat infinita . e lo qui
 vindra amí : vendra ala ppetua p be/
 nauenturada vida . E viu que era
 difícil e quasi impossible de puat a ho/
 me corporal algu : ni les forces sensib/
 les bastarien a fet tal ascencio e puat/
 da . E pregni al enteniment y natu/
 ral ingeni quey volgues prouayr : e
 pendre carrech : de aquest iastia trebal/
 los : tan beneuenturat camí . P tan/
 tost viu lo enteniment / en forma de
 foch de cantitat de hun petit fadri : e
 lo ingeni natural axi coz vna claredat
 de vna candela : lo qual stava circuv/
 bint li tota la cara . p ell ab cupidicia
 gran/volguera sobtosamēt puat: ma/
 de vna part lespantava la immensa al/
 titud del munt:e lo no saber del innot/
 camí . D'altra part temorejava fallir
 li les poques p debils forces sues;p lo
 ingeni naçal/stava enuolant raigs;p qua/
 si descobrint e illuminant les primeres
 parts del munt: en les quals veheren
 vna cadena molt fort;p vna molt spā/
 table bestia: la qual era impediment p
 obstacle als camins : empo dls ab for

tales o cor/trencaren la sobredita cade-
na : y mataren aquella molt fera bestia .
E de aqui comensaren la primera
iornada;

Capitol segon: on parla dela gra-
matica e diu quals trobaren les letres
y per q son la diuersitat de les lengues
en lo mon : y per que Adam parla
mes abtarch que altra lengua : y de-
clara q no es al home vna lengua mes
natural que altra;

Ençuts los sobredits
perills : y romputs a
quests obstacles/ y ca-
dena . lo natural de-
sig de son principal fi-
guia al enteniment/ per bun cami molt
pedregos : y estra molt aspre : dela
qual absente eren tote les delectables
coses y hauien gran abundancia als
coses contraries ala agradable vida. y
en la fi dela primera iornada plegare
a vna vall/quis feya en vna gran pu-
gada del munt: en la qual hi hauien ar-
bres de molt amargoses rebels: iasia
los fructs fossen al gust molt suaus. E
lo natural desig y l'enteniment huma-
axi per la fatigacio dela treballosa ior-
nada : com per la ignorancia del len-
guatge de aquella terra : eren posats
en congoyes prop dela desesperacio.
Encara la acostumada boyra / iasia
no fos tanta com de primer: pero en-
cara era en tanta quantitat : que ve-
daua la maior part del cami seguent:
y no desmenys los prohibia la vista de
les abitacions/les quals eren en aquila

vall bedificades. Pero finalment ab
voluntat del sobiran e final be : subi-
tamet entraren en vna antigua y ben
bedificada casa : en la qual abitaua v-
na molt honesta donzella . En la ma-
dreta dela qual hauien escrit vn titol de
letres latines : les quals debien en a-
questa manera; *Eloq literata et ar-
ticulata : debito modo pronunciata;*

Y en la ma esquerra tenia vna pal-
matoria ab açots: y era vna cosa ma-
ravellosa/ y molt admirable: que essent
verge: li ptochien dels pits dos fonts
de molt dolça let: la qual cre en refec-
cio e nodriment de aquells/ qui encara
no hauien aconseguït la nativitat e pau-
ccio de les dents: qui son insiemment p a-
treçar y ameniar les coses dures. De-
to la donzella molt agradablement lo
rebe : y ab la gran pietat q bague del
seu treball/ rebut en edat tendra : lon-
guament cria l'enteniment / e tenint lo
en sos (molt mes profitosos que delec-
tables) nodriments. E apres del molt
lloch rebut repos : la donzella vench
molt subtilment/ y torqua les dents al
fadi: y començali a mostrar de parlar
no tant plabent be compost/ com era
necessari al rabonar . Pus que lo fa-
ori bach entres los terminens del raho-
nar: ella comensa ensenyar e notificar
li les coses següents; Fill meu molt
agradable: tant ami mes amable: quant
es maior lo treball rebut per tu : pus
que jo veig que ab tu ve lo natural
desig de treballar: e la facilitat de la cõ-
prensiõ bona de ton enteniment: vull
que sapias les coses no solament vul-
gars: mas aquelles qui son amagades en
la profunditat de mon cor: axi del effici-
meu: cõ dela causa final p q iuy poia-
da y trobada en aquila abitacio: fins en

los idenehidots segles: segons amí bā
 dit/ p so certificada per los qui son de
 uallats el sacrat munt: al peu del qual
 sta n. quel senyor vniuersal deies visi
 bles e invisibles coses: e produidor
 de no esset al esset/ p perfeccio de aqlls
 en si deies coses creades/ crea lhome:
 dret per que entengues la veritat: p en
 tement amas: p amant rebes la bena
 uenturança: p vñs dela delectacio/ de
 la qual no es digne lo lenguatge per a
 dir la: per no hauer cosa semblant la
 qual se pogues a ella acompanyar. P
 en esta rectitut e dreturea d'enteniment
 rebe lhome totes les coses possibles o
 rebre a creatura racional/ p corporal:
 en manera que la sua perfeccio son de
 tanta excellencia posat en aquell grau
 q p lo propheta llz q son comperat a
 la angelica e intellectual natura. Lo
 qual enganar per la dona o sensuali
 tat: aiutada la maçana/ o delectacio:
 e la suggestio p fallacia dela antiga ser
 pēt/ p cōcupicēcia deies coses cōtraries
 p stranges a la natura: son deualat o
 aqll sacratort/ del paradís. o claredat
 p pfeccio de entenimēt: p laçat p que
 fligues p obras/ en les d'eter e fins la
 uostet es no abitades les quals pme
 rament crei stades formades en abstrac
 cio deies irracionals fetes p brutes. en
 manera quel sobredit propheta/ q pri
 merament lhaia acōparat als angels
 en lo primer stament. En lo segon la
 cōparat ales besties. p tanta es stada
 la continuacio e vñança del trist el ho
 me en les momentanes p falles delec
 tacions sensibles: que la oblidat la fi
 per que finalment son fet: p la perfec
 cio/ p honor/ en la qual son creat. E
 quasi tota la gēt es en aquell nombre
 sino alguns als quals nostre senyor

vol mostrar aqst camí. Encarēt vull
 dir altra cosa pus secreta. Notort es
 q p lentendre lhome es apartat deies
 besties: p esta es la causa de acostar
 se a nostre senyor p semblat li: car no
 li sembla en alguna material ni corpo
 ral cosa. E com aquest sia lo seu be p
 perfeccio final: lo qual primerament
 era per inuisio: p dret per lo peccat nos
 pot hauer sino que lhome lo rebe dal
 tri: per manera d'ensenyança. la qual
 nos pot fer l'ens paraula. E la parau
 la no pot esset sens veu. p la veu: se re
 quer set significatiua de alguna cosa/
 la qual se imprimida en lo cor del ho
 mit. E si perventura lo q sab hu: nou
 saben sino sols los de aquell temps:
 seria perduda tota aquesta doctina e
 profit/ en los successors. E per tant lar
 tifici ha trobat/ la manera del scriure:
 per la qual veu hom: la intercio dels
 passats/ p absents/ axi co: si fossen pre
 sents. E sens dūpte necessari es que
 bage art que mostre les lēres/ e silles/
 bes/ e diccions: deies quals se compon
 la scriptura: que es spill del rahonar
 p lo rahonar del entendre/ p lo enten
 dre dela eleccio deies virtuts: que son
 camí ala eternal benaueuturança. P
 esta es la causa per que finalmēt p o so
 aci. Atat vull dir qui foren los qui
 han fet aquest camí que has anat: p
 han bedificades les posades p cients.
 E apres te dire quin es lo meu offici.
 e començament de aquests bedifi
 cis: p a veus com son lēres. les quals
 Abraam troba primerament: es ala
 ber les caldees. E Moyses troba
 primerament les ebraques. Jaia
 que ans de estes: iay hania vs d lēres
 en fancia. Eptes hun fill de Egi
 nor / porta lus de aquelles primer en

grecia. E la Reginia Isis filla Inacho dona vs de lletres als egipcians. Hi costata carmentes multa; troba les lletres latines. E apres lus de aquelles fonch vniuersalment en tot lo mon; exceptat entre les nacions barbares/p brutals. Los inventors e fabricadors daquest artfici son stats lo Donat: p lo Sertio: lo Precia: lo Robert: lo Ugucio. Lo meu offici es tractar dela disciplina/p artfici de lletres: es a saber de les latines: p de les parts de oracio: de les sillesbes: de les peus: de les accens: de la ortografia: de la etimologia: de la dialectica: del barbarisme: del solecisme: p de les altres vicijs p del metaplasmia: del scma: del tro po: de la fabula: de la prosa: del metre: p de la ystoria; Lleniment demana senyora dieu me permerce entre les gentes que es la causa dela diuersitat de les lengues. que ami par se ria mes rasonable que tot parlasen vna lingua: p fora mes vtilitat ala comunicacio dela vida: p crexeria en gran part de amistansa: co vegam ser mes amichs los qui sentenen/p son concordes en la lingua; R espos la donzella: gran pler he dela bona manera del demanar. plagut bagues a nostre senyor deu soles vengut ala detrecta p feccio. car lo duperar: es fiat causa en gran part de saber la veritat. La ra bo comuna p pus certa dela diuersitat de les lengues: es fiada la bedificacio dela torra. car primerament tots parlauen vna lingua: co es la abraha. E apres son partida en setanta p dos principals: p cascuna d'elles son partida en multitud no sabuda; Lleniment dix Moyses son primer que la bedificacio dela torra; R espos

la donzella fill no; Dix leniment donchs co me haueu dit q Moyses troba les lletres abrahas: p apres dieu q ans o Moyses fa plauen abraha; E la donzella respos: fill primera ment parlauen la lingua: mas encara noy haura vianca de scriptura: bi era rasonable pus tot deuallauen o hun pare: e abiauen en vna terra: q tots parlauen en vna manera. E aquella forma de parlar los mostra Adam: a pres q fonch exil de paradys; De mana leniment veiam en paradys haue pausat; R espos la donzella si; Dix leniment qui li haura mestrat aqll lenguatge: com no bagues bagut participacio de altre gent o qui bagues apres. E si el lo troba: p que mes aquest que altre. E si lor mostra deu es la mateixa qstio; R espos la donzella: demanar coses dela voluntat de deu p de los secrets: no p tanp ami declarat. Apres que bat ras purgat en lo munt: setas digne de tals secrets. basta que la sacra scriptura te q deus parla en marauiles: quant dix fiat lux: p altres coses semblants que en la creacio del mon parla: ab quina lingua/o dix co; no tengues lingua. Pdet q Adam tria mes vna q altre. Naturalment vchem/quells orientals totes les paraules/p la veu: p les lengues/pnuncien en les goles: axi com los ebreus: caldeus: indians: e sirians p totos aquelles encontrades. p vchem q tots los mediterrans refiten les paraules / p lingua en los paladats: axi com los asians: frigiens: p grechs P totes les gentes occidentals refiten les paraules ab les dents: axi com los Italians: francos: p Spanpols. lo siria p lo caldeu vchem

son al ebreu : en la pronunciació de moltes lletres / y cōformes en moltitud de paraules . Una lengua no es mes al home natural que altra . E per tant erren los qui diuen que dextant l'home s'ert desde son son naiximent : que parlaria lo calden . y aço no es veritat : cō vegam lo contrari en les barbates nacions . veritat es que la naturalesa infliga al home cercar manera de entenores ab altres : o per signes / o crits : o ciutats : o paraules : y aquestes maneres sotes son en lo mon . Item notori es que la lengua caldayca es perfecta y cert es que la naturalesa del home comensa per lo que es menys perfect : y mes confus . donchs coz poden ells dir : que vna lengua sie mes natural q̄ altra . Del parlar de Aday : de creure es que ell que bague perfecció d' saber : que com troba d'fer bo que les coses baguesen nom : necessari era de trobar lo lengüatge ab que les nomenas . E puentura la lengua abrayca fonch a ell pus facil / y mes conuenible : per la causa demunt dita . Del parlar de deu sublim y glorios : quant sera tēps veras / o sabras quina cosa es parlar ab deu los prophetes seus : y com parla ab ells migantant la lum intellectu al : la qual es dita visio . E be crech quel parlar de deu ab Adam fonch en aqueixa manera ; Damana len teniment : de tanta diuersitat de lengües hay lengües que sien mes dignes o mes excellents que les altres ; Respos la donzella : los sants e mes pōderosos homens de sentencia se son acordats en asermar q̄ tres lēgues entre totes les altres son dites sacres . ço es la abrayca : la grega : y la latina . De to entre les lengües d'les gentes la gre

ga te mes excellencia : per que es pus bella : y molt sonant . la qual es de cinch maneres . La primera ha nom comedom . que vol dir comuna . La segona es atica : que vol dir Atbenes : en la qual scriuiren lo' actors . La terça es dorica . La quarta ionica . La quinta eolica . y calguna d'estes parla la manera de gentes . Les lengües latines son stades quatre : es a saber . Presta . Latina . Romana : e mixta . Presta es aquella que parlaren en lo tēps de Jano / y Saturno molt antichs l'leys de ytalía : la qual era molt mal bornada : axi com les trobaren y les bucoliques / y scriptures de Encealia . La latina comença en lo tēps de la destrucció d' Troya : en lo tēps del rey Latí y dels reys de tucia : y en esta lengua foren scrites les dotze taules : en les quals foren scrites les leys que Solon haue dat als d' Atbenes . La Romana comença apres que defalliren los l'leys en Roma : y foren d'ls poetes : Enio : e Plauto : Menio : e Virgili . y dels oradors : Graco : Lato : e Licron . los fundadors / e componadors de aquesta lengua . La mixta comença en Roma : apres q̄ll impen fonch dilatat / e abitaren en la ciutat gentes de tantes prouincies / que corromperen la lengua / per barbetismes / y soldismes / y de aqui isqueren les lengües que vuy se parlen en Italia : y en Espanya per la gent vulgar / y comuna . E si puentura yo no fos per que moltras apartat y artifici : y la lengua latina seria pēda de tot . mas yo mostre la pronunciació d'les lletres / y com tenen los sons / y los accents diuersos : y mostre la distinció e lo d' partament de aquelles / en vocals / y en

minres/consonants/e líquides. E mostre com vna de les vocals se loch de dos consonants: p ategñades val per vna. E mostre com lo nom es regit del verb: p en quantes coses han de conuenir. axi matex del relatiu ab lan tecedent: p del adiectiu ab lo sustentiu. p mostre les distincions dels noms/ p dels verbs/ p dels participis/ p pñoms e multitud de species. p conuenen en vna amisslāca/ e ligadura ab les altres parts menrs principals dela oracio;

E aquestes coses per orde declara des la donzella donāt si a son parlar: stech en bun molt agradable silenci. E auos lentement para sment en les parcs dela casa. e vee totes les coses demant dites per orde pintades. Al li vee les natres dels verbs: per que son dits actius e passius. E per que alguns se dien neutres/ p altres depo/ nents/ p comuns. E vee per que lo nom era dit pñti/ p per que appellatiu: p per que los pronoms son primitius/ p altres diuatius. E per que los participis son distints segons la distincio dels tres temps. Al per que les lletres son comparedes als daments. Staue allí pintat com lo Porcia banta rene gat la fe: p bantia conmutat la anima per la fama. Allí lo Donat cariscat que quasi de les cauctnes p profunditats dela terra bantia tret les pedres p bedificar aquella casa. Allí l'Albreart p lo Alexandre de uilla dei: p lo Pe re Elies: que quasi de confusa bantien reduit tota la casa en orde. E lentement ab lo que bantia ort ola bocha dela donzella: p lo que bantia vist pintat p a era content quant ala congru tat del parlar: p lo natural ingeni lo cuptau que seguis lo camu començat

p no uolgues pñte mes temps. p pres comiat humilment dela dōzella: retet li gracies del benefici rebut. lo ingeni natural lo qual p a era de maior quantitat que primer de lum: p lo cntenmēt p a era mes robust: començaten la se/ gona tornada no menrs aspre. pero pus facil que la primera;

Capitol tercer: on declara com la logica es pes p mesura de conixer ve ritat o falcia: p quantes maneres piba de proposicions;

¶ Nada la segona torna da plegaren (p a gran tros en lo munt pur gate) en vna vall de gent molt enganosa p stuta a prima fas: p apres de tractar eren molt agradables de conuersacio: ab tot que tostemps eren bun poch le tigioses. E viste vna casa en mig dela vall/ corregheren a ella: on trobaren la senyora de aquella terra: la qual e ra vna donzella que be mostraua en sa disposicio dela cara: bauer guasta/ des vellant gran multitud de cancles. E aço mostrana los bulis/ p la blan cor / p grogor de son gest en la cara. les iunctures als dits/ tāt eren primes que nos mostraue allí vestigi negu o la carn. los cabells (iatse fossen en forma conuenient de larguaria: p color molt agradable) ab la p imaginacio q tenia bantes oblidat de pentinar / e di stingir los per orde. En la ma dreta tenia vn mñiple de flors: p vn titol ab lletres gregues qui debsa; *Uo um et salum*. En la esquerra tenia

vn verinos scorpí : qui a molts men-
 tre se deligau en mirar la diuersitat
 de les flors p' odorar les : no cravaci
 a l'altra ma de inferir nociment p' grā
 dan . La qual degudament saluda /
 da : l'enteniment comença de parlar
 en tal manera; Elb gran desig q' tincb
 de puia al sagrat munt p' bagudes no
 nes de vostre ingent p' altesa : he pres
 lo treball fins al rebut . per la qual co
 sa vos suplich me vullau dir vostre
 principal fi e offici : p' vostra vida per
 orde; La donzella apres fet lo re-
 cebiment segons a ell era necessari : co
 mēca li a dir les següētes coses; La
 ra cosa es que tota la utilitat p' profit
 es vil en comparació dela benauentu-
 rança eternal : la qual sta en dos coses
 principalment . Es alaber : que sia de
 neçada la anima de les enzanoses oppi-
 nions e vils fantasies : primerament q'
 sien en ella pintades les certificacions
 dela veritat : ala qual nos puixa cōtra-
 dir . Notemēys que sien en ella pla-
 tades / p' radicades les morals / e intel-
 lectuals virtuts . Cert es que al spill
 si perauentura li podiem dir benauen-
 turat : seria quant fos denaiat de tota
 brutesa / p' fossen en ell presentades fi-
 gures de belles formes . axi laia quant
 de les intellectuals e morals virtuts acō
 segueix les practiques . Cert es que p'
 distingir entre lutzem p' bonest : vici / e
 virtut : bo / o mal : l'home ha mester co-
 nexça . e aço no pot esser sens clar en-
 teniment : en lo qual bage veritat sens
 dūpte / p' sens temor del cōtrari . E po
 sola so aquella : qui se distingit p' ser
 diferencia entre veritat / p' falsia : dōch
 com fa bage dit : po esser causa del
 entendre / p' lo entendre causa d' obrar :
 p' aquestes dues coses junctes lien cau

sa dela benauenturança : manifesta co-
 sa es po ser al home no solament pro-
 fitosa : mas encara necessaria . Veri-
 tat es q' nostre senyor ha creades tan
 bones disposicions de enteniments : q'
 veuen la veritat facilmente sens negun
 artifici / o doctrina : pero si l'artifici hi
 fos : seria semblant a un home q' te
 bona força : p' puia pedres a vna tor-
 ra sobre los muscles : mas si apres li
 donauen l'artifici dela cortiola / o torn :
 molt pus leugetamēt puia aquelles
 pedres sens comparació : p' ab menys
 treball . E axi es que quant po vincb
 sobre l'enteniment ben disposat : lo que ell
 ab gran dificultat p' molt t'art sabria :
 fas quen sab molt facilmente / p' promp-
 ta . po ço axi com lo pes : ab lo qual
 se conxen les coses ponderoses / o leu-
 getes . E so axi com la linea / o cordell
 del geometric : ab la qual se coneyx
 la directura / o desuiament de les līnes .
 E tu deus saber que po sola notifique
 les coses innotes : es alaber : les fina-
 ginatorie / ab diuinicio / o discrecio . Es
 afirmatiues / o negatiues / o dūptoses :
 ab argumentació silogistica . E vull
 metre aço en practica p' que millor ho
 entenes . Cert es q' la moneda pot
 esser falsa en vna de dos maneres : o
 que la materia d' que es lo dinet sie d'
 metall no pur : o que la marca o em-
 premta sie falsificada . E axi es de les
 argumentacions p' tabons en que los
 homens deptexen : que algunes vega-
 des pequen en la materia : altres vega-
 des en la manera d' tabonar; Len-
 teniment demana ious suplich que p'
 apertament p' mes plixa me vullau de-
 clarar aço : com conexere bo eistingi-
 re entre veritat / p' falsia / o mentira / p'
 dūpte en apartar la vna de l'altra . Ho

refinenys en lo tabonat quant conexe
re que peque en la materia/o en la for
ma; La donzella respos dos fins
son principals los mens. Lo primer
es fer saber la veritat. Lo segon es
podet ho manifestar al qui ment. E
p tal yo aportant les tabons p la va
lor o aquelles segons lo preu p valor
deles monedes: les quals son en qua
tre diferencies generalment. La p
mera diferencia es q sie de or pur sens
mixturea neguna: e tinga la forma p
empremta veradeta: la qual si era
posada a examen de foch nos pliora
ria en neguna manera: nis poria res
vela perfeccio sua. E lanors no dup
taria negu de: ella encara que fos en
lo nobre o aquells quiu entenen molt
poch. La segona diferencia deles
monedes es que sia de or: mas que
bage alguna liga / la qual no conega
fino lo qui sera molt saui: que quant
fos posada a examen se mostras aql
defecte. La terca es: que sia la
mitat de or p laltra mitat de altre ma
tall: pero q fos dissimulat en tal ma
nera/que puixa enganar als mes dels
que no son sauis; La quarta es: q
sie tota o conte/p desora en tal mane
ra daurada/p simulada: que puixa en
ganar a molts dels simples: p auu
guades no auertint al saui; Lente
niment dix aquin proposit es aco dit
que mens entenchara que o primer;

Respos la donzella gran secret
te vull ara descobrir en la declaracio
del exempli demunt dit: p gran boy
ra apartate denant tos vlls: p gran
part del munt per tu cupidiat puia
re sera descubert/ p molts obstacles/e
impediments seran remoguts de tu;
Dix l'entenim: entornez suas plan

ala declaracio del exempli; La do
zella dix lo quds homens parlen: p pre
nen per mig per aprouar lo que vien
en quatre maneres ya dites: p a
quells migs son nomenats proposici
ons: e son aximateix rgualats ales di
ferencies del diner. La primera diferē
cia es de aquellesles quals diem: pri
meres: spectimentals: sensibles: p famo
ses: e aqlles que tenen en prompte lo
mig de la proua. Les primeres son
axi com aquesta: que tota cosa es ma
ior que sa part: p com aquesta: que
dos mes son que hu: p com aquesta:
que dos coses pguaf a al tratercera: en
tre si son pguais; Spimentals son
les quals saben per l'enteniment/ p per
lo sentiment axi com sabē que lo foch
es calent: p la pguia freda: p com la
bem que la calor affuixa les coses: p
la fredor les streny: mes saben q lo
vi embriaga qu'il ben sens retgla: p al
tres coses semblants; Sensibles
son axi com aquesta: quel sol es luent
p clar: p que la mel es dolca: e el fel
amargua. Famoses son aquelles en
les quals noy duple negu: p a tots co
ne aserimar les en vna manera. Aixi
com aquesta. quer ha vna terra que
dien egipte: o vna gran ciutat que ha
nom l'Roma/o Alila/o Paris. La
qual fama per tants testimonis es di
uulgada: que no duple en neguna
manera/ni per atorguar speram altra
proua. Pero vull que sapies que
ha altres proposicions crehibles / e o
pinables: les quals semblen ales de
munt dites: per que molts les aserimen
axi com es aquesta. Quey baura dia
de iudici: o resurreccio de morts. les
quals no son en nombre deles altres:
ans son molt vllants/ per que les pro

nes son molt diferents . les proposicions que tenen ab si les proves son axí com aquesta : que tot triangle te tres angles / yguals a dos rectes . E que les línies portades / o tretes del centre ala circumferencia : son yguals . y com aquesta , que cinch es la tercera part de quinze : y la dotzena part de sexanta : y vintena part de cent : y la centena part de cinch cents . Mas estes proposicions y a dites exceptes les famoses : qui stan en 'opinio sens proua / totes causen conclusio verdadera de necessariat . y lo contrari seria mentiroso e impossible . y estes usen la taumetria larismatica : la musica : y la stologia per la maior part : y la philosophia natural : y la mathepbilica . y en aço vien demostracio / y son profit es adquirir certitut dela veritat / sens temor del contrari : y ab certificacio que lo contrari es impossible . Així coz es veritat que lo sol es luent : y lo cel incorruptible : y lo foc calent . Es impossible natural lo sol stant sol esser furt : y lo cel stant cel corrompres : y lo foc stant foc esser fret . E ten be es impossible dos no esser la mitat de quatre : y deu de vint . y a les sciencies y sabers adquirides per semblants proves / no ha duple negun : sino prop de aquell lo qual no es en lo grau dels homens rasonables : y lo que nega les tals proves : atorga prop dels homens sans que ell no es home rasonable . E aquestes principis son necessaris : incorruptibles : y eternals : y no desfer se p negun poder : per que implicaria contradicció . E nos pot rebre lo compte de deu / que cinch no sien la mitat : encara que deu / o pogues ser . axí coz no pot rebre la criatura esser deu : aca

bat que deu ho pogues ser . E los q lo contrari tenen menys son y pus baixos que los bruts / a irracionals . car aquells segueyen la natura : y aquests pervertexen en la sua : y contradien esser homens percebents dela raso . E aquesta manera de proves es comparada ala primera manera de dir / en que noy havia mixtura neguna . La segona manera de proposicions son dites maximes : les quals son manifestes / y atorgades p tota la gent esser veritades : y los simples doctors dela ley pensen que noy ha en elles duple : y que sien semblants ala manera primera : talie bagen estes bun poch o duple . axí com es aquesta . quel innocent no deu esser punit . E la iusticia que es necessaria . E la iniusticia inbonesta . E axí com aquesta . que alguns membres dela persona deuen anar cuberts . E com aquesta que la mentida es mala . E com aquesta . que entre lhome y la dona noy ha de haver aiustament public en lacte del engendrar . noy ha duple que si deu creas ara vn home qui fos saui : y no bagues bagut comunicacio de neguna gent : duple per q buns membres se han de cobrir mes que altres : y bun acte havia de esser mes cubert que altre . E no duple que ell tot es maior que la part . Mas que dos no fos la mitat de quatre . Donchs segueix se aço no ser ver com allo : que si axí fos : noy bague re mes duple destes que de aquelles . mas ajuda les a creure la custuma / e criament en aquelles . y tanbe bi au den les propries custumes : y la amor : temor : y vergonya . E aquesta manera de proposicions se prauque en la sciencia moral . Així dich per que quāt

b.l.

pugaras en lo factat mint : p entra /
 ras en la casa dela rabo / que es dela
 fi dels homens: conegues aquesta ma
 nera de parlar . Lo silogisme qui de
 tals proposicions se fa : se diu dilec
 tich . la utilitat del qual es conèixer lo
 presumptuos / e quis facte saber . La
 segona utilitat : es ensenar al qui no
 sab : p raduyr lo a estes maximes en
 les quals es stat nobrit: p pensè que si
 en necessaries de rebre : e axil tiram
 fins que tingue enteniment per saber
 quina cosa es veritat absolutament: p
 sens condicio neguna : p quina cosa
 es veritat en altra manera : p la veri
 tat en aquesta manera es comparada
 ala segona manera del diner demunt
 dit : en lo qual baula vna pocha deli
 ga : que non pesabia sino el qui era
 molt saui . La terça manera de pro
 posicions son dites receptables: p son
 aquelles les quals han dites aquells
 qui son stats sancts homens: p los sa
 uis : o los vells : quant sera manifest
 esser stats de loables vides : p son ra
 budes ab crebença . la qual proua la
 auctoritat de aquells . p en aquest ma
 teix grau son les proposicions dels ac
 cidents comuns : qui tenen proua per
 coniectura que solen llocuenir axi com
 son estes . Que lo q va denit: es mal
 factor . p la qui va molt pintada : sic
 adulteta . p lo qui acompanya mon e
 namich : que sia mon enamich . Cert
 es que aquestes tan be poden star me
 tida com veritat . Car aquells bons
 homens pogueren dir alguna cosa per
 bon zel: per portar les gentes a ben viu
 re: la qual no seria veritat absolutamet.
 Floresimenys pot algu anar denit: p
 complir alguna obra de pietat . E pot
 alguna dona pintar se : per apartar

son matit de peccar ab altres dones: o
 per altre bon fi . p pot algu acompanyar
 mon enamich : per portar lo a bona
 concordia / o amistat . E aquesta ma
 nera de proposicions son trobades en
 casa de ma germana la Rethorica . lo
 silogisme compost de aquestes : se no
 mena rethorica / o persuasora . la util
 tat dela qual: es amonestar los homens
 als actes virtuosos: p retraurels deles
 vils concupiscencies . p aco en pre
 cacions / o en leys: p molt ajuda al sem
 blant la eloquencia: gels: p gracia: bo
 spant del que parle . p esta manera ter
 cera : es comparada ala terça manera
 del diner : en quey bage la mitat deli
 ga . La quarta manera de proposici
 ons: son totes falses . pero aparen ver
 daderes: per rabo dela ymaginacio . a
 xi com es aquesta . que dalla lo cel hi
 ha un cors infinit: o que sic tot buyt .
 o com aquesta . que noy ha cosa que
 no tinga cors . aquestes son falses . mas
 la ymaginacio no pot rebre altre cosa
 fins quel enteniment la consistengua p
 força dela demostracio . p en aquest
 linatge son altres que fan pensar ço q
 lhome sab que no es veritat . pero mo
 uen la ymaginacio: fins que hom auct
 reix be en la cosa . Aixi com aquesta .
 Ajuda a ton ierma quant li fan mal
 o ell ne fa . Al principi par rabo au
 dar hom a son ierma quant li fan mal .
 tantost par q serie inuistia : quant ell
 mateix es lo faedor del mal . p aquesta
 manera de proposicions: conuenen ala
 susfistica / p temptatiua: la utilitat dela
 qual : es conèixer als qui volen esser
 vils aparents molt mes que existents
 aguardar nos dells . p aquesta es tal
 com la quarta manera del diner : la
 materia del qual : ere tota falsa pero

la forma era molt asimulada; . Et
 aci en la declaració el exemple quāt
 misteris te declarats / y descuberts : y
 fa temps es que continues lo camí co
 mensat : que nosaltres som com los
 lauradors q̄ ab gran treball se nbren
 lo pa / y les senyores qui alt stan en lo
 munt : son axí com los senyors : que
 laltia no treballen ban les coses quasi
 per notes; . E ab tant lentement
 tengue liment en los parets dda casa :
 y vee pintats los fabricadors de aquila
 posada. Allí la obscurat / e subtilitat
 del Aristotil . Allí los predicables de
 Porci . Allí lo treball de Boeci se
 ueri . Allí les condicions ddes argu
 mentacions / y les maneres distinctes
 per figures . Allí les regles dels filo
 sòfics / y conseqüencies. Allí los lochs
 de arguhir . Allí les maneres de di
 fensir . E ab tant lentement pres co
 miat / y lo ingeni natural pa tenia tan
 ta luz que paria dda clar : sino que nos
 mostraua lo sol. E veren com era molt
 prop el munt. E anant per vna vall
 plana y molt deditosa : plegaren ala ter
 ça menció : la qual era molt prop / y
 sens treball : molt alegres dela lum y
 força queis era crecenda;

Capítol quart : on tracta dda re
 thorica : y de los inventors : y dda
 manera / y del seu profit;

PARA lo camí a /
 q̄st ab gran goig : ple
 guaren a vna vila per
 marauellos artificis o /
 brada . Les cases de
 la qual : mes sumptoses eren en lo ar

teament accidental dde pintures : que
 no en los intrínsecs fundaments prin
 cipals . E entrant en vna molt gran
 y bella sala : lentement vehe vna
 donzella la qual ialtia no fos de tanta
 profuaditat / ni subtilitat com la segona
 ere infinitament molt mes aparent : a
 xi en lo gest dda cara : farsons y pro
 porcions / dda propria persona : com
 en lo preu y sumptuositat ddes vesti
 dures. A prima fas los cabells sembla
 uen or : distints / e disposits en orde
 molt singular : vna color en tota la
 cara / la qual nos distingie de luy si e
 ra rosa : o alguna color peregrina . pe
 ro be mirada de prop : lo mes de dda
 era subtil e simulat . Les parades
 de aquesta donzella eran tan dolces / y
 tan delectables : que passaua la mane
 ra humana en lo rabonar . Aueguat
 des sabia hun gest en tant exactes de
 alegria : que semblaua riure tota la ca
 sa. Altres veguades fera hun gest tan
 torbat : que tots tremolauen demant
 ella . Arcus loaua fins al cel : y apres
 vos abaixaua fins als abissos. Arcus
 sabia creure alguna cosa / y atorguar
 ser bona : y tantost vos febia auorrir
 aquella per mala . En la ma dreta tenia
 a hun anafila : y en laltre hun libre tā
 cat . Demunt ddes vestidures tenia
 lletres gregues y latines en que deia .
 Ornatus / y persuasio . La qual sa
 ludada ab deguda reuerencia : lentem
 ent marauellat dda mutació / y gest :
 hi del poder / hi eficacia : q̄ la eloquen
 cia tenie : comença molt humilment
 a parlar en aquella manera; . Les
 noues de nostra fama sabat lo cas el
 comensat camí : nos ha aportats en
 estes encontres innotes possibides
 y vos : y solistes a vostra senyoria .
 b.ii.

E per quant fins act en les formades passades haueu hagut aculliment del qual lo guardo quel homens no abastauen : sic remunerat per deu : ab la figura de benignitat e caritat vostra : nos attemm ademenat vos / qual es la principal fi de vostra aturada : ne que es la causa de les loctoses mutacions vostres; La donzella apres que bagueren reposat los comensa a parlar en la saguent manera; Uer gonra es(p no de poca quantitat) retraures hom de atenyet les coses de gudes ala natura : per temor de paslat treball . E no pertany a cor generos ni a animo fort: dexat les comenades : si la fi de aquelles es vil / p ho nestia . E com fo vege que lo vostre desig sie posat per atenyet la perfeccio a uosaltres possible inhumanitat / p cruclia seria : negat vos ajuda e spedient a tant salutable camí . De crech que haueu ort per les senyores termances : com per necessitat gran / p profit del home : li son donada la paraula : ne cessaria en la comunicacio dela vida.

Lat si paraula no era : per ventura impossible serie haueu cosa ben ordenada entrells homens : ni hauria administracio de les coses necessaries . E quant cessas la possibilitat de manifestar son cor : cessarien en lo mon los consells : per los quals la vida es distincia per orde : cessaria norelmenys lo descobrit dels secrets : cessaria la causa dels artificis : ni hauria comunicacio entre la gent d vna cosa per altre. Perdetries norelmenys lo fruit de les sciencies : que per paraula se ensenyen. Tan de cessaria la delectacio que les gentis han en les dulcissues / p delitables paraules . E lo que mes es : que

perdría la utilitat bla / persuasio / p amonestacio : la qual es de tanta virtut p eficacia : que quant se perdes : mes valria a humana natura vingues totalment la destruccio p eradicacio final. E quants homens / p dones haueu vist per amonestacio o increpacio p suasoria de altres : dela vida sutzia p bestial : esset apartats e conuertits ala virtuosa p honesta . Quants desliurats dela vilea p desfronacio dela gola / p dela sutzetat p turpela del ladro nict . Quants tirats p apartats dela dissolucio : e difamatoria carnalitat . Quante reprimits los cruels e itregu lats mouiments dela ira . Quants exits p apartats dela vergonyosa conardia . Quants conuertits dela inhumanitat dela auaricia . E aquells tots foren apartats per força dela eloquencia : lancant los al denant lo desig dela honra : p dela fama : p conuidant los en aquells : p demostrant los lo tan de la difamacio : desonor : p vergonya . Ja quates batalles en les quals se speraua perills de gentis / p sens compte : foren per mi leuades . Que dire : que tant es lo profit del ben parlar en lo mon : que senyoreia los cors atroces : deis humans e inhumans homens . Lo que demanau de les mutacions : necessaries son : per que les causes : ni les persones : ni los temps : ni les ocasions : no son rguals . P pertant a les persones religioses p honestes nol han de parlar com a les publicanes . ni a les potestats : com a les persones comunes . Ni als de auctoritat : complaure de leugera sentencia . Ni tan poch en lo temps de alegria : deuen mostrar paraules prouocatues a plor . Ni en lo temps de tristor : paraules lo

goses hi provocatues a riure . **A**l en les causes humils : deuem parlar com en les litgioses . **A**l hauem de fer tal gest en la cosa feta y temerosa : com en la bella y delectable . **A**l semblant en la laor : com en lo vituperi . **A**l tal en lo managar : com en la demostracio dela amistança . **P**estes maneres totes son de considerat : abacompanyament de paraules y gests conuenients ala bellesa e conueniencia del principi e delectacio dela continuacio del mig : e subsecucio del salutable e profitos fi : e agradable . e per tant son necessari (per les rahons ja dites) la habitacio y aturada mia en lo present Deb. e no seria bo que lo scient y lo polota : haguessen manera comuna en lo parlar . **A**l seria honest los secrets sciēts e scientífichs q̄ tot preu excedeixen : fossen baguts en menyspreu en les paraules vulgars . **E** p̄ ço no solament son necessari lo parlar sacrestat y apartat d̄l vulgar : mas encara son necessari palliat / y cobrir aquelles ab ficcio : e diuerses linatges de paraules figurals . **E** aço no solament viaren en la scriptura sancta / los elegidors prophetas y santíf mas encara los qui volgucien amarguar los naturals secrets als pobles : iatſia la gent pensa que dins aquella literal y seguardat de scorça : no se amaga alguna dolçor de molt delectable gta . **E** pertant se fan scarn de aquelles . **P**ero la intencio dels sauis es en contraria manera . **E** aço acabat de dir la donzella feu fi : e lententment gira los vlls d̄ dret en la primera part dela casa . **E** vebe pintats los bedificadors de aquella vila : y progenitors de aquella donzella . **P**rimeralement **G**ogies : y **E**rnegola : y **D**e

mostenes grechs : primers auis y habitants de aquella terra . **E**n altra part stanen los latins : primeralement **A**datco tullis : al qual semblaua la donzella mes que a ugun altre . **A**lli lo **Q**uintilia : que deual vna ymage d̄ veritat cobrie les ombres de les causes y sens contendre / volie viure ab contentesa . **A**lli el **S**imacho : el **P**lino : auats en les paraules / y molt abundos en les sentencies . **A**lli los cantars de **S**idonio : tanta tenien de dolçor / que paria altre **R**ex e senyor entre los ocells menuts . **A**lli lo viticia y florit eloqui de **V**irgili : tant excedien en ornament e bellesa als altres cantars : q̄ semblaua altre pago en la excellencia dela pintura : y altre signe en la modulacio entrells ocells . **A**lli lo **T**itius liuin : detata admiracio en lo mō q̄ aclipsas en son temps la molt illustre fama romana . **A**lli **L**actanci : que com tractas la generacio dels passats deus per les errors dels gentils : entre ells semblaua altre deu : passant en lo parlar : no solament la comuna mas encara la humana natura . **E** ia sia fossen alli moles altres entitulats : aqueſts semblauen dela mes illustre fama / y assenyalada memoria . **D**e la altra part stanen pintats los tres linatges de les causes : **D**eliberatiua : **D**emonstratiua : e **J**udicial . ab la **D**eliberatiua : **S**uasio e **D**esuasio . ab la suasio : **U**til : **H**onest : y **D**electable . ab la **D**esuasio : **S**pectaça / y **T**emor : ab la **D**emonstratiua : la laor y lo vituperi : **A**lli lo doble stat de les causes : y les cinch parts dela oracio . **A**lli lo exordi qui inclinava lo animo del oynt a borde de benivolença . **A**lli la narracio : que totes les coses nat

b.iii.

tana per orde. Allí la Argumentació que quasi sostenia tota la força del raonar. Allí la Conclusió: en la qual reposauen tots los coratges suspesos per sperar aquella. Allí la Causa honesta: la qual feureiaua lo cor sens pus sperar rabo. Allí la Causa admirable: en la qual los coratges dels oys stauen alienats. Allí la causa humil: dela qual menyspreaue lo hoynt. Allí la Causa dupiosa: en la qual yguat era la sentència: de aparer o de o benivolencia, turpitud o honestat. Allí los silogismes de induccio e racional: los quals prenallen en los linatges de les questions. Allí flors de molt admirables colors. allí el Tropo: on se fundanen los parlars dins los quals stauen amagats multitud de molt marauellosos e innumerables segrets. allí los linatges dels questions. allí la Eloccio: que consideraua les coses: lo loch: p lo temps. allí les tres maneres d'ordenar. allí lo vici dels lletres. allí la iunctura dels verbs. allí les figures dels paraules: p sentencies de aquelles. allí tot lo ques pertanyia a gentil y bell ordenat. E apres quel enteniment bague mirat ab los vils interiors totes aquestes coses per orde: pres licencia dela donzella: reent li gracies del benefici rebut. E ella dix li com les altres dues donzelles eren icmanes sues. E com aquell camí se acabaua en aquell loch. E p apuiar al munt per allí eradiuicilos: p quasi impossible. mas que aquella li mostraria vna cenda / que traualitaria a bun altre camí: on trobaria altres quatre icmanes: per les quals ere necessari passar. E en aquesta manera guiats:

lo ingeni natural / p l'enteniment par
tiren molt alegres de allí;

Capítol cinque: on tracta dela Al
tissima / p de los inventors y de la v
tilitat: y manera. E toca secrets molt
singulats;

Assada / p trancada a
questa cenda: vengue
ren al cap del munt/
on se començaua bun
marauellos camí. Lo

qual los guia: en bun loch de cases y
palans molt singulats. E ala porta
dela vila trobaren vna sacratissima: y
molt profunda donzella d' sciencia. La
qual iatia cobris los membres ab ha
bit femeníl: semblaua dins aquell a/
magar se cor de home molt penetrat/
y molt ingenios. En la man dreta te
nia bun glaui de acer: hi en l'altra v
na taula emblanquida. Demunt les
vestidures: tenie vnes lletres gregues
que debien. Par e impar. ala qual
acortegueren ab molt gran goig de/
manant li la causa de la habitacio en
aquella terra. P ella ab gran benigni
tat amorosament los rebe: els mes en
la propria habitacio y posada: e co/
mensals a dit les següents coses. A
quell qui es necessari y gloriola font e
principi don tots los bens preceben
tores les coses ha fetes en còpte: pes
y mesura. Tanta es la profunditat
e subtila dela intencio d'elles paraule.

que pocs enténiments homens hà abastat a entendre les: per esser tad e fundament pncipal de tots los saber^r per que les coses compostes: p còp/te/pes/p mesura/dels elements q allí entren: per aquella causa son distinc tes/en diuersos linatges de esser. E lo donador de les formes/influeix e di stribueix aquelles/segons la disposició de la matèria: la qual es susceptible d aquelles: migeniant les coses ja dites.

E aquesta es la causa efficiet p ma terial/per que vna cosa es arbre: altra pedra: p altra animal: desta especia: p de aquella. Per que si la matèria de ques fa la rana/no tengues los el aments comptats proporcionats/p pe sats p cert nombre: en natura sabut: nunca rabria la tal forma. E axi d les altres coses cotidianament engen rades p corrupçions. Encara no solament en les coses ja dites lo neces saria: hoch encara en la profunditat de mos pits iacn admirables p molt marenellosoz segrets. Car per mi se atenp lo còpte de les lletres/de les qual^s se constituexen es componen los nò bres de quaranta: e dos: e dotze: e quatre lletres/per la pronunciació de les quals se atenpen marenelles: no tich home per explicar les. Car en mi es lo còpte de geomatria: lo qual comptaren los necubelins. en mi son les pfundes de Laballa: en les qual^s es gran part de la propheta. Qui po ne explicar los misteris que itan ama gats en lo seny literal de la sagrada sc riptura: en lo metre dels comptes: axi en la fabricació de les coses: com en la disposició del orde del mō: qui en lo primer libre del pentatecum se comp te dels sis dies de la obra p bun de re

pos: que en los anys de les vides de aquells qui eran en la edat primera: qui en lo segon libre significana los anys de seruitut passada en egipte: que los dies quaranta: que Moyses ocu na al rebre de la ley: Que vol dir lo compte dels deu manaments morals: p sis cents p tretze sirimontals: e axi en los altres com en lo compte de les pas chas: p dels iubilens: hi en los libres dels prophetes esser trobats los sen blants comptes. Perdon fondo es font tancada. E qui bastara a beure argua tant dificultosa de atenper. Que dire de tanta multitud de secrets: com lo creador de les coses sola en mi ha vol gut metre. Car si los homens basta nen perfectament saber me: sabrien les virtuts de totes les erbes del mō. Car segons hauez trobat en los libres molt antichs: Atalo: Lecina: Trigumif co: p Zoroastes: les fulles de les erbes totes son lletres indicatives de la virtut de les rahels de aquelles. Los que e xerciten la anima en saber la distanci a de la terra als cels: p los cels quant han de bun al altre: p la diferencia q es entre les steles: p lo nombre de a quelles: sens mi nos pot atenper. per nombre son ligats los elements: ab cadena de totes les coses naturals. Sens mi les gentes no sabrien los sets dels antichs: dels quals prenen doc trina/p exempli. Jo sola partelch los temps: en segles: generacions: edat^s anys: mēsos: setmanes: dies hores moments: e minimes. E aquesta es la causa final de ma habitacio; E aço acabat de dir: en la primera part de la casa L'enteniment vehe Apicta goras: p Hicomatco grechs: e Al pulefor: p Serenio latins: progenitors b.iii.

de aquella donzella . Stana Dicta
goras ab tanta profunditat trobat en
los comptes : quel constituïssen vni
uersan / y natural principi : de totes
les coses generables e corruptibles. I
Pico masco tant sobre pugane en a/
quella : que quasi per compte prophe
tize les coses sdeuendores . Allí el
Erisipio tant se donane en lart : que
paria comptar entre sompnis . Allí lo
Gibert tant passaua los altres : que
semblaua vn satellita entre los Caua
lers . Allí com la Virtut : la Rabor
Lorde : L amor : y Concordia dels
nombres : componie totes les coses :
regia lo mon:ordenaua lo poblat: mo
ula los cels : ligaua los elements: a
sustaua les animes als corsos . Allí
la unitat restant verge / paria de
fills nombre infinit . Allí la diferencia
els nombres nombrants y nombrats.
Allí la raho per que lo compte par es
senent : y lo senar es masculí. Allí la
raho del punt quin nombre he : quin
la línia : quin la planícia : quin la fi
gura: o quadrat: cubico : e axí dels al
tres nombres. Allí la diuissio dels nò
bres . E prioritat e dignitat de aqua
dòzella entre les altres germanes . E
estes coses per orde vistes lentament
pres comiat : e vench en la casa dela
segona donzella que era quinta en or
de : y no son dificultos lo camí per q
la bofra totalment era lanada: e qua
si era pusada la maior difficultat dela
altura;

Capítol lisc : on tracta dela Gen/
matría : de sos inventors / y de la vti

litar : y toca dela perspectiua;

ENCONTRE en la
quinta tornada : en v
na pradeta molt pla/
na trobaren vnes ca/
les molt ben fetes : y
tant eren ben pporcionades : que noy
hauia sinena neguna lathie no fossen
molt bornades de molta pintura . E
en mlg ó vna casa stana vna molt cò
posta donzella : que quant ales natu
rals saysons dela ppria psona : no po
dia namra neguna perfeccio ainistat.
En la mandreta tenia vna corda pma
ab vn tros de plò: en altra tenia vn cò
pas molt consertat . Les paraules su
es no eren moltes: ni molt bornades.
mas eran tan certes : que impossible
era fer lo contrari/ del que ella aserma
ne. La qual rebe lentament segons
les altres hauien rebut . Y ell ablo q
sabia : y era informat en casa dela A
rismeticha : no cura de demanar li la
fi. sino que mira: y en la primera part
dela sala ell vebe allí : lo punt : la lí
nia : y la superfície . vebe allí les ma
neres dels triangles : equilatere/ sic
reny pfoeles/ y gradat/ y agut vebe
allí lo triangle : quadrangle : la pen/
tagona : exagona : figures fins als cor
sos nomenats vicocedron/ que son de
molts angles/ y moltes superficies . E
vebe la capacitat esser maior dela cir/
cular figura que de altres . e los mouí
ments dels corsos speticos: quadrats:
colupnals: e parimidals e ta leuaria /
y la tardança en los mouimēt ó aqlla.

p veu allí les ptes infallibles demostra
tines/ les quals la logica primer li ha
uía demostrat . E lenteniment son
volia partir vistes estes coses. e la do
zella li dix que li volia mostrar altres
coses mes sacrees . E dix li com la
generacio bantia començat en egipte :
que com lo r. n d Pil del qual tota la
terra d egipte se regaua/ cresques p co
bris totes les heretats : p leuas totes
los senyals : començaren a diuinar e
partir la terra midint . E de allí son
pres lo men nom : fasia que primera
ment lo molt antich Tales hauia tro
bat lartifici de midir/en lo alt : pla : p
fondo . E apres son posat lartifici per
orde : per Eoclides . E aço acabat
de dir mes lo en vna cambra tancada
bon li mostra la filla ala qual ochien
prespectina . E veu allí lenteniment
la manera del veure : p que es la cau
sa p q buns animals veuen mes que
altres : ni per que los vils com sien
dos no veuen sino vna cosa . E veu
allí lart dels spils/ p lo recebiment de
les ymages en aquells en gran distan
cia de legues . E veu que era la cau
sa del sortir deles colors en les pintu
res/que vnes semblauen altes / altres
baixes : fasia totes fiquessen en bun
gran situades . E estes coses acaba
des de veure(ab la causa sabuda de
venir al vil vna paramidal figura d'a
cosa visible) lenteniment se parti molt
clegre de aquell loch;

Capítol sete : on tracta dela adu
sica/p dela vilitat . E d'a de los in

uencions p de la manera;

PARA la sifema tor
nada: foren priats so
bre tota la altura del
mund . E començaren
de boyt sons de armu
nia molt medidiosa : tant que be per
sebreu ser allí lo paradís terrenal: del
qual hauien bagut les noues . p stais
marenellats dela mellisua dolçor d ta
ta diuersitat de sons : p tanta concor
dia de veus : soptolament los apare
gue vna donzella. ab tanta excellencia
de alegría en la cara : que representa
ne lo loch don ventia . La qual era
clauera de vna porta: p la qual se en
trana al sacrat mund . E la celica don
zella : tenia en la vna ma un la
bur bi enlaltre bun clausimbol . E
desq allí foren plegats/ p per la don
zella rabuts : apres quel delectable re
pos bagueren pres/los dos sentiments
milors: demana la causa de son offici
p posada: la donzella los parla en la
seguent forma . Ja hauen sabut com
les coses naturals: totes son acadena
des e ligades p vna molt ingeniosa ar
monia : axi les comistes : es alaber
les congelades : com totes les al
tres complexionades/ p organitzades.
Dochs com los elements sien ligats
p esta manera: p lo corsos d tote les
coses compostes : necessari son proce
bir lartifici de saber les tals proporci
ons . Tanta es la necessitat mia : q
sens mi nos sabria neguna disciplina/
ni sciencia perfectament . E es encara
la spera voluble de tot lo vniuersal : p
vna annua de sons portada: p son

refeccio, y singular nutriment: de la a
nima: y del cor: y dels sentits. per
mi se exciten y despetten los coratges
en les batalles: y se animen y prouo/
can a coses ardues y fortes, per mi son
deslurats y relleuats los coratges pen
sosos: de la tristor: y obliden les acu
sumades congoixes. Per mi son
exercitades les afeccions: y bones de
nocions: per loat deu sabume y glo/
rios. Per mi leua la forca intellec
tual: a pensar: transcendint en los co
ses spiritalis: benauenturades y eter
nals. E aço acabat de dir: seu si per
vna taciturnitat: e admirable silenci.
E lentement vebe en la superficie
de la parer: pintats primerament Atu
bal fill de Cabín/primer inventor y
trobador de aquesta art. Apres hi ve
be Anotebo: y Aulion: y Zeto ad
mirables y gloriosos en lo proferit de
la modulacio de la veu. Y mes anât
vebe a Membror: que no era menys
la dolçor y temperament de sa veu: q
la forca y quantitat gigantea de son
cors Allí Pictagoras: que consider
rant lo lo dels ferrers ab los martells
product: y lo carment dels gotes en
laigua: consideraua les primors de
aquest tan dolç artitxel. Allí lo Gre/
gori que satisia vingues ab los detres
en temps: semblaua esser els pners en
gran. De la altra part ueeles tres parts
de la Musica: ço es la Organica: La
Armonica: y la metrica. Allí la di
uersitat dels instrumens: y la conue
niencia dels sons: y la modulacio de
les veus: y la proporció e distancia els
nombres de aquells. E axi son vber
ta aquella porta y vench a altra por
ta: mes alta y mes ardua de puar
que aquesta;

Capítol vuyte: on tracta de la Stip
logia breument per quen enten a par
lar en la philosophia natural;

E Agut la ala serena
mansio no restaua res
apuar del munt: sino
solament que la don
zella que allí era vol
gues obrir la porta: la qual semblaua
que les iermanes passades / molt mes
habitar dins lo mut que defora. E
per tant ella desque vebe lentement:
y la afeccio gran que tenie de entrar:
recorregue (o pietat moguda) ala lle
gina subitana de aquell munt glorios
e benauenturada habitacio: la qual ha
ua nom la Veritat. E ab la qual sta
nen: la Sancta: la Naturala: y
la Raho: e axi matex lo collegi dels
erorques: intellectuals: y morals vir
tuts. E la donzella la suplica per la
entrada del enteniment: lo qual tant
treball hauia sostengut en les passades
tornades. E que bo lctia: que sa mer
ce li donas licencia que entres:
pus ab tanta afeccio o desigaua. E
que no era vengut allí dies hante sen
blant oste: conuidant atores les sen
yores: e inclinant les a benivolencia.
E que ella haute vist en sa agudea
dels vils: e en la disposicio de la cara:
que dies haren per sa venguda gran
goig: y pendrien plet en la manera el
seu parlar. La Regina (antmiga
de bestialitat) li respos pendne consell
ab les altres iermanes: sobre la entra
da daquest home. E ab tant mana
ala donzella que sen tornas: y que si
tengues fins que baguessen bagut res/
polla. E la donzella sen torna: e dix

al enteniment que s'esperas: e dix li cō
a ella deien Strologia: p que lo ofici
sen; era considerat la altura: moni/
ment p quantitat dels cels: p stels.
mas q los secters no podia be veurels
de fora: p per ço que speras l'entrada;

**Capítol noue: on tracte del cōsell
que tengueren la Veritat: la Sautia:
la: la Naturalia: e la Rabo. p par
la primer la Veritat;**

ART Ya la Stro
logia per detenir lo en
teniment: la Veritat
palra al collegi glori
os deles benauentura
des hermanes e dix. Germanes mies
p senyors: deus es sabedor: p uolal
tres: quant goig seria en mon cor len
trada del enteniment: lo qual saben
be com es venallat de nostre linatge
p progenitura: de que es a uolaltes
parent molt prop. Mas per la conti
nuacio que en la terra ha feta li son sta
des aiusades abominables opinion
les quals te per fermes. E tant son
repgades en son cor: quels accidents
se son conuerts en substancia. E di
ficultos seria aell: p crech no possible
apartar se deles opinions acostuma/
des en les quals es stat nat e criat. E
si ia les opinions impossibles: fanta
sticas: e implicans contradicció ell de
si no apartare: en va seria la sua en/
trada. Car no solament seria possible

de veurens: mas encara fingint se ha
uer nos vistes: nos defaria per lo mon
per mentirofes: ens per eguie ab pa
raules dient nos maluades p creiges.
E la error que ell porte ab si: seria im
putada a nosaltres. E si peruentura li
deiem algunes bones rabons: seria lā
cat pedres precioses entreis porchs.
Car no reb farsants lo ventrell stant
ple de faues: ni reb la ampolla la pre
ciosa licor del balsem si es plena de al
guna cosa vil: ni iames vol la bota
lo fin vi: fins que es burda deles feces
o vinagre. E p tant bo seria senyors
si par auoltres) enutar li a dir: si li plau
d'spullar se de aquelles disformes vesti
dures p antigues: de multitud e diuer
sitat de opinions. L'auors me par
ser honesta: instia: e profitosa la sua
entrada. E aço acabat de dir feu fi
la veritat: dient li seria bo que vna
deles hermanes loy los a dir. Encara
dix com ella volenters pendria tal car
rech: mas que sabien elles quell ente
niment indispost no la podie veure: ni
parlar ab ella. e sils paria bi fos la
Sautia;

**Capítol dehe: com parla la Sa
utia;**

EIAVORES (dix
la Sautia) voltra mer
ce no ignora: com la
ymaginacio es causa
de la maior part deles

errors preses per les homens. Car la primera regla del orat es : intgar segons lo que p magina: p pensa que co que ell no sab: nou pot saber altre ne gu . axi com si lo sech pensas que la seguedat que sta en sos vlls e prinaci o oda vista: fos comuna atots los altres vlls . E comunament com ells no vegem cosa que no tinga cors : pensen que noy ha deu : ni angel : ni poden star sens cors. E com yo sie a quella que declare los primers principis infalibles : prop dels quals es la cognicio / p demostrament de les eternes causes / lins al primer / lo qual es deu glorios . E lencniment no podie parlar ab mi sino forçaua la voluntat o sensualitat / e p imaginacio : ab les p ues necessaries de atorgar p les quals atenper : li seguen los vlla: les opini ons fantasticas que te . mas ami par ria que la naturalesa la qual te proues pus sensibles / palpables : deuria a / nar e dir li esles paraules;

Capítol onze : com parla la natura;
lesa;

IRAMA piet hauria &
portar tal embajada:
dir la naturalesa, mas
pa saben que quasi yo
so aquella qui ell mes
pot anortir: en lenar me falsos testimo
nis : dient que yo pose la eternitat al
mon : lo qual ou que es contra la ve
ritat. E ab la error que te: no sab di

stingit entre primera causa / p causat :
e primera de naturalesa / p de temps.
La qual error posa ami : dient que p
ne la omnipotencia de deu. Car ou q
deu pot fer de les pedres homens : e
yo dich que veritat es: empo q prime
rament ha deu de primar leffer de la pe
dra / de aquella materia: e dispondre p
que sie susceptible de forma humana.
Car en altra manera no faria deu be:
primar les pedres de esser homens: pus
fos possible de esser ho : com infini /
dament mes val sol bun home que to
tes les pedres del mon. E per que yo
dich quell poder de deu veridader: es
segons la volunt : p la voluntat : es
segons lo millor orde que esser pugués
ordenat pa en eternitat de causes. car
no coue adl : esser la voluntat en cau
ses incertes / p variables : mas que es
en les causes que ro reben mudament.
E tan be ha per inconuenient: que si
en per deu ami les coses acomades. a
xi les engentables com les incorrupti
bles . E yo dich: que deu glorios sen
pot p regidor meu : be poria dultro /
pr e anichilar les coses que son : si fer
ho volie : mas se que non volra . car
gran defalliment seria de la altesa : te
nir voluntat mutable . E pensa quel
loa: e vimpetel e aminuel si fos axi co
ell pensa . mas luy es de mon pen:
sament en aquell cas : p en altres : p
pren lin coz a bun pastor que li dema
naren que era lo IRe: e dix que sta
na en vna baracha de fulles verdes
p que menaue miques de pa blanch
en molt grex de molto: e que tenia al
tres aqui manaua que li guardasen les
ouelles: pellant q noy hguia altra cosa
bona si no aquila. tal lin pren al enten /
met ab les deceptorie opini os: q pesa q

axi com lhome te voluntat mouible :
que den la tinga semblant . E pença
que son poder p sa voluntat sien di /
uerces coses / p discordes : p es per lo
contrari . E per quant ell finge tenir
tabo : vage fins par la RRabo : per
quel vençe ab multitud de rabons;

Capitol dotze : com parla
la RRabo;

O DIRECTO po
ste meus auortida q
vosaltres : dix la RRa/
bo. Pero pensant cos
es stat en casa dela lo
gica : p dela RRetorica : p Genetrí
a : bon li demostraren quāt valen les
protes : p de quin linatge son : po so
contenta de anar e dir li tot lo que cal
cuna de vosaltres ha dit . E so certa:
que satisfa al present nos hage en abo
minado : apres ques hage despullat
les pascions : p lançades les males o
pinions que te: el nos amara mes q
sa vida : e nūque de nosaltres se vol
ra partir; Totes digueren que bo
serie . P ab tant la RRabo sen parti:
e son ala porta on la sperauen lo En
teniment p la Strologia;

Capitol tretze com la RRabo par
la ab lo enteniment;

ENQUANT la ra/
bo a on lesperaua len
teniment : dix li que
hagues paciència:que
lo tardat no era stat p
son dan/mas per son profit . E dema
nati la causa principal de la venguda
Lentement respos : que per saber la
veritat de tot lo esser vniuersal : e ma
torment la certitud de haure hi den .
Aoreliment saber la veritat dela fi fi
nal del home . Respos li la RRabo e
dix : desig de tals coses : natural es
al home saber lo per que sa natura es
es complida . Car lhome sens saber :
es axi com lo cors sens anima . Que
axi com lanima es perfeccio final del
cors : axi lo saber es perfeccio final de
la anima . E benauegurats son aqlls
qui conexen la fi / p la atenyen . Aixi
son en respecte dels altres homens co
es lhome entre les feres besties . E axi
com lo que porte la nau per la mar e
va en companyia de cent naus : p to
tes se perden sino la sua / p tots se
ofeguen sino ell p los seus . Que dire?
tanta es la excellencia dell verdader sa
ni que te sobre lo pur p diota : com la
lum sobre la tenebre : o tant com te
la bondat sobre la malicia; E dix
lenteniment si tant be es:que es la cau
sa per que tots los homens : maior/
ment los poderosos en la potencia / ci
uil: axi com : RRexs : Nobles : Ba
rons : p Canallers : no la atenyen : q
aquests par que si bo era lo saber : en
tant grau treballarien per atenyet lo:
que nol lexarien . E vebez lo contrari;

Capitol . xliii . on declara cos son
cinch causes p que los homens no ha
ben la veritat p certitud deles coses;

Tercera causes son
 d'ix la rabo per que
 los homens no saben
 la veritat / p certitud
 de toté les coses. La

primera es ignorancia de sa fi : ço es
 no saber per que son creats. Certa co
 sa es que si los homens sabessen qual
 es lo seu be final / p la perfeccio: trebal
 larien per ell : axi com treballen per fa
 ma : honors : e riqueses. Jdero pren
 los ne com al fill de hun l're de edat
 de tres o quatre anys : que qui li de
 manas que amaria mes : cireres / o lo
 regne : no es d'upte que triana les ci
 res per jugar segons lo que co
 neix : p ha experimentat. Aixi es els
 homens : que s'is demanau que vol
 rien mes esser : poderos : rics : o sa
 uis : triarien ans la riquesa : o lo po
 der. E no saben sol lo sauí esser pode
 ros : e rich. E que es necessari q ell
 bordena p regescha : quell poder sens
 saber no es poder : ans es impotenci
 a e privacio de poder : ni la riquesa
 sens saber no es riquesa : mas es pos
 sessio de bestialitat : ab multitud de pre
 sumpcio / p compliment de gresseria :
 car sol lo sauí es per sumateix insuficient
 com d'ns de ell s'igua complidament
 lo thesor p abundancia sens falliment.
 E aquesta ignorancia dela fi : es la p
 meua causa del no saber. La sego
 na causa del no saber es lo vs de les
 delectacions corporals / voluptuosas /
 e sensibles. Car aquestes embenen p
 amaguen los sentiments : no solament
 los corporals : mas encara los spiritu
 als o intellectuals. E los homens en
 segats p embolcats en estes concupi /

encies / sensibles : semblen ala filla de
 hun l're molt bella / ala qual perue
 nia lo regne de son pare : p adultera /
 ab hun sclau molt negre e diforme :
 per la qual cosa perde lo heretable pa
 trimoni. La terça causa es la indi
 sposicio dela materia : la qual fa anar
 guades los homens no esser capaces
 de les sciencies. p aço s'edue anegua des
 per causes dels lochs o regions a on
 naixen mal complexionats : car a t'aga
 des les regions son tant excessives en
 calor : quels homens de allí tenen vn
 grau mes de ignorancia sobre les me
 oules setenement : no bastant a
 esser capaces de rabo ninguna. E a
 quels son los orientals o gran partri
 da de ells : p los que habiten prop d
 les creues e torrida zona. E algunes
 veguades son tant excessives les regi
 ons en fredor : que engenten homens
 fers p no domables per rabo ninguna
 com son los que habiten en la part d
 septentrion en les illes fredes coz gois
 e vigots : s'tegots : p altres semblants.
 Car aqueste son tan baixos en lo gran
 huma : p tant excessius en bestialitat :
 que molts d'ells mengen les carns hu
 manes. Encara ajuda aqsta terçera
 causa lo menjar e nodriment de vian
 des s'tipiques / grosses / fumoses / p ma
 les : axi com carn salada : formatge :
 cebes : alls : faues : p altres viandes
 semblants. More'menys hi aunda la
 practica dela grosseta gent : sino mi
 tan los pastors. E aquest linatge de
 indisposicio : es semblant a vna agui
 la ala qual liguare vna pedra als peus
 per que no volas : dient la natura e
 la fi de volar fins a passar les visibiles
 fumoses / e humides naus. La quar
 ta causa impediua del saber : Es

la difficultat y arduytat de les coses científiques: q̄ iatse l'home vege la sua anima cobeïosa y inuoluntat y saber la veritat de les coses profundes y altes: es senta afectuos en allo: es axí com lo vll no volent mirar lo sol de ferm: la claredat del qual es tanta: que p̄ q̄ set gran loy torba: e li eclipse la vista. E moltes coses hi ha quel enteniment atenyria: sino per la difficultat y subtila de aquelles: y que les portes de la inquisició li son tancades. La quinta y derrera causa: es mes prohibida que les altres sens comparació: y es ser los homens efecionats p̄ amor los/ales coses ales quals son stats no dits e instruits en a puerícia. la causa de aço es: que en la anima del home es vna affectió peregrina y admirable: en les coses en la souentut opdes: en special si lonch temps es stat detingut en aquelles: car de fet: la custuma se conuertex en natura: y causa en la anima del home: verdateta credulitat: y molt ferma: ab vna singular amor en aquelles. E vna habomina/cio e hoy/sens rabo: pres ales coses contraries. En tant que veureu tot lo mon: o per la maior part esset empedit de aquesta quinta causa: e taure en aquest sepulcre de mortal error. Ja vebem los fadrins dels moros ans d̄ bauer vs de rabo: auortir la sancra se cristiana. y axí de les altres gentes que vebem los mistechs per esset acustumats en los lochs despoblats: y als vilas nodriment e viciofes custumes e vestits surjamet: auortir les habitacions de les ciutats: y les poblacions e ciutls corteses: y les neredats: e primors de la vida politica. Voleu mes que pa los fadrins de bun regne: a

notrexen les nacions franpes y altres regnes per esset acustumats bort mal dit de aquelles: cert es que fins los traïos de les robes: y en los ligats de les dones: es stes aquest dan: quels plau lo acustumat: acabat que sia errot: y auortexen lo contrari acabat q̄ sia millor. E axí es vniuersalment en lo parlar de les lengues: y en lo saber de les sciencies: y lo vlat dels artístis: y en la distinció dels officiis: y en los bandois dels regnes: e ciutats que tots segueixen lacustumat. E aquesta es la causa principal de ma venguda: a notificar vos p̄ part de la Veritat y de les altres sermanes: que vos no poden entrar: ni veure les en neguna manera si primer no son despullat de les semblants habituts consuetes. E si permentura los tals obstacles se tan de vos apartats sereu digne de atenyet corona: la qual multitut d̄ anys ha a poch la atorgaren les immortals deïesses. E axí seu la rabo si al parlar començat;

Capitol . xv . com lo Enteniment espos ala Rabo;

A **Y** DEUS me alit
 dix leneniment rabo
 nable e iusta cola es la
 que demanau: e po la
 venia persequit de semblant cosa. Car be veg quells laturadors quant volen laturar bun camp: primer lo denegen de les spines: y altres erbes dampnoses: y arbres infructificants que alli son: apres lo

sempren de fructuosa sement : e axí ve-
nen a son degut fi . Així mateix veem
que quant lo metge vol induir sanitat
sobre algun malalt : primerament lo pu-
ga en lo ventrell de les males humors
excessives e nocives . E per la manca/
mateixa veig que lhome rasonable no
còsentir ala rabo : e lo pont no star en
lo riu : o la nau star en la muntanya : p
que aquestes coses son danyades de la fi .
E així es lo home (a mon semblant)
quant nega la rabo . e p tant ben plan
esser despullat de tota fantàstica opini-
o : e no mouem mes la veritat dita p
la boca del chrestia q del iuheu moro /
o gentil : si veritat es lo que diu : ni na-
gare menys la mentida dita per boca
de hu que de altre . P en aquell in-
stant la R obo torna ab resposta . p
sens pus tardar mana la Veritat que
obrissen la porta : p que entras lo En-
teniment tota bota que li plagues;

Capítol . xvi . com lo Enti-
ment entra en lo sacrat munt/e quines
coses veu allí;

BERTA la por-
ta lo enteniment entra
molt alegre : p veure
re la Veritat p la R a-
bo/les quals lo pngue-
ren per les mans : p compensaren lo q
portat per hun ort de delectacio . Ve-
nia la Veritat vestida de vna precio-
sa vestidura : p de mes sumptuositat
quels mortals s'imar no podien . Tã-
ta era la certitud e credulitat que ses
sentences tenien : que no era possible
negar les : a home rasonable ne n.

Tantata era la amor p benivolencia q
lon gest mostrava : que be era bona/
ventura mirar la en la cara . La
statura p quantitat era limitada / p p-
porcionada : segons la pguultat e lon-
guea de son enteniment . Les para-
les lues eren tant certes : p tanta ferme-
tat dexauen en lo cor del boyn : que
noy restava negun dubte : ni temor d
la contrarietat . En la man dreta por-
taue hun spill de hun molt gran / p
molt clar diamant : guarnit ab multitud
de perles / p pedres precioses . En l'al-
tra tenia vn molt concertat p molt
lustre : tot de or fi/sens mixtura de
negun altre metall . La rabo era molt
semblant a ella sino que portava les
vestidures molt mes aparents . Iardia
lo preu no fos maior . Però era vna
cosa maravellosa de la rabo : q auaga-
des paria tan alt star son cap q toca-
ua los cels : auagades los nuols : al-
tres voltes se pguallava ab la quantitat
p forma humana . los vils semblauen
fides : p los cabells or : les cares de-
fies dos lemanes : mes semblauen
spill que altra materia corruptible ne-
guna . E l'enteniment tant era alegre
del mirar : que no girava la cara en
altra part ninguna . E elles veuen lo
axí en ectasi : e quasi mig smortait o
spasmat : manaren li que miras la o-
culra habitacio / p ort no calfigat per
los homens mortals . P l'enteniment
mira : p veu delectacions no crehi-
bles ni d'mables . Primerament en
aquell loch may si l'avia denit : ans to-
ta hora era dia clar : p lo sol se mostra-
ua set vegades pus resplendent q ac-
stamat sens obstacle ni impediment ne-
gu . La calor era tant temprada p a-
gradable : q agradava p delectava tot

Los sentiments : els alagran en vna
 molt temprada / p suau manera : que
 quasi era admirable que com la clare
 dat fos tanta : noy hagues calor ex
 cessiua : ni dampnosa fredor : y destruc
 cio : ans era lo mig possept entre a/
 quests dos. Los arbres de aquest ort
 eren tant fructificants / y tant odorifi
 cants y bells / y d vns fruyts tan delec
 tables y tant suaus als gusts : que da
 uen refecció a abdos les virtuts : in
 tellectuals e sentimentals. Totes les ma
 les erbes e nobils : eren de allí apar
 tades . E eran allí plantades les bo
 nes hí odoríferes sens comparacio ne
 guna : deles quals era pletot lo sol de
 aquell delectable verger. tots los ani
 mals nobles / feroces / e diformes : e
 ren fore de allí : sino huns ocells los
 quals eren citatizans : y les veus vimpli
 en aqll loch de vna angelica melodia :
 y cantars molt dolcs . En mig del dit
 ort stava labre e y de la scienci
 a del be / y del mal : al peu del qual
 raiaua vna font per canons de argent
 molt fi : y en lo loch on cabia era tot
 Eliofat : sàfirs : robins : y balayxos.
 E labre tenia fruyts per leuar la fam
 per asempre : y largua tenia virtut d
 leuar la set : y los dos dauen perpe
 tua y benaueturada vida. En lo qual
 loch noy hauria malaltia : ni corrupció
 o neguna : ni mort : ni tristot : ni ne
 gun defalliment . Ans eran allí la a
 legria : la salut : la vida : la abundanci
 a e compliment de bens sens fretura /
 y sens defalliment : y sens humana mí
 seria . No era allí la persecucio : ene
 miga deles enuioses y venenosos len
 guas . No la hostil persecucio deles op
 timos vanes . Ni la infernal discor
 dia : o fraterna zizania . No la inia

etable anaricia . No la menysprecha
 da pobresa . No la velleja flacca : tre
 molosa e trista . No la ignorancia de
 la puericia . no lo tencerari argull de la
 iouentut . No la sperança vana . No la
 tristesa de la pavor . No neguna cosa
 que no fos afable . gentil : licita : bo
 nista : iusta : profitosa / y bona . tot e
 ra concordia viscera / y caritatiua . tot
 benuolença e amistat sens simulacio :
 on totes les coses proceexen que han
 de stat virtuosos : loables y ben orde
 nades . y desque hague lentement
 estes coses per orde vistes . Les con
 selles li demaren la causa de la sua ven
 guda . E ell los dix que tenia molt
 gran delig sens comparacio : de saber
 quina cosa era la causa final per que
 lhome era stat fet . Que segons son
 parer : la causa final era millor que ne
 guna deles altres causes : es a saber : ma
 tetial : formal : y efficient. els demana
 ne de gracia lo certificassen de aço : en
 la millor manera que adles fos possi
 ble . car (segons son uy) tantes eren
 les diformitats / e abominacions que
 en los homens eran trobades : que li
 parien no esser stats fets p neguna fi
 special : o apartat deles altres animals
 com maior ordenança fos trobada
 en los homens que en aquells . E q
 iantia que li haguessen dit quey hauria
 deu : y retribucio de be y de mal : que
 ell nou crehia com ves lo contrari . car
 veia los iusts sofetir penes / e morir
 crudiment : y los virtuosos esser perse
 guits : y los mals esser premitats per
 los malifices / e viure honrats : amats :
 e rics : e morir en aquells stats : E
 que aquesta era la causa principal de
 la venguda ;

c.i.

Capítol . xvii . com la Veritat y
la Raho manaren lo enteniment a ca
sa de la Saniesca;

Alhora Ja la in
tencio del enteniment :
la Veritat / y la raho
portaren lo a casa de la
Saniesca : la qual era

vna verge que son pare havia engen
rada sens mare. la qual era en la figu
ra molt semblant ales altre dos ierma
nes : y en l'ornament y ornament de
les vestidures. La sua casa era feta d'
vna natura de pedre de balaxos : y
smaracdes : e robins . En mig de a
quella havia carboncles de quantitat
molt gran . La claredat deles quals
era tanta : q' quasi lenteniment no po
dia veure ni discernir les donzelles la
vna de la altra : com primerament se
bia . Empero aplegant se pus prop:
vehe allí vna companyia gran molt ho
norable : y molts savis ab les cares in
flamades : que semblaia lum de ste
les . entreis quals conegue alguns d's
antichs . Així com Atalo : Leena :
venustissims indians/e lottimugistis . E
allí Janies : apres nomenat Jupiter .
Vehe allí Plato : ab altres còtempo
rans seus . Dels moderns vehe allí
lo Leraño : Gozel : Avicenna : y
Adorces egipcis : y altres de gran ve
neracio que eran en la companyia. Esti
llant lenteniment en aquella gloria / y
repos : lo qual lengua ninguna expli
car no poria : La raho parla devant
aquella benaventurada companyia : e
gitant se al enteniment comença ve
dir tals paraules;

Capítol . xviii . com la Raho pre
posa la qüestio devant la Saniesca / y
la Veritat;

Ebons me pat (dir
la Raho) lo duple q' l'
enteniment te : no sola
mèt tocha la fi d' ho
no esser ninguna bena

uenturança : mas encara tocha altra
cosa mes perillosa : es alaber en lo qui
es principi e fi de totes coses . E que
li pat q' per causa de natura humana
esser desordenada en totes les obres:
que axí sie en lo esser universal . E es
tot per lo contrari. Que segós ell ven
a ara clarament : totes les coses que
nostre senyor ha fetes en lo mon : son
bones / y ordenades en la mill et ma
nera que ser p' en . Que qui be m'i
ra totes les ca . . universals del m'ò
superior : axí com les intelligencies se
parades : y los cels : y les formes su
stancials : e quiscuna deles planetes / y
stels : veura que noy ha desorde ne
gu. ans totes guarden lorde perpetual
sens mudament . E qui volra veure
la materia : los elements : les planetes
les species dels animals : veura q' guar
den vna ley de natura manada p' deu .
E si per ventura algu be considera
ra : veura que la bondat de deu boni
fica y les fa esser bones totes : que la
malicia no pot tenir esser complit . E
pertant si les coses fossen privades d'a
bondat : serien privades del esser . E
deu nos guard p' la merce de vna tal
error : presumir solament que per vn
poch de desorde ques troba en lo ho
mens : que tot lo mon sie desordenat

p' sans reglement : e per tan poch han
venit en tant gran perill . E aço les
pres no mirat sino en les coses parti-
culars : e deixar de pensar les vniuer-
sals . E dix a les ierimanes . Senyores
amí par que seria bo(ara quey ha dis-
posició) si plan anolaltres mostrar la
fi per que lhome son fet : p' que es la
causa dels seus desordes : p' purgar lo
dels opinions erronees p' maluades .

E mana al enteniment que mes lar-
guament digues/ com era vengut en-
duptat en coses tant certes / p' tant
manifestes ;

Capítol . xviii . com lo enteniment
afirma la opinio: per altres rasons
majors;

S Aben quanta a-
legria sta en mon cor:
dix lo enteniment: coz
ali ha quins entendia.

E stat les senyores alt
en los strados: p' tots los sauis entorn
als peus de aquelles: l'enteniment par-
la en aquesta manera . Perventura
senyores p' senyors p'elaten que senfra-
bo e ignorancia : me han mogut en-
duptat oda si del home : p' de bauer
deu en lo mon : ans deuen pensar lo
contrari : com grans rasons me han
mogut en aço : e son aquestes . Po-
be pensat que siy hagues deu com la
raho ha dit : que serientores les coses
ben fetes axi en lo cel coz en la terra :
e veem tot lo contrari . car lo primer
desorde son en l'angel p' en les altres i

telligencies . p' dels fides/ p' cds ve /
bem que fan molt mal : car moltes
vegades Saturnus corrompra lo e-
lament del ayte: p' enuerrinara la gent
axi los iusts com los iniusts : q' si deu
hi hagues nos deuria fer . ans guarda-
ria los bons p' los mals mataria . Y
tem vchem lo sol descarregar tant en
vnes regions ab des temprada calor: q'
despoble aquella terra : p' la fa inhabi-
table . P' en los elements vchem mol-
tes veguades per la commixtura de a-
quells: fer se raigs : trons : lampas : p'
altres tempestats : les quals destruxen
los fruyts p' los animals . Auegades
crexen tant la mar p' los rius : que o-
stroexen les poblacions prop de aquelles:
p' tantes perden les cases de oracio /
com les altres . E fa terratremol que
derroqua la casa dela vella sancta / p'
pobre . vchem lo pastor iust fer oraci-
o : p' entretant mengar li lo lop les or-
velles : que si deu hi hagues non han-
ria fet . Encara vchem lo iust fer al-
monya p' dir pobre per allo . com de
bona rabo si hi hagues den lagueta
fet rich . Ades vchem lhome sanct pre-
gar deu p' la salut de sos fills e moren
li: q' deuria esser lo contrari . En los ho-
mens non cal dir: q' alguns se diamen
a deu oles sentabos q' reben : e may
deus los dona vegades: q' continumet
los creix mes mal . E aquestes p' altres
semblants : me han aportat en aque-
sta opinio . E digui en mon cor : cert
tot es cas incerte/ e ventura mutable :
la qual traforma les coses : e noy ha
altre regidor ni governador : ni home
no les fet sino per merit se . car apres
dela mort noy ha cosa ninguna;

c.ii.

Capítol . xx . com parla la Sà-
niesa e dix la orde ques deu tenir en lo
disputar;

E **A** Totes les coses fac-
tibles (si han o haner
perfecció) ha de proce-
bir orde. Aínt par dix
la Sànesia: Quel en-
téniment en summa tres coses diu. La
primera y mes perillosa obsurda y a-
bominable: diu que no ha deu. La
segona que totes les coses se han sens
regiment: y sostinecs al cas de for-
tuna. La terça quels homens no si
en fets per neguna fi. E pertant pus
ell es be disposat per a disputar: nega-
ra / o atorgara lo que sa de negar / o
atorgar: primer li prouarem com bi
a deu: e aquis prouara com ell es re-
gidor del mon e destruyt se ha la op-
inio del fat cas y fortuna. E apres li
mostrarem com deu axí cò es començ
es si de totes les coses: y com lhome
es stat fet per ala benaueuturança: e
quina es aquella: y com no pot esser
sino apres q'l home es mort. La Ve-
ritat y totes diguren que molt bo serí
a. La Sànesia dix ala Veritat que
per que en tota disputa e sciencia ha-
uen o procebir algús pncipie necessa-
ris: que li plagues dar alguns princi-
pis e cōclusions: les quals l'entenimēt
no pogues negar: y fossen p' cambols
y declaratoris per al sul seguent. La
Veritat respos que li pleria. E l'ente-
nimēt dix que era content;

Capítol . xxi . com la Veritat pre-
posa . xxv . principis veraders: e in

fallibles / los quals atorga lo entení-
ment y tots los que allí staen: per a
prouar quey haura deu / y que era bu-
y que no era cors;

E **L** **R** **T** es dix la Veri-
tat que no ha cors de
quantitat infinita
Dix l'entenimēt com
es axo. Dix la Veri-
tat vna corda ne vna biga: nos pot
ymaginar que no tingua principí e fi.
E axí del cel com sia circular: no pot
esser infinit. Dix l'entenimēt atauuig
clarament. Dix la Veritat not dona-
re eximpis en estes proues q' son molt
certes y atorgades per tots los que sa-
ben / y nos poden contradir sino per
lo ignorant; La segona proposicio
es posat corsos de certa quantitat in-
finita en nombre: es vanitat si vien q'
son en hun temps: axí com los qui de-
bien los atomos: ço es aquelles coses
que hom veu oda polç oda terra en
la raia del sol: ser principí de totes
les coses. Respos l'entenimēt beu-
ueig; La terçera es: posat causats
en causes que no dnguen quantitat el-
ser infinita vanitat es. L'entenimēt
dix nou veig. La Veritat dix que vn
entenimēt lie causa de altre: e aquell
de altre: e axí en infinit no es possi-
ble. L'entenimēt dix atauuig. La
quarta es quatre son los mouiments /
e mutacions: en la substantia genera-
cio e corrupcio: en la quantitat di-
minuacio: y segons la qualitat alteracio:
segons loch mudament de loch. veus
axo. L'entenimēt dix si; La lin-
guena mudament es eximent de pote-
stat en acte atorgues bo. Respos dix

lenteniment que en altra manera no se
ria mudament; La sisena: tot mu
dament es substancial/ o per si mateix
axí com quant se muda l'home / o es
accidental e per altre : axí com quant
lo que es blanc se muda en negre.

Item tot mudament es natural/ axí
com lo deualament de la cosa pesada :
o es violent axí com se lança la pedra
per amunt; La setena: tota cosa q̄
es mouible es partible : e tota cosa
partible/ e mouible es diuisible . Item
pos lentenimēt no se quens dir. Tot
dire dix la Veritat. aquelles coses q̄
no tenē cors axí com deu : p̄ sagel no
muden naturalment : per que conuen
ria q̄ fossen temporals/ e no eternals;
e tots los corsos son mouibles segons
natura; en alguna manera de aquelles
ia dices; La vuytēna tota cosa
ques mou segons accident algun temp
reposara; La nouena tot cors que
mou a altre : nol mou sino en quant
es mogut de altre La debena es :
tota cosa que sta en lo cors : o es ac
cident/ o es forma substancial; La
onzēna: tot accident que sta en lo cors
se partex segons la diuisio del cors: si
no lenteniment lo qual es indiuisible
dix lenteniment plet be de axo; La
dotzena noy ha specie de mutacio cō
tinua sino la mutacio de loch a loch;

La tretzena que tota potestat en
cors es finida; La quatorzena: lo
moniment segons los lochs es lo p̄met
dels mouiments; La quinzena tot
temps acompanya al moniment: e noy
pot trobat la un sens laltre; La
setzena: totes coses que no tenen cors
no poden esser moltes : sino son cau
sa causant; La desetena que tota
cosa ques mou te mouedor dins si a

xi com lo aial quāt se mou : o fora de
si axí com la pedra quant la llançan: e
pertant com se mor l'animal resta lo
cors sens moures; La deuuytēna
tota cosa q̄ ve de potencia en acte e d̄
no esser a esser : ha mester altra cosa q̄
la tragua de tal potencia/ e si done tal
esser : e si te impediment : lo qu'il ne
leua se diu traurei de potestat en acte;

La deuouena : tota cosa que te
causa/ lo seu esser es possible : e tota co
sa que es possible te causa; La .xx.
que tota cosa que es necessaria d̄ esser
absoluta/ no te causa del seu esser;

La .xxi. tota cosa composta en
dos maneres : la sua composicio es
causa de la substancia; La .xxii.
tot cors es compost en dos maneres:
ab materia forma e accidents; La
.xxiii. tota cosa que es possible/ e no
necessaria/ pot stat algunes vegnades
de no esser; La .xxiiii. tota cosa
que es en potencia se acostia ala mate
ria : per que la potencia es de la part
de la materia; La vintycinquena.
tota substancia singular es composta de
materia, e de forma : e conuenible de
bauer necessari mouedor . e aço es so
nament p̄ a puar lo que volen; La
.xxvi. que lo cel no es engendrable ni
corruptible. E estes proposicions (dix
la Veritat) ion tant veredades q̄ no
es possible esser lo contrari : per que
tenen prones necessaries e absolutes:
talhe algunes de aquelles se vegem leu
gerament: e altres hagen mester inqui
sicio mes larga . E axí acabat la Ve
ritat de parlar seu si : e resta la dispu
ta entre la Sauda e lenteniment . E
totes digueren que en les proposicions
noy haue dubte negu;

c. lii.

Capitol . xxi. com la Santesa p
na al enteniment quey hania deu/p q
era bu/p que no era cors.

Dix la Santesa: pa ha
neu oyt lo que ha dit
la Veritat: p ella no
pot manir: e tu pau
bas atorgat; **R**es/
pos entenimen veritat es; **D**ix la
Santesa ia has vist com totes les co/
ses engentables / e corruptibles tenen
monedor p la pposicio . xv. **D**ix
enteniment si; La Santesa e aist
monedor te monedor altre de sa speci
a en les quatre maneres ia dites en la
proposicio quarta; **E** enteniment si;
La Santesa e ago no procebeix
en infinit axi com la proposicio . xxi.
diu enteniment veritat es; La Sa
ntesa dix tot mouiment es causat del
mouiment del cel; **R**espos entenimen
ment nou entench; **D**ix la Saue/
sa lo basto mou la pedra: lo qual mo
gue lo bras: ques mogue per los ner/
uis: los quals son meguts per la ca
lor natural: la qual ve per la complec
cio: e aquella dels elements / e quali
tats les quals son per causa del moui
ment del cel. **R**espos enteniment
arau veig. **D**ols altre exumpli pus
cutt: lo basto les cremat: si demanen
per que: direm que per que es cargut
en lo foch: e si vien per que la cremat
direm que per que ara calent: e si ou
en per que era calent: direm que per q
era prop del mouiment del cel / p tot
mouiment es causa d calor: e ia nora

pus qnessio . Mas necessari es que
pusque lo cel se mouingue altre mone
dor quel mogue: axi com diu la pro
posicio . xvii. dins o defora: que sia
defora: o es altre cors/o no: que si
a altre cors: tambe te monedor: e ne
cessari es ques mogue quant moutra
altre cors: axi com diu la proposicio
. viii. **E** com lo cors quint se mogues
del lise: p lo lise del setc: axi sera pro
ces en infinit / que es imposible segon
diu la proposicio segona. **P**er que
lo cel cors finit es axi com diu la pro
posicio primera: p sera la sua potestat
finita segons diu la proposicio . xii. la
qual se partex segons la raiisio com
diu la proposicio . xi. **E** si lo mone/
dor fos virtut difusa en cors: e impar
tible axi com es lanima en lo cors: ago
no pot star: per que ell se mou ria per
accident segons la proposicio . vi. p
q es necessari hi hage primer monedor
lo qual no sia virtut corporal: ni hage
en ell mudament substancial: ni acciden
tal: ni sia partible: ni mutable en ne
guna manera segons la preposicio
inquena / p setena. **E** segueix se que
no poden esser tos los monedors pri
mers: axi com diu la proposicio . xvi.
E segueix se q no cargue lots lo teps
per enuellir se/o alterat se segons la p
posicio . xv. **E** aquesta speculacio nos
ha apotrat atorguar d necessitat quey
haue monedor del cel: lo qual es vn
que no es virtut corporal. **E** aquest
dien deu glorios: e beneyt. Mas vist.

E entenimet respos vist ho be: en
tant que ara le fectament quey ha deu.
Per queus preb parlez mes desta ma
tera. **R**espos la Santesa e dix:
quant seuulla que sien dues coses que

solen stat innetes : si trobam la vna a
 partada de la altra : trobar em necessa-
 riament l'altra. Respos l'ententim
 non entenem; Dix la Santeda lo
 aximel se compon de mel/ e vinagra:
 quant seulla que trobaran per separat
 la mel necessaria: nent trobaran lo vina-
 gre. Aixi es que nosaltres trobam co-
 sa composta demouiment/ e mouedor
 e trobam cosa que es moguda / e no
 mou a altre/ aquest es lo derrer mobile
 segueix se de necessitat que bage mone-
 dor que nosia mogut: p/aquest es deu
 glorios: lo qual es sempiternal/ y bena-
 uenturat. vus aço; Respos l'en-
 timent ben be vult. E molt me ha pla-
 gut de fals prones que son necessari
 de atorgant; Tercera proua dix la
 Santeda. nosaltres vchem moltes co-
 ses exit o potencia en acte e o no esser
 a esser : e vchem algunes coses engen-
 tar se/ y corrompres: e aço es per que
 tenen potencia per a fer alio : y tota
 potencia es o de la part de la materia. E
 certa cosa es que tota potencia es ra-
 duada en acte en algun temps: sino se-
 ria frusta la tal potencia com aquella:
 p en va. E pus es manifest que tota
 cosa que bix o potestat en acte ha me-
 sta qu'il ne faça exit : e aço no proce-
 beix en infinit axi com dit haurem : p
 que es necessari haure hi un moue-
 dor/ y donador de formes / y de esser
 y de perfeccions lo qual nunca falgue.
 Mas quel seu esser sia necessari en to-
 tes maneres: e aquest es nostre senyor
 deu; Dix l'ententiment pa so be fun-
 dat en les prones o haure hi deu: mas
 com me prouaren amí que noni bage
 sino un : car amí par seria millor fos-
 sen molts: axi com dels homens que

millors ni bage molts de bons que
 no hi; Respos la Santeda: impo-
 ssible es haure hi molts deus : e la ra-
 ho es aquesta. Bigam que bages
 dos deus/ o mes: aquells dos deus se-
 ren yguals en poder ho no : si diem
 queu son : cascu de aquells es bastant
 p ala produccio del mon iordança e
 regiment de aquell : per que l'altre seri-
 a superfluu pus la hu bastaria per fer
 ho. La qual cosa seria abominable q
 la cosa tant necessaria/ e primera : fos
 superflua/ e inutil. Atorchs bigam
 que no fossen yguals en poder : ne ba-
 stassen per a produhir lo mon la hu
 sens l'altre : y que abdos hi bastassen.
 Aquest seria maior inconuenient quel
 primer y mes abominable de dir. p q
 seguiria que cascu dels fos impotent/
 e tengues defecta : e deu per la merce
 nos guard de possar en ell tal defecte
 com ell sia font e principi de on proce-
 beixen totes les perfeccions. Encara
 altra raho te dire per la qual vuras
 manifestament com nostre senyor deu
 no pot esser sino un: y es eia. Certa
 cosa es que deu es infinit/ en poder/ en
 bondat y en saber: y nosaltres dibem
 infinit lo qui ne s pot mesurar ab ne-
 guna mida : e si fossen dos infinits seri-
 en abdos yguals: e la hu seria mesura
 del altre : car un infinit no es maior
 que altre : e seguiria necessariamente q
 no fos negu dels infinits. E aquesta p-
 na es necessaria/ absoluta/ o atorgada
 que deus es infinit; De fet dix l'en-
 timent fo conech be que ha deu:
 y que es necessari que sia un. Mas
 donem de patet que sia algu dels coi-
 sos dels cels que vchem : axi com lo
 sol : la luna : o alguna de les steles;
 c.iii.

Respos la Santesa e dix. No es possible en ninguna manera : que be fahs m per la preposicio . xxii . q tot cors es causat : p ha mester causador necessariament . E si deu fos cors hantie mester altre deu qui lhagues fet p altre mouedor quil mogues necessariament ; Per les quals proues se proua necessariament / e manifesta : que p ha deu : p que es hu : p que no es ne gu als corsos visibles ni sensibles . ans incorporeo : inuisible : immortal : omnipotent / e benauenturat . Mas guay dels trills p malauenturats dels gentils : que no solament se apartaren de aquest be : mas encara adoraten les creatures : es a saber los qui cregueren a Tales milesio : adoraten la ygua . E los qui seguien Anximenos : adoraten la yre . E los qui seguien a Crisipo : adoraten lo foc . Los qui seguien la opinio de Alcino : adoren lo sol : la luna : e les steles . E de aquests foren los sants que foren en lo temps de Abraam : los quals debien que tots los bens del mon deuallassen als mortals per lo sacrifici que fahien als cels / p a les steles . E Abraam comensals a contradir : dient com lo sol e la luna e ren axi com la axa / o la delital en la ma del fustet : e que deu fahia ab dis les coses del mon : axi com lo manestral obra ab los instruments . E ells meteren lo en la preso : dient q destruydia la ley . E Abraam no cessaua de prebicar los e amonestar : ala crehenca de hun sol deu . riuries te sit comptaua los sacrificis que fahien : los hun sacrificauen al sol : set talps : p set rates : p set pollastres . ala luna sacrificauen altres animals immundes : e donanen li oli de granotes / en hun cresol de set plchs . Scam es com aquella

gent foh tant arrada . E compongueren libres : en que digueren dela eternitat del mon . E de Adam digueren que hantia hagut pare : e comptauen com Adam era sacerdot oda luna : e deien coz hantia nom son pare : e comptauen de la generacio . També dibien de Noe : que era hun laurador p que no volia servir als fdoles . E debien mentires no solament impossibles : mas logoses . E comptauen q quant Adam vengue de terra de orient : que porta maraudles inaudites . axi com hu arbre de or : e altres coses q es scarn obir les . haguey altre gent apres q seguien Etmactobio : aquests adoraten lo Sol . e altres que seguien atebodoncio : adoraten la terra e nomenaren la demogorgon . e hague en les gentis altre error : que pensaten q quat era trobat hu home famos en algu saber / o virtut : e moria : se tornaua itela ala qual apellauen deu e adoraten lo . axi com los italians a Saturnus e / Jano . los cretences : Jupiter . los egipcians : a Isis . los Abantos : a Juba . pp los Romans : Quirinus . prop los de atenes : Minerva . prop los de xipre : Venus . pp los afros : Juno . prop los Sicilians : Volcam . prop los Judians : Libee . prop los de Lico : Apollo . los rebas : Hercules . altres mercuri : e Bacus . e axi dels altres : es a saber : Neptuno : Pluto : Tets : e molts daltres . e alguns dels tals foren Inuentors de algunes arts . Axí com Scolapi : qui troba la medecina . E Volcam : troba lobrat ol ferro . Aderenti : vende e comprat . Titis : lo nauegnat . E molts de aquests homens foren grans edificadors de ciutats . E lo vs deles p mages comeca : que com algun gran bo Sam : o ffort home moria : fahien vna

pmage en la memoria: e lo que ells fa bien solament per memoria: los succedors/oprenqueren per deu. e vengueren a tanta de oraduria que adoraren les pimages de pera mortes. e tant son aquesta error: que son vniuersal p tot lo mon: o p la maior part. lauors dix l'enteniment beneyt sia deu glorios: quins ha deslitrats de tals. E inatges de errors e vanitats: ens ha donats a conèixer lo cami dela veritat: q se ferra ment quey ha hū deu omnipotent: ver dader: Beneyt e glorios: Lo qual sia loat en per tostemps. E mira en l'espill que la veritat tenie en la ma e vee q noy hauria negun defecte en les coses sobradites;

Capitol xxii. com mostraren al enteniment lo poder de deu

ço acabat de dir: demana lo Enteniment. lo poder d' deu en quina manera es? Respos la Santa e dix: lo poder de deu no es limitat en mesura ni en manera ninguna. E nosaltres entenem q hū home sic tot poderos quant tot lo q vol fa: e axi es lo poder de deu: que totes les coses q vea fera millor lo luy esser que la luy puuicio: totes aquelles son: e no fall son poder en ninguna manera; Dix lo Enteniment amí par lo contrari: que moltes coses vol deu que no senfa ninguna. He li plaguera a deu que tots los iubeus que isqueren dela terra de Egipte fossen ala terra de promissio: los quals eren siscentis mil: e no men traren sino tres. Item vol deu que tots los homes se saluen: e vinguen a conèixer dela veritat: e no sen sal-

uen sino molt pocs. Item (segons los philosophs) deu no poria corrompre lo cel: donchs par quel poder de deu no sic en la manera que tu dius;

Respos la Santa e dix: lo poder d' deu es en dos maneres: axi cō la sua voluntat es en altres dos maneres: vna voluntat de deu hā la qual es absoluta: e hāi altra la qual es cōparada p causada e consequent en aquella. la absoluta tostemps se complix: la causada complex se segons lo compliment de les causes: p en aquesta manera volia deu q los iubeus isquessen de Egipte e entrassen en la terra de promissio: ço es que no feliē idolatria: e axi vol quey saluen tenit la sancta fe catolica e complint los seus manaments: com vol q sic fa lo quis regeix be: p que culla forment lo quil sembre p no lo qui no sembre. Ell q dius del cel: pot dich certament que si deu ho volgues lo cel se corrompie: axi com es veritat que si lo asse volaques mouria en l'ayre. Adas la voluntat de deu no es com la dels homes que calcuna hora se muda: ans es en vna molt ferma p molt constant manera: e totes les coses que son possibiles de esser deu les pot fer: p encara les que son impossibiles al enteniment. E aci eren los que diuen que deu no e tot poderos per que no pot fer vn altre deu semblant de li: o per que no pot lobre les coses que impliquen contradicció manifesta. e aço no es veritat: q no diem vn home no esser poteros per q no pot fer les peores maldades: o p q nos pot tornar en forniga. Pero hay altre error d' gē. s no d' menor cantitat q aqsta: los quals diuen q deu absolutamet p sens negū maldiciens pcey i legitima causa pone fer

quel alfe fos alfe/p home : p quel boz
fos home/p angel sens profit negu. E
aço es manifesta falcia que si deu vo
lia fer vna cosa de altra : primeramet
ha de priuar la essencia p forma de a
quella : e apres induhyt la forma / p
substancia de l'altra. Hasta conclubint
que totes les coses que deu vol pot fer
si son possibles/p no impliquen contra
diccio : ni deroguassen al seu poder.

Capitol . xxiii . com mostrarem al
enteniment la Santesa de deu.

A la Santesa de deu
dix lentement volria
esser informat: en quí
na manera sab les co
ses/ni com es la pro
videncia: si sab o crea les coses baixes.

Respos la Santesa/e dix : deus
sab totes les coses que son e han po
ssibilitat de saber se : que la impossibili
tat absoluta no pot star en natura. E
si eren impossibles : implicarien contra
diccio saber se o no . Pa bauem dit q
de ell procehexen totes les coses:segos
fos linages e perfeccions que tenen.
Donchs gran inconuenient seria:que
deus fos lo creador/p fabricador : e no
sabes qui era la creatura : ni aqui da
na la perfeccio . Pero not pensasies
q aquesta sciencia sic en la nostra ma
nera . car en deu : noy ha cola negu

na que tot no sic deu . E si la scienci
a dela formiga es en deu:segons son
esser incorruptible : p no gens en altre
mauera . Ai menys cregueses que en
son saber hage passat present ni s'acue
nidor : p aquestes coses sabien errar a
molts . E sabras de mi bun secret:coz
los actes liberals de eleccio voluntari
nos saben en la manera quds homes
se pensen . e aço fa errar als mes par
lers : p fer grans libres de predestina
cio . E no han per inconuenient ator
gar contradiccions.E aço es q pensant
que leuen algun defecte a deu : posen
lin bun altre maior.de que deu per la
merce nos liure e pensant ser en la sel
la entren en leberinto e dir te aço coz
serem a solcs apattats . p es lo pus
precios secret que esser pugua en los
sabuts. E declarare en altra manera :
quina cosa es necessitat : e quina con
tingencia/segons la veritat. E dire co
erren los mes de ells de bun fals pre
suposit que fan . Ades te dire la cosa
que no te causa si es ignorada/o sabu
da : p portal al spill dela veritat . E
dix lentement apres que bague vist
les coses damunt dites. gracies sien a
la font dela Santesa : ara veig que
li ha plagut comunicar los seus secrets
amagats : ala claredat: e occultar los
ala tenebra : E rec lo principi de les
bestialitats de bon procedexen;

Capitol . xxv . on parla dela bon
tat de deu: e diu coses maravellosas

per que deu no feu les coses millors
q no son;

Allem fins plan o
la bondat de deu dix
p lo Enteniment : que
dela Saulesa ab los
punts quem haueu de
clarat: y lo quem haueu dit en secret
e lo que he vist en lespill: y on sitch
molt alegre sens comparacio. Mas
dela bondat sitch molt duptos: quem
par sia maior la malicia deles coses: q
la bondat de aquelles: per les coses
que ta he dites en lo precedent: es a
laber: per les abominacions e disformi
tats que en lo mon veiz. que quasi
nom par qu'ay baze cosa ben bordada
da nenguna. Respos la Saulesa
e dix. Peria en lo cor deles gens a/
quella maldada error no solament en
los vulgars e ignorants: mas enca
ra en les quis pensen los homens es/
ser sants. E aco veper vn fonament
molt erroncu que tenen: axi com di/
gui dela Saulesa. E per que aco no
es tant amagat com laltre. ne ve tat
pneu ab gran part: nom peria star
de no dir to. E apres ho hages sa/
but te ritras de tu mateix: no ab de
falliment de gran ignorancia. Pen
sen los homens quels angeles: los cels
les sieles: les elements: e totes les co
ses que son que totes son fides fetes
per ells. E no pensen quant pocha co
la son ells: entre les coses creades. E
no solament ells: mas tota la redonc
sa dela terra. e la sua quantitat: com

p arada ala grancia dels cels. Car no
es sino axi com qui fes bun cercol que
tingues vna braca de vogi: y en lo
mig li fassen bun senyal ab vna pun/
a de agulla: y que aquell punt fos la
terra: e lo restant fos los cels. E a ces
lab per demostracions strolologiques/
absolutes que no poden star en altra
manera. Donchs mira quina cosa es
lhome en respecte dels angels: e deles
aitres coses creades. Al ells los ne pren
en respecte del vniuers: lo que ideuen
dia ales formigues si pensassen que to
ta la terra fos feta per a elles. E aco es
seam per oyt ho: y sol presumir ho
E per tant: fet aquest erroncu fona/
ment atribuint totes les coses asi: di/
en que son males. E consideren que
Saturnus sie mal: per que en algu/
na conuincio causa pestilencia. y no
consideren com en la mundanal reuo
lucio: ell regnant per centenars e mil
lenars de anys: es causa dela Sa
ulesa: dela Veritat: dela iusticia: y dela
pau. E co; en son exalçament atengen
los naturals magichs molt amagats se
crets. Mas consideren quel foch sia
mal: per que crema la casa dela dona
sancta. E no consideren los bens q
fa en lo mon: axi com lo illuminar
que fa en les nits Car iay ha terra po
blada on fa lis mesos de nit: e veuen
e viuen ab la lum del foch. E anofal
tres quant benefici es lo que de ell re
ben continuament: per lo illuminar
deles nits: y scalfar dels freys: y en lo
coure e rostit eles coses crues: y altre
coses innumerables: tan be vien q la
pluga es mala: p que ha desfet les re
goles q hanta posades al sol lo rego
lar pobre. E no pensen que es causa

del nodrit dels vegetables : axí com arbres / y erbes . E es causa dela vida dels animals: que sens argua no hauria fonte : ni rius: ne seri la terra poblada Encara dien q laire es mal p q algunes vegades se corromp e es tanfort que derroque los arbres . E no consideren que si noy bagues ayte no viurien alguns animals: e loptolament lo foc cremaria la mar : e tota la terra. E sils diu aquestes coses als voluntaris : dien que deu ben podia fer sens tots aquests inconuenients . E no venben q deus ho ha fet en la millor manera que esset puix en lorde mes conuenible : y en la maior perfeccio que les coses rebre podien . E no pogue esset ayte : ni foc : ni plua : que dísernis si la cala : o latbre : o la telola e ra del home pobre : ni rich : bo : o mal . car p a discernir : baguera mestet enteniment y deccio . e lenteniment no potie star en cors / sens anima sensitiua e vegetatiua : e sens esset animal sensible / e racional e aquest necessariamet seie home . Donchs si totes les coses fossen homens : seria arorgar contradiccio manifesta . que com los homes no puxen viure sens estes coses : necessari seria que noy bagues homens . mira donchs com se condou necessariament que les coses hauen de esset axí com son per força : e no podien esset en altra manera millor : ni mes ordenada del que son . Per que aqstes coses bagudes per premissuposit : necessariament p q ploque / ha de puixar la vapor : e no pot esset que no sengente en la comixtio del vapor / foc / e homitrons : focs / piramidals / e telupnals relamps / raigs : e altres coses semblats . E del vapor humit : es necessari ques

engente pedre : calabrxo : neus pluges : ros : e axí d altres coses : eno potia esset que no fos axí . Ni pot esset menys en la comixtio / e comixtura dels tals elements : que no prenguen distincio de species de animals : e diuersitat de proprietats : segons la disposicio dela mataria / e la calitat del loch / e la influencia dtes sicles / y la largitat del donador dtes formes . q los ocels : y los animals : son de proprietats diuerses / y quasi infinites . Mas nosaltres referit anosaltres matexs : lo dan . o lo profit dtes coses : diem a buns mals / y altres bons . diem que es mal lonso : per que menge les colmenes . y lo lop : p que menge les ouelles . e lo mula : per que menge les gallines . e diem que es bona la legonya : per qu mata la serp . e lo cricorn : per la medicina . apropiant lo dan o lo profit anosaltres . que no diem esset mal lo spectet per que mata los perdals . ni tan poch dtes peixos : ques mengen los buns als altres . E aço es per no considerar : com lorde del vnuetq es complit per la diuersitat dels animals . e com los animals son mes los bons (en infinit) q los mals . E com aquells que diem mals : tenen proprietats molt bones : mes que males . E les males : no esset sino en respecte de nosaltres . E axí es dtes erbes : que si en bun camp ni ha vna dampnosa al home : nia cent milia q li son profitoses / e medicinals . E axí dtes altres materials : axicó el calgar y altres linatges de sofres : lo quals sō causa de cōstrenyer les vapors : per que sengente en les menes diuersitat d matalis / e pedres precioses : dtes quals ve gran vtilitat / e profit : e lo dan d qsties

cofes es molt poch / en respecta dela utilitat sua .també los vicis, y peccats quels homès fan : no poria ésser en altra manera sino com es : que lhome es necessari que tingue libertat e appetit de les coses conuenients: e abominació de les desconuenients. Les conuenients son lo desig que ha en guardar sinateix lhome en conseruat se: y per ço es lo menjar : lo beure : lo vestir y altres coses : en lo conseruar de les species es de hauei appetit de acostar se los homens ales bones : e per lo contrari. E en lo mon es necessari que hage homens temprats : y altres que fassen excessos : en gola : embriagueja : e luxuria . y es necessari sobre los diners: lo parlar : y la honor: hauei bi discordies : bandols : y males voluntats: enueges : morts : y altres abominacions. Pero estes coses no son en tots los homens: hi en los que son: son per la menor part. E no pot ésser un home tan mal que no tinga molt més de bondat que de malícia. Car la sua malícia : no es sino fora de si en comparació de altre home : y la sua bondat: es dins si mateix. Empero com scuella sie : no es trobada en totes les coses inctes : lo delme dela malícia que en lhome sol es. Car les altres coses no serien maies : sino en comparació del home. Que en los angs : ni en los cels : ni felles : que son la millor e molt maior part no es trobada malícia ninguna : ni en los elements sino en la terra sola : y en aquella no ha malícia : sino sol en lo home y en molt poch linages de coses: en respecta de les quals la bondat es més q la malícia. E també en los homens no es en tots : y en los que es : sobrepua la bōdat ala malícia : q

en altra manera no seria. E la es vist com la bōdat de deu es ales coses comunicada : per la llargua e magnificència sua; E dix lenchuniment loat y exalcat sic per tostemps e glorificat lo donador de totes les perfeccions y bondats. Car ara veig clarament la error en que primerament stava : y la causa en que ell me havia aportat. E mira en lespill : e vehe que no havia defalliment en lo que la Santesa li ha uie dit : e prega la efectuosament q li declaras dila prouidencia d deu en ves les coses : en quina manera era. E ella li dix que de bona voluntat;

Capitol. xxvi. on tracta dela prouidencia /tat/ y fortuna : y declara marauellosos secrets : y destrubex moltes opinions de cas y fortuna y /tat/;

ELA prouidencia d deu dix la Santesa sōstades diuerses opinions en lo mon. E algunes dles errors te descobrte y dels secrets dela prouidencia fare com en lo capitol dela Santesa: es asaber: que callare algunes coses y en descobrte altres per gran caritat q a mi tinch. E cobrit te alguns secrets de gran excellencia : los quals no es licit parlar y por dels voluntaris ignorants. Pero lo que restara de dir: la Veritat to mostrara en lespill. Sapi es que no son stats menys errors los bestials dels homens en la prouidencia de deu: q en lo poder: bōdat: e saueja sua. Car entre els homens son stats alguns qui viuerten q ninguna cosa no e

ra regida ni governada per deu/en lo
 cel ni en la terra: ans que totes les co
 ses eren sotmeses al cas/p fortuna. E
 vengueren en tanta de follia: e absurd
 ditat tan enorma: que negaren lo re /
 gidor p guouernador de tot lo mon.
 E aquests feren vn temple en lo qual
 posaren la pimage dela fortuna: ala
 qual compongueren diuersitat de can
 çons/ e multitud de sacrificis e oblati /
 ons. E pintaren li dos caixes grans:
 la vna plena de bens/p l'altra plena d
 mals.ala ma esquerra stauen los mals
 p ala man dreta los bens. E pensa /
 uen que de fet quant lhome naxia: la
 fortuna li donaua lo be o lo mal q ha
 uie de haure en la vida. p portauen
 los infants al temple: ab cerimonies
 que mouen los boynts a rinte. E la
 Aristotil destruy aquesta secta/e oppi
 nio maluada/ e impossible per rason /
 f demonstracions necessaries absolutes
 e veras ho quant intraras en casa d
 la naturalesa; La segona oppinio
 son de altre linatge de gent:les qual
 pensant que donen molt gran perfec /
 cio a deu: diu p aseruen que nos fa
 neguna cosa sens causa. E que totes
 les coses pqualment son prouaydes d
 deu. Aixi lo caute de vna fulla de ar
 bre: p lo matat de vna aranya ab lo
 peu/p calfigat e matat vna formiga:
 com lo cremar de vna ciutat: p la de
 struccio de vn Regne: o la mort de
 vna gran multitud de gent. Alla qual
 oppinio se segueixen molts inconueni /
 ens.que si lo que diu fos veritat:tots
 los monuments dels animals serien ne
 cessaries: e priuat sie la natura dela pos
 sibilitat: e seguir sie totes les coses se
 necessaries/o impossibles. E no seria

en poder ne liberrat del home cõternat
 la sanitat per medicina: ni a larruar
 la vida per bon regiment: ni seria en
 son poder guardar se oda mala obra
 per rabo: ni seria possible ordenar le
 les coses millor per bon consell q sen /
 eli: ni aprofitaria a hom treballar p
 esser rich. per que segons ells estes co
 ses ya son prouistes p ordenades per
 deu. p los que aquesta fantasia p bru
 talitat tenen: aseruen que no aprofi /
 taria fugir dela pestilencia: que diu
 que tambe ha prouayt deu quel home
 muyre fora d' l'apre corrupte cõ tins.
 E es axi com si diguessen que no ap /
 fitaria fugir dela casa q3 crema: diu
 que tambes cremaria lhome ab foc:
 com sens foc.E es vn terrible spant
 o scarn: deles contradiccions que a
 torquen aquestes besites. La diu los
 de aquesta secte: que la hauia proua
 yt deu eternalment quantes vegades
 lhome irie ala plaça: p quantes vega
 des se lançaria de costat: p quantes
 paraules parlaria: p quantes vegades
 mengaria: p beuria:p quantes passos
 daria. E aço: que d' necessitat haura
 esser axi. E q no era en liberrat del
 home ser mes ni menys sino allo pus
 ta staua ordonat eternalment. E se /
 gons aço:seguit sia que los manamets
 e prohibicions eran: o son inutilis p
 en va: ni seria segons ells en poder d
 home: en fet aço e dexar se de allo.
 Encara se seguirien de aquesta malua
 da oppinio altres innumerables incõ
 uenients: que be atorquarien ells se /
 gons aço:q lo q sembraga beuer:lo vi
 no era en ell apartarse ni lo ladre del
 ladronic: ni el fornicador dela fornicacio.
 E seria d' mes lo bõs cõsells p le bonc

amonestacions: doctrines: costums:
y bones companyies. per que segons
ells tot era ja preuist y ordenat p deu.

E dix la Sauleia par te que sia esta
opinio de homens rasonable? En
teniment mouent lo cap rís se: e dix:
no ha semblant la oradura daquesta
gent: que besties no atorguaren lo
que ells atorguen. La terça oppi
nio dels qui mes patien sentir es sta/
da: que la prouidencia de deu era en
les intelligencies separades: es a saber
en los angels/ y en les stels/ y en los
cels: y segons dls nos fienne pus
la prouidencia: sino fins al cel dela lu
na. E les coses engentables e corrup
tibles dins la spera del actiu e del pas
siu: debien que eran acompanyades a/
la natura: que prouabla a les species
e individus de aqelles. Mes debien
q si alguna cosa se fienia la qual no
fos acostumada de fet se sino poques
vegades: axi com naxer hun home
ab dos caps la qual cosa era p sobres
habundancia dela materia: ho si na
xia no ab mes de vna cama: que es
per diminucio. Debien que aço
puy no era entes dela natura ques fa
bia a cas/o fortuna. E axi passauen
dels accions: les quals son fora del
preposit: axi com si hun home cauas
en la vinya per hauer guany de hun
somal: es trobas vna olla de florins.
E hun altre cauas per aquella mete/
ra causa: e caygues hun lamp quel
matas. tot aço vien esset cas o fortu
na. Tanbe vien esset cas: hun home
anar a fet oracio ala sgleia/ e caure v
na regola y matar lo: com a hun al
tre que va matar algu: es troba en lo
camí vna vestidura de brochat. E a
questa oppinio encara que sia mes ra

honable que neguna deles altre ja di
tes: pero no es pus verdadera. que se
gons dls: seguir sic que noy hauria
diferencia entrela mort de vna rata q
anant a beure la mata hun gat: entre
hun propheta que anant a pregar lo
mata vna serp/o bestia en lo camí. Al
quest serie hun gran enconuenient: car
seguir sic que noy haurie diferencia en
trebucar se vna nau en la qual hauria
homens iusts y ofeguar se: que crexer
lo riu y ofegar se los conills que allí e
ran. Ni hauria diferencia encante lo
temple y matar los deuors que etenal
li: o caure la casa deles formigues, y
matar les. E sils demanau si ven en
tenia mes en aço que en alio: vos di
ran que no. E aquesta raho iustieba
ge fundament de alguns philosophes:
pero tanbe la sofegueren y la aserma
ren pus forment alguns blasfemador/
del bishabietich poble: dient que deu
hauria desinparada la terra. E no es
rasonable nis deu atorgar de enten/
ment negu que aquesta oppinio no sie
abominable: car molts grans incon
uenients serien los ja dits que la pro
uidencia no fos en les coses ja dits
inferiors: en spectral en les coses cerca
la natura humana. La quarta oppi
nio de gentes es fiada que totes les co
ses que son en lo mon: es a saber bo
nes y males y les occasions que en lo
mon se fienenen ço es fochs: terrats
mols: e diluis: tempestats. y tote/
les coses quels homens sofiren: axi
com fains: pestilencies: pobrees: bñ
daiments: persecusions: malalties:
aduersitats: y tot lo que han de be a
xi com sauleia: poder: salut: riqueza
fortalea: y gracia de parlar: de can
tar: y altres coses semblats axi pipeti

tats com aduersitat. tot aço bien que
 repet vn ligament hi encadenament
 irredissoluble de causes superiors : al
 qual nomenen fat : lo qual bien ques
 fenda principalment en la costillacio
 e virtut de les siles . E bien mes que
 les mutacions dels regnes : de vna
 gent en altra : ho la durada de aquells
 e lo fonament e principi de noues sec-
 les : e opinions . e lo naiximent de no-
 ues deuocions : religions : y noues cre-
 dularats . E tanbe en la vida dels ho-
 mens : e duracio de cascuna cosa . tot
 afermen que te certa durada : cert pu-
 tament : certa destinacio : y certa fi .
 Encara nosolament en estes coses ya
 dites posen ques sienta la virtut de les
 siles : mas tan be afermen que sia en
 los actes voluntaris : axi com en los
 artificis humans : edificis : y fundamē-
 de ciutats : castells : cases : y lo fet d
 les naus : y altres semblants coses . a-
 xi com lo tallar dels vestidures : y lo
 vestir de aquelles . Pero lo q e mes
 marauella de aquesta gent : que bien
 que tant basta la virtut de les siles . q
 tenen poder sobre los actes electius . a-
 xi com es sobre lo anar de camins per
 la terra : y lo neugar per la mar : y
 sobre lo anar a parlar ab los lires : y
 ab los homens poderosos . Encara
 bien mes que tenen fortuna bona / y
 mala : sobre les mercaderies : sobre
 los officis e arts mananiches : y sobre
 lart de laurar : del cassar : del pescar :
 dela medicina : e axi de les altres arts .
 E que tenen virtut sobre les colors : y
 sobre les figures : y altres innumerable
 coses . E de aquesta intencio son stats
 homens de gran auctoritat : en speci-
 al los principals fundadors d aquesta
 opinio : son stats los caldens : e los

egipcians . E apres han bagut gran
 sequeda de gent : en special los romans .
 E aquests han fet libres en que scriue
 los principis dels regnes : y de les sec-
 tes : e credularats . E bien quant han
 de durar . E tanbe feren libres on se cō-
 sideren les natiuitats dels homens : e
 debien segons la opinio : que lo qui
 naxia en tal planeta ho en tal signe : y
 en tal cōiuncio : y en tal oposicio y en
 tal putament : bania tal art : o tal offi-
 ci : o tal ventura . E aquests sen nome-
 nats geneatichs . E hay entre los so-
 bredits altres libres d les eleccions d les
 actes voluntaris : per bon se regixen .
 y tant se sienta aquesta opinio p lo mō
 quells mes sauis entre ells digueren q
 eren ttes iermanes les disposicions fa-
 tals : a les quals digueren Eloto : La-
 ibelis : y Antrapos . E innuy en que
 aquells treguessen senyoria sobre totes co-
 ses : entāt q vn d molt gran auctoritat
 entre ells altres : les nomena Parcas :
 dient que no pardonauen a negu . Y
 vn altre molt ingenios les acompara
 al q sta en la filosofia : y entre los dies :
 e lo fus : e lo del fus debie que era cō
 lo passat . e lo fil entre los dies : com
 lo present . e lo dela filosofia : com lo d
 deuenidor . y debie que aquest orde
 nos podia desfer per negun poder :
 y que deu glorios no podia impadir
 la tal ligadura e coneximent d causes
 encara queu volgues fer . E haue ni
 daltres que parlant desta disposicio de
 fat : porticament la acompararen a v-
 na scriptura : la qual era escrita y scul-
 pte ab punta de diamant : en taules
 molt fortes de incorruptibles metalls :
 les quals eren guardades en vn loch
 molt segur : en lo qual no bavia perill
 de lamp : ni de aygua : ni de foc :

ni de altre tempestat ninguna. donant
entendre: que incorruptible era la dis-
posicio dels fets: E aço volten dir a
quelles ficcions e net açí la opinio de
aquests: com negauen la prouidencia
de deu acomenant totes les coses als
fets. E segueixen se a disgrans incon-
uenients: q segons ells no te mes causa
de durar vn regne q sia ben regit per
reys iusts/ e sanets: que altre que fos
regit per maluats e tirants. Ai segons
ells tendria mes causa de durar vna
opinio o credulitat verdadera: que al-
tra opinio fantastica/ e mentirosa/ e in-
possible: ni faria mes causa de esser fa-
lit lo que apren la sciencia en leitur: q
lo qui resta a gnardar les ouelles en
la muntanya. E seguirie se tots los in-
conuenients q hanem nomenats alt en
la opinio segona. E vols veure com
manifestament es gran error la lura: q
al que penien no li calia esser ladre per
a peniar lo: que segons ells necessaria-
ment hauia esser peniat: e altre necessa-
riament hauia esser mal home. e altra
mala dona. E vet açí la quarta opinio
o la intencio de aquella en suma;

Capítol . lxxvii . bon declara la
opinio verdadera en lapuidencia d deu

Questes opinions re-
citades per bocha de
la fauicia. Parla len-
teniment e dir. Gràs
etros proceben de la
ignorancia . e fort cosa es lo fundamēt
fals: e gran pertinacia e profidia es

en los pobles: en defensar les opinions
falses e vanes. per vn sol deu te suplic
que tum tragues la opinio verdadera
entre tants linages de falses. axi com
qui aperta per centrada lo metall pur
del impur: e axi com qui tran lo gra a
megat entre gra multitud d palia. En
aço respos la fauicia. yo fare com te di-
gui al principi: algunes coses dexare oc-
cultes/ p altres te dire manifestament:
e not penles que les te amague per d
castella: ni per enuega. mas per que los
preciosos secrets no sien fets vils: en
qui no es dispos per a rebrels; Dix
lenteniment. lo queus plaura dirne p
paraula/ e sia licit de dir se segons la dis-
posicio mia: sius plaura bo sera queu
sapia. car dels pus secrets foumirare
en lespill; Respos la fauicia e dir les
opinions de les gentes que dites haue;
be has vist com no son veritaderes. pe-
ro pensa que no son del tot falses: as
tenen alguna part de veritat. No es
veritat que totes les coses sien per cas
o ventura e sens regiment negu. axi
com dien los primers. pero hay algu-
nes coses les quals son fortimeses al
cas e ala ventura: e pot declarar
quals son. No es veritat la opinio se-
gona que totes les coses eternalment
eren la ordenades per deu: axi com
quantas vegades vn home haue de
tancar e obrir lull. Mas es veritat q
totes les coses ques fan en lo mo que
ringuen causes febudes: encara que si
en occultes les causes p amagades a
nosaltres: a ell son certes: e prouabia
les segons la prouiso necessaria a dle
ni es veritat tot lo dela tercera opinio
ni dela quarta. les quals defen del fat
mas son veritat en part que algunes
coses son fortimeses al fat: e altres le
o. l.

raoes al franch arbitre. **E** dix **L** enteniment com pot star aço: que libertat de artitre puga star ab preciença de deu/ o ab prudencia: ni ab disposiç o ò fat; **R**espos la **S**ancta e dix . al guns eximplis se posare en los quals iustia no sta total pcomputat: pero no son molt luy de la verdadera similitud per los quals se mostrara: com hia al gunes coses proueydes e ordonades p deu: e altres leixades al fat/ e ala natura: e altres ala eleccio e uoluntat òl homens: e altres ques seguien per cas e per ventura. **P**encatec declarare com vna cosa mateixa; diuersament considerada: se pot dir feta per prouidencia: e aquella mateixa se dita causada per lo fat: e sic iugada per acte voluntari: e sic dita cas o fortuna: e yet ne vn eximpli. **U**n rep ordona la casa vna vegada per a tota la vida en aquesta manera: el que tendra tal ofici haura tant/ per cadaun dia/ mes/ o any: lo qui fara tal cosa haura tant **E** continuament se despendra tant e per aço null que pera / o iurban que son homens sauis/ e homens iuste: preguen carterch de proueyr mes particularment en aço. **P**el los dona tot son poder per als sobre tur' caslos: exceptat ques atura per si: vn offici. **P**orelmenys li resta la libertat si volta de ordenar la casa o ordenar la en altra manera: e donals renda certa: de que pagassen tot aço. **P**orelmenys que quant lo rep ordena la casa: no sabes que hauen fouentit algunes etrades: per negligencia dels seruidors: e ques perdien algunes coses per mala cura e sen guastarien altres extraordinaria/ met e tanbe prouey en tot aço: sdeuenc

se q ve **P**era o **J**ohan a aquells batles maiordomens e thesors p es collocat en algu de aquells officis nonamet sens constrenyer lo nequ de la ppa uoluntat. e los altres lo reben volentotament: sens forat ne costrenyer lo. no es menys que si vchen disposiç p aquell offici: que nol pregunen quel ònga: si l' refuse: dient li lo profit e la honor que lin seguen. **E** axi voluntariament rebut: ja saben lo q li han a donat ordinariament. cat guarden la ordinacio que lo **R**ep los ha menada. **A**ra digam que aquell stant en son ofici e seruint a cap de vn mes ho vn any: paguen li lo que lo **R**ep haura ordenat ara ba .x. o .xx. o cinquanta o mes anys. tot aço se pot referir al **R**ep: que el pot dir que lo **R**ep la fet home p la fet de pobre rich: e la e xallar debix a alt: e fet lia gracies: p lo benefici rebut iustia que lo **R**ep no prouey en ell particularment en l'ordenat de la casa: ans prouey vniuersalment/ e indiferent en qual se vulle que tengues aquell ofici. pero no es digne quel **R**ep nol conega: ans lo concibe es contenta/ os descontenta del seu seruey. **A**questa mateixa obra se pot considerar sens lo **R**ep: hauent respecte als batles thesors e maiordomens que li han donat lo ofici / ho pegnat los diners. os pot referir aquella obra a limateix/ e la industria y enteniment que pot dir que per limateix es stat p a guanyar la vida: y esser home. **E** n cara pot esser lo quart respecte del e terre dela obra absolutament: no a propiant la al **R**ep ni als thesors ni a limateix: mas pot considerar que a bit era pobre e vuy es rich. e bit era

home d: molt poch stat: e vuy li fan gran honor: no refarint la obra a ne gu mas sola nent considerant l'estat e la mutacio de aquell tant presta. E dix la Seniesa bas vist aquest exempli: Respos l'enteniment molt benonchs sapies dix la Seniesa. que a quell l'Re es deu glorios omnipotent e benanenturat: que eternalment sens comperacio de temps negu: vee que era bo fer vn mon: lo qual ell tenia y imaginat en sumatix. e volgue que li semblas lo mes que ser pugues. al qual comunica la maior bondat que pogue rebre. e los angels prengueren la maior perfeccio e la mes pura. e ve e totes les coses que hauien de esser en lo mon: es assaber los angels: aps los enteniments: e los corsos dels cels e vee tanta permutacio de coses es a saber: generables e corruptibles e tanta permanencia de coses: es assaber les celestials e incorruptibles. E dix vltra los Angels y los cels: que son creatures mes nobles que ser puxen per qu: noy ha error en eiles: tanta diuersitat de animals: e tantes species vull quey haie. y tantes linages de plantes: y tanta diuersitat vull quey haie de terres. E vull quey haie homens qui tenguen tabo e vsen d'aqlla e que tinguen enteniment ab lo qual me coneguen, obresquen / en seruesquen. e vull quey haie en ells profecia: l'Regne: Sacerdocis: Adilicia: agnoscencia: e altres coses que sien be tant a fer dells: vna cola que paregua ordenada segons l'orde a ells possible. E aquesta es la millor e la pus semblant encara que esser pugue a ell comunicade: que per esser molt apr

tats de son principi: seran molt mudables e poch hanran perfeccio de teniment ab quem semblen. E dix mes per aconseruar les species creades del mon: es necessari quey haie foch: que scalfa les coses fredes: e apre, per bon respiren les coses viues: e argua que do humiditat a les coses seques: e terra que sostinga les coses pesades. E tan be vee que per rabello e inobediencia dela materia: haia de haue en lo mon fochs excessius e calors de part del foch. Corruptions e pestilencies de part del apre. e inundacions pluges e diuinis: de part de laigua: E terra tremol e daltres perills: de part dela terra. E vee que tan be hi haia haue monstruos e difonnirats en los animals. de part dela materia. E vee que hantia en lo mon de part dela materia: males qualitats y males complexions: repugnants ala veritat y no obediens ala iusticia. e que no era menys que no hagues en aquella gent abominacions e deïordes. axi coladronicis: adulteris: embriaguades: discordies: persecucions: homicidis: bandols e batalles. E totes aquestes coses aço no obstant: vee que era bo esser axi. e que molt mes seria lo be de aço que la malicia. E vee que vn profeta o vn sanct: o iust: valia mes que tot lo reilant. E per aço crea la natura: es assaber les planetes: lo signes: e les altres steles: e los ce's: e donals tot son poder de fer aquelles coses segons ells les tenia ordenades en la pfunditat del seu si. E per aço produy la materia: es en la diuersitat dels mouiments e manas que haquessen poder: sobre totes les coses creades

d.ii.

engendrables e corruptibles. Peto que en l'anima del home : nos entremetem si no solament en lo dispondre de la materia bon fligues : que ell volia esser lo brador de aquella : e que la volia fer que li semblas molt : e que fos incorruptible. E volia que l'home pus ell lo bonraia e li ajudaria : si se ajudane que li ajudassen : que ell lo faria son amich e li donaria la benaventurança per durable . E digueren quels plahia . E de fer la natura vista la voluntat d' deu comença a obrar faent moniment : e informant los elements d'els primers qualitats : e faent la generacio e corrupcio en les coses . E com hague vist que elles nos podien conservar en simarixes : feu lo moniment que may cessas : asi q' durassen les species d'els coses per tot temps . E feu q' la generacio de vna cosa fos corrupcio de l'altra : e p' lo contrari . Alta metem dix la Samela la aplicacio d'els exemplis : q' en vna terra provincia regneo ciutat hania mal regimient y homes p'viores y grossers : e veem que ara se tomen sauts : monstrosos : iusts : o rics . Nosaltres o podem ala prouidencia de deu aplicar dient que volia que axi fos : e q' fos esta la voluntat : appat ho manifesta / ment que per aço hania donat lo entremiment al home y la raho : que en altra manera scrien superflus . E quant ho referim a deu direm que ell sia lo / at que ha l'urat aquella gent de error els ha donat seny y enteniment per e xir d'els vicijs e venir a les virtuts : e direm que lo at sie ell que ha cura d'els homes ds ainda y te la sua guarda /

y la sua prouidencia sobre los homes E aço es semblant an aquell qui refere a al Rey lo benefici rebut : y es dit prouidencia . Du podem considerar referir ho a tal planeta o signe lo qual dispon be la materia : y la quela homens sien apes y de bons ententiments perque fassen les coses ben ordenades E que esta planeta ho signe te lo ascendent o senyoria sobre aquella clima o terra . E aço sera semblant als theso / rers los quals conuocauen al altre per seguir lo Rey : y eren causa de la detenguda e per ço dix Ermes quer hania y matines : e veritat dix q' tant vol dir com causes : per les quals fa la prouidencia tot lo que ha de fer : e aquestes planetes o signes no tenen ofici lino de Adalordoms ho Bar / les : perque els fan per los anys ho temps / lo que la prouidencia ordona ana de tots los temps : y esta tal consideracio es dita fat que vol dir : lligament de causes . E si consideram no hauent respecte ala prouidencia ni al fat / lino ala gent mateixa y a la prudencia e virtut : dir li em acte voluntati y electiu e sera semblat ala tercera manera . E si consideram la mutacio sola no referint la a causa ninguna : ny a prouidencia ni a fat ni a virtut ninguna : lino absoluta la mutacio de bun / stat en altre dir li em ventura . y esta es la quarta manera . Nos vist dix la Samela quant es clar aquell exempli : y de quanta profunditat ? y en aquesta manera : nos seguixen inconuenients neguns . E donam a deu beneyre e glorios omnipotent y etern la perfectio : y deixam al fat la consiliacio :

e ala voluntat / la libertat e ala fortuna
la mutacio. **E** dix **L**entement
deu g'oros sia 'oat : que ha abaxat se
gadat de nostres vlls : ens ha donat a
conixer esta materia tant transcendent
e tan delicada e tan scura : en paraules
tan planes tan familiars / e tan clares.
que per cert ara veig clarament lo que
ho corrigueria p'nt en mil anys; **D**ix
la Santa ouys tāt te ha plagut en
cater val dilatar vn poch en aquesta
materia: vull te donar vn altre exam
ple en que venas com la p'scia de deu
o p'udencia : no constreny ni força la
libertat del franch arbitre: ni tanpoch
lo fat; ans lo lora en la libertat frāch
e libre: per aquell.ia has nist com vo
luntat es de deu la permanencia de les
species dels animals. **E** per ço la na
tura vulla aquesta voluntat : la quals
animals se moguen al apetit del engē
rar. digam que fassa aço la s'eda de
Venus : que mou les co'ses humides
en lo animal e calentes. e que aquesta
planeta inclina a aquell acte vn home
vel o lebrós: pero que nol força gen
mes dar la gran apetit. moue aquest
e o ne ab la mulet per si de bauer fill.
lo qual lo saudch d'ame. e raste en
ell la memoria. naix vn infant ab vna
cama : o vn bras : o vn vll. Ara a
ço se pot atribuyr ala prouidencia de
deu: al qual li pler que bagues ho
mens per les causes ja dites. e per a
ço haura donat son poder ala natura
Des pot referir ala planeta la qual mo
gue al engénar : p' la influencia no
basta per a dispondra la materia e dir
sa que bague mal fat. **D**es referra a
lo a paterdient que per que era vell o

lebrós o d'ilitat en aquella hora : o
ala mare si no era disposta. e com
son acte voluntari: e com noy vengue
ren per força: e q'le nols forçara negu
en aq'li acte e pots los im. repar p'ys
no eran disposits per engénar : per q'
sainstaueu en vna. e vet aissi com se
ra acte voluntari. **E** si cōsideraras a
quell monstro esset fora dela. intencio
dela natura: e fora la intencio de son
pare e la mare : dir sea maleuicencia e
ventura uol dir aquella cosa quis fa a
proposit raro. pero aço millor se diria
cas os vna mala occasio : per que
cas es fora del proposit. es ver quel
lenguatge comu no fa estes differenci
es com fa lo leu. libas vll lertimpli

Dix lentement si. La Santa
donchs quer par : par te que tenen
les homens causa de causacio de ses er
ros: dient que ia deu ha proueyt et
nament los saluats o los cōdemnats
e que puyx deu ho sap no cal saber
ne fer obres virtuoses. e son semblant
als qui inguen ala pilota: si lo ller los
miras elo: digues que daria mil flo
rins al que guanyas. o luytassen dos
p' donassen la mateixa quantitat al q'
derrocas al altre. o a dos que mullassen
e fos axi mateix al que venies. p' ol
gues el qui miga que no calasset ni re
gessat les pilotes per a guanyar : pusq'
lo ller los miraua p' tan be lo luyta
dor vigne : que no cala guardar se de
les manyes del altre. o lo mullador ol
gues: que no haura mester engessat la
asta. pus lo rey lo veyra. **E** los bestis
no veuen que lo mirat del ller no es
gens causa de guanyar mes vns que
altres: nas posa necessitat neguna. axi
v.iii.

es del saber de deu : que iustia totes les coses vege axicom son .les necessaries/ dera assa necessitat: e les possibles a la possibilitat : e les contingents a la contingencia . E axi es lo fat: que acabat que bage poder de ordenar e disposdre la materia segons los lochs e les calitats : e bage poder per causa dda complexio : puor o milor : sobre les uides dels animals o plantes: aço manifest es : que en altres temps mes viuen que ara . Empero no pola necessitat en lo franch atortre : encara q molt faga en la materia e causas grās inclinacions e passions. Que los deyna terra comunament son de vna coltura : o superbiolos : o avars : o avariciosos : o enuctosos : bo grossers pero vden que los dda tal terra van en altres nacions ben moderades: e d bones custumes/ en studis o en corte bon se fan sauis e bons : encara q se no fessa aquella inclinacio de apartar pero no força. E segurex se pus los homens no poden acusar la promociencia ni lo fat : ni la fortuna : per força es que ells haen la culpa en esser mals p lo premi per esser bons . que en son poder es pendre la vn e l'altre . e ver assi lo que de boca te vola dir en aquells matenias

Capitol .xxviii . de altra marauellosa questio: ço es: ço se comencia lo mon.

Dores que la. Sane la bague declarat tot aço. dix leuement : tot lo quem haen dit me ha molt plagut tāt

que nunca pensan clarament veure aquesta: materia dda psciencia e puidencia de deu. pero ami resta vn molt grandissim duple bi es aquest. vos ha uen dit parlant del poder de deu: que tot lo que deu vol se fa : e ara me ha uen dit parlant d la prouidencia : que deu ans que ordinas lo mon vec eternament tots los mals: los bons: e les ordenances : e desordes que hauen d esser/ en lo temps s'ordenen. donchs si axi es que tot ho ve: per que no feu que tot fos en tal manera ordenat que noy bagues d'ormitar/ ni varietat ninguna. que sin pogueser e no i sen par me que fos error: com pogueser totas les coses bones : feu ne moltes males entre elles . per a que es bona la Serp : ni lo Lep : ni altres tals colles . ni per que es bo lestiu feuent q mata los animals ab calor destempra da : ni liuen destemprat quels mat: de fies : E si deu queu vec : mas que nou pogue destorbar . leues es aminuar lo seu poder : e no es de inculpar pus noy pogueser pus. declarau me aço per merçe . Respos la sanida e dix : si has be mirat ia respongui parlant dda bondat de deu : bon digui que la bondat de deu son comunicada ales coses segons lo millor orde e manera que a elles fos posible a rebre . E quant te parli del poder : te

digui que era poderos sobre tota cosa
 que es possible. e no digui que hauria
 poder sobre les coses impossibles. car
 impossible natural es: que les coses
 engendrables e corruptibles compostes
 de materia e de forma: fessen en altra
 manera dela que son. E digui que
 deu les fes que no hagues en elles mu-
 dament: ni alteracio: ni generacio: ni
 corrupcio: era necessari que deu les fés
 que no fossen materials ne compostes
 éla materia que son. per que seguit sia
 que noy hauna animals: ni terra
 ni elements. car en altra manera im-
 plicaria contradicció. e la te tít queso-
 bre la contradicció: no basta poder
 negu. E axí dich que deu be portia
 fer vn mon en lo qual no hagues ex-
 traordenari negu: e be poguera fer vn
 home que nunca peccar: mas lo
 mon ni home nou pogueren rebre: p-
 la inobediencia dela materia: e dar te
 vn exempli. vn fustet volia obrar vn
 fust del qual se fes vna biga molt dre-
 ta: lo qual fust era molt tort: e molt
 nuoc: e posat que lo mestre fos lo p-
 sabent que esset pogués en aquella art
 ell mida ab la linxola per que fos dre-
 ta e la començava a sos moços: que la
 obraçen: segons liua aienyalat e com-
 passat. e los mollos tenguessen axes
 e destrals molt tallants e de fin acer:
 E començassen a obrar legons los sen-
 yals: e nos pertessen de aquells: pero
 lo fust nos pogué en tant dretar: que
 no restas tort a'gin poch. e axí mateix
 li restaren moltes diformitats per cau-
 sa dels nuocs: p' en alguns lochs dels
 dits nuocs restaua algun buyt: p' en al-
 tre loch sebrana algun poch per la ou-

re'a que nos pogués obrar; Lo mes-
 tre aquell es deu: los mollos aquells
 son les intelligentes motives: los axes
 son los corsos del cel: p' lo fust es
 axí com la matèria: Ja has vist com
 les lineas son la providencia: e toren
 dretes. e noy hague falta de part del
 mestre que dretament medi: ni tan-
 poch en los mollos que tan be guar-
 daren les lineas: ni en les axes que
 molt be tallauen. mas totes les faltes
 foren de part dela materia. E no es
 menys quid mestre no vees que perbe
 que obras hauria de star en aquella
 manera. E axí veu deu que de part
 dela materia: p' hauria de hauer aquells
 desordes/p' excesos e disminucions. e
 be sabia que tanta ell medís be ab les
 lineas dela sua saviesa: p' les intelli-
 gents (desigant lo seruit) moguessen lo
 Cels e les steles: les quals eren los
 instruments: p' de part dels cels noy
 hagues falta ninguna: e que tota la fal-
 ta era de part dela materia. Empero
 volgue consentir vna pocheta de leys
 en ella: per la utilitat e profit que de
 ella se seguia: per a sostenir la genera-
 cio e corrupcio en lo mon: axí com l'al-
 tre hauria messer la biga per a soste-
 nir lo reginat de la casa. E vet aço
 com les coses no porten effect en mil-
 lor manera dela que son: eno es de-
 dir que fos defalliment de deu que auís
 era tot de part dela materia. e conle-
 tu deu la pocheta error en aquella: per
 lo molt profit que de ella se leguere.
 Axí com qui consent tenir la mullet
 leue: si pareix vn fill cadun any: e es
 obedienc a son marit en quant pot.
 Mas alguna veguada se bix dels tít
 d. lll.

menys dela obediencia com a dona : e
 enfallonex se vna reguaba en lo mes
 o en lany: entant que ve a tenyir ab lo
 marit : e baralles ab les servidors o
 servieres de casa. e aqota los fills : e al
 tres semblants desordres. Empo apres
 queu ha fet: sen pinxe e plora e copex
 sa falta: e demana perdo al marit: e fa
 laga los fills e als servidors: y donals
 donatius : e al marit obehex tot lany
 sino aquell die que senfallonex. E sen
 aco te altres virtuts : que es molt pla
 doia: molt deuota e molt casta. E guar
 dant lo molt pfit que de ella se ser
 guex en respecte del poch dan: lo ma
 rit sente molt p content. E dix la
 sancta : Aquesta dona es la materia
 en la qual p virtut dela intelligencia e
 dela natura se engendren totes les co
 les que son. E dix lentement no
 vull la aplicacio del exempli que fol
 vex be clar : E loat sic lo rey de glo
 ria que ma lizat de tants linages de
 grosseries. car p cert en esta materia
 no crech se poguesse dir paraules mes
 fructuoses. e veg que tot lo mon ne
 gue lo que hancu dir: pentant q pola
 tien gran defecte en deu. e lo defecte
 sia plantat dins sos caps : e en los en
 temiments. Adas volta dix lentem
 ent quem declaracu vna altra que
 stio. Dix la sancta de mana que
 vo's

Capitol xxviii. de altra marencllo
 sa que stio : ço es : com se comença lo
 mon :

Dix lentement la me
 hancu dir que deu es
 monedor sabedor e
 ordnador dels coses
 vclam aquell mon si
 son tostemps com ara es : es alabet :
 si p hague tostemps cases: E jurats ho
 mens: animals com son vny: ol comē
 caten de nou. e sil comencaren coz ne
 quant: Ik espos la sancta. sino q no
 tinch temps de dir to p quā las de
 anar acasa dela naturalesa e dela rabo
 molt maior pces hauries mester en a
 ço que no en lo passat. E molt mes
 delectable te serie comtar les opinions
 dels passats: crepuar les: axi com siu
 en la prudencia. Empero tot he dit
 en les preposicions passades si bet te
 corden : que no podie hancu mes de
 vna cosa la qual fos necessaria de esser
 absolutament e que totes les altres co
 les eran possibles de esser. Don: ha e
 cert q tota cosa possible te causa p la

qual es: e sens aquella no seria: axí/
com es lo lum en l'aire que es efecte
pouyt del sol/e dura outant la sua cau-
sa efficient/e preservant axí es lo mon
en respecte de deu glorios /e totes les
coses que en ell son. lo qual es efecte
e obra de nostre senyor deu: tret del
seu no esset ací / e pfectio que ans
no tenie: e de ell reb tota la pfectio/e
esser que te. que si deu soltragues les-
set: serie tornat lo mon en no res. axí
com quant sep. n lo Sol: se pue la llú-
del aple. Empero not peuses q es axí
lo mon pouyt de deu. com cauylat es
pouyt de la causa necessarí. Axi
com lo focb es causa de la sua calor:
lo qual necessaríment calfe sens electio
e sens entenimēt. p alguns pēlaren q
das golrios fos en aqsta manera causa
de tot lo mon. p ell per la merce nos
guarid tal error. ans certamēt son deu
coñxador de la bōdat q sobrepuiaua ala
malicia: e son elagidor e oñador del
mon per voluntat. e. seu apres de la
sua pñacio absoluta. e. et alí vn exm-
pli. En vna terra havia vn home q
quant ymaginava tan tost era fet. E
ymagina vn dia que seria bo menjar
en viore: e vce com lo viore nos po-
dia fer li no de cosa: la qual son fet
ymagināt la. e vce que nos podia fer
que nos congués al forn: e ymagina
lo forn e son fet. e ymagina que fora
bo quep bagues algues que anassan
al focb: p altres que portassen lenpat
e altres que obrassen lo viore: e tan-
tost son fet. e nana que los fet vn vi-
ore redo e gran: dins lo qual bagues
certs ap. taments que en la vn de a

quells metessan aigua: e en l'altra vi-
en l'altra farte: e en l'altra abelles que
fessen mel: p en l'altra diners: p en l'al-
tre lentilles: e fet lo viore lo senyor lo
pres en la ma. cert es que ell es cau-
sa de aquest viore. mas nol banta pro-
duyt necessaríment sino per son bell
plz. Si consideram aquest viore en
respecte de aquell bon: en quant era
factura sua e dependia de ell. dicam
que aquell hom era causa efficient de
est viore. Si consideram enquant era
fet: / per a seray e de ectacio del sen-
yor: dicam que era creatura e factura
ob dient adaquell. Si consideram en
quant stava en son poder d preservat
aquell v. dre p destruyt lo: da se ha a
quell bon causa preservant e conser-
uant sua. La aplicacio del exmpli es
aquesta. aquell home es deu. los ve-
dics: son los an. els. la cosa es la
materia. lo viore es lo mon. Lo sen-
yor te lo viore en la ma lo qual es fac-
tura sua: e potid destruyt si volgues.
as vult leximpli. Respos lo cōte-
niment de tot me plan sino de v-
na cosa. Dix la sancta de que?

Lentenimēt dix: per que aquell
home axícom pogue produir la So-
la de no r e: per que no produy lo vi-
dre quant lo ymagina: e nol calguera
fer tantes burles. Respos la sa-
ntia: encara no est fora de ta modo-
ria. Dix Lentenimēt de qual?

Esta e no has vult benfaria mas
lo viore no podia esser sino de cosa:
e que natura menti pertinet es la cau-
sa que. lo causat. pero be se en quer-
enganes. Dix l'entenimēt en que?

Dix la *Sauiesa* que penses q axi
 fos lo de deu en temps com lo del vi
 ore: sapies que no fou axi que ta prest
 com fon la bu son laltre. empero na
 turalment primer es la materia que lo
 que della se fa. ab tot que lo ques fa
 es primer en la p^{ri}maginacio e darrer en
 la executio. E axi son de deu: primer
 veu l'esser del mon esset bona cosa: co
 seguentment veu com no potie esset
 lo mon causat sens tenir causes: mate
 rials. efficient e final. per a les quals co
 ses p^{ro}duy deu la materia: a qual isque
 en esset apres dela sua p^{ri}uacio absolu
 ta. e de aquella sen totes les coles ex
 ceptes les intelligencies o angels: e sen
 los cels dela essencia quinta: e les co
 les baixes dela materia. E son necessari
 quey bagues primer angels: e apres
 los cels: e de fet lo temps que acom
 panha al mouiment: e tantost la ma
 teria. E vet aci com de aquella mate
 ria que es com la *Sosa*: se feu loc per
 als homens que son com les abelles:
 e p als peyxos: e per los altres animals
 empero en la primera produccio del
 mon: tot ego se feu sens primeria ne
 darrera de negun temps. E dix l'en
 timent amí crey hū grā duple **Dix**
 la *Sauiesa* quin. **L**entement dix:
 nosaltres vecm q l'home nos engendra
 sino de altre home. E tan be vetem
 que tota cola ques engenta se engen
 dre de alguna materia: que altrament
 serie imposible: que de no res nos en
 genta sino no res. E vebem q naixen
 cols o bledos en hū crt que es stat se
 mentir la terra del qual es stata carn
 de home: o des quals cols o bledos
 cricen bun moito: lo qual es meniat al

tre veguada de homens es torna en
 carn humana donchs cert es q la mate
 ria toticamps es portada circularment
 d vna forma en altra. donchs com me
 tieu ves amí que deu feu la materia:
 la qual es bun dels p^{ri}ncipis necessaris.
 car cert es q si la materia se engendra:
 se engendraria daltre materia: e aquella
 de altra: e axi en infinit lo qual p^{ro}es
 es la negat p la p^{ro}po tercera: **R**espos
 la *Sauiesa* e dix: guap de tants ocla
 uenturats com han estat en aquesta /
 opinio dela qual deu nos guart: la /
 qual error no es stata sino en iutgar
 per les coles que ara son les passades
 car pensen los homens que al comen
 çament del mon es stat axi com ara. e
 vull te donar bun exmpli. vn hom a
 naua ab la mullet prenyada p la mar
 en vna barcha: e per mal temps ven
 gue auna ylla: on hauria moltes fruy
 tes e ouelles e bones argues. E ve
 heren que era bona terra p aturat: p
 restaren se allí p esdeuench se que la
 dona uori de parir e lo pare cria son
 fill ablet de ouelles: lo qual peruenint
 en estat de .xx. anys: isque molt ingent
 os e demana a son pare: ells com foren
 fets nats o criats. **R**espos lo pare: fill
 nosaltres som fills de altre tal animal
 com nosaltres al qual oien dona: e ella
 concep en tal e en tal manera: e stam
 en son ventre nou mesos embolcats
 en bun altre pell dix lo fill e que men
 iam stat allí ni quil nos dona? **R**e
 spos lo pare mantenim nos oda su
 stancia dela mare: ala qual stam con
 lints per lo lombrigol com lo ram en
 lo arbre. **Dix** lo fill: e com sem
 les necessitat? **R**espos lo pare

no prenem mes de aquella substancia
fino quant nos es necessari per nobi-
ment : en manera que no reste supflui-
tar neguna. Lo fill dix p on alenam
Dix lo pare non haucm mester: e dix
lo fill marauell me pare de uos com
no haucm vergonya de creure tal's ho-
radores com aquestes : com negam q
si bñ home no mēge ab la boca mor-
ras de fan e li no alena de fer mort
en miya hora o menys. e vos me dieu
que stam nou meſos sens alenar. aço
es leam. Ades dieu que bñ hom pot
star nou meſos sens fer les necessitats
p veem que en .x. dies selatar i bñ ho-
me aço son trufes. e npero lo pare ve-
ritat dich. E dix la Santia bas vist
latimple. Respos lo Enteniment
moit be. Dix la Santia a vens la
error de aquell fader era q intiane les
coſes quant se engenten segons quāt
son feres. e axi pren a tu be a molts
daltres: que pensen. que axi son lo mō
en son comēçamēt cō es ara. Car dls
be argueren: que tota coſa ques engē-
te ha mester materia: e tot hom que se
engendre daltre. Ades aço condon a-
ra e no pas de lanos. L'anos dix
Enteniment: paraules de vida te-
nu tant me haucm farrat l'animo que
haucm apariat de una grandissima er-
ror: en q staua: e loat sie nostre senyor
deu que tant de be nos ha donat a co-
nixer. Pero voldria esser certificat de
una altra qestio. Demana que
vols dix la Santia.

Capitol .XXX. on toca mol-
tes qestions de natura angelica: ço

es: si son angels: que son: si son pec-
cables: ne si pogueren peccar en algū
temps: e diverses opinions dels an-
gels sobra natura angelica. E per q
ara no ha prophetes. E per que
son venades las diuinacions: e somp-
nis.

De lo Enteniment nos me
haucm dit moltes noi-
tes angels o intelligen-
cias: vltra saber quā
cosa son. Respos la

Santia e dix materia es que hauria
mester bñ lō tractar: e sette molt oſec-
table a matricula: en recitat las opini-
ons. pero not dardre: cert es que
quants son los monuments de les ſpi-
rituales intelligencias ha mester p
força: axi com cascū home ha mester
la anima per viure e los que den que
no son mester les intelligencies p a no-
tre los cels que tanbe fa: a deu que
mouen sens dls: fan be deuen dir
que no es mester la anima p al cors:
moues: ni entenimēt per ētenre: que
aço tal es la bu com laire. Les intelli-
gencies son almenys en nou diferenci-
es: Les vnes son causa dela lum: e
perfeccio de les altres. axi com lo sol
illumina laire. e cōtemplen e loen a
deu cō son tois enaument ço es que
son molt semblants a deu: e alen se
cōtemplant lo seu poder: la sua Sa-
ntia: e bondat: e la bellesa: e la sua
gloria: e dien la voluntat: e numqua

se muden: car no fan en temps: ans
 per sempre son benaventurats e glori-
 cios sens fi. **Dix** l'enteniment: ve-
 tam els poden peccar? **R**espos
 la saviesa fo no car parlar de altra co-
 sa sino q tot lo mal es de part de la ma-
 teria. e biete co els no tigne maija no
 poden peccar en neguna manera. **D**e
 mana l'enteniment e pogueren peccar
 en negu temps com deu que volgue
 esser la bu pus alt que deu: p alguns q
 conentren ab ell e que tots capgue-
 ren en uniuers p en la terra? **Dix** la
 saviesa au q ten par de aço? **R**espos
 l'enteniment au. sembla impossible co-
 berz el cosa la qual sabe que era ipo-
 sible delectar: Ell be sabe que creatu-
 ra no podie esser creador: e be sabe q
 segon no podie esser pmer. Item si deu
 que volgue semblar a deu: aço es ma-
 ior inconuenient: que com deu he infi-
 nit no te cosa que li temble: com po-
 die el pimaginar ser semblant a deu?
 Si deu que pecca en auaricia scdm es
 lo dir ho: car el quis omers tracta-
 ue: m en enuia: que el no haura oo-
 lor dei be daltre: car no haura en el ne-
 gu defallimēt. **A**u en luxuria. car no te-
 nie cors. **A**u en ira: car aquella es pas-
 sio aial. **A**u en gola: que nūqua men-
 sa. **A**u en superbia: cos superbia he p-
 lumpcio valz mes dei que ual. **E** cert
 es q el clara conxença teale dei que
 valie: com poie el peccar contra la
 veradeta conxença? **R**espos la sa-
 uiesa e dix: a la se donchs en aqueix
 barzanch iau la lebre. Car encara que
 hna home tingue lo ingení natural
 lo maior del mon: pot haure malicia
 en la uoluntat / e de lo de **Dix** ien

teniment veritat es q lome per les ma-
 licies de les passions que son en la ma-
 teria: pot errar contra lo q conex. mas
 l'angel no te passions ne materia que
 li repugne; **Dix** la saviesa l'angel te
 voluntat ab la qual ama deu: lo qual
 enten segons la possibilitat e natura
 creada. **D**onchs pot entendre be e
 nolet mal; **R**eplica l'enteniment / e
 dix: e qui li dona la tal uoluntat de
 nolet mal: o la p dona deu e no son
 culpa dei angel: ol se troba el. **T**ot
 peccar que es en l'home: ne per mal de-
 git en uniuersal o en particular: e aquell
 o per lo mal enteniment o per les pas-
 sions propies. **E**n ell no haue negu-
 na causa dei tal peccar. **R**espos la
 saviesa e dix: aquesta es una oles qsti-
 ons que no se ateyen per saber sino
 per se: iabtas ho en son loch: p que de-
 xem nos de aço. enpero sino p alguna
 causa pot diria com hia spiritus alla en
 lo mon: e com ni ha alguns ques de-
 licten en les passions dels homens. **H**it
 vna lozeta cercats per iquisicions de
 speriencia fort: que es ueritat. **A**des te-
 nria les opinions dels gentis: en los
 spiritus de lapre e del foc. e com alguns
 digueren q eren encinc maneres e com
 altres polaten q no eran mes de tres.
Altres en dos. **A**ltres en una: encater
 dita quels mogue en polar aço. e co
 alguns digueren que eran engrables
 e corruptibles. e que naxien e morien e
 polate la duracio de la nua esset molt
 longa / per que eran molt prop e con-
 iunts ala simplicitat e digueren q eren
 de la materia dei apte e del foc. **E**
 polaten que hauien gran conxença
 dels coses naturals: per la subukia

del seu spirit / e per la leugeria dela
matèria . e fent los venir en aquesta o
pinio que vchien per les esperencies
magiques que lo fum de vna erba los
plapa la qual encesa venien : e veren
que laltre los obominaue els sabia
gran anuig. Tan be veren manifesta
ment que la santh de vn animal los a
lagraua e laltre los entristia . e aço no
podien entendre legons natura que po
gues esser sens esser corporals : e tunc
potencies sensitives . Daltre part ve
bien que eran invisibles : e posaren ne
cessariament que fossen deia matèria :
del ayre : e del foc . e per ço hague
en lo mō secrets q̄ no es licit parlar de
aquells . Altes digueren que no era
veritat . mas que erā spirits los qual
eran stats angels : e que eran molt a
nemichs del home per que prenia e oc
cupaua son loch en paradys : e que
tostemps li posauen laços y engans y
sempre : trabalauen en enganar lo . E
altres digueren que tot la vn e laltre
era vanitat e follies e vanes y imagina
cions : e per a dir los inconuenients d
aquestes opinions : axi com te digni
parlant dela prouidencia haure mester
maior formada que aquesta : e seria ma
teria molt mes do'ça cent mil veges
q̄ laltre . ha' empo algunes coses que
nos coneix de parlar : per esser secrets
amagats . Basta dir la santh que lo
que así coneix que sapias es : que los
angels son certament los bons : e que
ata son certament que no poden pec
car en neguna manera del mon . E
dir te hia que vol dir o teu peccar : si
no q̄ no es licit parlar se . Et dic certa
ment que tan be si ha entre les gens

p en larre : altres spirits enganador
e baradors dels homens . empero si
son dels bons o no : ja te dir que no
to puch dir ; Demana l'enteniment
e si es veritat q̄ guarden dos angels
los homes la vn bo e laltre mal ; R es
pos la santh certament si ; Dix
l'enteniment : que tan gran es vn an
gel ? Tan gran dix la Santh q̄
si fos cots seria tant gran com la ter
cera part del mon / e a tant se sten la
virtut : com oda anima de vn hom se
sten per tot lo cors ; Ades dema
na L'enteniment : qual es pus digne
l'angel o l'home o qual val mes ; R es
pos la Santh mes val vn angel q̄
qui nomenam intelligencies se perades
que quants homens foren son e seran
en lo mon : in partibus naturalibus De
mana L'enteniment . ha' altra mane
ra de angels sino la q̄ diu ; R espo
la Santh aquest nom angel no vol
dir altra cosa sino missatger . E qual
seuella propheta que era enuial al po
ble : era dir angel ; Eloga dix L'en
teniment los angels qui guarden l'ome
dequina manera son ? R espos la
Santh de la primera ; L'enteni
dix com pot esser quel millor sia si de
pitot ? Dix la Santh axi com
les ouelles qui son besties e tenan
vn pastor qui es home : e val mes la
sua anima que no totes les besties del
mon ; Dix l'enteniment . si tal cosa
es veritat deu nos deu dar lo bon an
gel : mas lo mal per aquel que los ho
mens posen pastor a ses ouelles mas
no posen allí lo lop ans ab lo pastor
meten lo ca . E axi nosaltres no hanē
mester angel mal ; Dix la santh nos

portia feren altra manera; **L**entement dix cō nons podia dar deu lāgel bo e leixat lo mal; **L**a faulcia dix e com tanta de inhabilitat sta en lo teu cap; e tanta grosseria q̄ penses que lāgel que guarda l'home se muda del cel; ne ques pertesca deuant la cara d' deu . dix lentement pensauē mo;.

La faulcia dix: pensa que axi co; en home sens mudar s; de vn loch; muda los dits del pen e oda ma; axi lāgel se poder de mudar tota la materia . e cert es que el que se poder pera mudar lo cel tendra poder per aço ;

Dix lentement veiam donchs: en quina manera es aquesta guarda ;

Dix la faulcia no; ha be al mon ques compare al saber : ne tan gran seguedat com la ignorancia . a vn home dels voluntaris ; si li dien que vn angel entraue en lo ventre dela dona : lo qual segons te digui es tan gran cō la terça part del mon : e que ell fara los vlls e lo nas al infant e los altres mēbres creieu; e si li debien q̄ la samē del home : tenia virtut informatiua fins al venit dela anima racional nou creua . **E** si li de; en que l'anima del home tenia la raho que era per lāgel bo que era enuāda del cel: es assaber dela intelligencia e donador de les formes ; e creada per quāl entengue / el anima : la qual tostemps la consella be . e que de part dela materia te la sensualitat : la qual la consella mal . e que aquest es lāgel mal . **E**mpero que axi lāgel bo com lo mal / ab dos son / moguts per la intelligencia; e algunes veguades es la lum dela intelligencia tan clara en lentement : que veu bō e la intelligencia les coses focienido

tes ; com qui ven ymages en l'espill . e aço es quant la anima es perfecta en lentendre e bones costumes : e aquest tal es profeta . **A**ltres vegades la anima es pus flaua en la speculacio : e menys neta : e veyra sompnis veritaders . la profecia es en setantama maneres : e los sompnis son en tretza graus . e los sompnis veritaders son de setanta graus dela profecia lo mes baix . e tornant al proposit les obres bones e males quels homens fan : totes se fan per mans dels angels ; pus ells son illuminadors dels entenimēts e monedors dela materia on s; a;ma la sensualitat . **E** los homens rustechs alguns que cupdaren saber : posaren aquestes dos angels esser donats al home en la nauitat : e nomenaren los gentios . altres los digueren laics . **E** diriet a on prengueren fonament; e cō lo baguerē de ficcions poetiques e quines sermonies los feren en general : ab vn grā fust que lensauen en lo foc e sett vi que beuen : e altres supersticions abusiuas . **E**mpero trobaren tots naturalment per les inclinacions naturals la vna bona e l'altra mala: la qual no es en altre animal sino en l'home . **E** tan be per los prophetes e sants . les animas dels quals son illuminades de special lum deles intelligencies . mas los homens nou poden entendre segons la veritat . **Q**ue quant se diu q̄ parla deu ab **A**dos; pensen se que deu cridaua; e no entenien que aquell parlar era interpretar, y empremtar li en lentement les coses clarament . axi com era quant se diu q̄ veu **A**braā los āgels: o loth no curdē q̄ bage altra secret; e no pēlen q̄ son visio d' pfecti

aquella : e eny de i que per feta un
 bon: propheta no ha mester ser home
 fust e fani . E cupden que Abrahā
 ans dela propheta fos groller . e ha
 uia pa amonstrar Astrologia als egi
 cians . E pensen q Moyses era bñ
 poeta : p era lo mes fani hom: d E
 gipte . e sabia en la sculptura deles y
 mages . mes que home del mō en son
 temps : q ell feu dos anells en lo sig
 ne de Geminis quant se casa ab la E
 tiopissa la bu era de amor e laltre de
 obliuiança; Dix lo Entenimēt molt
 volria saber del i propheta per que a
 ra nop ha prophetes com solia: mes
 volria saber per que son vedades les
 diuinations e los sompnis? Res
 pos la S miera pot puch ara distigir
 entre los prophetes: e com bñs ba
 gueten la propheta: y etlāt altres dor
 mint: e com bñs bagueten lo lu n
 axi com lo sol clar e altres com de bñ
 tellamp e prophetizauen vna cosa en
 gran temps . e altres la bagueten cō
 a molts tellamps dētes; e aquells so
 ren nomenats Vates p: los gentils;
 e les dones libiles: e com alguns dor
 mint bñica aquesta visio: e altres uer
 iant . E qual se nomenau e pfecta: e
 qual visio? e qual somni? e qual ora
 culo? e qual simulacio? e qual meta
 phora? vull q vegesen lo spill. Per q
 nop ha profetes: tan be vull queu ve
 ges allí . sapies que mester bñ volun
 tat de deu: e influencia / per que nos
 fa neguna cosa sino en materia d:spol
 ta . axi com no reb iames les ymages
 lo spill: fins que es ben brunt e ben
 denciat . Per que foren vedats los
 sompnis: es per que han mester per
 effer veritaders : persona: temps: ofici

e d:lectio: vs: accioent: e influencia:
 p tantes son les errors en ells: que
 molts errarien p p:rien temps . Per
 que les diuinations? pot dire: lo p
 pheta es fani e ve molt tart: e vñet
 lesprit maligne los homens molt in
 clinats en saber lo fuentidor: e les
 dones molt mes: mostals trobar in
 finits linages de diuinaciōs e de sorts

La primera comença en lo Rey
 Zoroastes lo qual feu .: xx. milia ver
 sos oda magica: lo qual mata Alino
 Rey dels asptis en vna batalla. Als
 son aquefā art ampliaa per Demē
 trito: e tant se fies aquefā mala diuino
 que de fāuen los egipcians que Mo
 yses per aquefā art fies los miracles:
 hey bague de ells: que tornauen los
 bñs is en serps: e argua en fanch
 Ey bague vna dona que para inuo
 car lantima de Samuel . E baguen
 altre malicia que conuerti tots los cō
 panons de Vires en besties a patets
 e que se nblauen qū fossen. Mostals
 lo opable altra diuino: que cridauen
 los morts lēfant fanch e argua mē
 clada ab fanch sobre la fossa e inuoca
 uen . e aquefā se nomenauen negto
 mantichs: e tal era lo qui inuoca so
 bre lo ossos de Virgili que li mostra
 los secrets de natura que sabia . e a
 quefā d:ren que los spirts malignes
 amauen la fanch . Baguen daltres
 que fchientalls de robes en certa ma
 nera: e meniauen viandes de fcatē
 nes de los corcos o erbes: e preuen
 de certs animals o pedres: p itauen
 appattats dela cōpanyia dels homē
 es sabien altres amdes e fcatellantes fā
 tatiqs: e semblauels q veren e bore
 algic: uens e figures e aqilles itēptane

e aquests se nomenauen diuins : que vol dir plens de diuinitat . los quals ab vna simulada stucia se febien sants e les gentes accorien a ells. Haguer tres que febien sacrificis ales ydoles: e feyen certes oracions e pregarics . y e ten en tres maneres: es alaber: siconich lo comensador del qual son Apollino del fico : ydolartes lo comensador del qual son Melus: e Auolos : entre los strolechs ne bague vns ques nomenauen stromonos: e altres strolechs m dicitians. De aqsts bi bague alguns quis nomenauen magos: e aquests diuinauen en les steles . e ni bague als qui. Antispicos se nomenauen: e aqst tenien elment en les bores . altres : genatichs que considerauē los naximēts e nomenauen se Mathematichs . Alpres ne vingueren altres que considera uen los somnits e lo volat dels ocels aquests se nomenauen Alucros: e aco trobaren primerament los Aluglos . Altres diuinauen en los membres els an mals vius: e altres en los del mort e los dels vius en limatex : axi com quant los bolia lo per : la ma. o lull. altres dels morts ans q's gelas la sanc en lo cors del mēbre q' ferua. altres a diuinauen en los ossos ben lliors e altres en les spales pedres o spills: e aquests se nomenauen p'stigators: e aquesta manera troba Mercuri. Haguer ni altres sortillers : qui a punts o quatre cases cascuna de quatre linies: e apres lā sauen los punts sens compte: e apres sapen quinze cases: e aquests se nomenaren geomatichs. altres lensauen plō o sera a' forch: e nomenaren se eprimatichs. altres lensauen la cera en la ygua y en les ymages adiuinuen: o metien vn ou en vna ampolla d'aygua: e no

menaren se ydromatichs : altres posauen denit al ayre certes lletres ab acastā en vna cosa lisa: e mirauen al primer vēr e digueren se arcomatichs . Entre aqsts l'nages de sor s bague pans de sal d'olla en lo comensament del any: p veure quant plouria o faria bō tēp. Entre los ydromantichs ni bague q' denit anauen pp los rius: font' o mar e inuocauen los spirts malignes: e aco començaren los pericians: ço es los de peia . E per causa de tantes errors la veritat dela qual era molt pochā : son bona cosa de veuar se . car en altra manera los homes simples foren enganats: e molts dells foren ydolartes empero als sauts resta lo saber de les coses qui no toquen en ydolatria : ni en supersticio . e aquests son les arts q' vlen sanch e s'ufumacions segons vlen los nigromantichs: que totes son mal uades. Mas lo auisar del passiu e d'actiu: o sculpir de les pedres / en tal o en tal signe: o lo diuinar en les steles licit es si es a bona fi. E lo p'nūciar del nom licit es: q' nomenen tauila: o cōt trer los spirts ab la virtut de aqles licit es: si per fi bona es fet. Uer que pot l'istolech fer vna ymage e canar la e obrar la en lo signe de scorpi: per que guateica los homens de tota mort deduxa de scip . E licit seria a vn home fer vna ymage: per leuar los lops o la logoita de vna terra. e los que di en que aco no es possible: tan be confessen que no saben res. E per adiz te quines ymages se porien fer licitamēt en cascu signe: e declarat te quals nōs se porien licitament y honestament nomenar / e com se deuen scriure ni quant: ni les ymages de que deuen es ser cascuna: ni com obrades: ne quāt

venras en casa dela Naturalia lo
deles ymages: y en lespill dela ventar
lo dels noms: p que son los maïors
secrets apres dela pñcia. E ab tant
me despoesch de parlar dels angels:
requint te amemoria e certificant te cõ
son non diuines ordens de intelligen
cies e graus. e com en lo mon hia sp
rits malignes. E com son los pñtas
illuminats per les angels / e reben la
lum de deu glorios e la virtut: lofici
dels quals es contemplar e loar deu/
oïporent: e amar lo e moure los cels:
lesplanctes: les Sicles: per les quals
se mon la materia de totes les coses/
corruptibles: e en aço noy ha dñpte:
Dix l'enteniment loat sie deu que es
illuminador dels augels E li plau co
municar alguna part de aquella lum
a nosaltres. car scrtament p lo quem
hauem dit moltes errors vanes hauem
aprades de men cor. E prech vos p
deu vos placia dir me: aquina si fou
creat lo mō: e lhome p quina si fou fet

Capitol . XXXI . on toca vna
questio dela causa final del mon.

O Emana l'enteniment lo
mon p que son fet: si
es veritat ço q los ho
mens dien ço es que
angels: lo cel: e la ter
ra: e tot quant es: esset creat p lhome
o p la necessitat de aquells. E lhome
finalment esset stat creat per deu;
ll'espos la sauiesa lo mon e totes les
coses que en aquellson: axiles altes cõ
les baixes foren creades p deu: e ell/
son la causa eñcient e la causa final.
E p tal se diu Alpha et .o. qui vol dir
pmet e detret. E talie deu no bage me

ster mon p acompliment seu: pero vol
guel fer p q dela bondat: magnificen
cia: e saueia qui en ell cren: baguessen
pticipacio algunes coses creades. E
aquesta son vna magnificencia clar/
guca infinita dela sua bondat. E lo
que les gens pensen que ells son la fi
dels coses creades: en part dien veri
tat / mas no en to: en quant dien q's
angels: cels: y les Sic. es bage fates
per ells: aquesta es vna gran error. car
cert es quel sol talia se mostre vna po
cha ffinestra en lo cel: es L'ent scrtata
e cinch voltes e dos terços maior que
tota la terra. E si ells dien que tal/
sicles: e tan grans cels: e tan nobles
angels fossen a fi de ells: pendries ne
axi com si lo ll'ey debte (quila sembla
fos) que volia fer vna nora molt grã
tota de or y de pedres precioses: e q
siquessen guadãt y adressant la: deu
cauallers los maïors de son regne: la
qual nora no seruis sino per a traure
argua de vn riu: per a vn tafateig on
siquessen granotes y peixos y begues
sen rates: pat te que seria rahonable?
E lo Enteniment risse mouent lo cap
quasi dient no. Encata semblatia a
li rey q volia fer tallar vnaroba p hñ
seruidor: e digneren li que per coñre la
hauia mester la agulla: lo qual mana
fer hñ adatrell quey bagues mil qui
tars de or: sol p fer la agulla. L'ente
niment dix be veig la de clariacio del
Eximpli: e nom puch stat de rure en
pero en q tenien los homens veritat:
ll'espos la sauiesa: naturalment tota
cosa q es menys nob'e: e inferiores su
biugada ala supior e mes noble. y en
aquesta manera tots los animals sensi
bles: e totes les coses engaytables e
corruptibles: no va en tã com l'entenim
e. i.

ment del home: en aquest respecte: re-
 titat es les coses creades ser subjugades
 al home: ço es les materials e de
 materia sensible. car cetera cosa es qll
 Barbaruços que son pus baixos en/
 entendre quels mediterrans: e homens
 bencomplexionats: son seients p' sclat
 de aquells per dret natural. axi com
 sabras en casa dela raho. p' p tant por
 deman hui home si volria esser orat p'
 esser senyor de tot lo mon: R' espos le
 nteniment no. Per ço dix la santeda
 donch saueix se: quel enteniment del
 home es aqll p' lo qual ell es hōrat: e
 subjugue les coses inferiors e raho.
 axi co ell es subjugat el forme al' angel
 e aquells a deu glories: al qual se re/
 dueix e subordena tot lo de mūdenal
 e tomen totes les coses a ell. axi co
 de ell pechex e vet ali la causa final
 del mon. La causa final dels homes
 es entres maneres. la pincta es quel
 home conue ab les substancies sepa-
 des e ab los angles: e segons esta ma-
 nera li conue viure angelicament: spe-
 culant en les sciencies: e contemplant
 al senyor del mon e sabedor de aqll:
 e vagant prop dela conexença deles/
 causes pus altes que puguē esser. axi
 co prop dela conexença de deu e co
 ell sol: es necessari q' esser e saber q' es
 la natura del necessari: p' del possible
 del contingent. e saber los secrets de
 la unitat: e dela multitud e dela causa
 e del causar. dela pōtat: e posterio-
 ritat. dela inepcio. dela potencia. dela
 Sustancia. dela materia. dela forma.
 dels accidens. del vniuersal. e del p-
 ticular. del tot e dela part. del geñe. de
 la diferència. dela pōccōd dela dūi-
 tat. dels mōedors. del pmer mōer
 eor. de les pōtats: e de les condicions

.E com pōny les coses. e com partir
 pen les coses la bondat: e la virtut. e
 com es la sua prouidencia. e com se sin-
 gular cura (entre les altres coses) del
 home. com es lo seu poder. la sua sa-
 niesa. la sua bondat. la sua lum. dela
 pōccia. dela gracia q' de ell reben los
 homens. e ab tot aqo esset obedient a
 ell e als se' manaments. La segona
 manera es quel hon e se considerat se-
 gons q' es animal: e segons aqo li co-
 ne esset tal com les besties e saueix
 les passions del appetit concupiscit
 e dela pōa. E segons aqo dels home-
 ns de ells son enuiciosos: de la gū-
 llatts: en brachs: supbtos: e temer-
 sos: e auars: e axi de les altres passio-
 ns. La terça manera es lhome conside-
 rat segons que es home: e axi li con-
 ue esset vlt esset frāc: prudent: tempra-
 fort: e ben ordenat. la primera se diu
 vida angelica. la segona bestial. la ter-
 ça humana. E daquesta vida huma-
 na se fara mencio en casa dela raho.
 E ab tant la veritat crida l'enteniment
 e mostrali totes les coses la dtes per
 orde en l'esp ll. E mes li dix q' ens q'
 sen anas volie parlar ab ell: que non
 veyes la raho ne la santeda. E l'entenim-
 ent pres comiat dela santeda: e dlla
 li mana q's tornas p' all: q' altres cose-
 li volie dir: e molts dels senyors q' all
 stauen anaren ab ell acala dela natura
 leia: que staua all molt prop. E ven-
 guen ab ell la veritat dela raho.

Capitol xxxii. com lo enteniment
 entra en casa dela naturalia p' q' ve
 all;

v

enguts acala dela na-
 turalia: trobaren la
 en vna casa tota de

alabaſtre molt lis : lenorat ſegós conuenia ala neceſſitat del edifici . la dona era antiga : e tenia la cara molt discreta . e tenia en la ma vna verga : e en l'altra ma vna paſta de terra . E tenia dela cinta amunt vna veſtunta de porpre blanca e algunes coſes colordes en aqlla . la falda dela veſtunta era tota d'vellut negre . e tenia eſta dona vna diſformitat : q'tenie les cames peloses del genoll en auall com a onſo . Emppo era molt prudent / e molt ſauiua : als pe' dela qual ſtava Aristoſel : p' entorn ſtanen Tales mileſio : Empodocles : Parmenides : Anaxagoras : Pythagoras : Demetrio : Anaxandros : Alexandre paripatetic : Auerors : el Albert grā . e melclaren ſe ab ells aquells qui venien . E parla la Raba dient : entenimēt ve de caſa dela ſancta : e ha ſabut pa coſes ben ſecretes . pregue' l'origen algunes coſes en q' ptengue p'ler . E en argo dix Aristoſel : ſenſora ſi res libauen adir començan p' los p'mers principis : q' acabat q' ſien mes vniuersals h' mes confuſos : millor los entendoral·lentenimēt : car nūqua ſera content : ſins q' ſapia la coſa p' les p'meres cauſes e·verdaderes . e demana al·lentenimēt ſi volie axi : e lo entenimēt dix q' ſi E dix la naturalia : tantes ſon ſtades les opintions dels p'mers principis : que de elles mouen a riure : e de elles porten grās ſpeculaciōs . Qz hūis ni bague q' poſaren q' la p'guia era lo p'rimer principi deſes coſes : dient q' totes coſes ſe creanen dela humiſol tat . E altres poſaren lapre : dient q' era calent e humit : e les coſes viuen p' la calor : p' era principi dela vida . altres digueren de dos Elements . altres de tres : altres poſaren infinits principis .

altres poſatē raritat p' ſp'nta eſſer deſ principis altres lo rōbre pat e ipar . altres los atòmos iſrits en nombra . altres les p'ores o ſemblances q' etnē la cauſa p'mera . altres poſaren dos principis la hū d' diſcordia l'altra d' amiltat : E digueren q' los Elements apres de mult tut d' anys no ſabuda conuenien p' grā amiltat / e concordia : es venien a melciar en vna : es ſchie vn caos e cōfuſio : e q' altra vegada / venia la diſcordia : e q' apres anant caſcu ala p'p'a regio . e q' en eſta manera ſe etn la poblars p' deſſes iſnits mōs . Encara hi bague altres que poſaren q' acap d' trentas milia āys tornauen les coſes a eſſer p' la mateixa forma q' ara ſon : ço es : aq'les matexes gerles matexes lengues / coſtumes poblacions e ofcis . P' eſtes coſes acaba des d' dir : algūis dels que allí ſtanen hagueren vergonya . e Aristoſel dona de coſe a Plato que liſtaua al·coltar e ſontia ſe hū po·h . p' l'entenimēt d' mana donchs entre tantes opintions qual es la veradadera : Respos lanata e dix . la veritat es q' ſon tres principis . la matexa la forma : la p'uiacio . la matexa nūca es ſō oficiſino pur ſe d' vna forma e deſp'ularſe e veſtir ſe d' altra . E la p'uiacio d' aquell apetit la qual es vna ſutjerat e impuritat la qual ſe auiſta ala matexa en tal manera que ſi odla ſe pua nūqua ſe engentraria ne guna coſa . E p' quāt en lo cel noy ha p'uiacio ne guna : p'ço no ha allí generacio ni corrupcio . la forma es la qui dona compliment ala coſa : p' lo eſſer e la perfeccio . que ſens ella la matexa es pitior quel bull ſens veure : e la orella ſens hoir . E aquells ſō tres naturals principis p' de aquells ſe engenten totes les coſes es corrupcio . La

c. 11.

mia cōsideració es tractar dels cosse: ques mouen en quant son mouibles e no es la mia cōsideració cerca de les coses en quāt son creatures/o factures de deu glorios: ni en quāt participen la bōtat e sauesia: e en quāt es sobre elles la sua p̄uidēcia. mas la mia p̄cipal cōsideració: es cōsiderar lo celen quāt se mou: e te mouedor. e t̄abe es la mia speculació en cōsiderar e dīstīngir q̄ quāts diuersos mouiments ha en los cels: t̄ants mouedors hā de haueir p̄ força. E no cōsidere po los mouedors en quāt son intelligēcies o angels qui loen a nostre senyor deu glorios. car aquesta cōsideració es de la sauesia. mas tracte de ells com son mouedor e deualien del p̄mer mouedor. E tracte notēsimenys de la influēcia que les Stēdes tenen sobre les coses baixes: car noy ha pedra: ni erba: ni aial al mō: q̄ no reba d̄ alt se influēcia: la virtut: qualitat: e p̄prietat. E ma cōsideració es en les coses baixes en quāt se mouen en s̄agons la sustācia: generació e corrupció. y segōs lo scendent e dēscendent: augment e diminució: alteració: e mutació de loch. dōch segōs aq̄si orō lo meū p̄ces es en aq̄si manera. p̄merament cōsiderar la matēria: o la forma: o la p̄uació: axi com a p̄cip̄s naturals. lo tractar de les causes p̄p̄ies: efficient: formal: e final: e material. notēsimenys notīficar lo cas e la fortuna aques s̄ien. E p̄ que tot cors es finit e acabat: y sta en loch: is mou: e tota cosa ques mou. en temps o en loch: p̄le o buyt: e tota cosa ques mou te mouedor. p̄ tal tracte del infinit en quātes maneres se pren: e del loch quāna cosa es. E com son situats los cosse naturals e col·locats dins lo cors del cel. E com la spa dētrera es recepi

tade e loch de tots los cosse: acabat q̄ ell no s̄igue en och. E per quāt aq̄s digueren q̄ dālla lo dēxer cel hā: baue buyt infinit: mō p̄posit es notīficar en quātes maneres se pren lo buyt: e q̄ tractaten dell los ātīchs: e q̄ls mogue en aço: e com natura no cōsent res buyt. axi matēx dēclare com lo temps acōpanya al mouiment: e com es la sua mōsa. E com noy poria bāuer neguna cosa corporal: is lo cel: celsane de moues. e com lo mouiment e o temps son cōtinu: e no poden cessar p̄ negū poder. t̄abe notīfique quāts son los mouedors: y com hā p̄mer mouedor: e com lo mouiment del cel es perpeual: e com no es natural ni violent. E apres tracte dels mouiments dels Elements: e de ses formes: lo b: qualitat: p̄prietat: acciōne: e p̄sions. t̄abe tracte del q̄ senyore del vapor humit e s̄ch. notēsimenys de les maneres de les plātes: y dels animals y en aço es vniūsalment cōpre la mia itenciō. Empero per q̄ millor ho entenes vull te donar hūn Exm̄pli de la mia cōsideració:

Capitol. xxxiii. com la natura: es declarada alentēsimenys (per vna figura) tot lotde del men.

Alma volūtāt es dēclarat te en vna figura molt palpable: tot lotde de les coses del mon en la manera q̄ son. p̄merament has dēpensar que aq̄si mō es axi com vn home y es hūço es com pe o iohā: lo qual es p̄porcionat en vn molt engēnios orde e vicle indissoluble. e com en lome hā dīstīficat de membres e de virtuts: q̄ mouen e son magudes: e altres q̄ mauen: e altres que obēdixen: axi es en lo mō

car axi com en lome ha carn : e Plu-
uis: offoe: e diuiles ymos: axi la spera
del cel se compon de moltes speres :
p de quatre claments . e lo q se compo
de aquells . e axi com alli noy ha loch
nengu buyt ans es tot ple : axi es lo
maior mon tot ple : e lo cete denmig
es la pilota dela terra: la qual es circu-
pda p la gna : e aquila es circuyda del
ayre : lo qual es circuyt del foch lo
qual foch es circuyt del cors quint
qui es lo cel. E alli ha moltes speres:
e nuba res buyt entre vna e altra. ne
ba res en lo mig : axi co no ha mita
entre la gna e lo. i q nada sebre dia
e axi son aqiles speres o celis isepera-
bles ecouincts: en ta. manera q nos
moue vna vegada mes tost q altra :
ne pus tart . mas totcs son afixes en
la natura e formes. E mpo entre elles:
algunes se moue mes tost q altres . e
la q mes leugrement se mou es la spe-
ra o cel. Detret e aco es pesser mes lu-
ny del centre: axi com en la nota: que
pus leugrement se mou la circumfere-
cia q porte los poals: q no les parts
que son mes prop al corro. E al mo-
niment de aquesta spera se mouen tot-
tes les altres. axi com quat se mou la
roda gra del reloge: se mouen totcs
les altres al mouiment de aquella. E
les steles se mouen situades en les spe-
res o celis: axi com los dia^o o clauilles
se mouen en la roda. E la materia d
aqueit quint cors: no es materia dels
quatre claments. p la qual cosa no e
calenta ni feda : com son les cantars
actiues. ni humida ni seca: com es ca-
lurs passius. E p quat lo cc. es remo-
gut de tota cotrarietat es apartat d
ta corrupcio. E dins aquella spera es
la materia de ques fan los quatre el-
ments: lo quals per luyat se re acostat
se : a aqst primer mouiment: reben les

quatre formes e quatre qualitats pme-
res: les quals tenen ochs pps : en q
naturalment reposen. E si per cas o
violencia son d alli apartats : leuada
la vio.encia p lo loch pus trect e mes
prop q poden: tornen a los pps loccs
axi com lobre p e de vent: si p forca
lo tenien venall la gna : aprada aquel
la forca tatoit serie damut: per que a
quell es lo seu ppi loch tade la segeta
que laseu ab la balesta. muta alt e nt/
co dura la forca o violencia dela bal-
lesta e leuada aquella forca : tan prest
torna la sageta a son ppi loch. E de
ali se causen dos mouiments drets: es
asaber: dels dos elements leugers a
puar de mig. e los dos pesats ad-
uallat al mig: e en contren se aquells
dos mouiments e mesclen se : e fan e
sonten los vns en los altres. E per a
questa causa sen ganten p corrompen-
tores les coses engentables e corrupti-
bles. e algunes vegades se mesclen les
parts p^o subtils dela terra: axi com lo
athomos que van p sol engrā caritat
ab la materia humida que es vapor d
la gna. e daquestes dues coses mescla
d s: sen ganten los nuols. e aco fa lo
so: lo qual calfa la terra ab los raigs
mutansant la calor: e fa puar lo hu-
mit: vaporant: e lo foch humiant: lo
qual vapor quat puia es luyat dela
terra: fan se ne^o per cania dela fredor
del ayre. e p tant en lestiu poques
vegades se pessen les tals vapors:
sino en les regios fides. la qual vapor
si puara en lestiu: p q va molt calenta
penetrata lo fet de cascuna part: e en-
gantar san pedres o calabruxo. e si la
materia sera molt calenta: e puara molt
(per la virtut del sol) en la regio feda
o l ayre se venca la vapor humida a
la seca: fer san pedres molt grosses q
los fruytes ne son guaitats del caure
e.iii.

E q̄ aq̄o sic veritat̄ : p̄m̄es iēat en les-
 tiu se deuē apetreiar mes vegades q̄
 en altre temps del any e aq̄o es per la
 altura del sol : la qual es causa de
 purar les vapors e d'escalfar les e cert
 es que la cosa calenta si la posan en la
 fredor : la fredor la penetrara p' tota-
 la veem b̄anet mes fr̄cales mans lo
 ques laue ab aygua calenta : que lo q̄
 laue ab aygua freda : p' q̄ la calor e bre
 e la fredor penetre per los poros hu-
 berts. E si per ventura aq̄sta vapor e
 elenada ab poca calor : la regio del
 ayre esp̄ex la vapor aq̄lla axi com
 a vello d' lana . e per q̄ la calor es po-
 qua : no pot penetrar la fredor : per
 que condempsa e estrengua . mas cau-
 rōdempsa en la forma en que sta : e
 nomenam la neu. E algunes vegades
 puia la vapor calenta en gran cantat
 e troba algū accident en lo camí : axi
 co; algū ayre de alguna mūtanya o
 terra : lo qual no es t̄a fr̄e quel pugue
 penetrar de quiscuna part : e lauors
 eualla la tal vapor en gotes d'aygua
 molt grosses : e anegades algū cala-
 bruxo merui en trescelles : altres ve-
 ges puia muletut de vapor : e lo sol
 sta molt baix q̄ no la pot desequar ni
 lauar en alt. e alguna causa accidental
 la cōdēpsa e nomenes p' uia . altres ve-
 gades vapora la terra per les plues/
 passades (car ap̄es la calsa lo sol)
 e vaporen les erbes : e no es vengut
 encara lo sol que la dissequa : e nomen-
 nes ros. algunes vegades resta laire
 molt clar e molt humit de les aygues
 e fan se en ell nuols humits e molt
 clars : axi com en l'esp̄ll se mostre al/
 bome q̄ veu tres o quatre soles : e aq̄o
 es quāt bon pose hū baci d'aygua e/
 dins ell hū sp̄ll : en lo qual clarament
 se mostre lo sol . E si per ventura aq̄ll
 ayre semelclas ab la vapor e los raigs
 del sol penetrassen per ell engendrar

ste larch d' dīuerses colors . lo qual sis
 mostre d' mati en la part d' occident :
 tronata e plouza laugerement . E sis
 mostre en lo mig die : significa gran/
 força d'aygues . e sis mostre en l'orient :
 significaba poca d'aygues e lo temps
 sera molt clar ap̄es de aq̄lles . E si per
 ventura aqueles dos vapors van mes-
 clats : es alaber : lo sech ab lo humit e
 van ala regio freda : congeles e con-
 trenp se la vapor humida en fort con-
 gelacio e dura : p' resta alli t̄acada dins
 la vapor seque : e moue per exit : e fre-
 gues furs q̄s ensen : p' ensen tot p' se a
 q̄ll nuol : e esclata aq̄ll foch . e v̄ : a no
 saltres p̄mer aq̄ll foch ala vista que lo
 opt̄ del tro : talie tot se faça en hun-
 temps . axi com veem p̄mer la lauane-
 ra da : lo colp ab la roba en la pedra
 q̄ oia : lo so . E aq̄o es axi com lo tro
 en lo qual posen lo foch inflamable
 del sofre Salnitre e carbo : p' fa sortir
 la pedra e lance aquella e fa aq̄ll so e
 aquell fum : semblāt materia e semblāt
 foch es del tro natural com lo tro arti-
 ficial : e p̄ues p' que les olores se n sem-
 blants . E si per ventura lo nuol sera
 negre o vermell : engendran se en a/
 quell pedres de gran quantitat : p' es/
 perill ales gentes . mas si sera blanch de-
 clinat a verdor : no serā gr̄a les pedres
 que en aquell senger ten. E auagades
 eualla la vapor encesa e ne porta
 pedra ninguna : e mata los animals ab
 la olor del sofre en algunes regions . E
 aquesta materia vapor se ensen anega-
 des en laire per lo gran mouiment : e
 apar stela que cau . e no es impossible
 q̄ dela semblant vapor se ensena gr̄a
 part e que semble foch amanteta de pi-
 lar o de serp : e nomenen se dragons
 E de aq̄o mateix se engendre la glassa
 p' es la occasio de tot aq̄o que aquella
 vapor es virtuosa p' declinat a seque
 la qual ab qualievol mouiment se en-

sen : axí com la qumtra o sofre. E alguna veguada fessa lo tal foc de crenar : e resta aiscurebat axí com a carbó. e mostres en laire tottes negres. E aqsta vapor se qua si es molt grossa e terrestre : e lo sol obte los poros dela terra en l'estiu (speci al en les terres arenoses) ab les calors fetuents: e pnetze aqsta vapor en les entranyes e cauernes dela terra e profun dat de aqlla : E si p ventura sobre ve lo puat molt fect: hi tanca aqlls poros: e la vapor pagna p exir: e no trobant loch moue molt forment? en flames : e fa terratremol : e hubertines en la terra. E axí pcheben p alguna inflamacio : que si causa focs sofrals fumejants sem blats als qui demut hanem dit dels nu uols. E aço ajuda molt la aygua dela mar batte en les grans muntanyes con caues : q p la surreccio dela vapor : se en genten multitud de vents: los quals si se amsten ab la vapor se qua: moue se fort ment: i no troba respitall p bon exir: se causa gran terratremol com dit es : e si p ventura aqsta vapor grossa : es alleuada e no es la accio fort del sol p asub tiliar la: puia ala regio fieda : e la fiedor empny la fortment. e causes gran moui ment en laire p engenten se grans vèr. Empero tanbe sengenoren dela mar / e dels grans llrs : la vapor dels quals engrossix es conuirtex en ayre. E com laire tingue son mouiment natural si e contre alguna gran mstantya entra len p onclou se dauall dels munts aquells . p aquell tancar si la influencia del sol o dela luna: sera molt ferma sobre aqll loch engenzar sia or: o argent o balaxos : o sa fis: o diamants: o altres pedres pioses segons la purtat e la matreia: o lo res pecte de a influencia. E si p ventura pre nalla la sequebat e sobrepuara aqlla va por se qua ala humida: engenzar sia cou te. e si sera terrestre e molt grossa. engenzar sia ferro e pedres fogueres: e de aqlla

mateixa vapor sengenzen los linatges el aume : sofres: uidrois: e tuties. e si pre nalla la humidat al fect terrestre : engé zar sia d'alli la sal gema salmita : e salar montach. E si p ventura la vapor se qua sera mesclada neta ab la vapor humida la fiedor sobrepuara ala calor: engenzar sia lestanp o alum gemmi. E si sera la terrestritat immunda fer sea plom p anti moni. E si la vapor se qua subtil sera ben mesclada ab la humida: e mancará de la decoccio : e bage stat en loch molt fect: stara en forma de argent viu lo qual no banya la ma tenit lo en aqlla per la sequebat dela terra mesclada. E si per ventura aquesta uapor es molt grossa e molt terrestre: no pugu: eleuar p r uirtut del sol: engenzar sanlos grs mntz e durca d' aqlls: axí com son l's llr o q ala qual generacio ajuda los plums e les mays e inundacions: los quals son causa de lapidificat e conuertir los lors en natura de pedra. E not mareuella per que te dit que la generacio dels metalls e d' les pedres: se face de les uapos. car cert e maiormet en les terres orientals bon la uapor es pura: e la influencia del sol i finitx pus fort conuertex aqlla uapor en or: com dit es. E ja han vist en altres terres caure fectos del ayre axí com de flecteres o de vites: als quals los phlo sopbs nomenauen datts. E ja les cõren gut uerdaderement caure (en temps de trons e nuous molt seurs e uermells) pecces de gran cantitat de ferro e d' cou te. e puaten les gentes lo dit cou te o ferro de regular lo: e iames ho pogueren fer fins quep lencaren de sobre sofre corpi ment. E la altura dels munts que ha aq dit es causa de retenir los rays del sol e scalfar la terra: bon la uapor calenta e humida es molt cõuenient per a no dit aibres: erbes. e totes coses uegetables. les quals dos uirtuts es alabet: calor e humidat sis amsten mas viuament en .ciii.

proporció mas pqual: prenenen d'aquí
 aials d'oules ipocies. E si la melcia
 sera flaca poch excedir: i ala dels ar-
 bres. engentrar san los aials carquilles.
 E si sera bñ poch pus fort declinant a
 la humiditat e lo locb sera fret: engen-
 rar san d'aquí totes les diuilitats d'ar-
 peixos. E si preualtra la calor e lo loc
 sera terrestre: engentrar sia les reptiles
 p serps e diuilitats mores d'aquelles. E
 si la comixtura sera mes fort e mes p
 pinq ala pqualitat: engentrar san de a-
 qui los altres aials e los ocells. E si
 preualtra la humidat e sera la materia
 ponderosa: exiran d'aquí los aials pe-
 sats e poch sensibles: axi com los asen-
 bo: e altres semblants. E si p veritat
 seran ocells: sera buyters: oques: aneders
 e tals. E si valtra o preualtra la calor
 molt ppinqua altemprament: axiran
 de aquí aials molt futs: axi com la ra-
 bosa: la moneta. E si sera aials ma-
 lors e la calantura fora maior dediu at
 ala sequedat: exira de aquí los animals
 fers: axi com lo leo lonso: e semblants
 e los ocells de rapina. E si la mescla
 de aqsts dos spirus sera molt pqual e
 molt proporcionada, empo sera corrup-
 pda p alguna causa accidental: axi es
 p la influencia de març o d'altra stela
 es causa en ells seqdat ab calor im-
 moderada e humiditat supflua ab fredor
 excessiu: engentrar san homens d' ma-
 les costumes e malcoleccionats: leges
 la diuilitat de esfluencies e comixtura
 de les materies mas si aqst mesclament
 sera molt pqual e la influencia bona p
 engentrar: engentrar san homes de bo-
 na coleccion e de bon entenament: si
 no es corripit p alguna causa acciden-
 tal. e not marauella p q be dit los ho-
 mens segun les colecciones dels clim-
 mes e locb e terres e si fluencies a bo-
 naten/es enten: q en aqo noy ba dup-
 te: q axi com en les coloms p en la qua-

titat dels corsos: los de vna nacio son
 blancs: los altres negres: los altres
 grans de cos: e altres chichs. axi ma-
 tix buns son co'richs aduchs: altres
 sanguinis: altres fleumatichs mesclats
 o malenconichs puts: axi ni mes ni
 menys comunament los de vna nacio
 son enguanosos e futs los de altra
 supbiosos e cruels: los de altra bestials
 e fidiotes. cruciosos e gualafres: los
 de altra franchs e alegres: los de altra
 maliciosos e subtils: los de altra ami-
 gables e benignes. los de altres ladres
 e trapdors: altres temerosos e coarts:
 altres animosos audaces e totis. E vey
 aqst com de la comixtura dels elements
 ques fa p los dos mouiments q pmet
 batiem dir: son engendrades totes les
 coses. E tota cosa ques engendre de a-
 quells quatre Elements: se torna en a-
 quells aprs de corrupte. e com la cor-
 rupcio de vna cosa es generacio de
 altra: axi com la corrupcio de a terra
 es generacio del verme. E axi com lo
 mouiment del cel es circular e nūqua
 cessa: axi nūqua cessen de engendrar se
 a gunes coses e corripit altres: q tam-
 be es aqo circular com allo. ara tornē
 al Eximpli: tu de' notar que axi com
 en lo cors del home ha algunes parts
 q son com a senyors e altres q beben
 eixen a aquelles: axi en la vniuersitat del
 mon ha cels: qui son senyors e moue-
 dors de totes les coses inferiors. e axi
 com lo cor del home es principi de to-
 tes les virtuts animals: e dona a cal-
 cuna la q li es conuenible: axi matex
 lo mouiment del cel: regix totes les
 parts del mon en lo seu mouiment: e
 retema la virtut a quiscuna cosa q es en-
 gente: E migenant son mouiment se
 conseruen les coses engendrades en son
 estat. car axi cō lo mouiment del cor
 cōserua lo aial a vida: lo qual si cessa
 encōuent morria: axi es lo mouimēt

del cel: q̄ si cessava per vn pūt de vna
ora: tot lo mon periria. E axi coz ena
q̄l ha força e sensibilitat p on se mou
ha vna virtut e armonia p on se colli
ga es aïsta tot lo cors: e no es mes
ter quep hage vnes parts sepaes de
altres: aximateix en lo mon ha vna
virtut colligativa q̄ aïsta les parts se
perades e les colliga e les fa star iunctes
E aq̄sta força lo po: e sup per los sa
nis nom nra nra. e p m se cōserven
totes les species de les cels q̄ son en
lo mō. E axi coz en lo cors del home
ha algūs mēbres q̄ son per conservar
lo inuidno: axi coz los membres per
on entra lo nutriment: coz es la boca
e m ha altres q̄ son per conservar la
specia: axi coz los vaxells genitals: e al
tres qui entenen pp les coses conueni
bles e apartat les contraries: axi coz son
lull: la orella: lo pen: e la ma: e al
tres coses que segueixen la cōp. eccio
axi coz los cabels e les vnals. axima
teix en lo mon maior son les species
les quals son pmet entdes de nra: e
per conservar aq̄stes ha cosillos ferm
q̄ nos poden corrompre: axi coz los cels:
e ay al ze q̄ talia se engendren vns de
altres outen en pto: axi coz los
elements q̄ son durables en les specie
p formes. e aq̄stes son axi coz les quatre
humors en lhome: les quals fan excef
sos e pugnē les vns ab les altres: e si
venç la vna: cancen se malalties e pesti
lencies de q̄ moren les homenes: e aq̄
es per algū impediment de alguna de
les quatre virtuts: o q̄ la attractiva p̄n
mes del q̄ deu e cone ala retentiva: o
la digestiva digereix mes del q̄ cone a
la spulsiua: p la qual cosa se segueix al
homens grās plagues e grās malalti
es: e la causa es: per aq̄stes virtuts q̄
talha sien fetes per conservar la specia:
moltes vegades corrompen lo inuidno
e per quāt elles no entenen ne han ta

bo per discernir entre lo bo e lo mal ni
entre lo podres e grā: e lo q̄ poch pot:
moltes vegades mata al home tant
si sol: e al rep cō al laurador: cal bo
coz al mal: Dix l'entement am
par vna cosa desordenada: q̄ semblan
fora millor q̄ estes virtuts pogessen fer
diferencia entrels homens: ço es con
servar los bōs e matar los mals. Res
pos la nra eia ed x nos pot fer en
neguna manera q̄ aq̄stes virtuts fossen
intelectuals: q̄ si fossen: no apfiterien
per lo q̄ son sans setien per lo cōtrari:
q̄ls homens quāt maior enteniment te
nen mes los afleixen es: debel ten les
tals virtuts. coz vegam per experencia
q̄ls rustics e los qui molt dotmen te
nen maior apetitua e maior digestiva
e son molt mes forts en los aials brut
q̄ en los homens: p q̄ entenen menys
dōchs segueix se que aquestes virtuts
no poden haer concordença per a dis
cernir entre bo e mal: q̄ no apfiterien
al que apfiterien. Tal q̄stio es aquesta cō
qui demanas que al pen per q̄ no li
setien quep ves: que moltes vegades
se guardaria dela pedra y dela Serp
y de altres tals rocciments. E no sa
ben los tals: que lo pen per aquest ves
de necessitat hauria meser aquella ma
teria delicada: e aquella subtilia e ar
monia de tals odicats e humors p̄pi
cues e transparents que son en lull. que
en altra manera no podria venir: e la
nors lo al pen no apfiteria p r anar
car al pmet pas e traqueria. e per iat
y puab: la nra. y posa lull en lo mei
alt loch per q̄s cōserves: e donali en
berta quel defensas: e en lo de macti
a delicada p r que trāpessien e relursi
sen en ells les formes e images e co
lors visibels. e vee la natura quel pen
havia de sostanir lo cors: e per tāt lo
sen de ossos molt durs: ligats ab nre
tis molt forts: car axi conuenia que
fos e vet ali coz couinch q̄ les forces

e virtuts naturals fossen de vna manera e les aials e intellectuals fossen de altra. E cōsentí la natura la destrucció dels particulars en algun temps: car p aq̄lles virtuts se cōseruarien les species p tot tēps. E volgue contentir lo poch dan p lo grā be ques seguia: pus no podia stat en altra manera: e ve'm la destrucció de vn boz o malaltia e corrupció coz dēt hauey: axi mateix es en lo mon vniuersalment: q̄ls elements e qualitat que cōseruen les coses creades: anega des fan excessos de argues: de fredors de calors: seq̄dat: e corrupciōs: e p v̄tura vençra e sobrapuara la vn. E la ment als altres en alguna disposició de aquells en grās millenats danyes: a la quals no basten les croniques: que los lenguatge dels gentis se muden en los temps de q̄ no ha memoria: e crexeta la lingua e cobria les terres poblades axicō seu en Edalia: e axicōz seu en lo temps d iacob patnarcha: p en lo tēps de Noe. E axicō en lo diluui de De celitō e p̄tra: o axicō en Grecia en lo temps de. R̄cy Eulfinos: e altres diluuis q̄ crā stats en Grecia p̄mets. E mostres p les antiquissimes r̄stors q̄ aq̄lla gent p̄mciament haue no f̄aci tot: e a p̄s haue no guoricos: e apres Argos e Danaos: e a p̄s Grebs. les quals mutaciōs de nōs signifiq̄n moltes mutaciōs de diluuis. E que aq̄o sia veritat mostres q̄ en lo temps de Eracles hi haia flays q̄ manauen aygua e p̄bibiē lo cōreāt de la terra: e de aq̄ls flays son la P̄dia q̄ maraua p̄ set lochs: e desitoni la terra: e Eracles p̄ art d Ocumatria seu ceuat en certis lochs: e metre certs obstacles de roq̄s e pedres: e discequala. E p q̄o fingiren los poetes que hanta mort la Serp de let caps. P̄ lo uench se ans de la R̄cy na l̄luis molt grā tēps: q̄ egip̄e e la nomenat Abella: axi cō o pola

meto en les lues p̄stoties antigues. ap̄t vench vn gran diluui q̄ la cobri tota e dura vn gran temps: e apres lo sol la discequa e leuaren se vapors molt l̄p̄sses: e en la enaporacio sua causas grā scuredat en ella: e p̄tāt li mereren nō e gip̄e: q̄ vol dir tenc̄te. e la trobā moltes Ciutats e poblaciōs esser cubertes dargua sobtosament: e t̄abe algunes pl les de poblades. axicōz la ylla de leon e la ylla de Andro: axi mateix la destrucció de les cinch Ciutats entre les quals erā Sodoma e Gomorra: e axi coz se cobri de aygua la Ciutat de Troia: e la ylla de Calis q̄ de Eracles en sa la cuberta la mar ia quali tota p̄ en la mar mediterranea en la part de p̄ralia se troben edificis de grās poblacions d'auall la ygua: axi coz en la part de Bapa q̄u sta de pusol a dos legues de Napols: p̄ en lo stret de Giberrat se troba vn pōt molt grā dins la mar p̄ en algunes m̄tanyes se troben pachines marines pegades en les roques: axi com en les altures de Montpeller. e cert es q̄ la Andolostia ia es stada mar: e axicōz cia regió mhabitable: e ara es temprada: p̄ habitab. e. e altres moltes poblacions e pl̄les que cōtinuament se mostren en la mar: e no uament se cobren. Ja sabem q̄ en lo temps de. R̄cy selip se cobri de mar grā part de les poblacions de Egipte. E seguen se aximateix destruccions de part dels Tetrazen ole: e moltes vegades en lo mō ha cōtengut en nostres temps: terratremos hauey de trocat grās poblacions p̄ edificis p̄ trober en les antigues istories e es veniat: q̄ algunes vegades ha p̄ra'gut lo element del foc: e cremar grā partida del mon: en q̄p̄an les scrip̄ures e les croniques. Ja trobaren en Egipte en apres dels diluuis: Lenguatge scrit que nol sabien ne legit ni entendre

los de aquell temps. Per a es sostenir preuall e corrompre laire: e per la coniuncio de Mars o de Júpiter fer se pestilencia vniuersal corrompent se laire. e alguna vegada se corromp per causa dels aials morts. Per a es stat mont en una batalla molta gent e oda podot enfeccionat se laire e seguir se pestilencia en los lochs ppiques. Altres vegades se corromp per varins: axico en lo temps del llc e per falip pare de Alejandre: q dos drachs corromperen laire entre dues mutapes: q quats per alli pe sauen morien sopitosament: e Socrates feu vn artifici alt sobre les muntanyes ab vn cert spill de aser: e cert enginy: en quels mata. Aixi mateix se corrompe vna vegada la terra de Egipte per que cargue vn drach mort en laigua: e axi son vna vegada Etiopia destruyda per la mateixa causa. e daço hauey perills vniuersals axico tres laps neusfrets pluges: vents: calors destemprades: e altres mals. pero tot aço se cõsent per lo gra be q sen seguyx: que si en mil anys sen entre vna ciutat: son millers les q resten poblades: est lo. Lap mata vn home resten ne cent milia vegades cent v: e si sen ofegan mil en la mar en vn any: naixen ne molts mes sens copacio en aquell mar: any e latia als caminants sembla q feria millor q tot lo mo fos pla e noy bagues mutapes per q poguessen caminar sens treball: enpo es millor q mag: sino en altra manera noy bauria terra poblada: co; sien causa dels for e dels rius pper q son per tota la terra: per mes son causa q retenen los raigs del sol: es calfa: es tempra millor la terra: e per ço bía plantes y aials: e lo causa de la generacio o molt vents: los quals vniuen totas les coses. e ve en la nra aquita tats pfitu seu les mutapes: latia dles no poguessen esser q

no fossen altes e treballoses de mutar e de denallar. car en altra manera no serien mutapes: nis seguirien aquils profits. e no cura la nra del treball dels caminants. E vet aci co lo mon maior sembla al menor: en aço: y encara li sembla mes: car axi com en lo maior mo bía vna intelligencia pmera la qual es dita vida dels segles: per aquell es deu glorios: qui stat ferm e imutable fa q totes les coses se mouen segons ha meter: els dona les pfectons a dles possibiles de rebre: lo qual es necessitat de esser. E si aquell sostrigues lesser: totes les coses tornarien a no res: e la virtut de aquell coparada a totes les coses es axico qui coparava lo maior angel del cel a totes les formigues del mon en aquita mateixa manera ei en lhome la virtut del enteniment: per la qual es honorat e coparat als angels: e seguint aquell es semblant a deu: que no li sembla en altra cosa neguna: ans en totes les altres coses sembla als aials bruts. E tanta excellecta te lo qui enten sobre lo ydiote: com te lhome sobre la mula car aquita sola virtut es incorruptible: e no es possible q corrompe per q no te cõtrarietat ni es per lo cors: ans lo cors es per ella: e lo que viu segons esta virtut es angel: e quat se mor fa intelligencia: e alogre en vida e en mort. Laltre es apassionat: e no te goig perfect sino lo de les besties. e son besties en vida e en mort. e no ha digne q entenimēt de lhome sia lo millor en la terra lo qual no es de la materia de la dita terra: ans es de la lum e largea de la intelligencia. E lo que cura a enten dre rabo per saber la per esser excellent entre les altres homes inferiors de enteniment: tant ell es mes semblant a deu que dls: e lo q mes li sembla: a aquell es lo mes amat de deu: e sobre lo mes amat es la cura de deu maior: e

quāt es maior la cura, es mes acostat a deu: e quāt mes es acostat: mes lo coneix e mes lo ama e mes lo serueix e mes lo obediex: p quāt mes lo ama: tāt mes se alegra en cōplir les coses bones e fer les: e tāt mes se odia de les fuytes e delonestes: car les vilans axi com stan totes apartades de son ententiment: axi stan apartades e autorides de sa voluntat. E aço es cōtra los p diotes quis cupden lo cōtra: p pensen q p que ells pensen q es millor es ser lhome ric: o quel hōren mes: q valen mes los tals sens enteniment verader de aquells qui han la tal conatexa p en aço luy stan de la veritat: pero veuras ho en casa de la rabo e p estes coses la dites lhome es dit menor mō p que es en ell, figura e cōpliment del maior mon: e no dien aço d'ot home lino del intellectual: que laltre no es ho mesino q te vn gran sobre la bugia.

Capitol. xxxiii. on declara dues marauelloses questions.

E mana lentement: veu: vos auen dit q vns han mes coneixença de deu que altres: e aqoz par cōtra rabo

q si deu es infinit: coue q nol conega vn mes que altre: p que tots lo conequen fguablement, car lo infinit no te p p q vn lo conega mes q altre: maiorment q de deu mes sabē negāt q affirmāt. Aximateix haueu dit altres coses en les quals he pres gran dūpte: de les quals: vos demanare p anāt; Ilr es p s la natiueia edix: no obstāt aqst coses cert es q si ara nos deyen q en lo mon haia vna nau: e nūqua aguesen hoit dit tal cosa: empero fossen en rōbre de deu: e q la vn tengues scia: d'esser la nau certamente ho sabes pus.

e laltre sabes aço mereix: e sabes mes q no era de pedra: e laltre sabes q no era negu dels aials: e altre sabes tot aço: e sabes mes q no era negu dels metalls ni arbre: e laltre sabes tot aço e sabes que era vn sstrument p a nauagar: po no sabes de quina materia ne coz era feta: tot demā (dix la natiueia) quals de aquells tots bague mes coneixença de la nau? Ilr espos lentement cert es quel raxer. Dix la natiueia: axi es en nolaltres la scia de deu glorios. q algus saben certament q es: e no mes altres saben q no es dels coses q s engenten es corcōpen. e altres saben q no es del nōbre dels coses uisibles. E altres q no es tal coz lhome. e altres q es de imutable. E altres que es intelligencia e causa pmeta e començador efficient dels coses: e que clima teix es causa final de aquelles. empero no te semblāsa aquell cōpare. de totsa quells qual ha maior coneixença d'au

Ilr espos lentement aquell qui ten gne mes differences. Dix la natiueia be has dit: e axi es la veritat. Empo: dix lentement vos haueu dit q vns stan mes pp d'au q altres aço no pu b entendre. Ilr espos la natiueia edix: cent homens anauen a casa ab vn Ilr cy e pderense en la mūrā faze ab la grā claror del sol q seya reūberāt en la neu tornaten mig icebs q no podien ycuta enuider neguna cosa e anauen cerquāt lo Ilr cy e los vns no trobaren lo camí de la Ciutat bon lo Ilr cy era ja vengut. E altres stanen pp la ciutat mas no la veyen. e altres entraten en la ciutat: mas no ueyen lo palau bon lo Ilr cy era. E altres stanen en lo palau deuant lo Ilr cy: mas nol ueyen per la turbacio de la nista: empo al manaua qis donassen amenciar. has vist l'exemple. Dix len

teniment : si; **Dix** la naturalesa :
qual de aqstf stua p'pp del l'ly lat
sia negu nol veer. **L**enteniment dix
non cal dir q manifest es. **L**a na
tural'sa dix : tal es acostat se bō a deu
cat iustia siam cebs denteniment en
sa apucio e conexença: po vns mes q
altres. **Dix** lenteniment be veig
la declaracio el exemple e loat sia deu
q tãta conexença vos ha dada e al seu
no; sien gracies e gloria: per quem ha
fet tanta merçe qm ha illuminat. em
pero po volria esset certificat de vna
altra questio de vos. **Dix** la natura
leia demana que vols.

Capitol .xxxv. on toca vna ques
tio de la permanencia de laia apre' del
cors.

Dix lenteniment gran
alagria be baguda en
lo vostre parlar tant
dolç tan suau e tan
vertader. empero fons
soplich que; laicu de vn altre dupte
q po tincb. vos auen dit q entenimen t
del home es incorruptible e no puch
p'maginat coz aqo sia veritat: coz vegā
q pusquel home mor nūqua toma a si
resposta ni misageria del que allí van
ni nolaltres non reiam ni lentaz algu
na cosa ans coz algu mor:obra la bo
cha e axiran vn poch d'apre: lo qual
pensen los homens q sia lespitue mes
cles ab laltre apre e norba diferencia
neguna de la vn al altre. e aqo nos fa
entendre q la aia muypa enicamps ab
lo cors e no es coz hauez dit. **R**e
pos la natura'esa dix: aqsta error mal
uada es stada en dos linages de gens
La p'mera es stada en aqlis que fan
molis mals: es veen desesperats del
ques diu del altre mon. car legos ses
uales obres) veen q no es possible d'f

atenper la tal benaventuraca e per cō
tentarse d'ien q aps ql home es mort/
norba neguna altra cosa. e de aque's
tals foren los seduccus q depen q si
tal cosa fos veritat: q **M**or'ses ne ha
guera feta mencio. e altres q opnt dis
putar als natals qui d'yen q pus los
natals puen q la aia es per tostemps
durable e incorruptible: e q p' no fan
mencio de la resurreccio: q les animes
se corōpen aps la mort. **E** altres ha
aportats en aqsta error maluada: cōfi
at los homens de la p'maginacie. car
axicō d'f no p'maginen sino coles cor
porals: desen q no; ha altres coles si
no les q tnen cors. e aqo ve per gro
seria e desament e er teniment. **E** q
quant recitat les vanitats de les gens
en aqsta opinio seria molt plux e qua
si p'ces infinit. abreuāt vinct ala raho
Eccta cosa es q la aia del home es in
mortal p les reb's son estes. no; ha
dubte que laia o enteniment del hom
es fet a semblaca e p'mage de la p'mera
causa que es deu glorios. **Dix** len
teniment veritat diu; **E** dix la na
tural'sa encara aquesta anima segons
la sua essencia eternament es efecte p
dure de la can'a p'mera; **Dix** lenue
niment axi es. **Dix** la naturalesa
cert es que si lo causat dependeix de la
causa e'ficient ce'seruāt durata lo tal e
fecte mentre durara la sua causa: axi
coz si tostemps duras lo sol en lo cel/
tosteps hi bantia lū en laire. p en aqst
ta manera es laia: cō sia efecte semblāt
p'durt de la causa p'mera. **E** naqo at
guex lenteniment dient: segos aque'a
manera totes les coles duraran enper
tosteps p q totes son effectes p'durts
p deu. p en aqsta manera nom puan
vos durat mes la anima de vn hom
q la de vn caual; **R**e'pos la na

fides: totes les formes se pñeuen &
 deu mñtant altres virtuts nals si
 no solament lntement lo qual no
 es virtut en cors: mas lo cors es p ell
 axi coz los filats p a pendre lo pñ: a
 axi coz son lo canall e les armes instru-
 ment p ala victoria: e adquirits los pe-
 xos e la victoria: no son necessari los
 filats: canall ni les armes. E nostre
 senyor li enua dela sua lum e virtut
 materya el crea el conserva e noy ha
 causa de desitoyt se si nos corōpia la
 causa pñera q es deu: lo qual es inco-
 mutable e icorruptible. e dix mes la
 nalesa. Tota cosa q es subiecte de
 ceses icorruptible es icorruptible aor
 gues aco: dix lntement: p forca es
 mas cō es lntement del home subie-
 te de coies icorruptibles. La nalesa
 sa respos: noy ha dubta q axi es e stan
 en laia la conexença de les substāces
 sepades e de les causes de tot lo vñt
 e dels pñcis icorruptibles e isellibles.

Dix lntement: axi es. La na-
 talsia respes: cōchs aqlla conexença
 icorruptible es. Dix lo lntement: si
 Dix la nalesa: dōchs si la aia se cor-
 rōpes corōpes tot lo q en ella es: e cō
 la conexença icorruptible en ella la
 nos lo icorruptible seria corruptible lo
 q es impossible. Dix lntement: axi es.

Dix la nalesa: dōchs necessari-
 ment se pua lntement del home el
 ser icorruptible. Itz alia pua: tota
 cosa q es aptada segōs la obra o es se-
 gōs la essencia. Lntement dix ve-
 ritat es. Dix la nalesa dōchs coz
 la obra dela aia sia aptada de tota co-
 sa corporal segueix se q sia atada la
 essencia dela aia dela del cos: eno cor-
 romp la aia. e dix mes axi es la aia cō
 lo sonador: q nos trena cō se trena
 sonant. p q la aia es cō lo sonador: e

lo cors es cō lntement. Dix lntement et
 axi es de les aies de les besties: q los cor-
 sos son cō instruments: p q nos pua lo q
 vos deu. Dix la nalesa: les aies de les
 bruts son formes reuy des del poder
 dela materya. e lo lntement es cosa
 venguda dela lū dela intelligencia. en
 esta hia altra differēcia: q les formes
 dels bruts son p aguarar e setcar. p
 fins p als cosos: e los lntements hā
 aco p accider: e la si pñcipal el enten-
 dre e cercar les costums honestes e lo-
 git als cōcupiscēcies e als actes bru-
 tals. e vet a si coz son differēts en lo
 pñcipi en lo mñ: e en la si: p q saguex
 q lntement el icorruptible. Itz alia
 pua: qualseuilla cosa q segōs la sua
 essencia fa obres semblāts als obres
 de deu: e dels āngels: el necessari q cō
 es semblāt en obra o sia en la essencia
 q en altra manera pñcia laccider a
 la substācia q es inconuenient. car lo
 bra seria millor q leu obrador. e cert
 es q lntement sembla adu e als ān-
 gels en lntendre: p q es necessari los
 sembla en la essencia q qual es calcun-
 tals coses ebre. E p aco se segueix cla-
 rament q lntement lia icorruptible
 p noy ha cosa ques corōpe per la cor-
 rupcio del cors: cō no couenguen en
 materya ni cosa ninguna: hñ son quasi
 tant separatats com lhome ab la mula.
 Al que dien los ques sien de la yma-
 ginacio pot dire a bon pñien la error.
 Pñia en lo cor dels ignorants que
 noy ha ninguna cosa sino corporal: p
 q no entren en los coratges sino coses
 corporals. e segōs ells noy hauria
 deu: ni āngels ni cosa ninguna. e lo q
 te bon mñ el conueç la forca dela p-
 ua demostratua nu se dels semblāts.
 E los que arguexen que no venen la a-
 nima en ells tal: es com si lo cecb ne

gas les colors per que ell no les ven; e lo fort negas la melodia del cantar e pensen se que los homens apres que son morts tenguen les passions y oracions que tenien essent vius: e que son en aquella manera: e quells resta la a mort o loy de les coses los quals son mort luy dela veritat. De les altres coses que arguex no es mes sino als ladres abhominar los iutges e la iusticia e viuperar la: y diffamar la. E a xi per estes pues e altres que hautes en casa dela rabo: veuras que la anima del home es immortal; E aco acabat de dir la naturalesa feu si: e la veritat mostra l'espill q tenia en la ma e allí vee l'enteniment les coses segues

Capitol .xxxvi. Don recaditula tot ço que vee l'enteniment en casa dela naturalesa

Primerament vee al li lo nombre dels principis. e la cõtrarietat de aquells. e vee l'apreñcio de les errors

dels antichs: e vee en quina manera los principis son hu: e son dos: e son tres. E vee los secrets com la materia simpla axia en esser: y en quina manera differix dela primera causa. e mara uellas l'enteniment per que la materia delectaua e cobciaua tantes formes fuit que vee la causa. e vee quina cosa era natura: e quant se stenia lon poder. E vee la diuersitat de les causes: axi acidentals com substancials. e vee les opinions de ras e de fortuna: e quina cosa es contingent moltes vagades e contingent tant: e quina cosa era fat. E vee co; la natura sefa per si. e vee

les naturales del mouiment e com era de aquelles coses qui stan en potencia solament. e vee les maneres del infinit: e les errors que eran stades cerca de aquell. e vee co; no; hauia co; que fos infinit de quantitat: e quina cosa es infinit en poder e com se contenia. e vee les opinions dels que parlaren dels lochs e quines coses stan en loch: ni quina son la sentencia dels antichs en aco. E vee com solament les coses corporals stan en loch. E vee com lo dertre cel no staue en loch ans era loch de tots los corsos. e vee la opinio dels antichs en lo metra del bur: e quina son la intencio de aquell quel posaren ne com ho prouen. e la error dels que posen vn cors tot sol penatrar les dimencions de vn altre. E vee les opinions del temps. y de aquells qui dycen que lo temps era solament en la anima. E vee co; la cognicio del temps: dependia dela cognicio del mouiment. E vee los secrets dela eternitat: e co; sol les coses materielles mouibles stan en teps. e vee com lo temps es causa dela corrupcio de les coses: e quantes species eran de mouiments. e vee la cõposicio del continuu: co; era impossible cõpõres de no cõtínu. e vee quina cosa era alteracio: generacio: e corrupcio. e vee cõ sentencia lo mouiment ser ppetual o haueu comẽsat. e vee la pmanencia e mutacio de les coses. e vee lo mouiment circular: esset pmet d tots los mouiments. E vee com los corsos de cel no son pesats ni leugers: ni poden minuar ni crexer. e vee co; lo mō era hu. e vee la error dels que digueren los mons esser molts. E vee com tota del mon no; ha loch ni temps. E vee com

lo cel nos pot engendrar ni contompre
 E vee com lo cel es apartat de dan
 de treball e de contrarietat E vee qui
 na cosa se deya en lo cel baix p alt/
 dret o squerra. e vee la diuersitat dels
 qui habitauen dauall lo dret del cel e
 lo squerra: axi sobra vna terra com so
 bra altra. e vee la causa final per es
 conuenia los mouiments dels cels esser
 molts. E vee q era la causa p q lo cel
 era redó. E vee la causa dela diuersitat
 quantitat e figure dels corsos dels cels
 E vee que era la causa per que lo cel
 se mouia de orient en occident: e per
 que lo seu mouiment no era mes vna
 vegada que altra. e vee la natura: la
 figura: quantitat: e materia deles ste
 les: e marcuellas lo entoniment de tan
 ta diuersitat de effectes com vee profe
 pt de cels. e vee com totes rebien la
 la lum del sol E vee lorde deles species
 e les distincions de les mouedors eno
 niments. e vee quina era la causa de
 bauer en vn cel moltes stels: p en al
 tre no mes de vna. Encara vee les
 proprietats p effectes seus. e loa e be
 nef deu glorios per la notificacio de
 tants secrets: en special quant vee la
 virtut dels mouedors coniuincta. E
 vee les errors dels que negauen aqoa
 bon se prenia. e vee la error dels que
 deyen que la terra stana sobra lagua
 nadant. E vee la error dels que dey
 en que stana en layre sostenguda per
 les grans concantats. e vee la error
 dels qui digueren que stana detenguda
 violentment per gran mouiment del
 cel. E vee la causa verdadera del seu
 repos. e vee les distincions deles cli
 mes: e la causa dela temprança o des
 temprança deles regions. e metuellas
 dela diuersitat deles tetres. E vee coz

los animals seguien les compleccions
 dels lochs bon naixien per la maior
 part. e vee la generacio deles muntan
 pes: e la causa verdadera deles grans
 penyes e llagues. e vee la causa de
 la generacio deles grans mars: e la di
 uersitat verdadera de aquelles: e per q
 vnes son de maior quantitat e profun
 ditat que altres. e vee la causa uertade
 ra dela sua saladura: de son creixment
 p de son amenuament. E marauallas
 lo entoniment quant vee que totes les
 argues procedien dela mar e procedien
 la saladura. e vee virtuts admirables
 de certes argues: emarandellas quant
 vee quel beura de vna argua caniana
 oblit: altra memoria: altra hoy: a tra
 amillar: e axi deles altres propietats
 admirables que troba en la diuersitat
 de les argues. e vee la natura del ayre
 la regio: e son mouiment. E vee la na
 tura dels vents: e marauella dela diuer
 sitat de aquells. e vee per que los uns
 eran forts e los altres flachs: ne per
 que uns eran calents e altres fets. E
 uns secs e altres humits: e vee perq
 uns seyen profit als fruytes e altres
 als animals e generacio de aquells:
 e per lo contrari. E vee de bon proce
 bien les corrupcions del ayre. e vee la
 causa dels diluuis/dels lochs. e vee cō
 aquests elements se engendrauen los
 uns dels altres: es corumpien uns en
 altres. E vee com la generacio e cor
 rupcio es emperio temps. e vee la diffe
 rencia que es entra la generacio e alte
 racio: ni com se fa lo augment e dimi
 nuacio: ne quina cosa es accio e passio
 e vee quina era la material e la formal
 causa dels elements: e com no poden
 esser sino quatre. e vee com un element
 era contrari del altre. E vee que la

causa per que la prenen vna part era ca-
 lent 7 en altra fret. E vee com lo mo-
 nument era causa de la calor: e vee a
 causa de la generacio de la glaça. E vee
 com les cometes algunes vegades sig-
 nifiquen morts de grans homes o ba-
 talles: ni quant se signa la veritat o
 falcia. e vee la causa dels grans focs
 engendrats en la pre. e la diferència de la
 generacio del ros 7 de la plua 7 de la
 scuretat e boya: e de la gelada: ni com
 aquestes coses conuenen ho differencien.
 E vee la generacio de la neu: ni que e-
 ra la causa per que quant neua se asere-
 nen los nuols. E vee que era la cau-
 sa per que les gotes de la plua en vn
 temps caben fort e en altre s'pan. e vee
 que era la causa e diferenciar e quanti-
 tat del calabruxo: e dels pebres. e ma-
 raueillas per que pechen molts riu e
 fonts de les grans muntanyes caltes: e
 per que no de les planes regions e vee
 que era la causa dels grans diluuis e
 inundacions terribles. E vee les causes
 veritaderes dels terra tremols: de les di-
 ferencies: species: e quantitats: e com al-
 gunes vegades son causa de grans di-
 luuis e de argues e de focs: e guasten
 la terra en dos o en tres maneres. E
 vee que era la causa per que moltes ve-
 gades se fepa terra tremol en les piles
 marines: e en algunes climes. e vee les
 causes veritaderes del tro e del lamp e
 maraueillas quant uel lo lamp regalar
 lor e no cremar la bossa: e escuar los
 oïllos del hom e no penetrar lo curte:
 e altres vegades que no li cremaue si
 no los cabells: e vee que cremant la
 bota e nos vessava lo vi. e maraueilla
 com nos cremava la corda pus raga-
 laua la campana. E maraueillas com
 lo animal mort per lo lamp en ell no

criaven vermens. E de totes estes co-
 ses vee les causes naturals. e alegrias
 molt per haure bo vist. E vee les cau-
 ses veritaderes del vent ques nomena
 remoli. e de les figures 7 colors del arch
 del cel. e de les vergues e lineas perpen-
 diculars ques mostren prop lo sol. del
 cercle de la luna e de la macula que en
 aquella se mostra. e vee la causa de la
 generacio dels metalls e de les pedres
 precioses e propietats de aquelles. E
 maraueillas quant vee star naturalment
 figures sculpiades de alguns animals
 en aquelles sens proceper artificer. e ma-
 raueillas com la catamida tirava lo fer-
 ro. e ve: en altres pedres admirables
 virtuts: que tabien dels lochs e de les i-
 fluencies dels stels. e maraueillas quant
 vee les pedres com per stat molt temps
 fora dels lochs on foren engendrades
 per n les virtuts. E vee maraueillosos
 secrets en la sculptura de les pedres: e lo
 ha deu que lop havia mostrat. E vee
 les causes de la materia: del loch: de la
 comuicio: de la duricia: de la pondrosi-
 tat: leugeria: de la claritat: e obscuri-
 tat: de aquelles. E apres vee lo loch
 de les generacions de les plantes: e la
 materia de aquelles: e les causes gene-
 ratives sues: e la diuersitat de aquelles
 e per que comunament les plantes to-
 tes son verdes e maraueillas lo enten-
 ment per que vnes folles de les plantes
 eran grans altres petites. e maraueillas
 per que les plantes dels arbres vnes
 son verdes en algun temps mes que
 en altre: e vnes son dures e altres mol-
 les: vnes lises a tres spinoses. E ma-
 raueillas de la quantitat e figura de la
 color de les flors 7 en cara se marauei-
 la de la diuersitat de les sements de les
 fruyts: de les sabors e figures de aquells

fins que vee la causa. E marauellas p
 que los fruyts madurs se molifiquen
 e les sements medures se endureixen.
 e vee per que en vn loch se engenta
 uè grans arbres e en altres xiebs: e en
 altres no gens e vee la causa p q a gñs
 no fructificauen sino vna vegada en
 .x. anys: e altres en quatre: e a tres en
 dos: altres en vn: altres en vn any dos
 vegades: e altres tostemps. e vee la
 manera del empeltar: e les tres mane
 res dela durada dels empelts: e com
 en cinch maneres vna planta se muda
 en altra: e vee per que vnes tenen spi
 nes e altres no: e com unes cren aro
 mariques altres no: unes odoríferes:
 altres medicinals: altres mortals: al
 tres laxatius: altres refractius: altres
 incoctius: altres penetrans: e axí dels
 altres ppriats. E vee les quatre vir
 tuts dela anima uegetable: co es attec
 tina: retentina: digestiua: p expulsiua. e
 vee on se causaua lo seny del tocar: e
 com era comu atots los aials. e vee
 com alguns animals conchils no te
 nien mes de aquell sentiment. E vee
 les ppriats de gust: e com alguns dits
 animals no tenen mes de aquests dos
 sentiments. e vee les ppriats del to
 pr e les causes: e del odorar: e vee com
 alguns dels animals tenen los tres
 sentiments: altres quatre e que cren p
 uars dela uista. e vee com se causaua
 lo ueura. e vee secrets marauellosos en
 latt dels especes: e pspiciua. e q es la
 causa per que la uista se debilita mirat
 coses molt clares es conforta en les
 scures. E vee que era la causa per que
 les coles de prop semblen grans e de
 luny semblen xiques. e marauellas (si
 que sabe la causa) per que una cosa
 semblaua dos. e vee la causa del seny

com: e dela pmaginacio: e dela exte
 rmatua natural: e dels altres senys in
 teriors: axí com la memoria: la fantasia
 e que era la causa dels somnis uans e
 ueritaders. vee e alegras molt en saber
 que era Draculo: que metapbora: que
 pfectia: e vee secrets marauellosos so
 bre aço e loa deu per que tanta merce
 li bania feta. e vee la causa dels moui
 ments dels animals: e de les duracions
 mortis e uides: e quina era la diferen
 cia entre spirit: anima: p enteniment
 e vee com la respiracio era causa dela
 vida d ls aials. e vee tanta diuersitat
 de semblances: especes: e figures dels
 animals axí en la mar com en la ter
 ra: e son marauella aquesta maior que
 totes les altres. E vee com la natura
 hauia proueyt a tanta diuersitat de a
 nimals: p segons hauien a cercar la ui
 da. car als ocells dargua que hauien s
 nadar e anar per l'argua dona pocha
 ploma en les coes per que nols desfor
 bas de nadar e donals los pens closo
 per que nadassen: ab los colls lonchs
 per que traguessen la uianda d uall l'ar
 gua. E als que unien en la riba dela
 argua: les cames longues per calsi
 gar los fanchs. E als ocells de rapina
 (per que son mes animosos per cau
 sa de calor e sequedat) los dona vn
 gles molt forts ab que aserassen: e lo
 bech molt fort ab que ferissen: e grans
 ales ab que volassen: e cobra gran qñs
 sostengues en l'ayre els los axí com lo
 gouern ala nau. e para esment lo ente
 niment com la natura era itada discre
 ta: e com la prouidencia de deu era
 molt gran: nis pot pensar pus mara
 uelosa: car mira com hauia donat al
 poll lo bech ab que isques del bou e
 trencas lo tel e la closqua: e aquell ma

taly li era instrument per apertre lo
 gra dela terra e vec la gran pietat de
 deu en vers los aials xichs: los quals
 no tenien força per amentar les coses
 duras: ni virtut per a digerir les: e do
 nals la mamella dela mare que era bla
 na y spongiosa: e la llet que era nutri
 tiva e dolça: e posá affectio e pietat en
 les mares per que amassen los fills: e
 per ço sen les dones mes blanes e mi
 sericordioses: mes temeroses. mes mo
 nibles quels mascles: exceptar la On
 sa: e la loba: e molt poch dels ocells
 E maraueillas quant troba en los ani
 mals bruts sperencies: industries: edí
 ficiis e maraueillosos costumes. car vec
 entre alguns animals hauei semblança
 de regne: en los quals hi haia llc
 canallers: e lautadors. car vec entre les
 abelles hauei vn llc qui les guiana
 al qual oheren: e altres q defenen la
 mell dels vps e mosques: e vec en
 tre elles altres que mellificauen. e al
 tres que ajudauen a descarregar quant
 venien. E maraueillas quant vec
 en les grues semblança de llc que
 les guiana al qual oheren. e mes sema
 raueilla que per ço com nos hopen q
 natura los haia proueyt de vn altre
 remey: y es que metien vna que les
 vctias e tengues vna pedra en la ma
 per ques despertas si dormia. e tan bel
 maraueilla dela liberalitat dela aguila:
 com stava ab sa malicia: que tant es li
 tigiosa que no comporta companyia
 negna: encara la de los propis fills
 expellix. e vec com lo leo era mag
 nanim: e per queans acometia al ho
 me que ala dona e el gran que al xich
 e vec que ab sam era filllo: e ab satur
 erat liberal e iogós E nec amistança
 natural e enamistança entra alguns a

nimals E vec com lo Canall e lo gos
 eran molt amichs del home: e quina e
 ra la causa. e vec com lo seruo e lo bon
 eran ena nicks naturals: e vec com la
 Serp e la Rabosa eran tan amigues
 que ab dos abitaueu ensempe en vna
 coua entre la causa de aço: E vec com
 en los animals hi haia meocina: q
 alguns dels ocells metien pedres en
 los nius per defençar los fills dels
 serps: axi com lo pupud. E altres a
 nimals mentauen certes erbes contra
 los verins axi com lo Serno la muste
 la: e lo Ca e daltres molts. e mara
 uellas quant vec pietat entre els aials
 car vae la gna y lo corp criar los pa
 res quant creu vells. E vec la oroni
 ci entre dls: axi com en les cucales o
 gralles. E vec com les garces e los
 garcs se trayen scarn dels altres ocells
 E vec per que alguns ocells parties e
 re. i enamichs del ase. E vec entre los
 animals fet se prouisiōs: axi com en
 tre les formigues. E vec altres parat la
 gos axi com les arāpes. E vec altres
 metre salada: axi com lo leo: la tabo
 la y lo gat. E vec altres guardar deu
 te: axi coz lo camell lo qual no adul
 tra ab la mare. E veen altres guar
 dar viuatge y castedat: axi coz la tor
 tra. E vec com lo pago mentaua los
 ous dela paga per q no crias y ell po
 gues viat mes del liurament ab ella.
 E veen altres temerosos: axi com los
 cans y les lebres. E vec com altres
 eren audaces cō lo crodi lo leopard la
 aguila lo furo la mostela y lo sparner
 E vec en los ocells vns molt malen
 conichs axi com les perdius que tam
 be son luxurioses y ladres. E veen
 altres benivolents: axi com les colo
 mes. E vec com los animals de vna
 f. ii.

Specta tots tenien vna ymaginacio/to
 tes vna industria: axi com d'els orone
 res que totes feyen lo nu en vna ma
 nera. e les altres coses axi son e sta ma
 nera. E vista tanta diuersitat de cus/
 tumes vee qual era la causa que vns
 feyen molts fillse altres poch's axi ma
 tex vee en los peixos aquestas diuer/
 sitat e rapina: car vee en los dalfins q
 naturalment se delitauen en los dol/
 gos catars e sons melodiosos: e molt
 d'ells amauen la companyia d'els ho
 mens. E vee tantes ppietats que casi un
 possible scie comptar ho. E passa a
 veure en quina manera ni com se en/
 genrauen los homens e de que: E vee
 que era la causa que vna dona no co
 scbia en bun temps e conscbia en altre
 e vna tart e altra nuqua: e vee quina
 era la causa que vna dona paria mal
 cles e altra famelles. e per que vna
 paria dos o tres o quatre e altra no
 sino hu. Encara vee per que la dona
 crexia pus prest quel home e senueia
 p'ioft. E com alguna plegant ala val
 lea viuie molt. E vee com vna dona
 emprenhada de tres melos: se podia
 emprenhar altra veguada e parir en
 dos parts. E com podia parir a set/
 melos: o nou: o a deu: e vee totes les
 causes de aço. E lauors dix la natura
 leia q aquell era son ofici e la vida;
 E tots los sauis que allí stauen anate
 ab l'enteniment: portant lo per l'ort:
 mostrant li la natura de calcuna cosa.
 E axi la rabo los aporta ala posada
 e l'enteniment pre' comiat d'ela natura
 leia: e partis de aquella casa donant
 gracies al molt alt Rey de gloria que
 axi l'haue illuminat.

Acabada la primera particula de
 les arts liberals e dela matematica e na
 turalis segueix se la segona part que
 es filosofia moral

Capítol .xxxvii. com lo enteniment
 entra en casa dela rabo:

Des
 quel il
 lumin
 at ent
 enimet
 ab la
 celica
 e ben
 guen
 turat

da companyia hauien pres molt de
 lectable: e pes en lo segnat ort dispu
 tant d'els coses diuines: celestials e
 naturals: la rabo les porta ala posada
 com bun deport agradable: ah quel
 enteniment uees la abstraccio e parlas
 ab ella axi co ab les altres fermances
 baura fet: e l'leuas alguns d'uptes d'ela
 quals hanie fet mencio en la entrada
 del ort. E axi plague atots e mes al
 enteniment la entrada de la casa: en la
 qual entrats ueeren la obra d'ela fabri
 ca de aquella casa la qual era tota de
 fults incorruptibles e molt adorats: de
 firm e de f-dre e d'ptes: los quals eren
 cuberts de or e ab ur: p un ligament
 e pintura molt admirable. y en les qua
 tra angles d'ela casa stauen quatre do

zilles: les formes e figures d'elles quals
 contenten mauldoses costumes: e
 delectables e molt vtils exemples: e
 molt necessaris ala vida humana. En
 mig d'ella stava altra compaña d'
 molt bones costumes e homens de
 grandissima auctoritat. E p'tota la ca
 la anauen altres bonzells angeliques
 e los gests eren molt agradables mes
 q' dir se podia. Les dos testaments
 ço es la raho e la veritat se assegurè
 en lo pus alt lloch. e lo benaventurat
 col·legi entor sino Socrates e Senea
 ques aligueren als p's. E la raho dix
 al enteniment q' li repetís les rahons
 d'ella si del home: li reduís a memoria
 los d'elles q' tenie cerca de aquella: e
 q' hania gran plaer p' q' era vengut en
 lo lloch on satisfarien ab rahons: e fat
 rarien son desig: e impugnarien contra
 aquells qui tenien les opinions vanes.

Respos lentement e dix: deu he
 loat e bage. moltes gracies p' totsemp'
 quem ha illuminat ab la sua lum: car
 ja no s'ich ara en la disposicio q' p'met
 stane: min toben les semblances santer
 lies p' la p'maginacio: ans se be quey
 ha deu: e que ell es hun sol gloriós e
 benaventurat lo qual es sabedor e pou
 ydor de totes les coses: regidor e co
 nador de aquelles. e no resmenys se be
 q' totes les coses del mon son itades
 feres b'ordenades per ell: e no passen
 lorde que natura los ha posat: e son
 vniformes e no mutables en les ope
 racions. E uicig que sol lhome passe les
 regles e drets de natura: e quels tren
 que e que no ha cosa en ell ben or
 denada: ni ben regida: ni ferma ni sta
 ble: tot es desordonat: tot inuís: e
 tot variable: lo qual no neem en ne
 guna d'elles coses creades: car les intel

ligencies o monedors dels cels: e los
 cels: planetes: p' a'ls sicies totes guar
 den lorde per deu a elles possat. Així
 mateix los dia nents: que cascu guar
 de eternament la regla q' natura lo
 ha posada en l'estar de los lochs: e en
 les comixtures e mouiments. Aores
 menys en les species dels a'ials cascu
 guarda la ley imposada p' natura en
 los deligs: mouiments: costumes:
 id'istries p' p'p'ietats p' en aquelles coses
 no ha mouiments: ny alteracio:
 sino exceptat en lhome. E vcent aq's
 res coses: vench me en la p'maginacio
 o deu nocurar del home nebauet lo
 fet per negun fi: ho lhome no curat d'
 deu: ni conexer la fi p' aq' es statet;

Capitol. xxxviii. com lo enteniment
 dix los desordres d'el home particu
 larment;

Des que l'enteniment
 ha que expliquat la in
 tencio vniuersalment:
 pregal la Raho que
 per quant aquells sen
 pors e senpores q' allí eren sabessen la
 intencio mes clarament: q' li plagues
 de l'pliquat la opíno e concepte mes
 en p'icular. E lentement respos que
 era content e dix. Si p' ventura orde
 hania de esser en lo mō entre els homens
 e seguisen ells algū orde o regla: tro
 bat se bie aquest orde o reglament en
 vna de dos cases principalment: que
 encara q' en lo mon se perdes la tal
 regla almenys allí se deuia trobat;

Respos la Raho: quines son es
 tes dos cases? Lentement dix: la
 fall.

qui administra la santedat : e la qui
administra la iusticia . Car la vna des
res dos nos diu lo que speram apres
desta vida e enquina manera . ho ba
nem de atemper. L'altra nos diu com
nos deuen regir e viure en aqst mon
E cascuna daites dos cases es mes
desordenada que neguna de les altres

Certa cosa es que si los primers co
neguessen quey haue altra vida altre
repos : altra delectacio de aqsta : cer
carien manera com la pouen haue.
axi com si hun home fos cert que per
prestar Cent florins al R. e per hun
any. quels ha meiter : e q li donas a
pres dos anys vna vila en remuneracio
de allo : noy ha dubte que aquest
home recarte los cent florins encara
que sabes vendre o empenyorar tot
quat res p' fos cert de la pmeia. Dix
la R. abo : e quina desordenanca ve
tu en aquesta pmeia casa? R. es p'
lenteniment tantes son les desordo
nances que no se p' quals me comen
se. Empero segons lo que m' haueu
dit lo primer del home es que son en
tentinment se purga e deuenat de les vil
fantasies : e se illuminat ab la certitut
de la veritat : per que apres faga bo
bres que sien consonants al entenore
seu : que pus la voluntat seguey len
tinment : p' les obres segueyen estes
dos : tal com sera lenteniment tal sera
la voluntat e les obres E certa co
sa es que ells duntien illuminat lo mo
en estes dos maneres : lenteniment
ensenra : e ab les obres axemplificat

Donchs si demanau del seu enten
ment dubte heitoben al mo gent mes
apartada del saber : ans semble que
acordadament ha elegit los mes poi
res e mes rgnorats per ailo : que si

entre ells se troba hu home que bage
vna pocha de sciencia trobar senan
mes de tres milia ignorants : en tal
punt som venguts que ells no repa
ten esser sciencia la que no es per a
guanyar diners : entat que entre ells
bia puerbi vulgar de transescarn el
saber de la sciencia que no es E uera
tina de guanyar diners : axi co si fos
superflua o inutil : e lo saber de aquel
la fos deuenat donchs si demanau
les obres e resolucios per orde : tots
son plens de abominacions de xich fins
al gran : sino p' deman bon bia mes
itampacia : ni mes solts los frens de la
gola : bon los illicits guanys de la si
monia : bon los adulteris no corregits
ni repressos : bon los iactlegis ni les
escomunicacions : ni les coies quens
amonesten que les trenca sino elles bo
es la laliacta e lo engan de la pprocre
sia : bon es p' duda la deuocio mes q
en ells : bon la pocha consciencia ni la
po : ha temor de deu : cert no es en
neguna gent mes que en aquesta : ni
tat E dix la rabo : en la segona
casa quines desordenances ve? R. es
pos lenteniment e dix : certes tates
tates que no se com les digne : car
cert axi com p' laltre mon haueu de
pendre eximpli dels que haueu dit : q
ells poden esser dits altre mo : e que
totes les ordes se deuenen en ells tro
bat : sen troba menys car noy cal pe
dre exemple ni regiment dengun axi
aqst mon haueu apendre eximpli p'
regimer de aqsts : e si p' orde vols sa
ber les abominacions q be vist en a
questa segona casa : roles te dire . be
vist les plones mes altes : ser les co
ses p' opinions vances e p' tenetans e
desordenats fauors . E haueu mes

loch en ells les males informacions: e fer en ells maior empremta la crebulitat leugera e fer actes inconuenients als stats e dignitats sues. e viu q̄ tāt be dauen beneficis com los p̄ncers p malificis: e daq̄st desorde cren plens del gran fins al petit. E com bagu mirat tota la casa: e tots los ofis e stats. viu allí la tració: l'engan: la mala voluntat amagada: la amistat simulada: e la enuega defaumontada e trista. allí les lagotenes que quasi tot nora ple. allí les mentires quasi en nombre infinit. allí les falcies cubertes. allí les pots e temors tremoloses. allí les spances vanes: e folles fantasies e p̄ imaginaciōs. allí les p̄secussions maliciofes. allí deffa nora e burles. allí los desdengs: p̄ correccions excessiues e molt desonestes. allí la enuidia del diner no limitada. allí la vana gloria e lactàcia presumptiua. allí lo cōtendre de p̄gualtar ab los mators. allí la scala de honors i finides. allí tots los excessos e desordnades del mon. allí lo sustentat dels ladres e malfactors. allí lo robar e la punciō del innoçens. allí lo posar de les leys: e ells trencar p̄mer aq̄lles. allí lo loch oda iusticia buyt e oda robaria ple. allí tot lo q̄ contra diu abē viure. E cert viu entre ells: q̄ tot lo dret era tenir maior poder: e tota la iniusticia era poder menys: epení q̄ les leys eren axí com les tdes de les aranyes en les quals caen les mosques: e los altres ocells p̄ animals les rompen e trenquen. E puia en mon cor: que da posada p̄mera nos enganyauen: p̄ que deyen que haue altre mon e nocurauen de aquell: e q̄ era burlaterra: e axí entenien dls que era burla car en altra manera reballariē

p̄ bauer lo. E dels dela casa segona pensí ques sabien ferir e complir les leys e obeir sos manaments p̄ temor: e que noy hante altra casa sino naxer e morir. e cōfirmas en aquesta opiniō la msa anima coz bagu vist l'estat de tot lo mon. E viu que lo que huns loquen altres vitupanen. E lo que los huns tenien p̄ sanetadat altres ho tenien p̄ p̄dolatria. e aq̄ q̄ huns asermauen p̄ veritat altres ho impuauen en cōtradien p̄ mentida e lo q̄ p̄ los vns era loat per los altres era vituperat. e lo q̄ p̄ huns era licit e honest per altres era p̄hibit e abominable. E viu que tot era opniōs: tot persecuciōs: tot engēs: tot malfactors: tot abominacions: tot se rompuia: tot amor s̄ diuers: tot desordes e viciis e sensabōs innumerables de dir. No viu en la mar tates mañres de peix: ni en la terra se trobaria tāt diuersitat de aials ni en lo cel tāt nōbre de fides quates species e mañres de viure viu sol en los boniens. E aq̄ ma cōfirmat era dicat en lo cor los homes no esser fets per si neguna: car si hantia algū si p̄ que fossen fets: farien les obres dignes en aq̄lla si: axí coz fa lo merceda al gran. E aq̄ es lo que ma a portat en aquesta opniō axí com vos digui altra vegada en l'entrada del or.

En aq̄ respos la raho e dix grā plet he de bauer vñ ta uencio tāt sp̄cificada. car tal manera ven hom te mit en lo gorit de les opniōs com lo metge te en lo guorir de les malalties: e lo cirurgiā en lo curar de les nafres: car coneguda la causa dela malaltia o la p̄fusiō de la plaga: posa la mediciā necessaria e sanable: lenant los impediments e cercant les coses conuenients;

f. lll.

Capitol. xxxviii. com la rabo ditz
al enteniment lo engan dels homens
e on se pren la flaqueza y fallacia del
seu arguyr ;

Essant lentament p
la la rabo e comença
en aquesta manera ;
Deu e natura no fan
james ni han fet negu
na cosa supflua : ni es nada cosa en
natura oda qual no bage pcebit causa
legitima e bona . Dóchs cō lo home
entre les coses engentables e corrupti-
bles tingua principa. dignitat e senyo-
ria : abúsio seria e gran varietat que
confessassem les coses menors emenys
dignes esser fetes per algun fi : e que
les majors e mes excellents fossen pri-
uades de aquell . E p tant nom par-
tabonable opinio del que un que lo
bon o lo canall sien per si sabuda e li-
mitada fets : E quel home sie fet per
cas o ventura . Empero fo be se que
fa als homens venir en aquesta opi-
nio malnada e abominable : ço es : q̃
ells no entenien queyba altres bens si
no los que ells coneixen . E son axi cō
lo terçanari que iutge les coses dolces
esser totes amargues : E axi com lo
que te mal de otolmia en los ulls q̃
iutge totes les coses esser blāqs . E
axi pren als homens : per causa del
apetit corrupte . mas de ço for parlar
te mes larguament per auant . Empe-
lo pmet sonament q̃ vull que cregues :
quels homens son fets per alguna fi e
que no sen fets per neguna de les coses
p̃z ell coneegudes . E mes vull q̃ sapies
que negū mal home no pot rebre be-
nifici ne cosa bona encara q̃t aparege
lo contrari . E mes te dich que la fi de

tots los homens es vna dētzament
encara que les intencions entremedies
sien moltes : axi com lart defet los
frens celles cubertes de caualls : e tan-
be lart de fer amcosos : encara que tin-
guen moltes intencions e les fins entre-
uengudes sien diūces totes estes artes
son subordinades al orde militar : e a
quella ala batalla : e la batalla ala vic-
toria : E la victoria es causa de apar-
tar e indur los enemichs ala pau : e
aquesta es la dēzra si entesa de la co-
sa publica . Aixi mateix te dich : q̃ dels
homens encara quels actes sien a diū-
sos fins itremedies : ala dēzra tots se
reconexen a vna fi que es ben viure e
ben obrar . e tots vien que aquesta es
la benauenturança . que dien ells (e es
veritat) q̃ lo be es aquell que totes les
coses desigen . E certa cosa es que tots
los homens desigen haure be e fugir
al mal : ni es cobrada neguna cosa
per ells que no sie bona : o que no tin-
gue alguna specia de bondat aparent
o existent . E per haure aquest be : di-
uersament treballen los homens : los
buns per mar marchadent : robant
o pescant : altres per terra lauant : o
en altres ofis : o en altres maneres de
viure : e sils demanau per q̃ treballen
dihen que per haure be . E ar axi com
lentament no es content sino ab la
veritat : axi la voluntat nūques farta
sino ab la bondat . E son axi aquei-
dos cō lo oir que no pren sino les ve-
e la vista que no pren sino les colors .
Empero aquests homens que treballen
tots per haure be : no entenien aquell
be redubint al particular que sie en
vna manera . Car buns entenien que
noy ha altre be sino menjar beure e
dormir : e aquests tal cerquen maner-
bi artificis com menjaran e beuran : e

molts de aquests se fan alberdans p poder ben mair en les cases dels grans senyors : altres se fan cupners : altres pestifers : altres taners : altres carnicers : e tot aço p hauez occasio de menjar e de beure . e molts dels grans e dels richs acompanyen a aquests en los deligs p en les obres p aqsts tals son inferios e mes baixos en les fins e no mereten esser comptats en lo' gra' dels altres homens : e son aquells dels quals parla la Sancha : que son de u es lur ventre . Hay altres que entenen que tot son be e la perfeccio es aduiterat p fer dissolucions carnales : p aquells tals tot son studi e la benauenturança e sahi es com complautan a les dones com los parran be : e coz potan hauez diners per dar los : e aquests molt poch se aparten dels primers . Hay altres q entenen que sic tota lur fi e benauenturança en tenir gran quantitat de moneda e multiplicar aquella en infinit : e molts dels tals no despenen de aquells diners mes que si fossen daltresans se pā ten de les necessitats de la vida e sufiren luxuries : vituperis : e deshonors : tencu intraments e cometen crueltats infinites : tot per lo negre diner . e aqsts molt son pitors quels segons : ni son meys de gran en viltat quels primers . altres niba q tota la vida treballen p causar en la gent opinio que son sauis : forts : sants : e bons . e no enten que aquelles coses sien en ells veraderament / sino solament que bagen la fama : e per aqst delig molts son petits en lo momo p multiplicar la tal fama en sos dies o p dexar la apres lur mort : e aquests son molt millors quels altres : ab tot que lo lur delig sie va . Altres treballen p q les gēts los tignē p bōrats p en grā stat : q pēsen q la millor cosa q pugue

hauez en ' aqst mō es la hont : e quāt son p mort p haue-la . e encara que aqst delig sie va es millor q neugu dls altres pners . E vet así que iasie q tots cobegen lo be : quātes son les intencios en aço . Encara ni ha daltres que pensen q esser grans de linages es la millor cosa q hauez puen . altres se alegren en esser graciosos en parlar . Altres en cantar : e axi de les altres gracies . E aqsts son en suma los bens que son coneguts p cercats per los homens : e per que aquests sols son bens segōs la opinio : comunament se donen a homens viciosos de aqui naixen p venen totes les errors que tenen : e aço es stat la causa de la tua pimaginacio e opinio damnada . Pero per que no professam sens orde ro posare algū preamble que sien declaracio per al subseguent axi coz feu la Sancha per lenar te del cor les dos opinions que toquíst en suma : es a saber : com no haui en aquest mon ni en laltre cosa certa :

Capitol . XXXX . en lo qual la Rabo posa . XXIII . proposicions per prouar qual era la fi del home .

¶ Per la Rabo : dos coses has tengut en suma : ço es : la desordenança de sta vida e (segons ta opinio) en

lo no sperar del altre segle . E p tant hauem a tocar dos vides en les quals stan dos benauenturancas . Empero aço son necessaries p sepr algunes conclusions : q tota doctrina / tota art / e tota sciencia pceix de certs principis primer coneguts p atorgats . La primera conclusio es : q tota cosa delige lo be o alguna cosa sots specia o be e

tota cosa anoueix lo mal o allo que li
semble mal. La declaracio dda qual
es : q tota cosa desia la sua cõseruaci
o e son semblant p la fi . p com totes
coses tinguen molt dela bõdat p poc
dela malicia (segõs pua la Samiela p
lât de la bõdat d deu) desigen la bon
dat ab la qual se conieruen p auerter
en la malicia p la qual se destrouen
E com atenyet lo be sic fi d tota volũ
tat necessari es quer bage desig de at
tenyer lo tal fi: dõchs segueixse la pro
posicio esset verdadera . En aço
reïpos lo enteniment: ami par lo con
trar i q molts bia q desigen farrar: ro
bar : matar: p adulterar q son coses
males/p ques segueix q la primera p
posicio no cõte veritat . R dpos la
Rabo : tots aquests q dñ nos mouen
en sino sobre spacia d algũ be : q lo la
dre o robador no enten la força e li la
enten daptala : mas enten en fer se ric
p exir d miseria : ni lo matador no en
ten la mort sil prenen : mas la vençe
o la victoria : p lo fornicador lo delec
ta . E axi totes estes coses son deua
des sots semblança d algũ be . Dix
lo entenim entencara bia cosa q noya
algũ be ni semblança d aqll cõ lo q co
beia desesperar se p lo desig es en dñs
fort fins ques priua dela vida: p quer
segueix esset falsa la proposicio . R d
pos la Rabo : quant son dos mals
la vn gran p laltre poch/ lo menor a
par be en respecte del maior : al quis
desespera li par gran mal la tristot de
tots dies car ven q ell no pot exir de
aqlla: p p tât li sembla q es millor pa
ssar aqlla tristot en bñ die q en tãts . e
axi sots spacia de be degix la mort: p
preposa passar aqlla vna vegada ans
q morir tantes vegades . E va aci coz
la primera pposicio infalliblement en

verdadera . La segona pposicio es
q tota cosa ques desig/ o es desuada
p simateixa/o es desuada p altra : axi
com la medecina amarga q es desua
da p conseruar la sanitat p adquirir a
qlla: p com la toba q es p defençar lo
fret p com lo menjar qui es p causa d
la vida . La terça pposicio es: que
tota cosa ques desia p altra es pïor q
aqlla p q es desuada p la final p derre
ra es millor : com en lo reloge q lo so
nar dels hores es millor q lo rodar d
les robes: p com la salud q es millor
q la medecina : p en estes pposicions
nop ha duple . La quarta cõclusio
es : que dels bens vns son bens en si
mateixs com la saulesa p la salut . E al
tres son bens segõs la volũtat p stima
cio dels homens/com los diners p al
tres semblants coses . E cert es q tota
cola q es bona en simateixa es millor
q aqlla q es bona segõs la extunacio
dela volũtat dela gent . E aqsta clara
es q lo qui sta malalt voltria mes la sa
lut q tots los diners del mō : ne lo q
sta la voldria q li rellas malaltia gran
p tota la riqueza del mō . E axi es dñ
saber en respecte dela ignorãcia : car
no degria hũ sant p tot lo mō tornar
se foll orat o ignotat . La quinta es
q nop ha altra cosa bona sino la q es
honest . La pua es aqsta : cert es q a
qll es be q es verdader dretet p cõue
nible : e com lo honest no puixa star
en altra manera . segueix se q nop ha
altra cosa bona sino la q es honesta : q
dugam sos tñ honesta/pa no seria spedi
cut dretetra verdadera ni cõuenible .

La siçna es : q lo desig dñ home
te terme on reposa . La pua es : q tota
cosa te la fi on reposa naturalmēt e fora
de aqlla sta en violẽcia e tristot: cõ la
pedra q sta en lafre violẽmēt e reposa

naturalment en la terra . axí es dels animals / e dells los quals son fets per acomplir sos desigs prop la olectacio dels corporals sentits: e adquirides les concupiscencies reposen naturalment. donchs cert es quel desig del home no te infinit proces: car lanors seria en va: e deu ni natura nunca fan cosa que sia en va: perques seguit necessariament quey ha alguna fi e terme on lo apert e desig del home reposa naturalment: e fora de aquí no ha comp. li repos. La setena es: q la conexença dela sua fi es necessaria al home: la declaracio dela qual es: que si lo còch no tengues guia per uenir a naria ala iglesia o a casa o acaute en vn pou. axí mateix lo balester sino vees lo senyal axí potia donar lly cò prop axí lhome sino coneixia la fi: ptes ni ventura ni hauria repos ni be en la vida. La vuytena q la adquisicio del be final se nomena benauenturança. la declaracio de aço es: que benauenturança vol dir atenyet les coses e lo be final per rao del qual foren les coses creades: sino que aquest vocable no es comu ales coses naturals e artificials exceptat al home e creatures intel lectuals diuen benauenturada la cala quāt itā en aqlla: e lo moli quāt moli e la herba quant va en laigua: car aquestes son les fins principals. axí mateix lhome quant son desig reposa p ha atesa la fi: diu li benauenturat

La nouena es: q la benauenturançano es mudable. la declaracio dela qual es: que si fos mudable no reposaria la voluntat e apert del home: en ella: que hauria por de perdra la: e a questa por sens seguretat lo mouria a cerquar altra cosa que fos mes lible

e segura que es contra la sisena cōclusio a bon digne: quel desig huma te si limitat on naturalment reposa. La decena conclusio es: que la benauenturança apres que ve al home lo fa abndos: e no ha mester altra cosa neguna. la declaracio dela qual es: que si altra cosa agues mester sens la qual no fos benauenturat: seria be subordinat a altra cosa la qn il seria millor que el la per la terça conclusio. e lanors no seria ella cania final: ni la adquisicio el derrer be que es contra la vuytena conclusio: ni reposaria en ella lo desig del home: que es contra la sisena cōclusio. perques concloi manifestamēt q al benauenturat no li fall res. La onzena es: que en la benauenturança hya alegria e delectacio ala qual nos compate altra. la declaracio es: que totes coses ques mouen p alguna fi ha gida a quell aban grā delectacio egoig axí com lo ques mou per haure bontat o salut o altra cosa se nblant. aquell mateix adquiridela cosa desitjada i e l' altra cosa auiada li es cania de delectacio. axí mateix la benauenturança no ha mester altra cosa per alegrar se: y lo que la te: es axí com lo qui te lo sucre que no ha mester la mel per fer les coses sebotoses e dolces. La dotzena es: que sol lo benauenturat es poderos. la declaracio d' aço es: q no saltres vñ poderos aqll que fa lo q vol e p lo cōtrari es dit no poderos. donchs com lo benauenturat no vul la altra cosa sino lo que te: segucixie aquell sol e ffer poderos entres altres e no lo que desiga haure lo que no pot. La .xiii. es q la benauenturança es honorable p limitaxa: e no ha mester altra cosa per effer borsada la decia

no farten l'apetit del home: car si en elles fos la benauenturança fartarien l'apetit p la .x. c.vi. conclusio Item q si en elles fos la benauenturança no seria la si del home apertat de aquell de les besties com elles segueixen les concupiscencies: e encara mes soltament q los homens: qu: seria cõtra la quinzena conclusio. Item que si en elles s'iguera la benauenturança: seien honestes e bones per la cinquena conclusio: e veem lo contrari: car moltes d'elles son desonestes e males. Item: que si en elles fos la dertera si del home seria lo qui les ateny molt bonrat amar e loat dels altres: per la ppõ tretzena e veem tot lo contrari: que lo qui les segueix veem quel desonren: vitupen increpen: e anorixen. e si dien porch e saluatge entra la gent politica e Civil. per ques pua necessariament que la benauenturança no sia en les concupiscencies carmals. La .xviii. es que no sia en fortalea: ni en balles de cors la declaracio es: car si en estes coses s'iguera la benauenturança: bagudes vna vegada nunques peroxien per la .viii. conclusio: e veem vns qui eran en vn temps molt forts e tabulls de cors e forces corporals esset ara molt flach e debils: e altres que eran molt bels esset ara molt difformes. Item si en estes coses s'iguera la benauenturança seria la si del home menor que la dels altres animals que es contra la .xv. conclusio que veem que pus luyers e mes forts son infinitat de animals q el home per que necessariamet se segueix que la benauenturança no sia en semblants coses. La .xviii. es: q la benauenturança no sia en multitud de riqses. la declaracio dela qual es: que les

riqueses son en dos maneres: les vnes son naturals axi com pa vi fruytes e bestiat que suplexen ala indigencia corporal e necessitat del home: les altres son riqueses segons la voluntat e impositio dels homens: axi com or: argent: vestidures de brocat: e de seda brocades: e cases pintades: les quals no suplexen ala necessitat de natura: mas segueixen lo desordenat appetit dels homens. La pua q no sia la beatitudo en les riqueses dela pmera manera es que son subordinades ala uida axi com la medecina amarga ala salut: e la vida a ben viure: e nosaltres haem posat que tott los bens que eran bons p: si mateixs eran millors que aquells qui eran a si de altres en la conclusio tercera: e dignem que en la adquisicio del tal be stana la beatitudo en la conclusio vuytena pua que en les legenes riqueses no sia la beatitudo es aquesta. que si en aquelles s'iguera fartaren al home e farien li pora lo desig dels altres coses per la conclusio deina: e nosaltres veem que molt que atengen les tals riqueses no son contents per que no son de bon linatge o per que tuuen malalties o per que cobrien mes. Item si en elles s'iguera la benauenturança los que les tenen farien tot temps alegres per la conclusio onena: e veem molts de aquells star trists e sollicitis rement de perdre lo que tenen e cobrant de guanyarne mes Item que no senen mudables: veem molts qui eran rics e ara son pobres e mendicants. Item la beatitudo es de ueritader: e aquells son bens opinables. la prona de aço es: q lo q es de ueritader tant es mes preat e ual mes quant mes nia en lo men: e aço

es lo contrari: car si bagues tant ot com ferro: e tantes pedres precioses com d'els altres comunes: del ot farien calderes e paelles e altres tals coses e d'els pedres precioses farien les paretz d'els cases: p' al quin tingues noli dirien rich: mas al qui tingues les pedres del tin o lo ferro: p' es lo contrari d'ella sancta bi d'ella virtut: que tant quant mee ne bagues en lo mon: tant mee se amarien es honrarien / los homens uns als altres: En aço respos l'entement: ami per lo contrari: car si tots fossen sants e virtuosos la sancta e virtut serien en menys preu per esser comunes: Respos la taboaga te ymagines tu p' los vestits que han restat d'ella ignorancia: car tu sies cert que no pot baner peu: concordia: ni amistat verdadera si no entrels homens sants e virtuosos: que les altres amistats no tenen sino lo nom. E aquells se amarien e se honrarien p' que conixerien a quis den tenir amor verdadera e dar li bona verdadera e aqui abominacio. altra pua que en les tals riqueses no sta la beatitudo es: quel semblant be axi com es la beatitudo no pot venir als homens mais per la conclusio. xvi. E veem ne molts d'els tals nomenats richs: no solament esser mais mas pessims: E los mes d'els tals adquiren les semblants riqueses traçant: ingant: enganant prestant a busca ab mentides: ab barats: ab fallacies: ab studs luytes d'el sonch e p' abominables: e ab d'altres barataries. Item si en d'elles fragues la beatitudo farien atots los homens que les tenen esser per si mateys bonrats e loats p' la conclusio. xvi. E veem molts d'els tals rebre grans deshonors injurias e vituperis: bi esser difamats

per scallors arats e mesquins: e comunament aquells obpbis p' desoncrats suffren aqueta gent mes q' altra en lo mon: per ques segux la conclusio esser verdadera que la beatitudo no sta en les riqueses mundanes. Encara bia altra proua: per co com aquelles coses d'elles riqueses: no solament no farien ni farren lo appetit. Mas encara no tenen les indigencies corporals. car acabat q' hom tingues totes les pedres precioses e thors del mon: encara haurie hom fam: set: fret: calor: e sofertien tots los humans defectes. lig se q' bu demana a deu q' tot lo q' toquas se tornas ot: e deu lor atorga en tant q' cotorna pa. carn. e altres coses tot se torna ot: e axi mori de fam. La. xx. es: que la beatitudo no sta en esser bonme de gran l'usage. la declaracio es. q' los bens d'ella anima en infinit son millors que los del cors. E cert es: que la anima del home nos engendra d'ella sia de son pare. mas deu la infundex e la crea apres del pare: per que segos aço del pare no poden baner sino bens corporals. Item certa cosa es. que les obres mes si son males no son loades p' que mon pare era virtuos. ans son increpades per los homens. car vien que n'una madre aquell qui es fill de bon pare bi ell es toyn e anol: E aquest tal allegar de son pare mes carregos li es que honorable. Item les virtuts son principis d'els linages / que no lo linage d'els virtuts: mas apar aço com si los polls renyen qui era fill de gall fort o de gran gallina e que hauen la gut en grans o' e molt blanche: e los altres per lo contrari. Que sabut es com se conceben p' engenten tots los homens: p' de que. e com no

xxi. Item lo pare pncipal de tots es
 bu : e les animes totes venen de di.
 Item si la beatitud stigues en lo linat
 ge: lo qui serie noble home serie com
 plt de totes les coies del mon p la cō
 clusio . x . E vebem molts dels tals
 hauei maiors necessitats e passaz fre
 tures miseres e fams: mes q altres: per
 ques segueix q no sta la beatitud en li
 natges. La . xxi . es q la beatitud no
 sta en effect lo me bonrat : la pua es :
 que la honra es be suborinat a altra
 cosa que es exhibicio de reuerencia en
 senyal de virtut: E per ço los homens
 volen esser honrats p mostrar se saufs
 e virtuosos: volei q allo penien les
 gentes de ells . e ptant no curen esser
 honrats dels factors ne dels ignoras
 mas dels grans e saufs: p cansar a's
 altres opinio q son ella de grans vir
 tuts e honor: e ia haueim dit en la . ii .
 . li . c . viii . conclusio com la beatitud no
 es per altra cosa sino p si mateixa. Itē
 que la honra es be q es mes en ali
 tre q en la mateixa psona : car mes es
 en lo q honra q no es en lo q es hō
 zar: e axi lo be no seria en bon mateix
 mas en altre: Item la honra es tambe
 als homens bons aparents com als
 bons veraderament existēs: car mol
 tes veguades honram / homens per
 mostrar se bons: no conexent los: que
 sils conexien los desonrarien . Item
 molts donen la honra p tenet: E mol
 tes veguades lo poble mes monible q
 la mat: honte alsq volrien verza moti
 e de la beatitud tot es per lo contrari.
 Item molts son honrats en vana na
 cio q si passassen en altra nols honra /
 xxi. Poch ni molt: per ques mostre que
 no tan benauenturats / los homens
 en tal manera honrats : car la virtut

tot temps es bontada / en si mateixa
 santa e bona: per bon se mostre mani
 festa: nen: la beatitud no esset en la hō
 ra La . xxi . conclusio es: q no sta en la
 fama, la pua es q la fama no es cau
 sa de la nostra bonrat: ans es una di
 nulgacio / de aquella : p ella no es la
 bonrat ne la virtut : e com la moltes
 uegades batam dit: la beatitud esset la
 bonrat e la cosa millor que's puxc fi
 mar : segueix se donchs que aqueta
 no es aquella Item la fama es mole
 enganosa: car moltes uegades diu be
 dels mais e mal dels bons . Quants
 ppoctis simulats enganadors del mō
 ction manifesten e tenen les gentes p
 sants. Itē en quants bestias grossers
 p diotes son tenguts entre los homes
 per saufs . Item quants homens bia
 de bona consciencia q son diuulgats
 per mais . Item quants homens bia
 aleuats de teniments com angels : e
 les gentes se traen scarn de ells: ma
 nifesten per ignorantse si en allo no
 es consentit loch en altres coses sem
 blants los difame dient q son creges.
 E aço tostemps es stat per q's segueix
 la beatitud no esset en la fama : car la
 fama pus prest diuulga l's falsia que
 la veritat: E tostemps lo poble son in
 dnat a creare falsies e tradures cafer
 mar les e morir / per aquelles mes q
 p la veritat. La . xxi . q es no sta
 en la potencia ciull: la prona es: que
 la beatitud es be verda: e no ve si
 no als bons per la conclusio . xvi . o
 al que vesi es mal fal bo distoim . en
 aquell la malicia per la mateixa conclu
 sio: E vebem quel poder ni les digni
 tats no tenen negana deites dos con
 dicions. La primera q iud: fer e menir
 ve axials bōs com als mals: e curara

comunament mes vegades als mal
e la rabo es q los mals pensant q sō
grās bens pcuten les se mes pñt ab stu
cies. Item no tenen la segona condicio
ans es p lo contrari q moltes vegua
des del q es mig mal fan lo mal ente
gre: quants han vistes ans ocies dig
nitats e poders semblar bons homens
e plans: e apres de haner hagut lo
poder o dignitat. esset alq iactans: pre
sumptuosos: supos: e male. p ques le
guex no esset en aquella la beatitudo
car sin fcs aguctels fcs tōs e nols ha
guera pilorats. Item la benaventurāça
es cosa immutable e ferma p la conclu
sio neuena: la potencie e dignitat
quasi en los homens noy ha cosa tāt
mutable ni mēps segura: q calcon die
veem mudar se com a llr oda los tal
lats: quants veem exalts p alluats
en dignitats q fcs en tremolar lo mon:
ara son abaxats p oppresos de altres
e de aço no cal posar eximplis q quasi
nos via altra cosa en telos homens.
Item la beatitut es alegte p la conclusio
.xi. e veem de quels tals viuen tristes
p q tenen moltes molesties: car son
molts quels han enucia els psegre
xen: e per tant los sequen la mort o
lo perdre de les dignitats: car no son
pochs los qui cobegen lo que ells te
nen: E axi tenen molts enemichs en
uiciosos de lux be: e p tant viuen en
tristicia e terror. ara han pot de perdre
l'estat: ara q nols maten atraycio: o ab
met: incs o en altra manera. e per tāt la
beatitudo no sta en lo poder. La. xxiij.
conclusio es: que no sta en fills ni en
nullet. a pus es: q si la muller o los
fills son mals quia desonor delor e
plaga es maior al mēre si sen bene
no pot esset que no sien malats algu

nes vegades: o q non mure algu:
car aquesta condicio de no morir no
la volgue donat deu als mortals: e si
aço es axi com veem calcon die que
algun pare tindra. v. o sis bo. xii. fills:
e tots los veu morir venant los vlls
for demā si ha al mon tagran testefa
al pare e ala mare com aquesta. certes
no. Item que ara tendra de ca
sar vna filla e per ventura no tendra
per dar li: d'altra part lo congoyen los
seruidors p les soldades. lo vestit. la p
uissio dela casa e l'estat dela muller: q
no pot esset que no pas moltes e diu
ses tribulacions p amargures quants
ans ques casalen viuen alegtes que a
pres viuen atribulats e tristes. E vet
axi donchs breument: com la beati
tud no sta en neguna de les coses de
mūt dices. E aħors parla lentament
e dix: rabo es q no parle p no torbar
vos: pero vull vos dir ma intencio.
sapiau que de vna part me mouen les
vostres intencios o rahons les qua's
son molt rahonables e verdaeres
que jo no les puch negar en neguna
manera. d'altra part me mou la opinio
de tots los homens: la quals es en lo
contrari. Item q jo no veig altres
bens sino aħls entreis homens: E
aço respos la rabo p la opinio deis ho
mens ni p son pensament no s segue
lo contrari del meu dir e be sabras
quāt val lo pensar / o pmaginar dels
homens en lo que auant dixim. Em
pero per q mes bordenat proseyquā
e parlem vull posar orde en lo que se
ha de dir.

Capitol. xxxi. com la rabo de cla
ra al mēre men les tres maneres de

viure que eren en l'home ço es segons
angel segons home y segons animal
irrational.

P Et que entengues q̄s
bens de que haueu p
lat no son del tot bōs
ne dā tot mals : has
de notar que tres maneres ha de
viure e son considerades en l'ome . E
aço es segons que ell es comparat a
les substancies separades e angels be
nauenturats : y es semblant a deu glo
rios : e aço es segons l'enteniment . los
que vaguen en la speculacio de les sci
encies altissim en la conaxença dels
primers principis , e viuen en la con
templacio de deu glorios y de les obres
e maravelles : aq̄s als son nomenats
per los gentils Semideus y eropchs
qui vol dir diuins celestials e m̄s an
gels : e la tal vida se diu angelica e cō
templatiua . car aquests no viuen se
gons les passions : ni encara solamēt
segons les virtuts morals mas segōs
les virtuts intellectuāls . La segona
manera de vida es segōs quel home
es animal : e segons aquesta li coue se
guir les concupiscēcies e passions q̄
seguexen los altres animals bruts e
irracionals e aquests nos donen nome
nat homens car axí com l'home per la
raça es dit home e per l'enteniment el
comperat als angels . axí març deya
da la raça deya de esser home e l'ome
l'home noy ha sino les besties : donch
necessari es que reba la denominacio
de quís conferma per les hōbres . e a
questa vida es dita volupiosa e liciā

al ; La tercera manera de vida es
segons quel home es home : e se
gons esta li coue usar e conuerçar ab
los altres homens : e son li mesier les
virtuts morals per ordenar a si mateix
y la sua casa : y per ordenar l'estat que
ha de tenir en lo loch on viu : e aq̄la
tal vida es dita vida politica : e de a
questes tres nomenaren los homens
esser la primera diuina e contemplati
ua e no coue sino als perfectissims : e
no en quāt son homens mas en quāt
son mes que homens . Dels segona
vida no curaren : per que no coue si
no als besties . dela terça feren men
cio e nomenaren la vida humana . E
nosaltres dexada la segona farç trac
tat dela primera e tercera . e p̄mer de
la humana : e segons aquestes dos
los homens han passat dos beatituds
la vna es imperfecta pero molt prop
dela perfeccio . La altra es perfectissi
ma e molt mes que perfecta . Ara cō
mensem lo proces del que se ha a fer
mençio .

Capitol . xxxix . com la raça se apa
rella en dir al enteniment en quina ma
nera l'home deu regir a si mateix y cō
uenir moderar les passions .

A hanem dit com sō
dos vides : ço es : la
diuina e humana : e
coz p̄mer haueu a dir
dela humana la cōfide
g . l .

ració veda qual es: que home no pot
vedar ni sentir se de participar ab altri
com pus largament dicem anant. E co
ue que axi com home es mig / entre
l'angel e la bestia: que axi tingua vna
virtut mitana: e conue que cascu sia li
mitat en aquest mig lo qual es mig d
la virtut: lo qual mig nos pot aten
per sens subingar e domar les passio
e conueix qual es aquell mig elegible
e operacio mitana: e per ço es be d
notar lo nombre de les passio: e quals
son loables e quals vituperables: quals
naturals e quals no naturals:

Capítol. xxxiii. on es lo compte
de les passio naturals.

En ha donat a tot a
nimal desint de ape
tit e conueixença per a
conueixre lo be conue
nible: e auerir lo mal
e fugir li. ha donat ala ouella conueix
ença de son fill: e veda erba que li es pro
fitosa: e li ha donat noticia de fugir al
lop: e ha donat ala gallina conueixença
del gra axi mateix fugir al mla: e q
fuga al damnos e cerch lo profitos. e
aquestes passio de amar lo conueni
ent e auerir lo desconuenient tan be
son en los homens com en los altres
animals e pus perfectament: car en lo

brut no stan sino en la petita sensar p
en home en lo intellectiu. La conue
niença de les passio: e lo nombre
e diferencia de elles se pot pendre en
aquesta manera. lo appetit se partix en
iracible e concupiscible. les passio
del concupiscible son sis: la declaracio
es: que appetit concupiscible mou lo
animal atenper alguna cosa la qual
sia bona o sembla bona: pero aquella
cosa no sia ardua o gran: e aço es en
tres maneres que aquell be pueramet
nos pla: segonament lo cobetam en
mouem per bauer lo: ol bauer en re
posam en aquell. La primer ha nom
amet e complacencia: lo segon desig
o concupiscencia: lo tercer se diuolg
o delectacio. E p uentura aquell ape
tit concupiscible es auerir lo mal e fo
gir li. ab que aquell mal no sia arduu
ni fort: e aquest tanbes mou en tres
maneres. o que per uentura la cosa
visia preia per mala nos mou a fugir
li: lo qual mal considerat com nos
despau ha nom or: e considerat com
li fogim ha nom abominacio: e consi
derat quant aquell mal nos ve a dolor
ou se tristor e dolor. Posen exemple
de les tres primeres. Un home ha
vist vna cosa o vn cauall e al preu fort
specia de be e de cosa conuenible e al
tassen: aquella se diu complacencia: e
traballa per comprar lo: aquella se diu
desig: atenper lo que desia: aquella se
diu delectacio. posey vn altre exemple
de les altres tres: vn home deu certis
vincts a vn altre e laltre lo congoya
per aquells: lo qual uent uenit lo cre
dutor auerix lo p q l pren sots specia
de mal: aquest se nomina cy. e apar
tes p altre camí p no pagarlo auerint
aq la paga: e diu abominacio e per

ventura encontrels e hali de pagar lo deute : allo se viu tristor. per ques se guix quel apert concupiscible ha sis passions: es alabet : amor/ desig/ delectacio/ dela part del be: e op/ abominacio/ tristor/ de part del mal . les del a pert irascible son altre sis les quals se pñen en esta manera: q̄l apert irascible se mou en algun be arduu e gran: o algun mal arduu e gran . Sis mou en respecte de algun gran be q̄ e per venir e fins mouen per haure lo ha nom sperança : e si pensam que a quell tan gran be nons pot venir diu se desesperacio. E si es en respecte del mal arduu e gran : os mou p a cosa per venir o com a cosa present . sis mou per cosa per venir ens aparella; per a resistir li ha nom audacia: si falli ex fogim diu se temor. Si p ventura aquest mal se mou com a present aço es en dos maneres: si per ventura no leuam de aquell mal hi entenem en uñ fança ha nom ira : si fallim ha nom poquesa de cor e mansuetut. Posem exemple de les dos coses primeres: Una dona sperana de casar se ab vn home de gran linatge e molt rich : dela qual cosa ella vepa alguns senyals e coniectures : per q̄ li volia be e vera que era possible de fer se: e tenia confiança ques faria: aço a nom speransa. e veu que ell se cala ab vna altra aço se viu desesperacio e axi com diem de la dona portem dir od home: e axicō diem dela amor del matrimoni portem dir de alguna dignitat o senyoria o de algun altre gran guany. Posem exemple de les altres dos : Un home porta tñers e va per camí desertu dñ en li quey ha dos ladres qui roben p maten quantes passen per allix aquell

fabnt aço no dera son camí ans se p uert de armes conuenibles : e ab bon cor se atreueix de passar per lo camí aço ha no n audacia e si peruentura per dñs dera lo comentat camí e sen torna viu se temor. Exemple de les altres dos : a vn home fan vna gran i suria en vna gran plaça : si per ventura se lfora e de fet sen venga ha nom ira: e si la susir ha no n pusilla miniat o coardia, axi q̄ son ptotes dotze passios sis en lo apert concupiscible e sis en lo apert irascible: enpa encara ha altres passios q̄ son sota loy e la temor: axi coz la enueia: la vergonya la admiracio/ la pigricia/ e daltres que no tenen vocable en vulgar : e tambe son en aquest nombre lo zel/ e la misericordia no obstant que segon les passions no son bñs ni mals: Empero algunes dñtes passions son laudables e bones: altres vituperables e males . e aquestes passions iustia sien moltes empero finalment son reduydes a quatreço es Speransa: Temor: Oig : e Tristor E tot leitudi es testenar aquestes passions ab les virtuts morales e intellectualls . e axis fan los homens bons e virtuosos . Empero fora dñtes passions les quals son mes naturals ni ha daltres de les quals parlarem auat que venen ab les edats/ fortunes/ linatges/ y stats: les quals no son menys prohibides dela vida virtuosa que les altres e axi be en aquelles es necessari tenir fre e medi com en aquelles cat en altra manera sames porten los homens vñre benauenturats ni alegres.

g.ii.

Capítol .xxxiii. qñ tracte de les
passions que porten ab si les edats:
dignitat: p stas ;

San stas es de tenir
(dir la rabo) no so
lament en les passions
naturals mas encara
ab les que ab si porten

les edats p stas: car primerament la
tenentut porta ab si dissolucio cerca o
les carnalitats e corporals concupiscen
cies: per causa dela calor e grans mo
uiments quels tals naturalment tenen
E son no desmenys facilmente moui
bles: car axi com en los homens la co
plexio se mou moltes vegades: axi la
voluntat no es ferma en proposit ne
gu: ans es girable e veritable a tota
part: axi mateix que creen massa tost:
e aço es per la poca speriencia que
han hagut: e per ço son promtes a mi
sericordia: e magnanims en lesperar:
e larchs en lo despendre: e aço fa la
poca speriencia com haueu dit: tan be
son facilmente fallons e contumeliosos
que cobien esser majors quels altres:
pensant que valen mes que no fan.
axi mateix son molt positiuosos: q a
xi com creen moltes coses axi les aser
men ab patinacia: e per asermar lo q
no es cert soeuels mentir moltes vega
des. encara tots los fets son excessius
car si amen/amen molt e si auoreixen
aximateix auoreixen molt: e tots los
fets son fora o mesura. empero comu
nament son magnanims benivolents
e vergonyosos. e algunes d'elles costu
mes son loables altres vitupables.
La edat dela vellesa porta ab si altre
passions: de les quals algunes son co
ntraries ala vida virtuosa. primerament q

son incredules: aço com moltes vega
des son stas enganats. segonament
son molt sospitosos: e totes les coses
interpreten ala mala part: e aqols ve
per que en lo molt temps que han uis
cut feren moltes errors e varen ehop
ren molts mals: e mesuren los altres
segons ells son stas. Tercament son
pusillanims e temerosos: e aço p cau
sa dela lreoot: la qual es causa de te
mor: e per tal los animals fets comu
nament son mes temerosos que altres
e los calents per lo contrari son mes
animosos per causa dela calor e aqols
prone per los ocells d'aygua e de rapí
na e per los peixs e animals terrestres
Quartament son auars: car no viuen
per speransa de algun be del fuent
dor: ans viuen en la memoria dels
mals passats: e veen quel mon los fall
els auoreix e pensen se conseruar per a
qsta manera. encara son desuergoyus
per que mes cupiscien lo vtil quel ho
nest. pero tenen altres costumes bones
e son: ques reitrenen de algunes concu
piscencies e viuen tempradament e no
aser. nen les coses dupcioses: e son mise
ricordiolsos. Hay altres costumes q
aporten ab si los linatges: axi com
los fills dels grans homens q descom
pradament aumen les bonors: per la
qual cosa moltes vegades auoreixen
pare e mare per puar en aquelles.
empero tenen altres bones propietats
ço es que son magnifics magnanis
liberals ingeniosos: cortesos e amiga
bles. e aqols ve per bona complexio
e naturalesa e no driment. Hay altres
costumes que tenen los richs: es aser
ber: que son superbiolos: contumelio
sos: vanagloriosos e despectiues: e aço es p
ques pensen tenir los bens de mon

e que son mes excellents quels autres e pertant menyspreen en son cor los qui no son tant riches com ells : no obstant que sien mes virtuosos p mes nobles que ells : e pensen que nols an de fer neguna iniuria ni menyspreen : e s'ils nefan enfeñoneixen se molt prest . axi mateix son molt intempats comunament : en despendre : en menjar : en vestir : e no en altra virtut ni be : e a ço se enten dels richs que no eran de noble linatge ni de bones costumes e son se fets richs per accident : e no de aquells qui ab linatge e virtuts les an bagudes . Hay altres costumes que comunament son en les dones : e d'elles son laudables e d'elles vituperables . la primera que en elles es laudable : es q son molt vergonyoses la qual virtut fa en elles molt be : e per lo contrari quant la perden : e com la vergonya sia linatge o specia de temor : per la fredor son molt temoroses e flaques d cor la qual cosa les fa vergonyoses : e per causa d'ella imperfectio han grã delig d'esser loades : car tot home que no sap perfectament : o te art imperfecta vol esser molt loat : e mes que aquell que perfectament la posseix : e ab grã delig que han d'ella laor : e apert de l'ordrat d'ella bonor : tenen gran respecte en les coses particulars e mandes : e han vergonya de cascuna cosa pensant e temet la perdua d'ella bonra e labor : car comunament no tenen si no alguns bens corporals axi com be lea o semblants coses : e si atenyen los bens del enteniment pratiquen los imperfectament : e molt son luy d'ella perfectio dels homens perfects : pero ha en elles algunes mes perfectes que multat de homens imperfects : e com se

vulla que sia es loable en elles la vergonya : e tantament p prouar la natura en donar lals : car p aquella son a partades de molts inconvenients e les fa dignes de laor . axi mateix es loable en elles que son molt misericordioses e piadoses axi com los ionens e vells que hanem dit demunt . pero tots non son per vna causa : car la dona es misericordiosa : que per la mollesa del cor facilmente plora : car en la cosa mollesa facilmente si empremta lo que si posa e los ionens son misericordiosos per q pensen que iniustament e indigne passen mal tots los q passen . los vells son misericordiosos per que fan lo que volien quels fessen Tornant al d'elles dones altres costumes ha q en elles son vituperables . Primerament q son molt enueioses p menyspreadores de les petites bonres : p per ço totes coses que son en elles son en excess p fermita : car si on misericordiosos son bo en extrem : p quant cruchs p sens vergonya son bo molt : p quant largues son bo sens limit algu natia que totes naturalment sien anares mes que's bonrens : Axí mateix son molt mouibles / litigioses / p molt contumachoses La causa es perque lo luy fre no es la raho mas la vergonya . Empero elles costumes que hanem dites no posen necessitat en los homens ni en les dones : mas son comunament axi p seideue en los mes , e p ço aprofiten les virtuts : es asaber : per refrenar les concupiscencies passions p stimols d les naturals propietats . E lahor la veritat trague lo spill e mostra mes largament al enteniment lo nombre d'elles passions e a bon se fundauen : ne quina cosa era causa d'aquelles .

g.iii.

Item li mostra la causa e la raho de la diversitat de les costumes. Item li demostra com en la anima del home hauija potencies naturals: e potencies sensatiues. e quina cosa era appetit sensatiu e appetit intellectiu. E vee leneniment com cerqua de les potencies naturals noy hania laor ne vituperi per consequent ni vici ni virtut: car no es loat nequ per tenir gran digestiua ne tan poch vituperat. e vee que en les potencies sensatiues noy podia haure virtut per les causes ja dites. e vee co les virtutes eran en lo appetit sensatiu e intellectum.

Capitol .xxxv. on tora vna qstio marauellosa per que tots los homens no son bons: si es per que non volen o per que non poden.

a **Questes coses vistes per orde: leneniment demana. E veiam que es la causa per que tot los homes no son bors**

si es per que ells non volen o non poden fer: si es per que non volen es contra lo que hanem dit que totes les coses desigen lo be: si es per que no poden laors no son de inculpar los homens pusque ells no podien eustar la malicia: axi com no dona hom culpa a negu per esser vell pus no pot escurar la vellesa. En aço respos la raho e dix: certament lhome es bo per queu vol e mal aximatreix: e la malicia e la bondat y gualment son voluntaries y elegibles: e no es neguna de elles

per forca; **Dix leneniment: veiam nom haueu dit nos que la bondat es be desitabile y elagible e lo mal e auortit e abominable** **Dix la Raho si**

Dix leneniment bonchs per que tornau dit ara que tambe es la malicia elegible e voluntaria com la bondat: car par me contra lo demunt dit

Dix la Raho iat digui com lo be era desitit per si mateix e lo mal, no era desitit sino en quant semblant o rentia color de be: e com los homens desien la malicia no la desien sino sots forma de algun be; **Dix leneniment si aço es veritat tots los homes**

perquen p no concixer aquell: ço es qual es be aparent o existent: e segons aço totes les errors seran per ignorancia e no sera lome culpable per peccar pus no conex en que pecca: axi com no es de culpar lo leuador per no conaxer lo cos de es sicles: ne haurem a error que vn simple home vigne la luna esser tan gran com la roda o vn moli: car iutge segons son parer. e axi seria dels vicijs dels homens q iutgen esser bona cosa guardar los diners e mala dar los per amor de deu: e aço ne per la falta dela concixerensa.

La raho dix: l'ignorancia grans errors porta. pero en lo nics e nictus que comunament son bons ho mals nolite senyor ten ha dorat tal conaxença al home que pus es uegut en estat de discreciola raho lo conuida al be: li mostra com mala cosa es e cru el lo matar: e mli e desonestat lo fuzar el fornicar: e aço li mostra naturalmet. E per aço la natura lo mou a vergonya de aquelles coses que no son lites e mou lo a cobrir certs membres que son per algun acte vergeros

d'altra part los mostra la rabo: que es
 bo doltes del proïsma afeigít. e la na-
 tura los dona força per ques moguen
 a compacio vecnt les tals afeccions:
 e la rabo los conuida ales paraules
 honestes e de curiaz les desonestes: no
 relimenys los porta ala conexença de
 deu: ala amor e remor sua: els dona pe-
 nadiment dels mals naturalment en
 cara que alguns dells fagen per la pa-
 ssio dela ira alguna iniuria: o per passi-
 o dela gola fassen algun exces: o per la
 carnalitat fassen o complequen algu-
 na concupiscencia: certa cosa es que a
 cabades les tals passions los ve cona-
 xença del mal: e vn penadiment natu-
 ral: e vns stimols de les virtuts incre-
 pant als matex p los excessos passats
 axi com sils açotas la rabo per lo pas-
 sat: propoñant e guardant se de les tals
 coses. po pren ne a dls com al coxo q
 propoñ de anar dretament vn camí e
 per la flaquea dela cama cau e faalgú
 desuamens: pero pesa li per que es
 caygut e han vergonya: e propoñ de
 no caure. E vet als com la ignoràcia
 no es en los homens tanta qu'ls se-
 gua la conexença del be: ans vnuer-
 salment pus los homens son en edat
 de discrecio (per la maior part) saben
 elegir e apartar lo be del mal: sino q
 erran en los particulars per causa de
 les passions: e fan mes errors o menys
 segons esser mes o menys apassionat

E vet com tots volen lo be natural-
 ment: al qual los conuida la rabo. po
 al elegir del particular no basta la dis-
 crecio de tots: cat dells volen mes lo
 vñ quel honest: cat per ventura stan
 en necessitat: E altres volen mes lo
 delectable quel profitos per quels con-
 goixa alguna passio: e aço es segons

mes o menys;

Capítol .xxxvi. on toca altra qñ-
 tio p que son tants homens viciosos
 e tan pochi los virtuosos.

A
 Otra qñestio: pa be
 vist que les virtus e
 vicijs pqualment son e-
 legibles e voluntaris:
 que negu de dls no es

per força: e la bondat es elegible per
 si e la malicia no. veiam que es la cau-
 sa quey ha mes homens viciosos e p
 corruptes: que bons: ni honests e
 iusts? Com segons rabo pus la vir-
 tutes mes alegible e pus natural deu-
 tia esser lo contrari: ço es que a vn
 vicijs que ni bagues mil de bons e
 iusts: e es per lo contrari: que a vn
 virtuos y ha mil viciosos. Respo-
 la rabo coix: lo be es mig p es la co-
 sa iusta y es axi com la melara: e no
 es sino en una manera: e per tant es
 molt difícil de coneyxer aquell: e lo
 mal es en moltes maneres com no sic
 sino error: e per ço es pus facil de de-
 gir e de obrar: e d'ço dartenen exem-
 ple. Certa cosa es que los ballesters
 mes facil tenen apartat y desuiaz se
 del senyal que no acertas en aquell. p
 que lo acertar no es sino en una ma-
 nera. ço es enuiaz la uita dreta e no
 sent desuiazment nengu. e lo tirar des-
 niat se segueix en deu mil maneres o i-
 finides. per alt o bax squerta o dreta
 part. e axi de les altres. Altre exem-
 ple una linea dreta en un paper o en v-
 na parer que no sia gens torta no la
 fara sino lo Geometrico o aquell qui
 es molt exercitat en tal art: mas
 g. llii.

la tortia fara qualseuella home: per q̄ lo acertat se focue en vna manra e lo desuliat en moltes: axi es de les virtuts e de's viciis: car les virtuts son mes naturals: mas com sien obres regulades per rabo en que no ha defecte: no la poden elegir ni obrar sino lo queu saben. E de's viciis es lo contrari que com no sien sino errors e desuiments dela rectitut: son facils a tot hom: e pertant ha molts homens viciosos y poch's virtuosos: no per esser los viciis mes naturals mas per esser mes facils: e aço es contra la opino d' molts que pensen e dien lo contrari.

Capitol . xxxviii . on declara per que deu no feu l'home que no peccas.

6

It' l'entenimẽt: ro veg be clarament quel home no es per força bon ni mal: e veig que los viciis no son mes naturals que les virtuts ans son mes contra natura. empero vna cosa voldria saber de vos y es aquesta. Per q̄ deu no feu l'ome tal q̄ no peques peccar: car parme que fora stat millor specialment que dien q̄ deu vol q̄ tots los homens sien bons: donchs siu vol que li cala nar ab los homens en tantes fallacies ni tantes xaquies: si volgues agucials fets bons e nols donata passions: ans

los aguera bonat tal confrença e confirmacio que no pogueren peccar: mas feu los apassionats e ignorants: per q̄ apar que no volia que fossen bone: si no aguerals dat aquelles coses ab que focen perfectament bons: e lauarels los impediments queis fan esser mals. E açi no poden dir sino vna de dues coses: o q̄ deu o pogue fer e neu volgne o queu volgne e no pogue. lo pmer posa endeu enueia. lo segon posa en ell impotencia. Respos la rabo e dix confus sia lo cor e absurda la bocha que presumex o pailen en deu gloriol hauei impotencia ni desfalliment algu. E si bet recorda aquesta questio ia la determina la sancta plant del poder de deu e bon dat l'ia: on dix que deu podia fer totes coses que eran possibles de esser: e no era impotencia a deu fer de lana spasa e de ferro suera: per q̄ aço era que les semblants coses no podien rebre vna forma pus perfecta q̄ tenien. sens esser primades dela imperfecta que tenien. e aço no es falta de deu mas de les coses q̄ nou podien rebre. car impossible natural es la lana stant lana esser feta de clia spasa sens q̄ pmer no fos ferro: e deu nūquau volgue nū uoltra. En altra manra tambe dix perlant dela bondat d' deu, e de les coses que reben la bondat segons q̄ a elles es possible de rebre. encara meix te dich: que si la materia de ques fan o sengenran les formigues o les mosques foissen disposites per a rebre la forma humana: nostre senyor deu es tāt larch e tāt bo q̄ en vn pūt daria la tal forma e p tāt te dic q̄ l'ome son lo millor q̄ pogues esser: e deu nol volia fer millor del quel feu: p que veu que l'ho

me esset de materia corruptible no po
die rebre mes pfectio de aquella : no
p que deu no la pogues dar mas p
ço com lo ne no la poguera rebre ;

Dix l'entement vos me seu mara
nellar : com no poguera fer deu lome
tal com l'angel que may peccas ?

Dix la raho si : mas baguereu afer
que no fos de materia e la uos no fo
ra home ; Dix l'entement com
no pot deu sanctificar lome en lo ve
tre de sa mate axi com haueu exim
pli de alguns e donchs axi com ho
seu en hu per que nou fara en tots ?

Dix la raho m'argueix de ppoit
lo qual no entens : car p ventura asi
sta hu pas dels secrets marauellosos
que sien en tot lo mon : lo qual po
not declarare pço com no sie rat de tu
Pero dar te alguns exemples o in di
cis p los quals li dons te fa gracia
causas en la psona dels secrets e so
aquests Grans errors stan en los cap
dels homens per no entendre les sagra
des scriptures : la hu p que pensauen
quels plats e les visions prophetiques
son stades locucions e visions corpo
rals . E quant se fa menso de alguna
obra de deu : aparten de alli la subie
cio e obediencia que natura li fa : e
los migs pbon se ha defer aqlla obra
e aparten la hu del altre pensant que
fan be : e cupden se que nos aparten
dels tals obres manades p deu e ord
nades eternalment e complides per na
tura en los temporals migs . E li be
sabies les p'maginacions e solucions
que donen aicstals questions : posar
la pura voluntat de deu tu ten tantes
que ells pensen que la voluntat de deu
es axi com la de pere o Joban : e sab

deu si acerten o si van fora camí : e
quants errors tracn destos falcos presu
posits car pensen se que si deu vol fer
hu pfecta que indifferetment triata a
quest o aquell : e cupden que noy ha
diferencia en esser beo mal compen
onat : o en esser sant o foll : o de bones
costumes o males . E pensen que la
predestinacio de deu sobre lo tal no sie
stada eterna : sino ordenada de au .
E pensen que deu no puax eternal
ment los medis p los quals la tal gra
cia o pfecta haui de venir : bi en aço
molt son aptats de ma intensio e gra
vel de ignorantia e gran caracte de se
guedat sta sobre sos bulls : Basta
(tornant al ppoit de la questio) que
deu sen libere en la maior pfectio q
l'home pogue rebre : e no son per falta
de de i ni per la impotencia : mas per
falta de materia e immundicia de a
quella ; Dix l'entement bagues
fet deu la materia que fos pfecta e que
no prengues defecte nengu : car aço
no mo poden vos negar q deu be po
guera fer que fos tal com lor : o robi
o balay o altra pedra preciosa : de la
qual materia baguera fet lome ; La
raho dix : no potia esser per que lo
me ha destar animal : lo qual no pot
viure sens ale : ni sens sanch : vens
nirius : e ossos . per ço com en aquel
la dedicadura de annunia sta la aia
vegetanna : sensatina : e intellectua
e sens estes tres no poden esser los ho
mens . Car per la vegetanna se aug
menten es nodrexen : per la sensina
senten e son maguts : per la intellectu
a entenen e son rasonables : bi si fo
com vos haueu dit nobaguere fet ho
me : car en lor no pot siar sanch : ve

nes : ni semblants coses . Item que de la materia nos engèraria nis corrompria nenguna cosa : com sien matèries molt acostades ala pfecció . E axi concloent acabem aquesta qüestió dient q' deu ho ha fet lo millor q' pargue esser :

Capitol . XXXviii . on declara q' les còplexions p' reuolució dels cels podè donar moltes inclinació al home pero que nol poden forçar ans restè al home la voluntat de fer lo q' li plau

¶ Hebe entes lo que hanen dit . totes les coses impfetes del home venen de part dela materia : e aquella si es

mal o ben disposita fa esser los homes millors o pitjors : donchs com la materia sie disposita segons les reuolució celestials e segons lo cos deles sicles : signes : e planetes : seguir sie esser verdadera la opínió que diu : q' segós lo signe planeta o constellació que tal sera l'home que allí naxera : o que sera tot forinses al cas . E p' amor de deu declaran me açó : ¶ Dix la raho si be recorda esta casita pa es solta per lo que la Saniela determina parlant dela prouidencia de deu : e certa cosa es quels signes : planetes . e constellacions tenen poder com tu dius p' a disposdre la materia : entant q' sen genor : hū home en tal constellació q' haura tant apètit deles coses agres i is ques menara los lurs abolins e ben ra lo vinagre . p' engentar sen ha hū

altre q' tendra semblat apètit deles coses dolces . E altre q' tant desliara les coses seques fins ques menara la terra e catbo . E altre que tindrat tanta inclinació als actes venereos : fins q' cercara mil maneres de peccar . E aquestes inclinació poden esser molt fortes : q' hū naturalment son idinats a ladronici : altres a soterrar los morts : e açó ve depart dela còplexió la qual se redubetx ala reuolució dels cels . Empeo aquestes passió no poden cōstrenyer ni forçar la aia del home . per ço com la virtut corporal no te poder lino sobre altre cors : e resta la voluntat al home de fer lo que li plau . E per que les siues obres sien dretes e a reglar es ha mlier de conexer la mesura o lo pes ab ques pesen o mesuren les tals obres . E açó es lo mig ó la virtut ques apella Prudencia : la qual es necessaria per a guia o endreçament de totes les humanes obras ;

Capitol . XXXviii . com la Raho declara esser quatre virtuts molt necessaries al home ço es : Prudencia Justícia : Fortalesa p' Temprança

¶ Et amoderat estes passions hi dirigir les opaciós : son necessaries dotze virtuts . Empeo entre aquelles : quatre

son pus pncipals e mes necessaries e quasi en elles se reduyen totes les altres . les quals son : prudencia : fortaleza : iusticia : e temprança . La raho es que tota error es per mal cōseil

e mala electio : o es ples opacions
o per les passios . Donchs tota vir-
tut ons endressa e guia en lo consell
p electio al qual diem racionar : e axi
es la prudencia : ons iustifica cerca
les opacios ens guie en aquelles ens
fguala e endressa : e axi es iusticia :
o modifica les passios que nons retra-
guen de fer lo que la raho mana . e
axi es tempransa ons refrena p que
nons torbem ne retraguam del q ma-
na la raho : e axi es la fortaleza . En
aquesta manera esta la prudencia pnci-
pal virtut en l'enteniment practich . la
iusticia principalment entre les virtuts
adquiribles en la voluntat . La fortale-
za pncipalment en lo appetit irascible .
La tempransa en lo appetit concupis-
cible . E aquestes : pa veus cōstan als
angels de la casa casi com a pncipals
e senyors de les altres . E mana la
raho ales dites quatre virtuts ques a-
costassen e q plassen ab l'enteniment : e
totes foren contentes ;

Capitol .I. com la prudencia par-
la ab lo enteniment ;

e Ra vestida la pruden-
cia del drap e del tall
de les altres germanes
Per ço com si sobre
excellis carguera en-
of de les altres : ni portaua negu agra-
ment menor p no venir en menyspreu-
tal era la vislloira qual pertanyia a
la ebat e al stat e al temps . Tenie
molt acurissim enteniment e gran apli-
cacio al particular . no resmenys tenia

gran memoria del passat : e gran pro-
uidencia en lo esdeuenidor E haura
vist moltes sperientes en lo mon : e
haura feta conclusio als contingens cas-
sos . e l'enteniment la pregua q p cor-
tesia pors ella era la pncipal que les
passions moderaua que li plagues do-
nar algunes informacions de la vida ;

Espos la prudencia : qual se vul-
le que volta moderar les passios p esser
mon amic te asegura les següents re-
gles . La pmera q ha de exherminar
per consell lo que ha de fer: bi el be en-
teniment no perdra p de manar consell
als altres : car moltes veguades acor-
ze a bu simple lo que no acorte a bu
sant : e quant mes ha mester consell
lo qui no sab ; La segona es no
mourer p informacio d'uptosa ni p cre-
dibilitat leugera : que molts fan p les
semblants coses que apren sen pmeoe

La terca es q les coses de la fortuna
sis vol alegrar de aquelles que no les
tingue com a siues : e que se guaa pallat
de perdre aquelles . pero com les ten-
dra no les perdra per negligencia axi co-
a stranyes . La quarta es q aquell
qui vol esser prudent ha mester q no
sic solitari : mas conforme ala gent e
al temps : car en altra manera vendrie
en mutacio : bia p seguir e anota-
rit lo los homens del mon . E si nos
pot ab tot hom conformar ab lo cor
conformes ab la cara e la pratica li
es necessaria ; La cinquena no di-
finit ni de termenar en mala part les
cose d'uptoles ; La sisena no aser-
mar massa lo cosa no expimentada :
car tota cosa ver semblant no es ver-
dadera axi com tota cosa ques molte
pedra preciosa non es ; La setena
tenir memoria de les coses p sperientes

passades: que en les coses contingent
 p electiues poch diferenc les coses pas
 sades p les p venir: p les vnes sem
 blen a les altres: e ho es pendre castich
 en lo cap del lop; La vintena te
 nitz prudencia en les coses que han de
 venir: totes les que son possibles p/
 imaginaz que seran. Lo qui te estar
 riqueses / fills / gracia de senyor e ho
 nors pensen quen poden perdre: car
 orat es lo que entre en la mar e pense
 que no te apassaz alguna fortuna: p
 en esta manera no vendra al home co
 sa sobrada quel faça mala venturat: car
 los darts que vchem venir poch peyll
 ha en aquells: quat trobera los pnci
 pis ymagine les fins; La noue
 na no comensar / les coses que nos
 poden acabar sino ab gran dan e disti
 cultat: si fa la valor de aquelles
 no exceder en infinit los tals tro
 balls: empero en algunes coses ha o
 pscutar pors les ha comencades p q
 no paregne mudable: e altres no co
 mençar en les quals lo pscutar es ta
 nos; La decena que ses opinions
 sien iudicis en los quals conuenguen
 los mes dels homes raborables: car
 imprudencia es asermar opinio en
 la qual poch couinguen dels que aut
 rabo; La onzena: que los penia
 ments vans dificultosos o quasi im
 posibles quels aparta de si: car oradu
 ra serie ymaginat la bon que volae
 e tan gran seria que pensas la gallina
 que pugues laurar o portar lo carro.
 lo pensament ha o conuenir ab la po
 sibilitat e conueniencia dela psona: lai
 dre es ca stell en lapte sens fonament e
 arbes que no han rals. Deu se hom
 pensar segos lo temps lo cas e la ma
 nira: eno segos son somni: car lo dit

no es tangtos com semostre en lespall
 de aller: p p tant bia bu spill que es
 dela rabo e altre dela ymaginacio fan
 tastica e enguanosa: e prant tries e
 limites la vida raborable posible e fa
 cil cerca dela qual se endressen les acci
 ons e les ymaginacions; La xii.
 la paula del prudent: o amonestia o en
 senya o alegre en tal manera que no
 sic vana; La tretzena: temprada
 ment loat e no tomes a vituperar lo
 que molt bas loat: p que verifiquaz
 sic en tu la mala conexença: al principi
 lo prudent qui enguanat no vol enga
 nat no pot esser. Empero vituperaz
 molt mes tempradament: car ab la
 bu se sol meclat la legotera: e ab
 la ltre la ennege; La quatorzena:
 lo testimoni sic donat ala veritat e no
 ala amistat; La quinzena en lo
 pmetre la consideracio e donar mes q
 bom no pmet; La setzena no ser
 quat vida q sic plena de negolis strars:
 mas serquat vida en la qual bage bom
 temps de ventura en sumateix: e tal o
 ci sic ple de penfaments de saber (si
 es posible) e de bones cogitacions;

La osetzena: not magne la aucto
 ritat del que parle: ni guards qui es
 mas q es lo que diu: car no val mes
 la dobla del bon or en ma del lk q
 que del pages; La deuuytena:
 no guards aquants pla mas aquin:
 que desplante p saber als ignorans e
 per virtuts als viciosos laor es: not
 placie mes loarte los vils que sit loar
 nen de cosa vil que baguisses feta;

La de nouena: cerqua lo q pora
 trobar. apren lo que pugues saber.
 Comença lo que poras acabar. Pon
 ge bon no sic pillos lestar. Entre en
 loch de on pugues exir. E lo que de

rigues no ne vergonya pudaquat ho:
 E considera a quāt pots bastar e fins
 bon. Dolsa tal carrega en tās spalle
 que la pugues sostenir; La vin/
 tena tenir mig en les accions: car ço
 que a hu se es fautesa a altre es igno
 rancia: e lo que a hu es larguea e vir
 tut a altre es excess e porguilitat. Car
 larguea es donat hū canall e hū canal/
 ler e porguilitat sene dar lo hū pobz e
 gentil home que nō tingues altre. E
 lo que en hū temps es virtut en altre
 es vici: bo es plat de butles en la cā
 bra mas no en la plaça ni sglefia.

Itē n veure hom ab qui parle elimi
 tatie segons la condicio: e no dir al
 rustich coses subtils p que nos donen
 al porch les margarites: ni al inge/
 niosles coses grosses ni rudes car no
 donen al esperuer palla. Itē lo
 qui vol esser prudent deu elegir ab qui
 prenga amistat: p deu tenir molts afa
 bles als quals sie benino. empero de
 nen esser poch los intrinsechs e secrets
 car atāt se troben amichs fells qui du
 ren fora de la prosperitat. Itē lo
 qui vol esser prudent deu sapollir en
 son cor les paraules de les quals sol ell
 es testimoni: una es la condicio dels
 bomens q volen q lo que ells calla:
 no poden ab imprudencia quen callē
 los altres prudentment. Itē en
 lo setcar dels bomens no es meiller
 gran prudencia: mas a nicicia e benf
 volencia. Itē en lo setcar de les
 bontes ha meiller gran prudencia: car
 molts les pden dduant les immodera
 dament: car de tal condicio son e en
 ganoses que fugen del qui mes les a
 causa. Uniuersalment lhome seta pra
 dent sis remembre del passat e ordna
 lo present e puabex al fideuendoot: car

lo qui no remembre lo passat perdut
 ha la vida: e lo q no ordena lo pre
 sent es complit de negligencia e flue/
 raran les coses per cas: e lo que no
 puabex al fideuendoot totes les coses
 li nenon sopradament inopinades e cir
 cuexen lo angusties mīnides: car lo
 prudent no ha de dir no mo pensaua
 mas iau hantia uist e axim pensaua q
 hantia a esser; * E axi acaba la pru
 dencia esca si: e lēniment son molt
 content de son parlar. E la llabo
 mana ala iusticia que parlas;

Capitol .li. com la Justicia parla al
 enteniment.

E mana la Justicia al
 enteniment. com va
 en lo mon desque po
 men parti? en special
 les leys com se guar
 den? Respos lēniment. Tenen
 les leys los qui temen e los qui no te
 men tēnquen les; Dix la iusticia
 co; va la execucio dēla iusticia? E lo
 enteniment respos. noyba mīa alg i
 o tot o perdonen ab misericordia: o
 tot ho executen ab crueltat. La
 iusticia dix. los qui administren aqlla
 quins bomens son? Dix lēnimen
 t. tantes son les leys q los entenī
 ments que no sta lo dret sino en falci
 es e allegacions enganoses. e per tāt
 los sabidos de aquelles destraxen e
 roben lo mō mes que tots los engās
 que son entre la gent. Dix la iusti
 cia a tamal es per lo mon: car quāt
 hi hantia tētz leys habitaua po entre
 ell e mei me destrera e la terra la mul
 titut de les leys que la tirannia de's ri
 rants: ni la disolucio dēla gent. veig
 al mēys en la bonta com se han: dō

ren als virtuosos e als bōs? **D**ix
 lenhement . tota la virtut e tot lo be
 ses conuenit en tant d'iners e aquells
 loen amen e bōren e segueix; **D**ix
 la iusticia . **D**e dels mals q' donen be
 nificis p malificis : los d'iners no son
 mals ni bons mas son conuenits en lo
 vs : car si lo vs era mal ells serā mals
 si el sea bo seran bons . Mas per
 que honren als richs desauenturats
 qui tenen les riqueses no benauentura
 des per neguna li? **E** dix mes axi
 com la prudencia es directiua del ente
 niment axi lo fo vniuersaliua dda vo
 luntat : car no apfueria res entendre
 lo que coneix la voluntat no a mas a
 quella matexa cosa : caquella amor
 dela cosa iusta e veradiera es dita ius
 tia . **E** molts fan les obres de bo
 mes mals e no son iusts per quels fall
 aquella amor e conformitat dela volū
 tat . **E** com que es iusticia sino vna
 tacita e occulta conuenio e ligament
 de natura trobada en adutori d' molt
 e hū vincle dela humana amicitia e cō
 pania : e totes les coses que aquella
 mana son specients . **E** mpero lo prin
 cipi de esser iusticia hū home e hū fa
 miliar e' la amor de deu : car si ama
 ras semblar li as en aço : que aprofita
 ras a tots los que poras e no emper
 xaras anegui . **E** los que no en e empa
 dexen emparar los bas en quant po
 ras . **E** no sta la iusticia en les pa
 ran'es dela ley : car los actes dels
 homens infinits son e nos poden com
 pendre sots vna certa regla . **P**ero
 po abite en la voluntat cōsonant e cō
 forme ala breta **R**abo . **A**lgunes co
 ses castigadas per que en si son males
 e altres per que donen mal exemple
 hi causa de maldar . **I**tem deus penlat

que on se vulle que tracten dela veritat
 que has fet intrament per desengat
 aquella : car aquesta es la ley dela vir
 tut . **N**o faças mencio mes de haue
 fet intrament exptes que deno bāu lo
 fet : car a de' totes les coses li son ma
 nifestes ni pot esser q' nosie d' totes coses
 testimoni . **E** li alguna veguada te
 straparā de dir mentida dignes la :
 no p' aseruar la mentida mas p' defen
 cio dela veritat . **E** sit s'one que la fi
 delitat se rema ab la mentida lanors
 no es mentida . **L**os iniusts son ven
 cits dels mals e los mals son vencuts
 dels iusts . **L**o que vol esser iust no
 ha esser inclinat p' la reuerencia dela p
 sona : ni p' la multitud dels donatius
 ni per la beniuolencia dels amichs :
 ni per la temor dels potents . **E** mpo
 lo iust no deu esser tan aspre q' semble
 cruel que atois a terre : ni semble tan
 fet ques despulle la humana condicio
Ni deu esser tan moll que nol teme
 nengui : car entre aquells dos streams
 e vici sta lo mig de la virtut . **L**o q'
 es iust el matex es regle e balança e
 mida bon se coneix e aqui coneix . **E** de
 les honors pren lo que es conuenible
 al seu stat : e menys p' por dela error
Dels riqueses mes ne amc poques
 honestament adquirides e iustes : que
 moltes adquirides p' lo cōtrari . **U**n
 uersalment en totes les coses lo iust
 guarda lo mig . **E** quer penscs tu que
 son regnes si no p' iusticia : sino tira
 nies : **L**adronicas : **R**obarias : **H**o
 meroids : **D**e dix aquell colfari qui sō
 portat deuant **A**lexandre : al qual ala
 xandre demana p' que atribulane e ro
 bana la mar . **L**o qual respōs : e tu p'
 que atribules e robes tota la terra?
Aixi que robe ab vna iusta vien me

ladre: e así p qu'en tens moltes te di
en Emperador. Aix que no discrexé
la bu del altre sino per tenir poch e
molt poder. Dix mes la Justicia.
Retort te sempre que lo men princip
es amor e temor de deu, que no sola
ment deu dona ajuda als qui ainen
el creen veraderament: mas encara
ajuda als qui truen la paraula: en
la regio de les pdoles. E plò còrari
destroba los qui contra los tals se fe
ren tirans. E penles tu p aventura
que si yo fos stada en lo mon q Ju
piter bagues expellit son pare Saturn
us del regne? Als fora leguira la
gran batalla de Creta? O penles
que la cupiditat dels dos germans ba
gues destruya la ciutat de atebes?
No creas que fos stada contradicada
la nobleza de Troia? O cre q Ala
xandre bagues damnificades les vltre
marines terres? e q Anibal tan cruel
ment bagues destruyia Adome de la
nois nomenat Segundina? O q Er
cules q son molt primer de aquest ba
gues robats los bestiers de peronin?
O q Enecas bagueta presa la sposa
d'Amor? O q los Ro nàs bagueta
la biugar tan injustament les nacions?
ni començades les primeres africa
nes batalles? o que bagueta Scipio
apres de Tunis destruyia ala final
destruccio de Samora la nois nome
nada Lucena? o queu fossen segun
tes les batalles o discodies entre Po
pen e Cesar? Prop bagueta mai val
ueria ni particular en lo mon: car si lo
homens fossen justs farien ço q volrie
los fos fer: e totes coses prohibes cel
farien. E axi acaba de parlar la justicia
e sen fi;

Capitol. lxxi. com lo fortalea per la al enrenement;

8

Comença de parlar la
fortalea als pe' deia
qual sabia hun Leo
molt gran e d'a l'ar
de cors fos molt vell

cada tenie pero lo cor molt fort e ro
bust: e ormana al ententiment. Com
va en lo mon de fortalea? e de pug
nat per la vida e morir per aquella?
e pugnat per la vida de les coses bo
nestes e destruyir les d'onestes e ma
les? Dix l'ententiment. En lo mon
se troben homens forts en vna de sis
maneres. Uns son forts cims, que
pugnen p la honra o p la vergonya
entre aquells qui son coneguts: car
vehen que los forts son honrats e lo
temorosos increpats. Altres son forts
per temor: axi com los qui fan palcat
en lamar per força; Altres ten
nen fortalea militar: ço es que la te
nen lart del batallar axi com los qui
entren en la guerra confiant en lart del na
par. La quarta fortalea es q son fu
giosos q molts ab fallonia fan coses q
son iurgats per forts; Altres son
forts per p'itiqua: car per ventura se
son trobats en moltes batalles en les
quals se son baguts molt be: e ab a
quella confiança cometen les coses
arques; Altres tenen fortalea be
stial no sabent la força de son abuer,
fari: axi com fan los mardians qui so
flacs e tempten los septentrionals
fortment de batalles: los quals son

audaces e vigorosos : e palcan los mericionals fortment ignorant la fortaleza de los aduersaris . En cses maneres trobaras vuy los bemenes forts en lo mon ; Respos la fortaleza los primers que dir que palecn p la bonor e p la vergonya sō semblat als virtuosos : empero cils non son : car molta dels tals son forts a bon los coneyen que setien temerosos bon no fossen coneguts . Los segons qui per temor son forts pios sō q aquells car la virtut ha de esser libre e ab amor : e no consista ni temerosa . La tercera que es del art militar : no es ppia fortaleza : car comunament tals son los canallers stipendiats : e aquestes quant veen los gral perills moltes vegades fugen : e ja haueu vist los ciuils aturar mes que no aqsts en los tals perills . Los quarts de la furia no son veraderament forts : ans son audaces e comunamet los tals son cō la stopa q tost se ensen e tost es apagada : aquestes son quasi violentats p la furia : e cessant l'impetitud dela furia ban de cessar de esser forts . Los cinquens dela spiencia no son veradets forts : car la fortaleza es ferma en lo cor e no es acomanada al cas ne ala fortuna . Los sisens no son forts ans sō com abessies : per que no preuen ab qui han acontendre . Donchs la fortaleza veradera es hun mila entre la audacia e la temor : e la maior fortaleza e tranquillitat que pot esser en lo home e seguritat per a vintre benaventuradament es vengre si matex e subingar les passions : car que aprite al home haueu subingat los indians e los mediterrans : ni lepeccionals : hi esser vengut de la ira e de les altres

passions . Donchs la primera fortaleza es subpeditar e senyoreiar les passions ppies . E gran virtut es no cesser bon vengut de les coses tristes : ni esser mudat p los infurtunis e aduersitats . Empero maior fortaleza es e virtut tenir la regna e lo fre de no poder se alterar en les pspuats : car mes facilmente altera al home la bona fortuna que la mala . E pensen alguns que la fortaleza e magnanimitat sta en lo sig deels honres e riqueses e aço no es veritat : ans la virtut dda fortaleza sta en n enysprecar e tenir aquells en poch e per lo contrari los : pusillanims e de poch cor segueyen aquelles desmesuradament : e lo magnanim menysprea les no atutables fators e les xiques honors ms exposa a tot perill sino al qui es honest e iust . Lo magnanim elegex morir p la virtut : car mes ama la honesta mort que la desonest e vituperable vida al qual si viu lin segueix bonor e fama que son premis de la virtut : e no causes . E si mor ha repos en l'altra vida e fama en aquest mon : e segueix se per ell bon renomi als seus . En aquesta manera viu lo home alegre : per que no empran de fer si no aquelles coses que la prudencia mana e cōsella . E les que la iusticia endreça . E les que la grancia del cor e virtut de fortaleza vol . E aquesta es gran part dela benaventurança del home . E axi sen si la fortaleza a son parlar e comensa a parlar la templança .

Capitol . llii . com la Templança parla ab lo entement :

Labat de parlar les tres donzelles ja dices mogues ha parlar la temprança. lo geit dela qual era duna manera mltana: axi en los arraments: com en lo parlar mouiment: p en tots los gests: e dix. Com va en lo mon cerca de les concupiscencies carnales: e en los actes de es comissions ni si es guarda da la fe en los matrimonis e la castedat en los disputats a religio: ni obstinencia de les coses il·lícites en tota altra gent: ni si es refrenada la gola qui es causa e mare de tots los ma's ni les dones si son abstinents del vi. En a ço relpos l'enteniment. La se de's matrimonis conuertida es en abusio per la maior part: e en infinites se ttenca es romp. Dela castedat q' d'ieu de aquei xa gent religiosa: no ha restat en lo mon sino sol lo nom de religiosos: ans comunament p'esser mes desafrenats en la gola son mes dissoluts (e encara en tots los altres vicijs) q' tota a' tra gent no pot star atorgada la causa q' se impedit son effecte. e mostres a ço es ser veritat p' q' los q' mes renda tenen entre dls mes grossos se fan en la maior part. Del que dien dela altra gent vos dich q' vergut es lo rey dels curners en lo mon: quant q' molts se lo en bauer memar tal e tal vianda a p' allada en tal o en tal manira. e molts dels tals menen e beuen en manira q' sacrisen la vida p' encorren en grã malalties esguasten los iurs e sengrossen en l'enteniment q' es lo regne e senpori a dela racional creatura. E tants nombria de diuersitat de vins e de porages que no basta memoria per ha retenir los. A tal intemperança son verguts que no solement volen facer la gola

mas encara fan potatges de diuerses colors per azredar ala vista: e olors p' confortar los altres sentus. Ja los vicijs tant son acostumats: que mes son loats que vituperats per que los quil' beuen repenre e increpar son mes viciolosos quida altres. L'auors parla la temprança e ab vn gran sospir e vn profunde gemech d'el cor dix. A micquina quãt po era en lo mon no haia artifici de cnyner sino lo q' tot hom sabia fer: solament menauen los homens per viura: e ara volrien viure per meniar: e no sabien luz deu o la gola ney tenien tan gran speranza com ara: e menauen per la necessitat e no p' la superfluitat e delectacio d'el gust. Les dones totes eren mes germanes e moltes no menauen carn ans la ferien com a veu e lo vs del vi per semblant. L'auors eren los matrimonis guardats. e la successio e naxença dels fills certa e no incorien les gentes tan tes species de perills de malalties: ne hauien mestet tantes maneres de medicines. En les religions guardauense les obstinencies e deuins: per la qual cosa atenen lo thesor precios e p' r'ourabie dela castedat e axi eran disposits per bona doctrina p' en exemples: e a ra tot es per lo contrari pus po no lo entre dls. Des de mania la temprança com se bantien en les vestidures les ges

Relpos l'enteniment dls molt mal e dls priors. Ja no es la gent contenta en vestir drap de lana bonet per bell o formos que sia: ans anuen p' diuerses parts del mon p' cercar draps de sedes de diuerses maneres artificials e colors. e no contents de aço se quen solratures de animals los quals sien no coneguts ne acostumats o naixen en les iles encara mal contents de

b.l.

aço molts de aquells cobren les vesti-
 dures de or e de argent: e moltes del-
 les encara ab perles e pedres precioses.
 E per ço los queu poden destrueixen
 se: los que no poden: batateien: trafe-
 guen: roben e maten per pleguar bi.
 E moltes d'elles fan coses contraries a
 la honestat ppia per aquesta sola cau-
 sa; Demana la temprança. veiam
 en l'ornament dels cases e edificis de
 aquelles: e hornaments delits e altres
 abillaments de casa ço; se han. Res-
 pos lenteniment molt mal q' uns no
 son contents de aço que rasonablement
 los bastaria: e fan cases altes fins al
 cel que par que sien la torra dels gi-
 gants. Altres no son contents fer les
 defusta sino son pintades e d'entades
 e semblants supfluytats. los lites: nos
 contenten sien d'or de coto ne de lana
 mas fan ho axi com de les vellidures:
 semblants son lo mes que poden al-
 grans pa'aus que acustumen os rers
 de tenit. Aximateix gran varçla dor-
 o d'argent e coses inutils ala necessi-
 tat dela vida humana. E per que no
 atenyen per complir a les tals supfluy-
 bitats: acusen a deu: dient que no es
 yqual: e al signe: dient que han ha-
 gut mal fat e mala ventura. Res-
 pos la temprança. amich folla es açixa
 gent del mon: los desaventurats cer-
 quen lo be alla hon no sia: car pen-
 sen que la sua benaventurança e per
 feccio sigue fora de si mateixs: e es a-
 xi com lo qui va a pescar peixos en la
 muntanya, o lo que va a cercar lebres
 en la mar: e per ço los dolents tostets
 viuran tristes e solictis: q' nūqua serā
 contents. e qui pota atenyet copia de
 tantes coses: fo viu temps que en lo
 mon nos praticaven tals colcs. ni fa-

bien ques era lo adobar de vi: ni cur-
 nar tantes viandes: e supfluytats de
 vestidures: ni armes ofensives p' mal-
 fer. mas eran donats al sicut e saber
 dela virtut: e donaven a natura lo q'
 era necessari e no curaven de supfluy-
 tats. e viuen alegres e en pau e en
 concordia. e aquest setgle son de or en
 respecte dels altres segles: los quals
 foren piores desde que los homens
 cauaren del terra e trobaren los pills
 amagats per ells nomenats riqueses. La
 uors se segui la se rompuda: e delia
 lo fill la mort del pare: e hisque la ve-
 ritat e la sancha e totes nosaltres de
 la terra: E leuors se seguiran homici-
 dis: batalles: forçes: e robatoris: e
 totes los desordes dela gent. lonch se-
 ria per manut proseguir ies errors: e cas-
 tigar los lites: demestrat empero au-
 deu ta aportat en aquesta casa ditz te
 algunes coses ab les quals nūcas cō-
 tent calege. Primerament q' mi-
 res de quant poch se contenta natura
 encara q' vulla molt lapetit tan poch
 com li basta: tu mira que ben Res-
 pos: menia una gallina e un pa: e nist. x.
 aines de orap e cavalca una bestia e
 bastant a natura aslo e encara que ell
 cupidia multitud destes coses aço li
 basta naturalment. Donchs si vols
 viure vida benaventurada reitena les
 tals apertes. Respos lenteniment
 Ja si deu maiut per mi mateix sens
 dir mo vera que era oradura desi-
 rat les tals supfluytats. mas que fa-
 rem que la prudencia ha dit q' es sancha
 conformar se hom ab lo que les
 gentes asenmen esser be fet: e veiam
 que les gentes posen los bens en aço
 e los que aço vien valen e son bōrats

Respos la temprança. e com e si tu veus que los minyons han per bo caligat lo fanch e fer caseres de aóll e semblats follies segueix los bas. **D**ix lentement no. **D**ix la temprança donchs enara son mes orats aquells q los infants: car aquests mon los natura e aquells los desordenats apetits certacosa es que per dir vn pastor q lo vidre es pedra preciosa ni lo leuto or nos segueix que sia veritat: ans es lo contrari. po dir te la veritat tu segueix lo que vullas. lo que dius dela gent que per son dir la bona moure pot donare vn exemple. En lani era vna vegada ab vn **R**ey lo qual dix: senyor ara te de ploure ea quats toca ta aquella argua o ab ma o ab peu / o com se vulla que sie tots tornaran folls: e per ço dix li ques possagen ell en loch on no s toca aquella argua.

Seguis lo cas que tota la gent fa pia oradures sino lo **R**ey clo lani. E los altres los volien lantar coz afoll e burluen se dells: dignes qual' errauē.

Dix lentement clar es: mas de uien bo desumular. **D**ix mes la temprança si seras content e temprat tu vendras acontentar te de tu marçix: e tendras te en vergonya: car no deu hom haure mes vergonya que de si. **A**denia quāt bauras faye moguer la fam e no la delectacio. menia: mas no fins ala abominacio. **B**iu ab set: mas no fins ala embriaguesa. via dds mē lats presents e no desigs los absents. no sies diligent inquisidor de les vian des que has de meniar. ni gran visita dor de la cunya. al meniar no vingues feruent com a lop: ne al beure not me tes com a bestia ni cures mes del meniar sino quant es necessari per viure: la guordura lexela tu als cavalls e als

porchs: car quant par be en elle tant par mal als homens. **N**o cures que lo senyor sic conegut per la casa mas la casa per lo senyor. Los que en tratan en ta casa prenguen mes conso lacio ab tu: e marauellen se mes dela oroa de tu e composicio tua que dela oroa y belica de ta casa. **P**otret mes de amolstrar los edificis de bons exem ples e castumes que sien en tu q dels arreaments y edificis domesticha.

No atribuescas a tu lo que no es ni negues lo qui est. Treballa q si tes coies son poques e riques almanco no sien streies. Les vestidures no si en resplandents ny precioses: empero no sien sutiles ne vils: car la vilea a hominable es en natura. **N**o trebal les com aplegaras riqueses superflues que son causa de tristot y treballs in finits: empero treballa que no lies po bre ni posat en gran necessitat: Car la sistema pobre a auorita es dela cō dicio humana. E axi sit tens per cō tent del teu no bauras enueia del dal tre. **N**o fuges a totes les delectaciof com a insensibile e insich: **N**i les perseguesques com a intemprat. De les paraules in honestes te obtendras car ion vs imprudencia engente. **A**l mames les paraules verdaeres e ho nestes que gentils. **A**ds mira lo q dius que la manera del dir. Lo que saps amostren sense iactancia. Lo q no saps confesca sens vergonya. Lo molt rure leua la teneçencia y engen ra valica. **N**o sia lo teu rure ab crit com de aguila car es senyal d su perbia y engendra odi. Item no sia furdu com de malicios: ni puocat p lo mal dels altres. **A**das sie temprat onest e en orat dguos. Lof iochs sie igs quo portē ab si vilea. Lof paçof

b.ii.

sien sens temer. La vent eprada sens
 cridar. Lo teu oci sia sanctes e bones
 cogitacions. E guardet dels legoters
 e no vulles per lagotaries mareixet la
 amistat de negu. e guardet dela com
 pària dels vils. Alegret com despla^a
 als mals: e pensa que es en mal loat
 te los mals com si loauen fosses de
 casa mala. Almonestia de grat. refen
 ditas ab passiencia. No lies audax ni p^r
 sumptuos. Si algut repren iustament
 pensa que aprofitas: si inusta pensa q^e
 tal pot esser que to pensa dir per pro
 fit: fug tu al vici. E no lies curios in
 quiridor del mal dels altres: ni aspre
 reprehendor dels strans. E al q^e crida
 p^rona de grat. No exalces sobre me
 sura a negu nel abaxes. en de grat: e
 reb lo que ofras. respon al quet se me
 nestet. al quet crida ou lo e respon li
 de grat. al proffidors leial stat tantost.
 No lies molest p^r les places: ni interin
 pat p^r to cap. lies mouible e no leuger.
 costat e no p^runax o proffidors. a tot
 hom lies ygal. lino menyspreas als
 menors ab superbia: no tembras als
 maiors ab la rect. tud de a vida. en lo
 offici q^e tens no lies negligent ni altu
 atois lies benigne. als pochs semina
 no ab negu blan. lies mes pfunda en
 lo iudici que ap^rent en la paraula. e
 millor en la vida que en la cara. lies
 amador dela clemencia: e perseguidor
 dela crueltat. no lies sembrador de la
 fama: ni detractor dela stranya. no
 cregues les sospites ni les noues ma. ef
 e vane: si es tant ala ira. e facil ala
 misericordia. e en les aduersitats ferm
 cu les prosperitats caut e humil. lies
 hōrador de les virtuts: sien los altres
 dels vici. s^rma la fauola quis vulla
 ama la ignorancia. si es menyspreador

dels bens dela fortuna. cerca los bens
 durables que son les virtuts: no curas
 dela ignorancia dela gent nit moguen
 los vane ap^rits. en lo gran que tens
 lo meniar has e tenir fic a tots los al
 tres vici. si algut menysprea pensa q^e
 not coney. e deus menysprea lo tal
 preu. e vet aci com viuras alegre e be
 nauenturat. E axi seu si la tempraça

Capítol .lxiij. com se deu regir ca
 sa: poblacio: ciutat: o Regne

Estadet la les quatre
 virtuts de parlar: vo
 li en parlar les vuyt
 que resten ço es la

Magnanimitat: la mansuetud o la
 prostrada: la magnificencia: la libertat
 La Eutrepelia la amistat: la plàya:
 e la croyca. Empero la veritat tragie
 lespill: e mostra al enteniment largu
 ment la intencio de cascuna de aqⁱste
 e quals eran los contraris vici. E
 ap^res dix la raho. p^rhas bagut exem
 ple com deus regir au mateix: necessa
 ri es de dir te com se deu regir la casa
 poblacio: ciutat. o regne. E mostrat
 tem com cascuna d^eles comunitats:
 es necessaria e natural ala vida huma
 na. E per ço has de notar que la na
 turala mou. l^eme principalment a
 tres coses: es assader: ala conserva
 cio: del mateix: e dela spectia: e dela
 comunicacio del parlar. La conserva
 cio de sumateix no la pot bauer sol ho
 me: car la natura puchey atois los

altres animals de victu bon se vulla
nasquén : e lome com sia animal p^o
deícat ha mester la refaccio corporal
que sia pua dedicada . per ques cone
ques trauque la sament es molgue es
pasta e ques faça pa. E comunament
la sament mes conforme ala humana
côdicio e complexio es la del forment
lo qual no naxaria sens proceyr lau
fia de lauro. donchs per aço no bal
teria vn home sol mas ha mester ser
uent en vna de quatre maneres que p
auât te oitem. Per conseruacio dela
specia la natural mou ha engentat na
turalment : per aquell acte ha mester
dona necessariament la qual es instru
ment dela generacio: e ainda en les ne
cessitats dela vida: e segueix se bauer
paraula e companyia agradable : e a
quests son molt amichs per aquestes
cofes : p encara per la generacio dels
fills los quals ainen ab dos de cor : e
multiplicas ab ells la amor p la succe
cio dela tercera cosa . donchs segueix
se q aqstes quatre perçones han mei
ter vn loch on sitguen: en lo qual tin
guen almenys pa loch/ e argua : en q
prenguen refaccio e sustentacio dela
natura lo qual loch sia tal ques puxe
defenore odes pluges/ e odes neus /
dels freys odes calors e altres incon
uenients e tempestats. lo qual loch es
nomenat casa . la qual es constituida
de quatre linatges de persones alma
cho: ço es Marit/ Muller/ fill/ e ser
uent. Ara digam dela generacio
del carter la qual es necessaria e nasal
ala vida axi com la casa. e aço es per
tres rahons. La p^ometa per la amor q
tenen los pares als fills : que tant los
amen quels volen tenir propi: e los fills
nos volen apartar de los pares ni el

loch bon son nats : lo qual loch tam
be los es pate naturalment. car de vn
pare rebbo; la generacio e nodriment
del altre la influencia e complexio .
Donchs naturalment los fills que na
xen faran coses pp de los pares . e los
fills de aquells altres fins que sien mol
tes cases iuntes en vna . la qual cosa
es dita carter : e los que alli habiten
se anomenen vehins. encara es nece
ssari aquesta tal congregacio e habita
cio per la necessitat dela vida : car a
pres dels necessitats q dtes hanem
ha mester lhome necessariament cuber
tura bo vestit ab q visca e instrument
ab que iure : car pa veem com natu
ra prouax als ocells de ploina ab q
cobren la qual per semblant es instru
ment de moures per layre : e prouax
los de bech p vngles ab ques seccassen
lo menjar. E los altres animals pro
uaxi de fortalca de dents p a mordre
p de pells per ques vestissen. E lome
sol naxi fruturos de tot aço . Pero
natura li donc la ma la qual es orga
dels orguens e instrument dels instru
ments. Donchs necessariament lome
ha mester qui faça la axada/ la rella o
lo coltell ab q laure. E ha mester qui
tixe la lana o lo li per a vestir: p to
tes dtes coses no les pot fer bun bo
me : nis poden be fer en vna casa on
no; bage multitut de perçones. E a
questa es la segona raho per que son
necessaria la tal multitut e congregacio

La terça causa es de part dela ius
ticia per punicio dels delictes : car axi
com en la casa lo senyor principal es
Jurge e castiga p regex la muller en
vna manera : e lo fill e lo seruent en
altra quant ve que erren : axi matax
en los carres polaxen p iurge lo mes

b.ii.

veu. e la necessitat que's costerria fer
 la tal ordinacio : son que veyen que
 quant vn home tenia dos fills e la vn
 matana laltre: amauemes lo pare del
 simulat lo mort e l'extat lo viu sens pu
 nicio : que si peria los dos. e per tant
 los fills no temen les punicions dels
 pares moltes vegades ab sia o per en
 uia matauen los germans. e per ço los
 bons homens del carrer o bany posaren
 vn jutge comu: lo qual punia los tals
 delictes. e vet así la creacio natural e
 principi dela casa e del carrer. Ara
 parlem dela poblacio dela ciutat e
 com es stata natural. Cert es quel ho
 me es ordenat a viure: e sofisticment
 viure: e virtuosament viure. e per cas
 cuna d'elles tres fins son necessaria la
 congregacio dela ciutat. apres dels
 dos vides la dices veren los homens
 que inoculta era la vida e molt rebal
 losa dela casa solas: e del carrer: que qua
 si no podia bastar a les necessitats hu
 manes. e veent aço: elegiren terra que
 fos fertil e abundosa en la qual pobla
 ren multitud de carzers: e quer ha
 gues distincio dels officis necessaris
 e fessen vendre les coses necessaries
 que son pa: vitarn: e peix e posaren
 preus rasonables en les tals coses. E
 veren que barbarica era la vida bare
 tat forment per vi: e lana per ferro:
 axi com seyen en los baris o carrers
 per q' hauien a esser cascun dia en no
 nes aumençes e anauen souint a's iut
 ges e auentels: e per tant los dela ciu
 tat feren moneda e posaren li pren: e
 quasi aquella era mesura de totes les
 coses vnals e commutables: e posat
 preu a les coses iust e rasonable: nols
 calia anar al jutge. E son aquesta molt
 millor consideracio que la primera: q

que cascun sabia lo que hauia a donar e
 rebre. e veeren les gentes que era molt
 mal al home queden banyat dat raho
 p parlar e saber: q' fes ydiota o bar
 barus del tot: constituiren scola de leis
 en laqual posaren mestres qui mostrai
 sen a sos fills: legir y scriure: e parlar
 e altra doctrina segons la copia d'els
 fortunes e disposicions d'enteniments
 e perque veeren que la natura del ho
 me era inclinada al saber per natural
 inclinacio: dexaren als fills dels mes
 nobles ciutadans per que investigassen
 e enquirissen profundament deles cien
 cias. E haguc ni alguns entre aquells q'
 foren molt sants: los quals atribuiren
 e costumpren entre ells tres coses a sen
 palades. la primera son la medicina:
 car veyen que naturalment l'home era
 compost de coses contraries: e per la
 dominacio: h' exces e superfluitat de
 algunes humors encorien los homens
 en grans malalties. E haguc ni algun
 que prouant alguns erbes y moltes
 veeren molts remey e axi trobaren al
 gunes speriencias certes contra la oul
 litat deles malalties. Haguer altres
 pus enginyosos qui enuestigaren e en
 quiren les causes deles tals sperien
 cies e raupren les a artfici hí scriptura
 E gran sperimentador son de aquest
 lo il·l·ey mercurius. los grans enuesti
 gadors foren Esculapio e mercuri reter
 qui feren les tals medicines star en v
 na casa e vendren publicament: e que
 ni hagues bu o mes o los q' còplis en
 la ciutat: e que fossen profundos en tal
 saber dela naturalia: qui sabessen les
 coats e les complexions e les qualitats
 d'els persones: e que fossen molt pra
 ctics en lo cos d'els lleis p' saber lo tps
 del administrat deles medicines e que

fossen molt discrets e molt practics
 en lo conèixer de les coses naturals : e
 aquests tals baguessen car:ch en lo
 dominar de les medicines hi en lo
 guarar de les malalties. E foren princí
 pals inventors de aço : *entre Grechs*
Apollo : e Scolapi son fill. Pero p
 quant Scolapi morí de bun lamp fò
 perduda aquella art p spay de *Linch*
cents anys : en los quals nor bague
 merxe fins *Arxistis Rex* dels pechs
 al qual succeberen *Aclepio e Ppor*
cras son fill. Los quals ampliaren e
 la formaren en ium. E fón la medici
 na en lo mon en tres maneres. La
 primera se nomena *Methodica :* la
 qual son atrobada p *Apolline* deifi
 co : quel sabie en certes paraules e cà
 tars. La segona impica : e aquesta
 era de soles spiciences sens causes : la
 qual son ampliada p *Scolapi.* La
 tercera es racional o logica : la qual
 son ampliada p *Pporcras.* E aquell
 son lo primer de que porta lo saber
 en les Ciutats e cògregaciós ; La
 segona cosa que entre ells stabiren lo
 fants foren les leys : per que veren es
 ser rasonable que vltre del dret natu
 ral que era comu atots los animals :
 haueu entre els homens dret ques no
 menas dret civil en lo qual quasi tota
 la gent concordas o la mes de aquella :
 en lo qual se contengues les diuisions
 de les heretats : e seguretat e possessio
 de les coses ppes : e fabriques de mur
 e de edificis : e de armes defensives e
 ofensives : batalles : captiuitats : ser
 nits : iuraments : paus : trences : p
 casaments : e altres coses semblants
 Hi en aquesta consideracio los porta
 lo dret de les coses que veren q no
 era bo que nengu levas lamulher tota

hora que volgues car abominable co
 sa era la dona conèixer a altre sino
 son marit : per que la generacio no se
 rie certa en la successio de la heretat e
 se ne inuasse. E los plets : bregues :
 e penills serien molt grans per esta
 causa. E p tant feren leys còuenibles
 ala raho : que tractassen la forma di
 tals matrimonis. Item veren que ra
 bonable era al home hordenar de les
 coses ppes en bona dela mort e feren
 ordinations e regles dels Testaments
 axi del tornar dela cosa prestada com
 lo restituir dela cosa deguda. P sta
 biren entre si : de bonitat e remunerar
 los homens p les virtuts e bonitats
 e punir e auar los malificis ppetrats
 E com tenien la Ciutat que fos abun
 dosa fèrtil e sana : cerquaren manera
 en que la tinguessen pacifica e vinda.
 E per ço feren leys que ordenauen p
 manauen les coses lites e honestes
 e vedauen e phibien les inhonestes e
 males : e punien les coses lites e in
 diferents empero cercaren causes de
 pmetences pms e donau als ben vi
 nents : e manages de penes p turments
 als trasgressors. Item mes hordenaren
 que bagues entre els homens veter
 fors e pugnaders per la cosa publica
 E aço per que vehien que alguns ple
 fa lo senyoreiat e destrouir los altres
 E foren los q primerament tals leys
 compongueren e donaren a les gent
 en regles scrites de viure : *Adors* les a
 la gent iudayca. Lo rey *Sotonon*
 als *Grechs.* *Adertur* iunagis
 to als *Egiptians.* *Solon* als de *A*
tenes. *Ligurgo* als *lacedonis :* E p
 que les leys baguessen maior auctorit
 tat fingi q les li haue donades lo rey
Apollio : *Pluma* populo dona les leys

als Romans : e apres els enclaren
per les lèys de Solon a Grecia : les
quals scriuren en dotze taules. E axi
foren totes les gentz regides per lèys
exceptades les barbariques nacions .

Et establiren que en les tals Ciutats
hagues homens que amostressen les
tals lèys ; La tercera cosa que a
questes ordenaren son la religio : ço es
la santedat : e feren aquestes gens tres
consideracions . los huns se mogueren
per subingar e millor senyorietat
lo poble : e vchien que era impossible
la ley humana bastar apunir tots los
malificis amagats : per tant posaren en
tre les gentz terror : dient que hauien
deu : los quals vchien totes les coses
amagades e manifestes : e que si loy
me stane en casa : quey haue deu al
qual nomenauen Penates . E si en
la *Adiutya* : quey hania deu al qual
nomenauen *Fannos* e *Saturnes* . E
si stanen en loit : que ni haue altres
als quals nomenauen *Diades* hi de
esses q nomenauen *Diades* . E si
stanen en la font do en lo riu : quey
haue deesses ques nomenauen *Mu-*
ses e *Pimphes* . E si stanen en qual
se vulle loch dela terra : quey vchie
Juno . Si en la mar *Neptunus* o
Voris o *Tetis* . Si en torra o en
Arbre o en lare : *Jupiter* e stant al
loch quey vchia *Volcan* o dos deus
als quals debien *Lares* . Si stanen al
Sol : debien quen vchie *Genis* . En
manera q debien q noy haue cosa per
secreta q fos q als deu se pogues ama
guar . Era aquesta cosa gran veritat
e poch seny : car ells gra veritat debi
en q adu totes les coses li son mani
festes : mas no com ells debien . De
aquestes tals son *Remulo* e lo *lucif*

for *Emilio* quen cõforma *Empo* aço
non feren p altra itencio de sanctedat
sino per phibir los malificis amagats
hi esset senyors del poble : car en al
tra manera era impossible . Els posa
ren mes terror : dient quels q pecca
ren eren punits en laltre mō sots bñ
rey al qual nomenauen *Pluto* : qui
tenie vna gra Ciutat baix en lo pregō
dela terra tota murada de foch : ala
porta dela qual debien quey haue bñ
La lo qual era molt fort ab tres caps
E quey haue gra multitud de hñs a/
nimals nomenats *Erpites* molt difor
mes : e furies spantables les quals
punien e turmentanen fortment e cruel
los q allí stanen . E p quels pogueren
argubar p q no tornaren los qui mo
rien : digueren q lo Cami era ample
al entrar empero q era molt scut hi
llet al exir calpre . E mes digueren
que dalla exle bun rin al qual debien
Lectio : laygua del qual era de tal vir
tat q tots los quen beuen se oblidauē
de aquest mō . E q aquia era la cau
sa per q nūqua venien los q allí ana
uen . e mes debien q dalla lo riu ana
uen les aies dels bñs p hñs caps molt
verts catant e saltan e solacāt . Et en
aquesta manera la gent se mogue part
per la por dela ley humana : part p
la temor del altre mon a guardar se
de peccar amagada ni manifestament
E tot lo mon son inclināt en aço . E
hague entre els homens sants ques a
cordaren e saguiren la opinyo del pob
le : e cõponeren llibres d catars e sacri
fics : e atusaren ficciōs a ficciōs . E p
dar color ala tal creença (pus p aço
vchien baner maior eficacia les lèys)
fingueren que en línfem stanen ceris ho
mens e dones los quals la gent hauien

vist vist mal : e q' allí passaven grans penes : entre los quals nomenat : *Tantalus* : *Thescus* : *Thisio* : e *Thiliso* : e d'elles bones que hauien mort los marits axi del rey *Adino* de creta : hi de *Lac* : hi *Radamâr* e d'altres molts los quals foren crueles axi com *Adinos* . E altres anars : axi com *Catalo* . E vet allí la primera manera de introduir deus en lo món .

La segona manera foren altres gentes les quals veren que les *Steles* tenien influencies sobre les coses del món : e pensant que eren aïdes e q' haurien fet lo cel digueren a les gentes q' les adorassen entrats quals hi bagués sitans *Idolatrias* : e d'interles regions de molt grans abusions : car huns eren sacerdots del sol : altres de la luna : e axi d'elles altres *Steles* . E predicaven a les gentes que tots los bens venien d'elles *Steles* : e que la voluntat d'els deus era lautar la terra : hi q' hi mbraren sacrificis de animals d'interlos per que ells los se menassen . E après de aço lançaren a les gentes certa imposicio del que lauraren per adonar als sacerdots . E aquells en part se mogueren abon zel : e part per baner vida bonrada en lo poble . De aquesta materia mes larguament se parla la sancta quât se dix d'els sants . La tercera manera d' introduir vera religio en lo món : son que veint deu nostre senyor lo món ple de oradures e de *Idolatrias* : volgue baner pietat d'elles gentes e parla ab son seruent *Adorles* n' visio de pfectia : e donali p' la maldaditat verdadera e cerra : com era bun : e com ell loq' era senyor e creador de totes les coses : e totes les altres coses eren creatures subiectes a ell . La

qual ley fahie los sants e beneyta e q' no podie esser millor segons aquell temps . Empero ella contena en si algunes coses les quals no s'õ licites ara axi com lo sacrificat d'els animals lo qual era p' lenar la *Idolatria* . Empero leia la ley per que hagues total perfeccio e compliment en lo temps del veidor *Masies* : lo qual hauria a esser declarador dela ley . E aquest son *Isaia* crist glorios e beneyt lo qual tota la ley reduy al verdader enteniment spiritual . E vet allí quals foren les intencions de posar religio en lo món .

E tornant al deus dit : be pots veure com les leys : la medicina . la religio : foren trobades p' los sants .

Moremenys veheren que si noy bagues p' sones santes e iustes que fahien guardar les leys ardenades : q' cascu les trencaria : e per ço bagueren tres maneres de principat . La primera son que alegren los mes sants e pus virtuosos : e aquells eren los iustes e senyors : e bague nom aquell principat *Aristocracia* . Altres allegren los mes rics : e nomenas aquell principat *Oligarquia* . Altres allegren bun princip sol e virtuosos : e aquell se nomenava *Monarchia* . E ve la gent quel princip de bun era mes conuenible . E feren primer eleccio d'el q' morie bun rey de altre virtuos e sants : e no curaren de qui era fill . Empero a paraguels esser millor lo regne esser regit p' successio que per eleccio . En aço respos l'enteniment . A mi apart q' era millor la eleccio del virtuos que la successio del indifrent : per que moltes vegades vehem los tals reys per no esser virtuosos conuertir se en tirans . E altres p' falta de prudencia deslucir

lo regne ; Respos la rabo .ert e^r
que si noy hagues altre pill qnd que
tu dius veritat digneres ; Dix len
tament quin perill seria ? Respos
la rabo .pot dire lo primer que mol
tes veguades son stats dos virtuosos
e sanis pguament : e los huns tenien
ab la hun fauoriant lo : e los altres ab
laltre . p la qual cosa se seguien gran
bregues e discencions . Ara vchem
que sobre hun Ofici de no res los
homens han grans concies : quant
mes lauors per vna cosa tan ardua .
Item les leys (posat que eren moltes
concies) no eran tan be guardades car
al rey qui era fill de hū home o poch
stat nol bobchien de grat : special
los grans homens . Per ço son mil
lor que regnas lo fill del rey : e ab tot
aço no restaue que de fadmesa no li
mostrassen letres hi faniela : el aculta
massen a les virtuts ; E vet así cō
en la policia hi hague aqsts hordens
Lo primer principat . Lo segon sacer
dot . Lo terçer Adicia . Quart
ment ensenyadors de les leys e sciencies
e viadors de aquelles . Quinsa Me
dicina . Sexta art macanica . Septi
ma agricultura . E foren nomenats a
quests . Reys . Sacerdots . Caval
lers . Sanis . Adetges . Adencistrals
E larradors . E totes aquelles con
uenien al plure : a suficientment viure
e virtuosament viure : ab tot que lo la
cerdot apocres no fos en la policia cō
apart necessaria ala vida : sino per les
causes que digui . E sino que pot de
tendra dia dia de moltes stucies patu
lars que molts reys e sants tengueren
entre los pobles p conlruar aço . E
vet así breument la institucio dela po
licia en lo mon : de son principi : e de

la ordenança ;

Capitol .lv .com vee l'enteniment
tot lo regimēt dela vida politica en
lo spill dela veritat ;

Questes coses acaba
des de dir para liment
lo entenimen en lespill
que la veritat tenie en
la ma: en lo qual vee

com segons orde natural millor era te
nir vna mulier que moltes . E vee q
mala era la policia d Socrates e Pla
to en la qual hauen ordenat hū hom
tenir moltes muliers e vee les causes
per que e los inconuenients ques se
guen segons ells . E vee mes com
deuen guardar los homens e molt a
uerir en la mulier que han de pendre
que sie de linatge en quey bage hagu
bones tones . E vee que molt mira
uen les dones en aço : e q ptal causa
se squitanen de molts malificis . Itz
vee com los homens deuen molt in
tar en les muliers que fossen ornades
mes d virtuts e ben interior q exterior
ni de fortuna . E vee coz los homes
tanen cerca de aço : e quā dās sele
gui n per elegir muliers carregades d
bens de fortuna e fratuoses d virtut
E vee com poques virtuts stan en les
dones exceptat la temprança : Empo
vee q aquella feya gran be en aquelles
per que en la cosa defectiua e apartada
del compliment de natura pocha vir
tut es molt gran be . Mes vee lo
enteniment com deu lhome regir a la
mulier p altre regimēt de lo fill ni del

sement: e cō la dona es liberta en respect de aquells . E vee que era bo fet diferencia dela mullet prudent ala imprudent . E que era bo ala prudent comanar lo regiment dela casa e vlar del consell de aquella en molts cassos special en los sotsats . E vee com los homens deuen estudiar que no fossen molt celosos : e vee los perills p mal que p esta causa se seguien . E vee cō se deuen haure los homens en lo vestit e altres arreaments deles mullets : e com en aço se deue considerar lestat: la fortuna : e lo temps . E vee com la re publica de Atenes sera peronda p que les dones portaven los brocs e altres fins draps restrant per terra . E vee com era gran incōuenient la mullet semblar mula de Zircabibe e lo marit parer ase de carboner . E vee allí la comunicaciō del hom ab la mullet com. ne quant deue esser . E vee allí com lo me deua comanar totes les coses aia mullet prudent : e vee la causa per que . e semblantment vee com los homens no deuen frequentar lo vs ab la mullet : ni tan poch apartar sen molt : e vee les causes dela bu e del altre . E buniversalment vee lo que conuenia a ben viure e bon regiment dels dos . D'altra part vee que era la causa dela amor tan intensa dels pares als fills : e per lo contrari e com la mare amaue mes lo fill que no lo pare : e quals eran les causes de aço . E vee cō los pares deuen esser molt prudentes e cautelosos en lo nodir dels fills : e com al pncipi o començament los fills e les filles no deuen boyt ni veure totes coies: e com en special los deuen apartar de males compāries desd la puericia . E com los fills dels bo-

mens pobres era bo en la fabricaciō e iouentut apendre ofici e arts mecaniques . E los fills dels lantredors en la agricultura e mecanica . E los fills dels nobles en les arts liberals e morales sciencies . E los fills dels Ciutadans les lers . Medicina : e lo Sacerdoti : e semblants coses . E vee cō era molt necessari apartar los fills e molt mes les filles del vi e del mentir . E vee que era bo en la iouentut no tocar diners . E vee com se ha de tenir medi que los pares cerca dels fills no demostrassen molt blans ni molt cruells o tirās . D'altra part vee quā eren los linatges dela seruitut . E com la primera era deles besties : e com naturalment eren subiectes al home per esser irracionals . La segona manera de seruitut era dels homens habitants en les climes p regions mal complexionades a bon fallen molt dela rabo e ion molt defallits d'entendiment : e aquells naturalment son servents dels q habiten en les climes e regions be complexionades e son de millors entendiments e costumes : E com los bñs se saluen p los altres : e com aquesta seruitut es rabonable e natural : e quantes e quines eran les causes de tot aço . E vee que la tercera manera era p lo dret deles gentes: e nomenes seruitut legal . E aço es que los bñs subinguen los altres vè tení los en batalla: e los preios que sien carnis . E vee que aquesta seruitut no es axi com les altres deí en pero es licita be que no sic natural : que millor es captuar los que matar los . E vee que la quarta : manera de seruitut era necessaria e no natural ni legal : ço es queis pobres se legal

sen per día' mes o any per causa del
 adquirir : e vee com ista seruitur era
 conuenible e rasonable . E vee com
 lo regiment era diuerç en aqñles tres
 maneres de seruentis dextada la prime
 ra . E vee quina manera deuen tenir
 los homens en lo edificat de les cases
 ni quants dans o profits se seguien p
 edificis immoderats hi supflus . E vee
 com lo tenit de les posseliõs ppias era
 bo . E q los que no tenien ppi erant
 millors q homens o piores . E vee
 quina cautela se haue de tenir en la ma
 nera del guanyar de a pecunia :
 com en vna manera era licit e honest
 e en altra illicit e inhonest . E vee cõ
 deue hom elegit lo poch el honest an
 quel molt e desonest . E vee com la
 cosa mes salutable p ala benauentura
 ça era cobciar coses spirituais e santes
 e axi matex deliatar les mūdēnals so
 lamente ala suficiencia e no supfluer
 dela altra part vee la ordinacio e re
 giment dela Ciutat esset diuerç en lo
 temps dela pau : e dela guerra dela
 Paasilencia : dela Sanitat : dela fer
 telitat : e necessitat . E vee quins ho
 mens deuen haue en càrchs dels ofici
 E ques deue guardar en los prínceps
 E que en los Sacerdots . E com a
 questa gent deue esset p' laua e me
 en virtut e qñtumes bones quels altres
 e los dans ques seguien si axi no era
 en la re publica . E vee largament
 com se deue ordenar la Cavallaria e
 quins senpals deuen tenir los magna
 nims e forts : e en quina edat haueu
 de buffar les armes los Cavallers :
 E com l'exercici de les armes en la io
 uentut ere necessari . E com lo delig
 ncia hõra vercia les batalles . E vee
 los drets : consiliacions : e obseruacions

de les batalles : e les maneres de va
 tallar : e lo artifici dels enginyers : e
 la diuersitat de les armes : e la pruden
 cia dels Capitans en l'ordenat de les
 squadres : e la Cautela e sũcia de les
 celades p assalts e inuacions deis ena
 mics . E vniuersalment vee com
 en la Ciutat noy deua haue diuersi
 tat de leys ni obseruancies : ni de cre
 ences . E quins mals se seguien per
 aço . E vee com les leys se mudauen
 segons lo temps : los cassos : e les ge
 E vee com los homens seguien mes
 les sciencies que no les leys positiues .
 E com era necessari que los donadors
 de les leys fessen mencio dela creença
 verdadera : e treballassen segons son
 poder en destituir la p'colatria en la
 qual se comet inuria contra la essen
 cia diuina . Vniuersalment vee q no
 deue viure en la Ciutat home luga
 dor : alcanor : ni vagabunt : e quāt
 mal se segue si era lo contrari . E vee
 com era lo banet en la Ciutat Spi
 tal p los pobres p fecturosos de enten
 timent . E de haue hi bun Tribut en
 la Ciutat per lo qual se sostengues lo
 Rey e los administradors de la iusticia
 e los Sacerdots : e de on prouayen
 al orde militar e a les coses necessaries
 per aquella ;

Capítol .lvi . com declara la san
 ta se catholica e verdadera per q era
 necessaria ala nostra salut ;

Dix la veritat. Ja ha vist en casa dela **Sa** niesa la pua dela cre dilitat verdadera de nostre senyor deu glo rios : exceptat que al poder : **San**iesa : e bondat sua dien alguns trinitat de psones lathe la essencia se vna : hi en aço veritat dien . E esta crebença ne cessaria es alustar se ala altra que bas baguda ; **Dix** lenteniment no se que d'ibeu : e la **Rabo** giraua la ca ra ; **Dix** la veritat . Aixi com len teniment es sobre lo sentiniment axi la propheta es sobre lo enteniment : e moites coses ha en lo mon sensibles les quals si fossen comprades en altra terra que no ni bagues les haurien p vna gran mentida . **Digam** per cas que en vna terra noy bagues focb : e quey bagues algu qui digues que en la terra don ell era hi haura vna cosa ala qual d'ien focb : lo qual tenie tres virtuts principals . La primera illumi nar les coses fures : la segona q'escal fana les coses freds : la terça que cre maue e cōsumia lo q' a ell se acostana . **Ent** es que aquells nou creutien ans sen traurien scarn . **Donchs** axi es d' deu : q' lathe se bu en esset : es **Tri nus** en psones . Si aço es en les co les sensibles quant mes en les diuines . **Dix** lentenimet fo axo beu veg mes lo entenore huma molt es flach en atenper . E vos me digues en ca la dela saniesa que veritat era lo que ella me haue dit ; **Si** : mas perço not negui lo que aret dich : ans te di gu que volie plat ab tu de secret : ca ço es lo que volia dir . E mes volie dir te : com p' salut del humanal linage la saniesa o paraula o fill de deu haue pres carn humana en lo ventre virgi nal de vna molt gloriosa donzella :

en lo qual stech .viii. mesos : apres dds quals isque ver deu e ver home tot ensempe : e resta ella verge ans el part : en lo part : e apres del part ;

Dix lenteniment ara stech mes cō fus que dabans ; **Dix** la **Rabo** nous deringuan mes en estes noues

Respos la veritat axi com no crentia hū home que nou bagues vist ni hoyt : quey haue una cosa la qual regalaue lor vns la bossa sens iessio d' aquella : e cremaue los ossos d' home sens lesio oda carn : la qual cosa fa lo lamp : axin pren auosaltres . **Donchs** be has vist com aços fa naturalment e be has vist com seca lo gra dins la auellana sens corrompre la closqua : e altres marauelles semblants quey ha en natura les quals no ateny lentem ent : ni les pot sabre sino als qui bu ne fa gracia . **Donchs** mes vos dich com aquest deu e home del qual haue parlat mori a mort molt viuuperosa : e la mes opbriosa e vergonyosa que es se pogues . E resta lo cors peniat en la creu e deualla la anima ab la diuinitat als inferns : empero la diuinitat sames se separa del cors : e trague del lim los Patriarques e p'eres : e tots los sants pares que alli eran p' la ma çana o fruyt vedat q' Adam son pare haue meniat : e tragues del poder el diable maluat . Lo qual enamich era cagut del cel (per presumit ygolat se ab deu) ell ab tota la sequela . E resuscita aquest glorios deu e home al terç dia : lo qual nos volgue mostrar publicament sino a certes testimoniis or denats per deu . E menia ab los dexe bles . E miltassen al cel apres .xxxv. dies que son resussitat . E apres deu dies dela assencio trames lo sant spi rit als Apostols que prebicaassen e diuinigassen ales gents del mon la re

surecció dels morts . E q̄ lesuerist glo-
rios hania ó intgar los vi'e los mort'

Aquestes son les veritats en que
has de creure als pescadors e no als
dialectics. axi son los simples en aq̄sta
sciencia e creença en respecte d'í' scier
com foren los fills de israel en passar
la mar: los quals passaren peu a terra
e los Egipcians q̄ passaren a caual:
se ofegaten. los simples crebents son
com los fills de israel: e los sciens
son com los Egipcians. p̄ aquesta cre-
bença verdadera es en la quarta o en
la quinta part dela gent del mon: e
aquests sols se saluen: e los altres se
damnen. **Dix** lentement nou veg

Lavors la veritat mostra l'espill e
tāt son clar e resplendent q̄ leua la lum
a la raho e al enteniment: que quali no
veren res. e la veritat los dix que ten-
guessen esment al spill. E mostra los cos
deu lo pat e p̄p̄ria p̄ engendraua eter-
nalment de si mateix deu lo fill. e de
aquests dos era spirat l'esp̄it sanct: bi
eran tres persones e vn deu sol e ver-
dader. **L**entement e la raho ab la
seguedat q̄ tenien dela gran lum que
staue en lo spill non veren res. e mos-
trals mes los ordens dels angels cos
staue distincts e ordenats: e com lo
auen e benapen deu verader e glori-
os: e cegals la lum e la excellencia e
la natura e balia dels angels e orde-
de aquells. e la veritat los mostra la
incarnació: la natiuitat: la mort: lo de-
uallat als inferns: la resurrecció: la asse-
cció als cels. la emissió del sp̄it sanct:
e la claretat cresque en l'espill en mane-
ra q̄ no p̄ ueren mes que primer. item
mes los mostra com staue la verge
maria pp̄ del seu fill precios: lo qual
era vna cosa ab lo pate e ab lo sp̄it
sant ab la essencia: iardia les persones

fosson distinctes. e tanta son la clara-
tat que no veren res. e mes los mos-
tra com staue apres la verge maria:
los patriarques: e profetes: e apres los
apostols: los euangelistes: **M**artins
confessors: e vergens en graus de glo-
ria discrets e premis e merits diuersos
e la rao e lo enteniment per la gran se-
guedat lut e p̄ la grandissima claredat
dela gloria dels benauenturats no ve-
ren res ó aq̄o. apres lo' mostra l'infern
en lo pregon dels abissos: on stanen
los sp̄its malignes qui primer foren
angels benauenturats: qui apres foren
percuts e damnats per la culpa: e cō-
cremauen ab tant cremant e pudent
focq̄ que no es en dir e staue ab ells
les animes d'els q̄ no cregueren en iesu
crist: e tan be eran tormentades ab
focq̄ e ab betiments: ab tenebre e tri-
bulació: e ab tristesa emper tot temps
e tornas l'espill tan senz que no pogue-
ren uer res. que quasi la ueritat ha-
ua terror deics tals penes e dix los
com aquell era lo cami dela saluació
e la creença verdadera: manals ques
humiliassen a creure aquestes coses p̄
ells tant stanen aterrats per les muta-
cions del spill ques conuertiren a creu-
re lo que deya la veritat: empero no
entenien com aquestes coses poguessen
esser mas concixien son defecte.

Capitol. lviij. qui tracte d'els fidei
home segons la op̄nio dela raho p̄
que abastaren los p̄fetes dela antigue
lp̄ p̄ los sants verabers a conduxer ó
aquella.

b IX la rabo al entent
 ment. Tu entrist, ali
 per saber qual era la
 vitimada si del home
 e la veritat ia ba dit.

en aço la intencio la qual nūqua men
 ti ni mentira. Empero nosaltres no atē
 nem lo que ella ha dit: e ia has vist
 com no es defecte seu: sino per lo nos
 tre e per no atē per mes. E po crech
 veraderament lo q̄ ella ha dit: e no
 ha dūpte. empero pot dire ma inten
 cio en aço segons la opinio dels sauis
 que son stats en lo mon. e pens (po
 nou aferm) que la mia intencio desuia
 ra molt poch dela dls pferes e es molt
 semblant a aquella. empero si aço no
 es veritat: puch te afermar certament
 que es itada la opinio de tots los phi
 losofs e sauis deles gentis. en special
 son stats dels sauis dels gentils: e dls
 iube: dels moros: e alguns dels xp̄iās
 en los gentils. Anaxagoras. plato. A
 ristotil. en los iue. rabi Aquiba. rabi
 Abraam e beriazia: e mestre Adoy
 ses de Egipte. en los moros. Alpha
 rabi. Anicenna. e algafel. en los xp̄iās
 son stats segōspen. Albert gran. Gil
 berrita. e altres molts. E aquesta es
 la veritat q̄ per home esser benauen
 turat ha mestre dues coies. La p̄me
 ra quel enteniment sia purgat p̄ nate
 rat deles turpes fantasiques e falses
 ymaginacions: e que sia plentada en
 ell e scimada la veritat: ab scimetat
 molt fort: e que no hage por esser lo cō
 trari. dela qual certitut ia has hagut
 compliment en casa dela saniesse: dela
 naturalesa segons es: q̄ es necessari a
 la benauenturanssa: que axi com lentre
 niment del home es veritader en lo cō
 pendre dela veritat q̄ axi sia la volū
 tat purgada deles males afecions e a

petite deles vils concupiscēcies: e ap
 tava de totes les viciofes costumes. e
 no solament nera deles males bobres
 mas encara q̄ sia molt aptada d̄ tots
 los viciofes e grossers desigs: e aços
 fa per los habits deles virtuts: deles
 quals fem mencio en lo sobre dit. E
 aquest home apres que el es fet intell
 gent en acte: e apres que ateny la per
 feccio humana ab los abits deles vir
 tuts intellectuals e morals: es dit ba
 ro crech que vol dir diu. E aquestes
 tals son mes perfects que homens: eson
 semblants als angels: e los tals auor
 texen les maldats deles gentis. e per
 tant fugen deles cōuersacions vulgars
 e refusen tots los oficis de qualsenal
 le dignitat: e retrahen se del mon. e lo
 mon los lāca de si axi com la mar als
 corsos morts. Mas ells auorixen lo mō
 e les coies que son en aqll: axi com a
 coies corruptibles e males. E van a
 cercar ocis e lochs solitaris a bon pu
 guen vagar ala cōtemplacio de nostre
 senyor deu. Empero los corsos en
 qui stan les tals animes hi entenimēts
 benauenturats: no cessen de ipeor los
 d̄ tai cōtūccio e adherēcia ab dū glo
 rios fins ques partexen deles lochs da
 quest mon. E leuat lo cors es leuat lo
 impediment: e leues lentement axi cō
 quant ve boz ho bix d̄ vn pou o loc
 sent en vn camp o en vna tōrra bon
 clarament mira hom lo sol axi conc
 xen aquelles animes la gracia de deu
 la qual los ha feta en esser deliures dls
 corsos en los quals cren axi com a p̄
 so e cadenes al coll: o axi cōz a caracte
 o tel deuāt los vlls. e reben lauors la
 beatitud inestimable e goig sens com
 peracio. per ques acosten a deu e lē
 templen el loen: e no a obstacul ni em
 pediment negu q̄ls ho desorbe empo
 q̄ conegues que en la visio de deu

i. li.

lla la benaventurança eno en alguna altra cosa : hanem mester certes pposicions les quals prouarem de nou ésser veritables per demostracions absolutes : e remembrarem algunes de les pposicions passades : p les quals se puara no ésser la beatitud sino en la visio d nostre senyor deu veritader e glorios en per totiscmps :

Capitol . l viii . on demostra p conclusions necessaries com la beatitud sia en la visio de nostre senyor deu :

PER LA la Raó e dix La primera cosa que has de entendre per saber que noy ha altra felicitat sino la pa dlla : es aço : que tota virtut animal te delectacio o be que li es prop o tristot que li es cottana e mala . La declaracio es : que la vista te per delectacio propria veure coses belles : axí com es gent darmes/dones ben ornades/naus/arbres vens/e altres coses semblants . Lo nas les bones o dors . La boca les bones labors . La fra la victoria . La memoria lo recordar les coses passades : e axí de les altres potencies . Los dans e nocumets de aquestes son los contraris a elles . Deia vista les coses disformes . del nas les males odors : dela memoria la oblidança : del gust les males labors . e axí de les altres coses . e aquest es lo pmer suposit o conclusio . Lo segon fonament es que la potencia la virtut dela qual es mes perfecta e mes disposa e lo seu inbiecte es millor : seran mil

lor la sua delectacio en lo compendre dela cosa a dlla appiada : e maior e p pura e mes perfecta : per q los dos son mes perfectes e per lo contrari : e aqsis es altra rad . La terça q latsia lo me no intellectual no puxa atenyet la perfecta delectacio del enteniment en lo compendre de nostre senyor deu : q per tant nos seguex que ell dega negar q no sia axí : com lo qui es molt malconich o nafalment fret : si li vien quey ha delectacio en lo viat de les dones : nos seguex que no li dignen veuretat latsia ell may sentis la tal delectacio : o al qui nasque cec si li deyen la delectacio que es en veure les coses fermoses : acobat que ell nou pugue veure non deu negar : ne per semblat lo lort no vuptara que hage delectacio en los sons : ni lo mit en les paralles quant veure parlat a molts : e or q q sona pmaginara que deliten los altres : be q ells no sapien q tal es a qlla delectacio : per ésser puats de tal potencia : e p q los homens que han iudici deuen entendre que los qui treballen tota la vida en atenyet la veritat de les sciences : e coneyx nostre senyor deu : ques deuen delectar pua los vben deyar les delectacions sensibles per aquelles tals . E no deuen los homens presumir que totes les delectacions sien iguals a les dels asens p q es gran grosseria : ans deuen pensar quey ha maior dela delectacio brutal q ells pensen e entenē . Lo quart suposit es : q la potencia latsia tingue la cosa couinent afortir la e deligara son contrari si per ventura algun obstacle o impediment hi es . axí com lo malat q anorrex les bones labors e delectat ses en les amarges . o axí cos

lo que sia d'aptes o temeros sia venia
ra de son enemic: e ab la remor que
te nos delectara en la victoria e aq̄lla
es altra e quarta zel. Lo quint so
nament es: que alguna vegada la po
tencia e delectacio cōuenients son pre
sents a la tal virtut: e la potencia sia in
fecta del nociment contrari: E per tal
no sent aquella delectacio. axi com a
quell qui ha hagut fret molt gran hi
sta gelat. no sent la delectacio d'a calor
del foc: per la impressio que en ell a
fet la fredor. E quant se aparta l'empe
diment torne la virtut a la naturalcia
axi com lo qui tasta alguna cosa amar
ga quell se amargar vna stena tot lo
que menja: fins tant q̄ l'empeidiment
nes fora. Lo sisè q̄ la aia del home
tant es pus perfecta quel cors quāt lo
me es millor hi mes perfect q̄ la pecora
que axi com vn home val mes en per
faccio natural que totes les p̄dres d'i
mon: axi mateix la aia de vn home
val mes que tots los corsos del mon
sens animes; Lo setè es. q̄ tant val
mes l'enteniment q̄ la voluntat e me
mor: a quant val mes vn hom sant e
de bon enteniment: q̄ vn foll ita pe
ores lo qual baura gran delig de por
tat ossos en lo si: o de fer altra beu
tut: o que vn asc q̄ tindrà gran me
mor. Lo vuyt es q̄ l'enteniment
del home es impossible de corrompre
E p̄ aq̄ basten les p̄es q̄ feu la natu
ralcia sobra la tal materia. Lo nou
ue es: q̄ venint la aia racional la sen
latina se fa potencia sua: e que no po
den star en vn home moltes animes:
mas vna tan solament. La decena
e darrera es: q̄ la beatitut p̄cia no pot
star (segons les conclusions que pro
uam lo primer de la Etica) lino en len
teniment: e en nos. l'aport del glo

rios. e la bu sera com a potencia e la
tra sera com a p̄faccio sua. E aq̄ste
bagudes p̄ sonaments veraders e i
possibles ser altament: per d̄scr les p̄
ues molt manifestes: podem dir que
deu glorios p̄ beneyt es p̄faccio e bon
dat absolutament: en lo qual es com
pliment de tots bens/delectacions. e
goigs: q̄ la lengua nou potia splica
p̄ roent vocables apartats d'elce co
ses comunes: per ques segurex necessa
riament q̄ les coses mes acollats e mel
ppinques ala tal p̄faccio e bondat i
mensa: seran mes glorioses e perfectes
e mes benaventurades: axi com di
em que los qui son parents al R̄p e
molt acostats y semblants a ell: li itan
de pp bis deliten en la felicitat del r̄p
lo qual los fa molta bonor: de dona
grans stats e riqueses: diem quds tals
son los benaventurats de aq̄lla cort:
be q̄ la tal nos deu dir benaventurats
axi com acerca a deu glorios R̄p d̄scr
segle inuisible e immortal stan los an
gels beneyts y benaventurats: los quals
se deuen en la sua bella sancta: e bō
dat E per que deu nūq̄ defallni los
angels aximats: es aq̄sta beatitut e
ternal e segura: e incorruptible. e per
quant no tenen cors ques anngen ne
stan en temps: hi es tal aquella delec
tacio a cap de deu mil comptes de
anys com si començana en lo istant d'a
ra. E p̄ quant de part de nostre sen
yor deu p̄ceix la bondat e gloria sens
mesura ninguna: e los angels benauen
turats no tenenq̄stacle ni impediments
q̄ls empag de rebre la hi es en aquella
cognicio la delectacio tan gran q̄ seria
verg y a cōpar la a delectacio negua
p̄ quāt en infinit es maior q̄ qual secol
delectacio y imaginada per los homes:
maior que la de un bon e quant lo

l.iii.

san lxx / comparada ala delectacio
de hun poll quāt pren los grans que
li serca la mare : e sens cōparacio es
maior la diferencia de aquella que de
aquella. Los segōs que participen
aquest be apres les creafes angeliques
son les animas dels homens racionals
les quals sō en tres diferencies o gra?
E loat sic deu puyx fo me atrauech
en dit los secrets amagats los quals
exceden tot preu amagat e conegut

Lo primer grau es les animas dels
prophetes benauenturats e enteniments
de aquells: en la generacio dels quals
concorregue la voluntat de deu : e la
obra dela natura seuenta sia: car ells
foren primerament complits de quatre
coses: les quals son necessaries de pro
cehir en tot hom qui ha esser propheta
La primera que foren de marauello
sa compleccio e composicio natural:
e molt pgnal dela qualitat. La segona
que foren complits dela virtut dela p
maginacio. Tercerament que foren sa
uis e complits de enteniment. Quer
tament que foren molt iustificats e
molt habituats en les virtuts intellec
tuals e morals. E q̄ aquelles quatre
coses hagen hagudes: mostres mani
festament per los testimonis dels sauis
e per les rahons naturals. Que sien
stats de marauellosa complexio: mos
tres per les vides molt largues que a
gueren: car Abraam visque. Lxxv.
anys. Jacob. Lxxvii. Moyses. Lxx.
anys: axi dels altres p̄fets los quals
fino moriren p̄ causa accidental alguna
quels matas lo poble o quels dauorā
alguna bestia: o altres maneres sem
blants: e exceptat los tals casos tots
foren de molt longa vida. Que sien
stats de molt bona ymaginacio: mos
tres per los sompnis q̄ foren en la vir

tut ymaginativa: q̄ tots eren verdaers
que foren sauis: mostres p̄ Abraam
lo qual era molt gran filosof naal
e molt grandissim strolech: p̄ tant era
son saber: q̄ naturalment enconexen
ça de vn p̄metpncipi: de vna causa p̄
mtra: de vn sol deu veritader: vingue
a conixer, que fos veritat que hagues
la tal sciencia ans deia p̄ficia: mostres
manifestament per ço com ell mostra
als egiphtans stologia e naturalca de
aiustar lo actiu e lo passiu e dela vir
tut d̄ aquells: e començals de mostrar
com hi hauria vn sol deu veritader: els
comença apreyat la destruccio deles
ydoles: dels quals tota la terra era
infecta en aquell temps. E tambe de
Moyses haug q̄ era vn grandissim
strolech: e molt gr̄dissim natural: e r̄t
son sau en la virtut deles naes: e r̄t
practic en la sciencia deles fides: que
quāt se casa en la Eriop̄sa ans q̄s ca
sas ab la filla d̄ Getto: seu do' anells
cauats hi sculpirs en lo signe de Ge
minis: la bu de amor claitre de obli
dança. Que sien stats iusts en les o
bres: manifestament se mostra p̄ la p̄
etat q̄ hantien dels esclites: e p̄ les al
mofnes q̄ donau n als pobres: e totel
lits pobres eren vniuersalment iustifi
cades: e mitansant l'enteniment obrāt
ab lo qual eren amichs de deu e molt
acostats e semblats als angels. nostre
senyor deu parlaua ab ells no ab bo
cha e ab dents axi com la gent enten
ni prenent cors del ayre axicoz penien
altres: mas representāt en luy en enuier
clarament les coses q̄ Danien ve esser
axi com l'home q̄ te bons vlla ven les
formes q̄ son en l'espill representades
p̄ q̄ i nli es molt semblāt en la claretat
al spili e la forma representada en vn p̄
picuo es representada altra veguada

en altre semblant. E talle l'espill sie ple
de formes belles ihi posen deuant hun
cech nō veyra res. Axi era b' Adop
les : que parlaua ab deu el veyra ca
ra acata : no ab los bulls corporals
com alguns grossers pensen : ni ab
paraules o vocacio de boca com pen
sen los mes ignorants : mas veyel ab
los bulls del Enteniment. E presen
tant le a ell les paraules en loga dela
virtut ymaginativa : eran alli emprem
tades les formes dela volūtat de deu
e de los secrets e maravelles : axi cō
diguem del Spill en lull quant no sta
en lo vll algun empediment. Baguer
de aquests pñetes e pñetes grans dif
ferents de enteniments e mes baixos.
Que bague ni de ells quel seu enteni
ment son tan alt e la ymaginativa tã
bona e les obres tant dretes : que ver
lant : eran atapats en la visio dela p
fecta : e veyien los angels transfigu
rats axi com si parlassen ab ells o ab
nostre senyor deu. En aquesta mane
ra vey Aba la destruccio del mon.
Abraam los tres Angels e la destruc
cio de Sodoma e Gomorra. Ihi en
aquesta manera vey Adorles lo pas
sar present bi ldeuenidor. E Jhesue la
destruccio de Jerico : e dix Samuel
lo mal acort dels iubeus en demanar
rep. Ihi en semblant visio vey Ali
seu purat Elias en lo Llarro del foc.
E veren Playes e Cereintes les cap
tinitats del poble d' Israel : e la destruc
cio de abduys les cases. E axi foren
molts els pñetes los quals foren molt
alts en la pñeta : per la gran claredat
e alçada de enteniment. e aquests pñetes
zauen cōtinuament. Altres ni bague
lenteniment dels quals no son tan pur
gat ni tant alt : empo la sua virtut y

maginativa era molt bona : e les seues
obres iustificades : e cōtinuament la
sua pñeta cre en sompnis : e tal era la
pñeta dels vells de Israel. E si fos
licit o cōuenient de descobrir : pot de
clarer com hi podia haue pñeta mal
o bo : e la pñeta del mal quant podia
bastar. E quina pñeta bagueren los
pñetats. E per quines causes los
pñetes feyen miracles. E per que bñs
resuscitauen los morts. E per que bñs
los fadrins e no los vells. E per que
altres los resuscitauen tots. E p q bñs
en presencia e altres en absencia. E
mes te descobriva la multitud dela
pñeta tendra del pa e la multiplicacio
de Oli e dela mel e de totes les coses
tendres : com poden esser ab pñeta
e com sens pñeta. E de ali te desco
bricie les causes dels malicis e fanlla
ries com poden destrubir les coses bla
nes e tendres : e com poden dissol
les medulles dels ossos dins los aials.
Empero no son coses lictes dedit :
per que crech que deu o hauna a mal.
Tornat al pñet : baster com entre
tots los homens los pñetes tenen lo pa
mer gran de pñet : e son senyors e
Reys dels altres homens naturals per
esser mes acostats al primer principi :
car qui mes al forch se acostia mes se
scalfe. E aquests en la vida han la vi
sio de deu e instruccio : en la qual es
goig alegria e tan gran : que exceptat
aquella rotes les coses del mon los sem
blen hñ poch de fanch. En manera
que apres que han gustat aquella del
lectacio : en menys tenen lo mon : lo
fill : la muller : e les riqueses : e que
aquells se mueren os perden : que hñ
home lo tencat de vna cassia de vi
ore o la mort de hun poll. E ben

mostra per Abraam : que apres que la bague gustada volie deguollar son ppi fill per complir la volutat de deu. Aqst es hñ gran goig e hñ gran contentament e vna amor tan fort : q'axi prest q' los tals homens sñ aptats dels corsos sens impediment negu e trigua volen alt aiustant se ab nostre senyor e es la amor crescida e lo goig multiplicat en infinit ; La segona manera dels homens apres los sancts pfectes : es q' aquells que atenyen bons enteniments e penetrants : e han hagut principi en les arts liberals : en les quals han ates molt grā sciencia e encara los secrets de natura : e ab aço han puayt ala conexença verdadera de nostre senyor deu e de sos angles : e han hagut compliment de saber la natura deles causes e dels causats : hi estes coses stan plantades en les aies per multitud de scientifices demostracions de deu : e son purgades les suef fantasies deles fantasitiques ymaginacions : e son purgats los enteniments de gresseres creoulitats p falces opinions : e ab tot aço la sua voluntat es molt cōforme al seu enteniment : e molt obedient : e pço son molt virtuosos e molt prarichs : e tots los images q' es virtuts son en ells : e no es mays q' algunes vegades passen p los enteniments algunes claredats de altra vida axi com a rellamp : mpero no atura : per que los enteniments ni ymaginacions no son en tal grau com los d'la pfectes q' haem dit. E mpero ells fugen e auortexen les maldats del mon : e cerquen lechs solitaris com dit hauey e amen los virtuosos e auortexen los viciosos : e subinguen les passions. E mpero en esta vida iustic la sua delectacio

sic en infinit maior e millor que de tots los altres homens : no es en esta pfecta per causa del impediment del cors. Lo qual impediment apartat : sera la tal anima cōiuncta al rey de gloria : e sera la delectacio tan grā que seria gressera acomparar la a delectacio bestial ni corporal ninguna. Com veia quela delectacio que es en laia del home mal : e aprensió de alguna cosa cōuenient ; iustic mala : es molt maior queles delectacions corporals. E donem ne hun exemple per declaracio de aço. Cert es que hun home molt frut que tingues hñ gran enemich : dient li q' volria mes menjar vna preciosa viande o venia se de son enemich : manifesta cosa es q' elegira la venia de son enemich. Ja vehem manifestament que hñ home ellegex reballs e auortex delectacions corporals infinites : per haue honor : fama : o vincts. E si aquestes delectacions imixtes : son en la anima imperfecta en lo appetit concupible e prarible : noy ha d'oupte que no sien en infinit majors les delectacions del enteniment en la aprensió d'nostre senyor deu : lo qual es be immense e infinit p lo primer pñsuposit e segon. Adas los tristes dels homens per star en aquest mon embolcats en les delectacions dels altres aials : tenen los enteniments gitats al zeues : e no solament no deligen les rasonables perfectiōs nostres : mas encara auortix les q' desuar les contries : axi com debie lo quat pñsuposit del malalt q' auortex les coses dolces es a delite en les amargues. E pensen los tristes dels homens quey ha altra cosa en ells millor del emparment curon que lo qui enten

mes no es mes prop de deu ni es p^a semblant. E p ventura pensen q semblen los homens a deu en algu d's accioes corporals e es grã falcia e error q no porta poc dan en li. La iça manera de gens son aqils q no pogueren esser sauis : ni ateneren lo grau d' pfectio dela pfecta : ni son complit en ells l'entiment p a penetrar ni entenore la feritud de la veritat aq cõtra peto dls tenen obedient l'entiment p a creure lo quals hã dit los pfectes : dls declaren los sauis de la essencia pfectio : poder sania : e bondat de deu e de la gloria : e de ses maravelles. Içis es la creença verdadera d'aquestes coses plãrada en ses aies que no oupten en res . per la qual cosa rectifiquen la voluntat : e intifiquen sos actes . e bonifiquen sos obres : e fan que sien rectes e concordants en aquella fi.

E aquestes tres maneres de gent es asaber los pfectes seients e amichs de deu : e los sauis : quant dich sauis no dich de aquells qui no saben sino les lers humanes e les constitucions ordenades per los homens : ni de aqils qui saben molt en les sciens e maliciat del mon : car los tais ans son ignorat mas dich de aqils qui saben la veritat cõforma a tot entement rasonable e impossible de esser en altra manera. Içis los creents : no dich aquells qui creen vanitats : ni dels qui fan p'dolatria : ni dels qui speten goige corporal en altra vida : mas dich de aqils qui les coses la d'ite creen iustia no les puguen entendre : car la gloria del cel nos pot entendre sino p lo profeta o per lo sant en esta vida : los quals guiten part de aquella. Empero quant ve que de aquestes gens que haueu dit

se partix la aia de la carn : es manifest lo que stava amagat : e bix lo gra de la palla e la lum de la tenebre. E pugen aquelles animes al repos de les intelligencies : e reben aquella g. c. e lum e be lo qual totes les coses desiguen per la primera conclusio de la Eritica : e aquell es lo decret be p lo qual son tots los altres bens : hi es millor istintiuament que tots los altres per la segona e tercera conclusio . hi es lo be que segons la natura es perfectissim : e totes les perfeccions orinen de aqll. E aquest es lo be lo qual es vtil. delectable : e honest p les conclusions quarta e quinta . E aquest es lo be en lo qual reposa lo desig del home : e l'essa de cobiar altra cosa : hi es la victima si quens mou en adquerir lo iustia siam cechs en cerquer e conaxer lo per les conclusions sexta e setena . E aqsta es dita benaueurança per la conclusio octava. la qual nunques mudara ni seperara ni's corrompra per la conclusio nonena. en la qual ha abundancia de tots los bens per la conclusio d'ena. hi en aquesta felicitat perortable haure insimable alegria la qual nos pot explicar per la conclusio onzena . E seran tots los benaueurats podezoins iustes per fer tot lo que volran per la conclusio dotzena. Allí sera la bonor verdadera e l'estat complit e de tots los bens per la tretzena y quatorzena . Los quals no poden aten per los mals ni los q bestialmet vitien per les conclusions setzena e desetena. Aquesta fi es aptada de les altres fins per la conclusio quinzena. Içis sta en la flaquea ni corruptible belica : ni fortalea de cors per la conclusio deuytzena. Içis en la multitud de les riquedes per la

denonena : Mí en la flaca noblesa del
linatge per la vintena . Mí en les bo
nors temeraries : ni en la vanitat de la
flama : ni en la potencia Cívil moltes
vegades adquirida ab tirannia : ni en
ninguna vanitat de aquest mon cor/
ruptible 7 transitori per les cōclusions
vintuna / vintidofena / e vintitrefena .
Alas aquesta beatitud de delectacio
sera en la millor potencia e virtut que
es en l'ome per lo segon fonament . E
sera entenimēt en deu glorios p lo dec
Lo qual es incorruptible per lo vuyte
l'et es sens compacio millor que totes
les coses del mon per los p'suposits
sise e sete . Lo qual nos desbarbaza
que no sie : iatse que los homes mal
nats iníchs hi heretges ab ignorancia
non entenguen e no neguen p lo terç .
E no basta la infeccio dels viciis de a
quest mon e la ignorancia ainstada a
daquells : los quals no facen cō apa/
relitichs o malalts : per que ignorem
lo nostre be e p'fecio e salut e deligem
les coses contraries per lo quart e quit
p'suposit . Empe en la hora dela mort
ventā los heiles e p'lotos la fi e la be
nauenturāça per la qual eren creats : e
veuran que es a ellis imposible d'haueu
la : e sera aqui p la p'nuacio vna gran
tristor e dol infinit : semblant ala filla
de hū Rey la qual vey a totes les ier
manes esset reynes honrades : e ella
era priuada de allo per haueu adulte/
rat ab hū negre : per la qual cosa son
pare la banya mesa en preso molt scura
e ferra li donar caicū die certa cātra d'
aços hi spant aqsta vida axi penosa
en p'ostemps : Aixi sera de les anime
tristes quāt veuran que totes eran fil
les del rey de gloria : e podien haueu
aquell regne e aquella heretat : e per
la culpa haueu la perduda : e veuran

les germanes possery aquella . E sera
la tristor infinitament maior p aquesta
p'nuacio sola : que no es lo gelament
del fret : ni lo cremament del foc .
¶ Pero ja hi hauna algunes que la sus
tancia de sos enteniments sera cōpli
da per p'fecia o per se : empero la vo/
luntat sua sera itada enfeccionada de
alguns viciis : e aquests abits de les in
feccions iran ab aquella aia : e no la
lexaran acostar a deu glorios fins q
aquelles disposicions sien destruydes :
e no sera aquesta pena emptosimpe
per que aquell es excellent e la sua sus
tancia es p'feta e complida . E sera
com hū fill de hū rey qui amaue molt
vna dona de poch stat : e lo dia dela
sua coronacio li diran que es morta
per la qual cosa hauna gran tristor fins
que li vage oblidant . Aixi sera del en
teniment lo qual era p'fet : iatse fos in
feccionat e anemorat de les obres dela
carn ; E vet así dix la R'abo la
benauenturāça beatitud e felicitat d'
homens o la sua malauenturāça : les
quals cōsisten en acostarse a nostre sen
yor deu o luyar se dell : en aquest mō
o en laltre . E aquesta es itada la in
tencio de tots los p'phetes e sants del
mon . Iatse lins a vuy nūqua nengu
tan clarament o dix . Car los p'phetes
o declararen per mathaphores . E los
sants o declararen p competacions . E a
ço era per queu poguessen entenore :
e son necessari de posar e dir queu ha
una goig e penes corporals per que lo
poble no enten altre goig ni altre pe
na sino la pena sensible e brutal . E a
questa gloria e pena que haueu dit :
son tāt majors que les altres : quant
deu omnipotent excedix 7 es mes per
fet q totes les altres coses . E aço aca
bat la R'abo seu li e parla la veritat ;

Capítol . lviij . com la veritat parla al enteniment ;

Molt contenta so dela solutable sentència en la qual per moltes p fundes e forts rahons etes collocada. E sapies que est acordant en aquesta sentència ab mi. Car iehus glorios qui es la primera veritat dix . E sia es la vida poutable que coneguen los homens a deu pare verdaire : e alon fill glorios Iesu crist : el sant spirit : tres persones en hun sol deu verdaire. E se guex se segons ell q la benauenturaca. stigua en la conexença de nostre senyor deu : e tu has còcios en aço. Jitz di que no pot hom venir en aquesta beatitudo sens la rectitut de les obres : bi en aço concordas ab l'apostol que dix . La fe sens obres morta es. Jitz di que deus pfectes e los sauis : q los bñs veben la benauenturaca e altres la fa ben per demostracio scientifica que a aquestes tals no tenen feliç visio o sciencia : e que lo poble que no enten la bu ni la feliç salue en la se verdaireza : bi en aço di veritat e concordas ab l'apostol en molts lochs. Empero fo vull que sapies que en la fe de iehus crist bñs coses que nos poden atenyer per enteniment natural : e aço per la sua flaqueza e p l'excellencia d'aquelles coses. E per ço es mester que deu done gracia al home e se ab que cregue en deu verdaire e son fill iehus crist : e complezca lo tal enteniment en lo que fall. E ab Caritat complezca la voluntat ab la qual ame. E ab Esperança la memoria ab la qual remembre. E ab aquestes coses no discreparez tu ne fo en neguna cosa. L'anyors entenent

ment dix . Loat e beneyt sie deu glorios per tot temps : que ma aportat en loch bon he vist la concordia e amicitia del que la trista gent pense que es discordia. E ara se lo quis pot atenyer per naturalment e lo que nos pot atenyer sino per aquelles aqui deu dona gracia. Bi he vist los secrets amagats de deu bi d natura : bi lo anat los passos que pochi homens han calligat. E nūqua pus deu me torn ama terra. Sapiau que aī vull vintre ab vosaltres. Jitz la qual cosa sien fetes al Rey de gloria gracies immenses e labors infinits p tots los segles amen;

Capítol . lx . com lo actor son excitat dela visio e se l'escia dela impleccio dela obra ;

Enyor aquella visio iapalada : fo que primerament sana molt solicit per sciencia lo q per vos era cobeiat saber : pus fuy despetit ab la ajuda oda visio acordi de posar per memoria a aquestes coses en les quals me par q toca la resposta dela qüestio principal es a saber : delati del home segons q's sauis pogueren atenyer per raho. No refinens se cōte la itencia sumaria de cascuna sciencia. Les ymaginacions de les quals figures : diuines : o senyals signifiquen moltes veguades lo q tracte. Veritat es q fo vñ infinitamēt mcs coses : empero he posat aquestes per memoria e sos cauia que vostre merce per aquestes me demanas les altres : e que fossen occasio de venir a parlar e altercar vos e fo de les tales sembant

E per tant senyor vos suplich (tant com puch) beus deman de gracia singular que aquest libre no passi en terçera persona: per que per ventura algun voluntari que no entenes mas si me increpas: e seria yo sostentidor de pena sens merita. Non menys seria repres p' queu he posat en paraules vulgars o que tant vbertament les coses amagades he declarat. Com fins ac negu dels qui han scrit nou bage volgut fer. E duple los tals nom arguïssen de presumptuos o audace. La resposta de aço es: que yo nou he fet sino per declarar vos los duples que tenien: e no vogni fer dela clau tan cadura. pero en alguns passos que no era licit de parlar clarament digui q's

vos cobrie/ per dar uos occasio ó de manar. E com (aptes del molt illustre senyor e Prinsip don Carles al qual deu p'sp sobre tots los uiuent's) uos siau mon singular senyor: vull comunicar a vos tot lo que dins ma anima es tancat: e no vull que en aquella rest algun raco amagat lo qual vos palpablement no tingau en vostre dit. E ab tant rebeu eses p' m'cies dels treballs ddes mies mans perdonant ala error si allí sera. E lo ant a deu glorios per algun be si allí sera trobat: al qual pregue que en aquest mon vos do les bens dela sua gracia e virtuts: p' en laltre la benauẽ emurança perdurable per toltompe. **ADEU;**

Registre del present libre

A	los sent	alabastre	e que
Elacat	p' sens	cat axí	oaltra
Robrica	lentenf	sen: axí	B
del viure	solen	f	Acabat
Comença	B	causa	Respos
B	ni de al	teix	altres
nes son	home	zelles	J
la forma	e ala	loch.	Dix la Verita
goles	dígní	G	Dix la Rabe
que pocha	E	viure	lo qui
Z	veiraa	ventura	

Adigencant la vlnna gracia venguda es ia n de esset impreffa la visio delectable de Alfonso deia torra Bachaller. Impressa en la ciutat ó Barcelona a despeses de Barthel vendrell mercader ciutada dela dita ciutat. Lo di sabte sanct de pasqua a .xviij. del mes de abril lanp dela nostra salut. Mil e .CCCCXXXIII

SOCIETAT CATALANA DE BIBLIÒFILS

CONSELL DIRECTIU EN 1911

En Pau Font de Rubinat, *President*

» Ignaci de Janer, *Viç President*

» Lluís C. Viada y Lluch, *Secretari*

» Ramon Miquel y Planas, *Tresorer*

» Joaquim Casas y Carbó.

SOCIS DE NUMERO

1. En Isidre Bonsoms	17. En Francesch Matheu
2. » Alexandre Cortada	18. » Ignaci de Janer
3. » Ramon Miquel y Planas	19. » Josep Thomas
4. » Alexandre de Riquer	20. » Josep Sala
5. » Lluís Guarro	21. » Alfons Bonay
6. » Jaume Massó y Torrents	22. » Josep Pin y Soler
7. » Pau Font de Rubinat	23. » Josep Oriol Martí
8. » Pere Grau Maristany	24. » Lambert Mata
9. » Agustí Casas	25. » Ramón Foulché Delbosc
10. » Emili Cabot	26.
11. » Joaquim Casas y Carbó	27. » Rafel Patxot y Jubert
12. » Joan Rosell	28. » Lluís Carles Viada y Lluch
13. » Eusebi Güell y Bacigalupi	29. » Lluís Faraudo de Saint-Germain
14. » Josep M. Artigas	30. » Enrich Batlló y Batlló
15. » Josep M. Sert	31. » Salvador Vilaregut
16. » Santiago Rusiñol	32. » Manuel Henrich

SOCIS SUSCRIPTORS

33. En Lluís Domènech y Montaner	58. En Ramon d'Alòs y de Dou
34. » Alvar Verdaguer	59. » Josep Gudiol
35. Biblioteca Arús	60. » Bernardí Martorell
36. En Joan Batlle	61. Ateneu Barceloní
37. » Joaquim Guasch	62. En Manuel Berenguer
38. L'Avenç	63. » Jaume Roig Pined
39. En Josep Pella	64. » Lluís Plandiura
40. » Ferran de Querol	65. » Josep M. Cirera
41. » Claudi Planas	66. » Joan Ramon Calvet
42. » Fidel de Moragas	67. » Juli Vintró
43. » J. Freixas	68. » J. M. Perpiñá
44. » Joaquim Borrás de March	69. » Ramon de Casanovas
45. » Anton Serra	70. » Carles Jordà
46. » Cristòfol Friginals	71. » Lluís Nicolau
47. » Antoni Castells	72. » Miquel Martí Esteve
48. » Josep Franquesa y Gomis	73. » Josep de Llano
49. » Rossend Serra y Pagès	74. » Estanislau Aguiló
50. » Ramon Picó	75. PP. Jesuïtes de Barcelona
51. Orfeó Català	76. En Ramon Arqués
52. En Josep M. Roca	77. » Adolf Bonilla
53. » Joaquim Pena	78. » Michel Ventura
54. » Joan Oliva Milà	79. » Valentí Castellà
55. » Josep Puig y Cadafalch	80. » Agustí Furriols
56. » Josep Torruella	81. » Joan Manuel Sánchez
57. » Alfons Par	

Publicacions de la
SOCIETAT CATALANA DE BIBLIÒFELS

I. **LIBRE DE SANTA MARIA**, Ordenat per M. Ramon Lull (1905).
En 4^t marquilla, de xvi+158 pàgines, lletra gòtica.

II. **ISTORIA DE JACOB XALABIN** (1906).
En 8ª marquilla, de 58 fulles, lletra gòtica.

III. **CANÇONER DELS COMTES D'URGELL** (1906).
En 4^t marquilla, de viii+150 pàgines, lletra gòtica.

IV. **ESTUDI HISTORICH Y LITERARI** escrit per En Gabriel
Llabrés sobre 'l CANÇONER DELS COMTES D'URGELL (1907).
En 4^t marquilla, de (8)+LXXXVI pàgines y 3 làmines.

V. **LLIBRE DELS SET SAVIS DE ROMA** (1907).
En 8ª marquilla, de xxx+114 pàgines y una làmina.

VI. **ELOGI DE LA FOLLÍA**. Autor: Desideri Erasme. Traducció
precedida d'un comentari sobre la vida y obres d'Erasme per J. Pin y
Soler (1910).
En 8ª marquilla, de 4+LVI+200 pàgines, ab una làmina-frontispici.

NOTA. — De totes aquestes obres se n'es fet tiratge especial, en gran paper (4^t marca major y 8ª marca major, respectivament), a 32 exemplars destinats als senyors Socis de número.

